

Bolvári-Takács Gábor

Tánc tudományi kutatások
a Magyar Táncművészeti Főiskolán
1990–2015

Bolvári-Takács Gábor

Táncstudományi kutatások
a Magyar Táncművészeti Főiskolán
1990–2015

(Keretek, fórumok, eredmények)

Magyar Táncművészeti Főiskola
Budapest, 2016

Tartalom

Előszó	11
I. KUTATÁSSZERVEZÉSI KERETEK	15
1. MTA Táncstudományi Munkabizottsága	15
Előterjesztés az MTA Néprajzi Bizottsága, Színház- és Filmtudományi Bizottsága, valamint Zenetudományi Bizottsága közös alapításában tervezett Interdiszciplináris Táncstudományi Munkabizottság létrehozásáról	15
Előterjesztés az MTA Táncstudományi Munkabizottsága alakuló ülése részére	28
Éves beszámolók	32
2010	32
2011	35
2012	40
2013	45
2014	49
2015	52
2. Főiskolai testületek	57
Tudományos Tanács	57
Táncstudományi Kutatóközpont	58
Előterjesztés Táncstudományi Kutatóintézet létrehozására a Magyar Táncművészeti Főiskolán	59
A Táncstudományi Kutatóközpont Működési Szabályzata	61

Írta, összeállította és szerkesztette:
Dr. habil. Bolvári-Takács Gábor, PhD
egyetemi tanár, rektori tanácsadó

Lektorálta:
Schanda Beáta
művészeti menedzser

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
NKFIH K115676 számú kutatása keretében jelenik meg.

A kötet kézírata 2016. április 30-án zárult.

A címlapon a Magyar Táncművészeti Főiskola 2002. november 11-én
megnyílt szakmai épülete látható. Fotó: Gyarmati Zsófia, 2008.

© Bolvári-Takács Gábor, 2016

ISBN 978-615-80297-4-2

Kiadja a Magyar Táncművészeti Főiskola. www.mtf.hu
1145 Budapest, Columbus u. 87-89. Tel. 273-3430
Felelős kiadó: Szakály György rektor
Borítóterv és nyomdai előkészítés: Tellingner András
Nyomdai munkák: Kapitális Nyomda, Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József

3. Főiskolai kutatócsoportok	64	Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia, 2011.	140
Magyar Tánc történeti Kutatócsoport	64	Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. IV. Tánc tudományi Konferencia, 2013.	143
OTKA K81672 pályázati kutatócsoport	66	Tánc és társadalom. V. Tánc tudományi Konferencia, 2015.	146
Részletes kutatási terv	67	2. Tudományos szimpóziumok és szakmai konferenciák	149
Éves beszámolók	74	II. Magyar Tánc írás Szimpózium, 2008.	149
2011	74	30th Stress and Anxiety Research Society Conference, 2009.	149
2012	79	A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században. Tudományos szimpózium, 2010.	150
2013	84	Hatvan éves a Magyar Tánc művészeti Főiskola (1950–2010). Jubileumi emlékkonferencia, 2011.	152
2014	91	A tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban. Elméleti konferencia, 2011.	153
Szakmai zárójelentés	101	Újabb kutatások a táncpedagógiában. Szimpózium a XI. Országos Neveléstudományi Konferencián, 2011.	154
Szakmai zárójelentés értékelése	113	Szalay Karola emlékülés, 2011.	155
NKFIH K115676 pályázati kutatócsoport	116	Továbbélő utópiák: életreform törekvések a 20. század első felében. Tudományos szimpózium, 2013.	156
Kutatási terv	116	3. Szakmai konferenciák a Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztiválokon	157
4. További kutatások a főiskolán, illetve a főiskola közreműködésével	126	I. Nemzetközi Ifjúsági Balettfesztivál, 2000.	157
5. Kutatási infrastruktúra	130	II. Nemzetközi Ifjúsági Balettfesztivál, 2003.	157
Vályi Rózsi Könyvtár és Táncművészeti Archívum	130		
Kutatási-fejlesztési pályázatok	133		
II. TUDOMÁNYOS FÓRUMOK	135		
1. Tánc tudományi konferenciák	135		
Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. Tánc tudományi konferencia, 2007.	135		
Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. II. Tánc tudományi Konferencia, 2009.	138		

III. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál, 2008.	158	4. Tánc tudományi Közlemények (<i>folyóirat</i>)	176
IV. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál, 2011.	158	5. Külföldi Szemle (<i>periodika</i>)	178
V. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál, 2015.	158	6. Egyéb kiadványok	179
4. „A tánc és a társművészetek” műhelykonferencia-sorozat	159	FÜGGELÉK	
Tánc és irodalom, 2012.	159	A Táncművészeti Doktori Iskola terve, 2010.	183
Tánc és zene, 2012.	160		
Tánc és képzőművészet, 2013.	160		
Tánc és film, 2014.	161		
Shakespeare és a Tánc-Mű/Film/Zene, 2016.	161		
5. Szakmai rendezvények	162		
Lőrinc György emlékkiállítás, 2010.	162		
Népszerű tánc tudomány. Kutatók éjszakája, 2012.	162		
III. PUBLIKÁCIÓS EREDMÉNYEK	163		
1. Magyar Táncművészeti Főiskola tankönyv- és jegyzetsorozata (<i>kiadványsorozat</i>)	165		
Módszertan	165		
Tánc történet, táncelmélet	168		
Művészetek, pedagógia, néprajz	169		
Mozgásanatómia, egészségügy	170		
2. Táncművészet és tudomány (<i>kiadványsorozat</i>)	171		
3. A magyar táncművészet nagyjai (<i>kiadványsorozat</i>)	174		

Előszó

Negyedszázad telt el azóta, hogy az 1983-ban főiskolai rangra emelt Állami Balett Intézet 1990-ben felvette mai nevét, ezzel formálisan is felvállalta kibővült feladatkörét és új jogállását.¹ A Magyar Táncművészeti Főiskola nemcsak a táncművészet és a táncpedagógia különböző ágaiban ért el vitathatatlan hazai és nemzetközi sikereket, de minőségileg új szintre emelte az itt folyó oktató munka megalapozását szolgáló elméleti, módszertani és történeti kutatásokat. Sajnos a tánctudomány Magyarországon még messze nem foglalta el az őt megillető helyet. Vannak kimagasló értékű, nemzetközileg releváns tudományos eredmények, de ezek legtöbbször más tudományágak is a maguk sikereként könyvelik el. A kutatási szféra elhatárolása a kapcsolódó területektől – néprajz, pedagógia, művészettörténet stb. – meglehetősen nehéz, így ez is oka annak, hogy a tánctudomány intézményesülése és támogatottsága messze elmarad a színháztudományi, filmtudományi kutatásokétól, a Bartók és Kodály munkásságával megalapozott zenetudományról nem is beszélve. Ugyanakkor az sem kétséges, hogy a főiskola ma már komplex felsőoktatási intézmény, és amellett, hogy nemzetközi hitelét a művészképzésben és a pedagógusképzésben továbbra is a kibocsátott hallgatók magas szintű és minőségű tudása biztosítja, figyelnie kell az egyetemmé váláshoz (egyúttal a saját doktori iskola alapításához) szükséges tudományos és szakmai teljesítmény elősegítésére, közzétételére és dokumentálásra is. Többek között az utóbbi célt szolgálja ez a munka is.

A jelen kötetben – összefoglaló értelemben – tánctudományinak tekintek minden olyan kutatást, amely a főiskolán, a művészeti ág elméleti megalapozásának erősítése érdekében zajlik. 1990-től kezdődően előbb a kiadványok, majd a tudományos fórumok terén történtek jelentős előrelépések, mára a megfelelő keretek is kialakultak. Ezek közül a tudomány-rendszerteremtési bizottsító akadémiai (MTA) munkabizottság létrehozása, a tudományos konferenciák kétévenkénti megszervezése, az önálló tudományos periodika folyamatos

¹ Lásd: a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1983. évi 18. számú törvényerejű rendelete az Állami Balett Intézetről; a minisztertanács 1048/1990. (III.21.) MT számú határozata a főiskolákról.

kiadása, valamint a kutatástámogatást új alapokra helyező OTKA-, illetve NKFIH-pályázatok sikerei a leglényegesebbek.

Munkámban megkísérlem áttekinteni a főiskolán folyó, széles értelemben vett tánc tudományi kutatások szervezeti kereteit, intézményi fórumait és publikációs eredményeit.² Kizárólag főiskolai, intézményi szintű adatok bemutatására törekszem, alapvetően már megjelent, illetve hozzáférhető iratok, jelentések összegyűjtésével. Az oktatók személyenkénti eredményeinek, publikációinak, illetve más intézményekben folytatott kutatásainak ismertetése szétfeszítené a mű kereteit. Ugyanezen okból az oktatók által egyébként szép számban elnyert egyéni kutatói és ösztöndíj pályázatok ismertetésétől is el kellett tekintenem.

A kutatásszervezési keretek között első helyen az MTA Tánc tudományi Munkabizottságáról lesz szó, mert e testület létrehozásában és működésében meghatározóak a főiskola jelenlegi és volt oktatói. (Az alapításra vonatkozó kezdeményezést az intézmény két főiskolai tanára és egy címzetes főiskolai tanára készítette.) Ezt követi a jelenleg működő főiskolai testületek szabályzatokban rögzített feladatkörének ismertetése, a főiskolai kutatócsoportok munkájának, majd a kutatási infrastruktúra fejlődésének áttekintése. Ez utóbbi elsősorban a Vályi Rózi Könyvtár, valamint a legfontosabb pályázatok bemutatását jelenti.

A tudományos fórumok között első helyen a főiskolai tánc tudományi konferencia-sorozat áll, amely 2007 óta immár öt alkalommal fogadott saját és külső előadókat és hallgatókat. Emellett számos, részben nemzetközi tudományos rendezvény és műhelykonferencia zajlott intézményünkben. Azokat is bemuta-

tom, amelyeket nem itt rendeztek, de a programban a főiskola önálló blokkban megjelent, illetve ahol a programot máshol rendezték és a főiskola hivatalos társszervező volt.

A kötet utolsó részében az intézményi publikációs eredményeket foglalom össze. Terjedelmi okokból csak azon kiadványsorozatok és egyedi művek bibliográfiai adatait ismertetem, amelyek a főiskola kiadásában láttak napvilágot.

Munkámhoz forrásként elsősorban a projektekről megjelent, illetve a kutatási eredményeket közlő publikációkat, a testületek jelentéseit, továbbá az intézményi irattárban fellelhető szabályzatokat és előterjesztéseket használtam fel.

A közreadott dokumentumok esetében szövegűsége törekedtem, így a bennük szereplő személynevekhez tartozó oktatói címek, tudományos fokozatok és más adatok az irat keletkezésékor fennálló helyzetet tükrözik. Ezeken – a történeti hűség megőrzése végett – akkor sem változtattam, ha a szóban forgó személyek adatai mára megváltoztak. A hatályos szabályzatok állapotán a kötet kéziratának zárását, 2016. április 30-át kell érteni.

Ezúton köszönöm kollégáim szíves segítségét, akik rendelkezésemre bocsátottak olyan adatokat és információkat, amelyek elkerülték volna a figyelmemet: Fügedi János PhD főiskolai tanár; Major Rita tszv. főiskolai tanár; Mizerák Katalin PhD tszv. főiskolai tanár; Németh András DSc egyetemi tanár; Schanda Beáta művészeti menedzser.

² Korábbi, e témájú cikkeim: Új utak a Táncművészeti Főiskolán = Táncművészet, XXVII. évf. 1996. 6. szám, 31. o.; Fél évszázad a minőség jegyében = Zene–Zene–Tánc, 6. évf. 1999. 6. szám, 4–6. o.; Megnyitóbeszéd. In: Németh András et al. (szerk.): Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2009. 7–8. o.; Táncművészképzés és tudomány = Köznevelés, 65. évf. 23. szám, 2009. június 12., 27. o.; Tradíciók és kihívások = Zene–Zene–Tánc, 16. évf. 2009. 2. szám, 6. o.; Újráléledő tánc tudomány = Táncművészet, XL. évf. 2009. 5. szám, 38–39. o.; Érvek, tények, elemzések = Táncművészet, XL. évf. 2009. 6. szám, 38–39. o.; Táncművészetről – a tudomány jegyében = Valóság, LIII. évf. 4. szám, 2010. április, 113–115. o.; Új fórumok a tánc kutatásban = Folkmagazin, XVII. évf. 2010. 4. szám, 13. o.; A magyar tánc tudomány új fórumai = Táncművészet, XLI. évf. 2010. 2. szám, 38–39. o.; Az intézménytörténeti kutatások dimenziói és távlatai a Magyar Táncművészeti Főiskolán. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. 127–133. o.; A táncművészet és a tudomány szolgálatában = Tánc tudományi Közlemények, III. évf. 2011. 1. szám, 100–101. o.; Tudományos hírek a Magyar Táncművészeti Főiskoláról = Tánc tudományi Közlemények, III. évf. 2011. 2. szám, 85–87. o.

I. KUTATÁSSZERVEZÉSI KERETEK

1. MTA Tánc tudományi Munkabizottsága

A magyar tudomány történetében 2009-ben először került sor tánc tudományi kutatással foglalkozó testület létrehozására a Magyar Tudományos Akadémia keretein belül. Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya a 2009. október 26-ai ülésén titkos szavazással, 16 igen, 4 nem, 5 tartózkodás mellett támogatta az MTA Tánc tudományi Munkabizottságának létrehozására irányuló javaslatot. A Felföldi László néprajzkutató, c. egyetemi tanár, Bolvári-Takács Gábor főiskolai tanár és Major Rita tszv. főiskolai tanár által készített, 2009. március 31-ei keltezésű előterjesztésről 2009. május-június folyamán a Néprajzi Bizottság, a Színház- és Filmtudományi Bizottság és a Zenetudományi Bizottság egyaránt kialakította előzetes szakmai véleményét. Az osztályülés ezek mérlegelésével döntött a Tánc tudományi Munkabizottság létrehozásáról és felügyeletét a Néprajzi Bizottsághoz rendelte. A munkabizottság ügyrendjének, személyi összetételének és munkatervének kialakítására vonatkozó előterjesztést a Néprajzi Bizottság 2009. decemberében jóváhagyta, ezt követte az I. Osztály, majd az MTA Elnöksége jóváhagyása.³

Előterjesztés az MTA Néprajzi Bizottsága, Színház- és Filmtudományi Bizottsága, valamint Zenetudományi Bizottsága közös alapításában tervezett Interdiszciplináris Tánc tudományi Munkabizottság létrehozásáról⁴

Az előterjesztés tartalma:

- I. Bevezetés
- II. A tánc kutatás tudománytörténete
- III. A tánc tudomány mai műhelyei, kutatási eredményei és kutatói
- IV. A munkabizottság célja és feladatai

³ Megjelent: Tánc tudományi Munkabizottság alakul a Magyar Tudományos Akadémián = Tánc tudományi Közlemények, I. évf. 2009. 2. szám, 102. o.; Megalakult az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága = Tánc tudományi Közlemények, II. évf. 2010. 1. szám, 106. o.

⁴ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, I. évf. 2009. 1. szám, 73–80. o.

I. Bevezetés

A jelen előterjesztés célja a Magyar Tudományos Akadémia I. Osztálya keretében megalakítandó, a hazai tánc tudományi kutatások fejlesztését összehangoló szakmai grémium létrehozása, amely a táncművészet és tánc kutatás minden ágára kiterjedően, általános kutatási koncepció megfogalmazásával, közös célok kitűzésével, kutatási projektek, kiadványok megvalósulásának támogatásával elősegíti a tudományág folyamatos és fenntartható fejlődését.

A tudományos fokozattal rendelkező tánc kutatók, illetve tánc kutatással is foglalkozó más köztestületi tagok ma az MTA I. Osztályán belül különböző bizottságok (Néprajzi Bizottság, Színház- és Filmtudományi Bizottság, Zene tudományi Bizottság) tagjaként, illetve oda besorolva, egymástól függetlenül, széttagoltan tevékenykednek. Javaslatunk lényege az interdiszciplináris jellegű *Tánc tudományi Munkabizottság* létrehozása, amely az eddig önállóan kevésbé elismert tudományágot az MTA szervezeti keretei között, más tudományterületek és testületeik érdekeit nem sértve, megjeleníti.

II. A tánc kutatás tudománytörténete

a) A magyar néptánc kutatása

A magyar néptánc kutatás alapjait Réthei Prikkel Marián (1871–1925) vetette meg a tánc történeti forrásainkat 1903–1922 között feltáró és az első jelentős tánc történeti koncepciót kialakító munkájával (*A magyarság táncai*, Budapest, 1925). Ugyancsak a két világháború közötti időszakra esik néptánc hagyományunk feltárásának megkezdése, Gönyey Sándor (1886–1963) és Lajtha László (1882–1963, Kossuth-díjas: 1951) munkája *A magyarság néprajza* IV. kötetében (Budapest, 1937), valamint Viski Károly (1883–1945) összefoglalása (*Hungarian Dances*, Budapest–London, 1937) révén. Gönyey és Lajtha filmfelvételei, néprajzi és tánc zenéi feljegyzései jelentik a magyar néptánc első klasszikus gyűjteményét. Az 1940-es évektől rendszeresen folyó gyűjtőmunka főleg Kaposi Edit (1924–2006), Lugossy Emma (1927–1995), Szentpál Olga (1895–1968) és Molnár István (1908–1987, posztumusz Kossuth-díjas: 1990) tevékenységét dicséri. Gyűjtéseik és publikációik olyan módszertani és elméleti tanulságokkal szolgáltak, amelyek alapjai lehettek a további kutatásnak. Ezek közül a kép- és hangrögzítés együttes alkalmazása, a tánc folyamatok filmről történő lejegyzése, az analitikus szöveges leírás és mozgáscsoportokat kialakító rendszerezés volt az előképe annak a komplex igényű (táncot és zenét, szokás-

keretet és a táncélet egyéb jelenségeit egységben vizsgáló) kutatási módszereknek, amelyben kialakult a koreográfiai és néprajzi szemlélet helyes aránya. A tudományos gyűjtésben és feldolgozásban részt vállalt további tánc folkloristák – az 1950-es évektől Andrásfalvy Bertalan (1931), Borbély Jolán (1928), Kaposi Edit (1924–2006), Lányi Ágoston (1923–1986), Maác László (1929–1998), Martin György (1932–1983), Pesovár Ernő (1926–2008), Pesovár Ferenc (1930–1983) – munkájának eredményeként megszülettek azok az összefoglalások, amelyek áttekintést adnak a magyar néptáncról, tánc kultúránk történeti alakulásáról (pl.: Martin György: *A magyar tánc típusok és tánc dialektusok*, Budapest, 1970. stb.). A módszeres gyűjtőmunka eredményeként az MTA Zene tudományi Intézete Néptánc Osztályának Archívuma 300.000 méter filmfelvételen (ebből 30.000 méter hangos) mintegy 20.000 tánc folyamatot őriz. Az egész magyar nyelvterületre kiterjedő gyűjteményben számottevő a nemzeti ségeink és a szomszédos népek tánc folklorját is dokumentáló felvétel. A világviszonylatban is jelentős gyűjtőmunka eredményeire támaszkodva jelenhettek meg a monografikus munkák és végezhetette el a tánc kutatásunk az improvizált táncalkotás elveit feltáró és a rendszerezést szolgáló elemző munkát. Ezzel párhuzamosan folytatódott a történeti források feltárása, és a már ismert források újraértékelése is. A széles körű társadalmi összefogással végzett gyűjtőmunkát és az elméleti, módszertani problémák kidolgozását követte az elmúlt másfél évtizedben a főbb tánc típusok meghatározása, a tánc stílusok elhatárolása, a tánc dialektusok körvonalazása. Az összehasonlító történeti kutatás eredményeként pedig kialakult az a korszerű tánc történeti koncepció, mely meghatározta a magyar néptánc archaikus elemeit, néptáncainak régi rétegét és feltárta a 18–19. században lezajlott stílusváltást, a korábbi hagyományból sarjadó új tánc stílust. Az MTA Zene tudományi Intézet Néptánc Osztályának vezetője ma Felföldi László, munkatársai Fügedi János, Pálffy Gyula, Kovalcsik Katalin. Munkájukat fiatal kutatók népes csoportja támogatja, akik közül négyen PhD-kurzuson készülnek a doktori fokozat megszerzésére. A határon túli néptánc-kutatás mai jeles személyisége a Kossuth-díjas Kallós Zoltán (1926) erdélyi folklorista, a Magyar Néprajzi Társaság tb. tagja.

A tánc folklorisztikai kutatás és az egzaktásra törekvő módszer kialakításának egyik előfeltétele volt az írásbeliség megteremtése, a Lábán–Knust-féle kinetográfia alkalmazása. A magyar kutatási eredmények jelentőségét közvetve erősíti a magyar származású Lábán Rudolf (1879–1958) nemzetközi jelentőségű elméleti munkássága, aki élete során mindvégig élő kapcsolatban maradt a hazai kutatással. Ezáltal a mozdulatelmélet terén elért eredményei

sokkal közvetlenebbül és intenzívebben termékenyíthették meg a magyar kutatást. Az általa kifejlesztett nemzetközi táncjelíró rendszer a Németországban ill. Angliában a nála és tanítványainál tanuló ösztöndíjasok révén hamarabb elterjedt Magyarországon, s így a táncírás itt hamarabb válhatott a táncos köztudat és műveltség részévé. Ennek köszönhető, hogy az európai összehasonlító néptánc kutatásban a Lábán notációs rendszer közösen használt eszközzé vált. Ma az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya Archívumában található Európa legjelentősebb táncírás gyűjteménye, amely alapot teremt a táncos „írásbeliség” nemzetközi méretű megteremtéséhez. A kinetográfia szakemberei, Szentpál Mária (1919–1995), Lugossy Emma, Lányi Ágoston jelentős szerepet vállaltak a táncírás népszerűsítésében, elméleti és gyakorlati tevékenységükkel pedig nagymértékben hozzájárultak a Lábán-szisztéma továbbfejlesztéséhez. Ma e felelősségteljes munkát Fügedi János végzi magas színvonalon, egy frissen alakult munkacsoport vezetőjeként.

b) A színpadi táncok és társastáncok kutatása

A táncművészet elméleti kérdéseivel, a színpadi tánc múltjával és a történelmi társastáncokkal foglalkozó kutatás korai előzményeként Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz (1895–1953) írásaira, a *Színészeti Lexikon* (1930) tánc-cím-szavaira és Haraszi Emil (1885–1958) tánc történelmi munkásságára hivatkozhatunk. A másik jelentőség-növelő szempont Dienes Valéria (1879–1978) nemzetközi érdeklődést is kiváltó orkesztikai rendszere és az arra alapozott mozdulatművészet-pedagógiai módszer, amelyet a korabeli francia filozófia (főleg Bergson) és Isadora Duncan modern tánc-felfogása ihletett, s talaja a közép- ill. kelet-európai táncművészet iránti társadalmi érdeklődés volt. Ennek hatása az 1960-as években a folklórelmélet és a művészetelmélet különböző ágainak érdeklődését is felkeltette, s ezáltal a tánc beépült a szemiotikai kutatások rendszerébe.

A napjainkban folyó tánc tudományi kutatások előkészítő periódusának azonban elsősorban a felszabadulás utáni évtizedet tekinthetjük. A táncelmélet, tánc történet problémáival foglalkozó kutatóink a táncművészet megújulásáért folytatott viták hevében, a szervező, oktató és kritikusi tevékenység napi feladatainak a megoldásában vetették meg a tudományágak alapjait. Kiemelkedik e téren az 1950-ben Állami Balett Intézet néven alapított Magyar Táncművészeti Főiskola, az 1948-ban Tánc-főtanszakkal bővített Színház- és Filmművészeti Főiskola (ma: Egyetem), és a Népművészeti (ma: Magyar Művelődési) Intézet pedagógiai munkájához kapcsolódó tanjegyzet kiadás, amelynek keretében el-

készültek az első, korszerű szemléletű tánc történelmi, esztétikai s egyéb szakmai módszertani kiadványok. Ugyanekkor született meg a nemzetközi szakirodalom néhány alapvető művének magyar fordítása is (pl. Noverre levelei stb.) Az 1951-ben alapított *Táncművészet* c. szaklap (alapító főszerkesztő: Ortutay Zsuzsa) nemcsak kritikáival, de elméleti és ismeretterjesztő cikkeivel is jelentős szerepet játszott a hazai táncelmélet és tánc kutatás megalapozásában. Emellett, a Magyar Tánc történelmi Munkaközösség keretében megindult a rendszeres tánc történelmi kutatás, s ennek eredményeként megjelent a magyar színpadi táncművészet útját első ízben áttekintő tanulmánykötet (*A magyar balett történetéből*, Budapest, 1956, szerzők: Csizmadia György, B. Egey Klára, Gelencsér Ágnes, Szenthegyi István, Téri Tibor, Vályi Rózi). 1958-tól a Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata keretében folytatódott, s bontakozott ki a táncelmélet, tánc történet általános problémáira is kiterjedő munka. Az eredmények közzétételére (beleértve a táncfolklorisztikai kutatást is) ugyancsak a Szövetség teremtette meg a lehetőségeket a *Tánc tudományi Tanulmányok* és a *Táncművészeti Értesítő* köteteiben. Az ezekben megjelent írások, elsősorban Dienes Gedeon (1914–2005), Körtvélyes Géza (1926), Maác László és Vitányi Iván (1925) munkái visszatérő témaként foglalkoznak a közvetlen múlttal, elemzve a 2. világháború utáni balett, a hivatásos és amatőr néptánc-művészet törekvéseit. Monografikus igénnyel készült művek: Vályi Rózi (szerk.): *Ballettek könyve* (Budapest, 1959), Vitányi Iván: *A tánc* (Budapest, 1963). A táncesztétika körvonalai pedig nemcsak az egyes művészeti alkotások elemzésében, de a műfaji kategóriákat, a táncalkotás problémáit vizsgáló művekben és az egyes művészeti ágak kapcsolatait, összefüggéseit kutató munkákban is kirajzolódnak (Körtvélyes Géza: *A modern táncművészet útján*, Budapest, 1970). A Szövetség által kialakított Táncarchívum ma az Országos Színház történelmi Múzeum és Intézet keretében működik. A táncművészet és néptánc története szempontjából egyaránt jelentős terület a történelmi társastáncok vizsgálata. Az oktatási célokot szolgáló rekonstrukciók mellett e témakörben is úttörő jelentőségű kezdeményezés jellemzi tánc kutatásunkat (Szentpál Olga, Kaposi Edit, Vályi Rózi). 1977-ben Körtvélyes Géza szerkesztésében jelent meg a Horst Kogler-féle *Ballettlexikon* magyar kiadása, jelentős számú magyar vonatkozású szócikkkel bővítve. Gelencsér Ágnes és Körtvélyes Géza írták meg a budapesti balett történetét (in: Staud Géza szerk.: *A budapesti Operaház 100 éve*, Budapest, 1984). További jelentős kutatók: Dienes Gedeon, Fuchs Lívia, Kaán Zsuzsa, Kövágó Zsuzsa, Major Rita, Szúdy Eszter. Nagy szakértői apparátus közreműködésével Dienes Gedeon szerkesztésében jelent meg 2008-ban a *Magyar táncművészeti lexikon*, amely naprakész adatok modern szemléletű közreadását célozta meg.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a magyarországi tánc kutatás az elmúlt 100-150 évben jelentős eredményeket ért el. Ez idő alatt a tánc (vagy tánc) foglalkozó intézmények, szervezetek és magánszemélyek tulajdonában több százezer tételes forrásgyűjtemény jött létre, amelyek közül legjelentősebbek az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet és az MTA Zenetudományi Intézetének archívuma. A táncfolklorisztika és a tánc történeti kutatás együttes szakirodalma jelen pillanatban közel 3000 bibliográfiai tételt tesz ki. (Ha ehhez hozzávesszük azokat a tanulmányköteteket, folyóiratcikkeket, monográfiákat, amelyek más téma mellett táncról is szólnak, ez a szám duplájára emelkedik.) Közülük legbecselesebbek a tánc kutatás forrásanyagának kritikai kiadását megtestesítő művek, amelyek biztos alapot teremtenek a magyar tánc örökségről való hiteles kép megrajzolásához.

III. A tánc tudomány mai műhelyei, kutatási eredményei és kutatói

A tánc kutatás első intézményes lehetősége még 1889-ben jött létre a Magyar Néprajzi Társaság „Tánc” szakosztályának keretében. Első elnöke Káldy Gyula (1838–1901) az Operaház főrendezője volt. Az 1930-as években a Néprajzi Múzeum vált a kutatás egyik központjává. Az 1950-es évektől a Népművészeti Intézet és a Magyar Táncszövetség kapott ebben központi szerepet. Az egyikben a néptánc, a másikban a színpadi tánc történetének kutatása folyt. 1965-ben a néptánc kutatás az MTA Népzenei Kutatócsoportjához (ma: MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztály) került, s ezáltal a népzene kutatáshoz hasonlóan, az akadémiai kutatások részévé vált. A Magyar Táncművészek Szövetsége nemzetközi jelentőségű Táncarchívuma 1987-ben az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet egységévé vált, s így megformálódott a magyar tánc kutatás újabb jelentős műhelye. A Magyar Táncművészeti Főiskola keretében 2008-ban létrejött Tánc tudományi Kutatóközpont ma a tánc kutatás harmadik, komplex műhelyévé igyekszik válni. A felsoroltakon túl több olyan kutatóhely (egyetemi tanszék, múzeum, művelődési intézmény) van ma Magyarországon, ahol a néprajz, zenetörténet vagy a humán- és művészettudományok más területein belül érintőlegesen a tánc kutatással is foglalkoznak.

Az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztályának kutatásai:

Előzmények:

Az Osztályon folyó kutatások közvetlenül kapcsolódtak a Néprajzi Múzeumban, a Magyar Táncszövetség és főleg a Népművészeti Intézetben folyt kuta-

tásokhoz. Oly módon, hogy az Osztály munkatársai 1965 előtt e szervezetek munkatársai voltak, s a tánc kutatás részeseként tevékenykedtek. Ezért az alább felsorolt kutatások az akadémiai kutatások közvetlen előzményeként tekintetők.

- Molnár István filmezései (1941–1947), Magyar tánc hagyományok, Budapest, 1947.
- Néptudományi Intézet és a Magyar Táncszövetség néptánc kutató munkája Lugossy Emma, Morvay Péter, Szentpál Olga, Gönyey Sándor vezetésével (Operatőr: K. Kovács László, Teuchert József, Szőcs József és mások) (1947–1949); Bodrogló táncélete és tánci 1949, megjelenés: 1998; Völgységi táncok 1951; 77 leánytánc (1952); 39 verbunktánc (1954); Tánc és kultúra a bukovinai székelyeknél (1958).
- Lugossy Emma filmezései (1940–1956): Magyar népzene tára 2/b. Lakodalom. A lakodalom tánci. Megjelenés: 1956. Ide is sorolhatók még részben a 77 leánytánc, a 39 verbunktánc és a Magyar népi táncok I. c. kötetek is.
- A Magyar Néptánc kutató Munkaközösség monografikus szemléletű kutatómunkája a Népművészeti Intézet keretében (1951–1965): Somogyi táncok 1954; A Szabolcs-Szatmár megyei monografikus néptánc kutató munka eredményei, 1958; Bag tánci és táncélete, 1955; Magyar néptáncok és táncos népszokások, 1958; Sárköz-Duna mente táncainak motívumkincse, 1964.

A Néptánc Osztály kutatómunkája 1965-től:

1. A magyar néptáncra vonatkozó eddigi tudás összegzése és a kutatás forrásainak kritikai kiadása az MTA Népzene kutató Csoport, majd a Zenetudományi Intézet keretében (1965–1989, 1. fázis): Martin György: A magyar tánc típusok és tánc dialektusok, Budapest, 1970 + 3 kötet tánc írás melléklet. Közel 1000 címszó a Magyar Néprajzi Lexikon 1–5. kötetében, a Brockhaus–Riemann Zenei Lexikon 1–3. kötetében, Révai Új Lexikona kötetiben, A magyar körtánc és európai rokonsága, Budapest, 1979; A körverbunk. Története, típusai és rokonsága, 1983; Lőrincréve táncélete és tánci, Budapest, 1989.
2. A magyar néptáncra vonatkozó források kritikai kiadása 2. korszak (1990–) (Martin György: Mátyás István Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata. Budapest, 2004; Felföldi László – Gombos András (szerk.); A népművészet táncos mesterei. Budapest, 2001.; Felföldi László – Gombos András (szerk.); Living Human Treasures in Hungary. Folk Dance. Budapest, 2001;

Felföldi László – Gombos András (szerk.): Kardos István (1897–1997), a népművészet táncos-énekes mestere. Emlékkönyv születésének 100. évfordulójára. Apátfalva 1997; Felföldi László – Gombos András (szerk.): Nyisztor György (1922–1987), a népművészet táncos mestere. Apátfalva, 1998.

- OTKA-pályázatok:

1991–1994: A környező országok magyarságának táncgyománya

1995–1998: Erdély népzenei-és néptánc hagyományainak kutatása

1999–2002: A néptánc-morfológia új módszereinek kidolgozása és nemzetközi hálózatának előkészítése

2009–2013: A hagyományos tánc, mint tudás, társadalmi gyakorlat és kulturális örökség

NKFP: 2002–2005: Egyéni kreativitás és a közösségi tánc kultúra viszonya a Kárpát- medence táncgyományaiban

A Magyar Táncművészeti Főiskola mint táncudományi kutatóhely:

A Magyar Táncművészeti Főiskolán (1950–1990: Állami Balett Intézet) a kezdetektől fogva folyt kutatómunka. Korábban elsősorban a *pedagógiai-módszertani* kutatások kerültek előtérbe, hiszen az oktatás fejlesztéséhez ez elengedhetetlenül fontos volt, másrészt pedig ebben az intézményben koncentrálódott az a szellemi erő, amely a magyar hivatásos táncművész-képzésben élen járt. Ebben a munkában különösen fontos részt vállalt többek mellett Merényi Zsuzsa, Hidas Hedvig, Nádas Marcella. A pedagógusképzés elindításakor (1955) tovább erősödtek ezek a kutatások, amelyek természetesen táncesztétikai területeket is érintettek. Ezeknek az úttörő kutatásoknak az eredményeképpen számos tankönyv, tanjegyzet, módszertani útmutató született a főiskola kiadásában.

1992-től új és egyedülálló képzéssel gazdagodott a főiskolai képzés. A *táncelméleti szakiró szak* – a felsőfokú táncművész képzés területén Európában is ritkaságnak számító program – olyan új elméleti-kutatási dimenziókat nyitott a főiskolán tanító elméleti oktatók számára, amely lendületet adott a korszerű táncelméleti-tánc történeti kutatás megindításához. 2004-ben két végzett évfolyam tagjaiból és a főiskola néhány fiatal oktatójából, Major Rita főiskolai tanár, az Elméleti Tanszék vezetőjének kezdeményezésére megalakult a Táncudományi Kutatócsoport. A szellemi műhely tagjai részt vettek az ELTE Történeti Tanszékének *Sic Itur ad Astra* című folyóirata zene- és tánc történeti különszámának létrehozásában (2004).

A 2007 novemberében a főiskolán *Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban* címmel megrendezett tudományos konferencia már szélesebb körben mérte fel és mutatta meg a főiskola kutató kapacitását és kijelölte a további kutatási irányokat. Ennek a koordinálására 2008-ban a főiskolán megalakult a *Táncudományi Kutatóközpont*, amely a főiskolához kapcsolódva, de a magyar tánc kutatásban, partner-szervezetekkel együttműködve, szélesebb szakmai összefogással kíván részt venni. Ugyanakkor a főiskola hosszú távú, az elméleti képzésre vonatkozó oktatási stratégiája, amely a kutatói utánpótlást szolgálhatja, logikus és indokolt módon teszi elengedhetlenné a kutatásoknak a főiskolára koncentrálását. Ezt tovább erősítheti a jövőben a doktori (DLA) képzés megindítása. A központgondozásában két periodika indult: *Táncudományi Közlemények* (folyóirat, 2009–), *Táncművészet és tudomány* (kiadványsorozat, 2009–).

Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet mint tánckutató műhely

Az OSZMI-ban folyó tánc kutatás alapját a Táncarchívum adja, amely a Magyar Táncművészek Szövetsége gondozásából 1987-ben került az intézetbe. Azóta nemzetközi szinten is jelentős szakgyűjteménnyé és információs központtá vált. Itt a tudományos alaptervekenyiséget, az „anyaintézet” jellegének megfelelően, a szisztematikus gyűjteménygyarapítás, a megszerzett dokumentumok őrzése, állagmegóvása, a rendszeres kiállítás-rendezés, az információs szolgáltatás és a kutatószolgálat jelenti. A Táncarchívum munkatársai jelenleg: Behuminé Szűdy Eszter és Halász Tamás.

A gyűjtemények bemutatása:

A könyvtárban mintegy hatezer kötet és ezer kéziratos mű található, mintegy 10-12 nyelven. A fotótárban több mint ötvenezer, agnoszkált, katalogizált tétel található, az 1890-es évektől. A feldolgozásra váró, páratlan gazdagságú fénykép-állomány legalább ugyanekkora. A folyóirattárban nyolcvanöt, különféle szaklap példányait őrzik. A videótár jelenleg 7900 tételt tartalmaz, ezeken kívül mintegy ezer tétel vár feldolgozásra. A szakmai partnerek, s hagyatékozók jóvoltából a filmtár rohamosan gyarapszik. A dokumentációs-kisnyomtatványtárban több tízezer tételnyi anyagot őrzünk, hazai és külföldi személyekről, társulatokról, rendezvényekről, intézményekről. A gyors ütemben gyarapodó plakáttárban százhusz év anyaga található ezernél több tételben.

A Táncarchívum legnagyobb jelentőségű egysége a hagyatéki állomány, amelyben közel kilencven táncos, koreográfus, tánc történetész anyagait találni, kéz-

iratoktól a kottáig, tárgyi emlékektől fotóalbumokig, zömmel ömlesztett, feldolgozatlan formában. Itt találhatóak a Róna Viktor-hagyatékban fellelhető Rudolf Nurejev-levelek, A Nirschy Emília-hagyatékban megszerzett, dedikált Bartók-portré, Lőrinc György és Harangozó Gyula hagyatékában a legendás Gyagilev-társulat, a Ballets Russes emlékei. A hagyatéki tárban, a már említettek mellett, Lakatos Gabriella, Molnár István, Rábai Miklós, Bordy Bella, Szentpál Olga, Havas Ferenc, Milloss Aurél, Nádasdy Kálmán, Imre Zoltán, Eck Imre, Forgách József személyes anyagait is megtalálhatják a kutatók számos más személyes gyűjteményi anyag mellett.

Kiállítások a legutóbbi években:

2005: Bartók és a tánc című kiállítás Bartók Béla születésének 125. évfordulójára alkalmából az MTA Zenetudományi Intézet Bartók Archívuma, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Állami Operaház közreműködésével. Helyszín: a Bajor Gizi Emlékmúzeum

2007: Lakatos Gabriella születésének nyolcvanadik évfordulóján portrékiállítással Lakatos 80 – Egy táncos díva arcképe címmel. Helyszín: a Magyar Állami Operaház, majd az OSZMI épülete. A tárlathoz kerekasztal-beszélgetés kapcsolódott.

A korábbi években kiállítást rendeztek többek közt Imre Zoltán és Harangozó Gyula életművére emlékezve is.

Az utóbbi két évtized jelentősebb tánc tudományi munkái, a kutatóhelyek önálló vagy együttes tevékenysége eredményeként:

- Dienes Gedeon (szerk.): *Magyar táncművészeti lexikon*, Budapest, 2008.
- Fuchs Livia: *Száz év tánc. Bevezetés a táncművészet XX. századi történetébe*, Budapest, 2007.
- Lenkei Júlia: *Volt egyszer egy táncnevelési szak*. In: Gajdó Tamás (szerk.): *Színház és politika*, Budapest, 2007.
- Martin György: *Mátyás István Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata*, Budapest, 2004. (posthumus) A kötet 2005-ben G. Pitré – S. Salomone díjban részesült.
- F. Molnár Márta – Vályi Rózsi: *Ballett könyve*, Budapest, 2004.
- Pesovár Ernő: *Tánc hagyományunk történeti rétegei*, Szombathely, 2003.
- Dienes Gedeon: *A mozdulatművészet története*, Budapest, 2001.
- Pálfy Gyula (vál.): *Néptánc kislexikon*, Budapest, 1997.
- Székely György (főszerk.): *Magyar színházművészeti lexikon*, Budapest, 1994. (táncművészeti szócikkek)

- Major Rita: *Tánc történet és nemzeti romantika*. In: Kerényi Ferenc (szerk.): *Magyar színháztörténet 1790–1873*, Budapest, 1990.
- Dienes Gedeon – Fuchs Livia (szerk.): *A színpadi tánc története Magyarországon*, Budapest, 1989.

A tánc kutatás eredményeit (ill. azokat is) közreadó folyóiratok, sorozatok:

Acta Ethnographica (1950–), Ellenfény (1996–), Ethnographia (1890–), Folkmagazin (1994–), Studia Musicologica (1961–), Táncművészet (1951–56, 1976–), Táncművészet és tudomány (2009–), Tánc tudományi Közlemények (2009–), Tánc tudományi Tanulmányok (1958–), Zene, Zene, Tánc (1994–), Zenetudományi Dolgozatok (1978–)

Már megszűnt periodikák: Külföldi Szemle (1965–1990, 1995–1999), Táncművészeti Dokumentumok (1976–1990), Táncművészeti Értesítő (1963–76).

Tánc tudományi kutatást (ill. azt is) végző kutatóhelyek:

Költségvetési szervek: MTA Zenetudományi Intézet, Magyar Táncművészeti Főiskola, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tára, Semmelweis Egyetem Testnevelés- és Sport tudományi Kar, Hagyományok Háza, Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, Néprajzi Múzeum, Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest Kortárs Tánc Főiskola.

Társadalmi szervezetek: Magyar Tánc tudományi Társaság, Magyar Etnokoreológiai Társaság, Magyar Néprajzi Társaság, Magyar Színháztudományi Társaság, Martin György Szövetség, Muharay Elemér Szövetség, Örökség Magyar Tánc házi Egyesület, Noverre Tánc művészeti Alapítvány, Rábai Miklós Alapítvány a Néptánc művészetért.

Tudományos fokozattal rendelkező kutatók a tánc tudomány terén:

(Elhunytak: *Visky Károly*, az MTA levelező tagja; *Béres András* CSc, *Martin György* CSc, *Pesovár Ernő* CSc, *Kossuth-díjas*; *Varga Gyula* CSc)

Tánc kutatással (ill. azzal is) foglalkozó aktív MTA köztestületi tagok:

Körtvélyes Géza DSc, Széchényi-díjas; *Andrásfalvy Bertalan* DSc; *Vitányi Iván* DSc; *Angelus Iván* PhD, *Felföldi László* PhD, *Kovács Gábor* PhD, *Lázár Katalin* PhD, *Lenkei Júlia* CSc, *Ratkó Lujza* CSc; *Szirmai Béla* DLA.

A Magyar Táncművészeti Főiskolán tudományos fokozattal rendelkező oktatók:

Fodor Antal DLA, egyetemi tanár
 Németh András DSc, egyetemi tanár
 Bolvári-Takács Gábor PhD, habil. főiskolai tanár
 Mády Ferenc CSc, főiskolai tanár
 Fügedi János PhD, egyetemi docens
 Gelenczey-Miháltz Alirán PhD, egyetemi docens
 Mizerák Katalin PhD, főiskolai docens
 Nagy Péter Miklós PhD, adjunktus
 Sirató Ildikó PhD, adjunktus

A Magyar Táncművészeti Főiskola PhD/DLA-jelölt oktatói (a képzési hely megnevezésével):

Jakabné Zórándi Mária egyetemi tanár (Színház- és Filmművészeti Egyetem)
 Major Rita főiskolai tanár (Színház- és Filmművészeti Egyetem)
 Solymosi Tamás főiskolai tanár (Színház- és Filmművészeti Egyetem)
 Gaál Marianna adjunktus (Színház- és Filmművészeti Egyetem)
 Kovács Henrik adjunktus (ELTE)
 Lévai Péter adjunktus (ELTE)

PhD-jelölt fiatal kutatók az ELTE Néprajzi Intézetében a néptánc tudomány terén:
 Andó Ilona (2007–), Gombos András (2003–), Karácsony Zoltán (2008–),
 Varga Sándor (2006–).

IV. A munkabizottság célja és feladatai*A munkabizottság célja:*

1. A Magyarországon folyó tánc kutató munka összefogása, fő irányainak megtervezése, a tánc kutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése.
2. A tánc kutatás/koreológia, mint multi- ill, interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése a tudományágak rendszerében.
3. A tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncról való rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és népszerűsítése révén.
4. A Magyar Tudományos Akadémia általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai ideáljainak és elvárásainak közvetítése a tánc kutatás területén.

A munkabizottság feladatai:

1. Figyelemmel kíséri a tánc kutatás hazai helyzetét és nemzetközi kapcsolatrendszerét.
2. Állást foglal a tánc tudomány körébe tartozó s a tudományág szempontjából jelentős tudományos, tudománypolitikai, kutatásszervezési és személyi kérdésekben, kiemelten kezelve a kutatói utánpótlás és tudományos fokozatszerzés kérdését.
3. Véleményezi a tánc kutatás területén működő kutatóhelyek tevékenységét (akadémián kívül és belül).
4. A tánc tudomány területén javaslatot tesz az I. Osztály könyv- és folyóirat-kiadási tervéhez.
5. Részt vesz az MTA Doktora cím odaítélése tárgyában megindult eljárások lefolytatásában.
6. Értékeli a szakterület nemzetközi fejlődését, és javaslatot tesz az I. Osztálynak a kapcsolattartás tartalmi vonatkozásaira.
7. Törekszik az intenzív kutatói közélet kialakítására és örködik annak tisztasága felett.
8. Tudományos konferenciákat és ismeretterjesztő előadásokat szervez, s támogatja a hasonló színvonalas rendezvények szervezését a táncról való tudás széleskörű terjesztése érdekében.

Budapest, 2009. március 31.

Dr. Felföldi László, PhD
 osztályvezető, c. egyetemi tanár,
 MTA Zenetudományi Intézet
 Néptánc Osztály

Dr. habil. Bolvári-Takács Gábor, PhD
 főiskolai tanár, rektorhelyettes,
 Magyar Táncművészeti Főiskola

Major Rita
 tanszékvezető főiskolai tanár,
 Magyar Táncművészeti Főiskola
 Tánc tudományi Kutatóközpont
 tudományos vezető

Előterjesztés az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága alakuló ülése részére

(Készült az MTA I. Osztálya által jóváhagyott néprajzi bizottsági javaslat alapján)

Előzmény

Az MTA I. Osztálya 2009. október 26-i ülésén megtárgyalta a tánc tudomány nyal foglalkozó köztestületi tagok egy csoportjának előterjesztését a Tánc tudományi Munkabizottság létrehozásáról. A testület támogatta az előterjesztést és a Néprajzi Bizottságot kérte fel, hogy lássa el a leendő munkabizottság adminisztratív felügyeletét.

Indoklás

A tudományos fokozattal rendelkező tánckutatók, illetve tánckutatással is foglalkozó más köztestületi tagok ma az MTA I. Osztályán belül különböző bizottságok (Néprajzi Bizottság, Színház- és Filmtudományi Bizottság, Zene tudományi Bizottság) tagjaként, illetve oda besorolva, egymástól függetlenül, széttagoltan tevékenykednek. Szükségesnek látszik egy olyan több kutatási területet egyesítő *Tánc tudományi Munkabizottság* létrehozása, amely az eddig önállóan kevésbé elismert, de jelentős eredményeket elért tudományágat az MTA szervezeti keretei között, más tudományterületek és testületeik érdekeit nem sértve, egy ségesen megjeleníti és képviseli.

A leendő munkabizottság összetétele, fölépítése

1. A munkabizottság olyan tánckutatókból és tánccal is foglalkozó kutatókból áll, akik az MTA köztestületének tagjai és választhatók tudományos bizottságok tagságára. A munkabizottság tagjait a Néprajzi Bizottság elnöke kéri fel a feladatra előzetes egyeztetés alapján.
2. A bizottság megalakulásakor egy elnökből, egy társelnökből, egy tanácsadóból, 2 titkárból és 10 tagból áll, tehát összesen 15 fős. Az elnök és a társelnök feladata a munkabizottság hivatalos képviselete, tevékenységének felügyelete, üléseik levezetése. Ezeket a feladataikat szükség esetén a titkárokra ruházhatják. A tanácsadó a szakmai, tudománypolitikai kérdések eldöntésében, stratégiák kidolgozásában segíti a munkabizottságot. A titkárok feladata az adminisztratív feladatok ellátása (munkatervek, munkajelentések, emlékeztetők, jegyzőkönyvek elkészítése, továbbítása), kapcsolattartás a Néprajzi Bizottsággal és az érintett bizottságokkal.
3. A működés során a tagok száma változtatható a fokozatot szerző kutatók meghívásával.

4. Emellett a munkabizottság igyekszik együttműködni minden tánckutatóval, aki a célok megvalósításában részt kíván venni.
5. A munkabizottság szükség esetén tematikus munkacsoportokat hoz létre, pl. a tánc tudományi bibliográfia, a kiadványozás vagy a kutatói utánpótlás kérdésében.
6. A munkabizottság saját munkaterv szerint, szakmailag önállóan dolgozik, de adminisztratív szempontból a Néprajzi Bizottságnak tartozik beszámolóval.
7. A munkabizottsági tagság nem érinti a tudományos bizottsági tagságot.

A munkabizottság összetétele a megalakuláskor

Andrásfalvy Bertalan DSc, elnök,
Körtvélyes Géza DSc, társelnök
Vitányi Iván DSc, tanácsadó (tag)
Felföldi László PhD, titkár,
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Angelus Iván PhD, rektor, tag
Barna Gábor DSc, tszv. egyetemi tanár, tag
Fügedi János PhD, egyetemi docens, tag
Jakabné Zórándi Mária DLA, rektor, tag
Kovács Gábor PhD, egyetemi oktató, tag
Kővágó Sarolta CSc, egyetemi oktató, tag
Mizerák Katalin PhD, tszv. egyetemi docens, tag
Nagy Péter PhD, adjunktus, tag
Ratkó Lujza CSc, egyetemi oktató, tag
Sirató Ildikó PhD, adjunktus, tag

A munkabizottság célja

1. A Magyarországon folyó tánckutató munka összehangolása, fő irányainak meghatározása, a tánckutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése érdekében.
2. A tánckutatás/koreológia, mint multi-, illetve interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése a tudományágak rendszerében.
3. A tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncra vonatkozó rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és a táncos kulturális örökség népszerűsítése révén.
4. A Magyar Tudományos Akadémia általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai ideáljainak és elvárásainak közvetítése a tánckutatás területén.

A munkabizottság feladatai

1. Figyelemmel kíséri a tánc kutatás hazai helyzetét és nemzetközi kapcsolatrendszerét.
2. Állást foglal a tánc tudomány körébe tartozó és a tudományág szempontjából jelentős tudományos, tudománypolitikai, kutatásszervezési és személyi kérdésekben, kiemelten kezelve a kutatói utánpótlás és tudományos fokozatszerzés koncepcionális kérdéseit.
3. Áttekinti a tánc kutatás területén működő kutatóhelyek tevékenységét (akadémian kívül és belül).
4. Értékeli a szakterület nemzetközi fejlődését, és javaslatot tesz a Néprajzi Bizottságnak, a Színház- és Filmtudományi Bizottságnak és a Zenetudományi Bizottságnak a kapcsolattartás tartalmi vonatkozásaira.
5. Törekszik az intenzív kutatói közélet kialakítására és őrködik annak tisztasága felett.
6. Tudományos konferenciákat és ismeretterjesztő előadásokat szervez, s támogatja a hasonló színvonalas rendezvények szervezését a táncról való tudás széleskörű terjesztése érdekében.

A munkabizottság működése

1. A munkabizottság évente legalább hat alkalommal, a hónap második szerdáján tartja rendes ülését. (februárban, áprilisban, júniusban, szeptemberben, novemberben és decemberben, mindig más helyszínen.)
2. Szükség esetén a munkabizottság rendkívüli ülést tart vagy határoz a rendes ülés elhalasztásáról.
3. Az egyes ülések állandó napirendi pontjai:
A meglátogatott kutatóhely kutatási beszámolója, a munkabizottság tagjainak és meghívott szakértőinek bemutatkozó előadása, a tematikus szakmai bizottságok beszámolója, az MTA aktuális hírei. Ezek mellett az üléseken más aktuális témák megbeszélésére is sor kerülhet.
Az ülésről emlékeztető, a határozatokról jegyzőkönyv készül, amelynek egy példányát a munkabizottság, a Néprajzi Bizottság, a Színház- és Filmtudományi Bizottság és a Zenetudományi Bizottság elnökeinek rendszeresen megküldi.
5. Az üléseken kívül a munkabizottság évente tudományos tanácskozásokat, megemlékezéseket, ünnepi üléseket tart, s ezek anyagát kiadványokban adja közre.
6. A munkabizottság munkatervet és munkabeszámolót készít minden év január 31-ig, és azt jóváhagyásra a Néprajzi Bizottság elnökének nyújtja be.

7. A munkabizottság részt vesz a Néprajzi, a Színház- és Filmtudományi és a Zenetudományi Bizottság rendezvényein, s eszközeivel segíti azok sikerét.
8. A munkabizottság honlapot tart fenn, amelyen közzéteszi a tevékenységével kapcsolatos dokumentumokat (jegyzőkönyveket, előadásszövegeket, rendezvények meghívóit stb.).

Budapest, 2010. március

A Munkabizottság elnöke, társelnöke, titkárai

Éves beszámoló

Beszámoló az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2010. évi munkájáról⁵

I. A munkabizottság megalakulása

A testület – az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya a 2009. október 26-ai támogató határozata alapján – 2010. május 19-én az MTA székházában tartotta első, alakuló ülését. Az MTA nevében a megbízó leveleket Bartha Elek DSc, a Néprajzi Bizottság elnöke nyújtotta át a tagoknak. A munkabizottság 15 fővel alakult meg, elnöke Andrásfalvy Bertalan DSc, társelnöke Körtvélyes Géza DSc, titkárai Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD, tanácsadója Vitányi Iván DSc, tagjai Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Fügedi János PhD, Jakabné Zórándi Mária DLA, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Ratkó Lujza CSc, Sirató Ildikó PhD. Jakabné Zórándi Mária 2010 novemberében elhunyt, Beke László CSc 2010 decemberében tagsági felkérést kapott. A testület állandó meghívott tagjai Kővágó Zsuzsa, Major Rita és Szűdy Eszter, 2011-től Dóka Krisztina, Fenyves Márk, Halász Tamás, Kaán Zsuzsa, Karácsony Zoltán, Kovács Henrik, Lévai Péter, Mihályi Gábor, Pálffy Gyula, Török Jolán, Varga Sándor és Vincze Gabriella is; szakmai partnere Ács Piroska.

A munkabizottság célja a Magyarországon folyó tánckutató munka összefogása, fő irányainak megtervezése, a tánckutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése; továbbá a tánckutatás/koreológia, mint multi- illetve interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése a tudományágak rendszerében; emellett a tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncról való rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és népszerűsítése révén; s végül az MTA általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai ideáljainak és elvárásainak közvetítése a tánckutatás területén.

II. A munkabizottság tevékenysége

1. (alakuló) ülés: 2010. május 19. MTA Nádor u. székháza

A munkabizottság elfogadta programját, amelynek gerincét a tánc tudományi kutatások helyzetének felmérése, a tánc tudományi bibliográfia összeállítása, a

források feltárása, a kutatói utánpótlás nevelése és szakmai rendezvények jelennek meg. A további üléseket kéthavonta, mindig más-más kutatóhelyen tartják, így a testület a helyszínen ismeri meg az ott folyó munkát. Elfogadták azt is, hogy ülésenként egy-egy tag kutatómunkájának eredményeiről székfoglalót tartson. A munkabizottság hamarosan saját honlapot készít.

2. ülés: 2010. június 9. MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya

A munkabizottság meghallgatta a beszámolót a Néptánc Osztály tevékenységéről. A jelenlevők Felföldi László osztályvezető vezetésével megtekintették az Osztály helyiségeit, gyűjteményeit, az itt folyó kutatás eszközeit és módszereit. A tánc tudományi bibliográfiával kapcsolatban a munkabizottság tagjai vállalták, hogy javaslatot tesznek saját kutatási területük, illetve intézményük vonatkozásában arra, hogy milyen jellegű bibliográfiát tartanak szükségesnek elkészíteni, illetve a meglévőket felhasználni, továbbá saját tánc tudományi jellegű publikációik jegyzékét (3-5 kulcsszó megadásával) elkészítik. A listák angol nyelvű fordítását egységesen készítjük el.

3. ülés: 2010. szeptember 8. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma

Behuminé Szűdy Eszter gyűjteményvezető és Halász Tamás gyűjteménykezelő közreműködésével a jelenlevők megtekintették az OSZMI Táncarchívuma gyűjteményeit, raktárát, az itt folyó kutatás eszközeit és módszereit. Kézhez kapták a Táncarchívumról szóló, előre elkészített ismertetőket, amelyek részletes információt tartalmaznak a gyűjtemény történetéről, állományáról, fejlesztési irányairól és munkatársairól. A kutatói utánpótlás nevelés kapcsán a munkabizottság tagjai megküldik az általuk ismert felsőfokú táncművészeti, tánc tudományi kurzusok nevét (intézmény, szak, képzési hely, képzési idő, képesítés). A munkabizottság határozott a Dienes Valéria Emlékkülés megrendezéséről és elfogadta a felkérendő előadók névsorát. A munkabizottság levélben fordult a Néprajzi Bizottsághoz kérve, hogy az MTA I. Osztályán át segítsen eljuttatni javaslatunkat az MTA illetékes vezető szerveihez, hogy a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj rendszerében 2011-től tegyék lehetővé a tánc tudományi kutatások megjelenítését.

Dienes Valéria Emlékkülés: 2010. november 10. MTA székház, III. em. Képtár

A Magyar Tudomány Hete keretében megrendezett program levezető elnöke Andrásfalvy Bertalan DSc, a munkabizottság elnöke volt, köszöntőt mondott Paládi Kovács Attila, az MTA rendes tagja, az I. Osztály elnöke. Részletek hangzottak el a Dienes Valériával készült tévéinterjúból és más hanganyagokból,

⁵ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, II. évf. 2010. 2. szám, 107–108. o.

illetve Dienes Gedeonné: Életközeli emlékek Dienes Valériáról c. emlékezését hallhatta a közönség. Előadások: Vitányi Iván DSc: Dienes Valéria orkesztikai elmélete, Fenyves Márk: Mozdulatművészet – orkesztika – archív dokumentumok, P. Szabó Ferenc SJ: Dienes Valéria bergsonizmusa, Voigt Vilmos DSc: A vallás és erkölcs két forrása. Élő táncbemutatók: Hajnalpír etűd. Részlet az In memoriam Dienes Valéria c. előadásból. Előadták a Magyar Mozdulatművészeti Társulat tagjai: Haraszi-Zwiep Adrienne és Lukács Ádám. Rendezés – koreográfia: Fenyves Márk, Pálosi István. Tiszteletadás Dienes Valériának – A Budapest Tánciskola performansa, rendező: Angelus Iván PhD.

4. ülés: 2010. december 8. MTA Művészettörténeti Kutatóintézete

Beke László igazgató tájékoztatása után Vincze Gabriella doktorandusz közreműködésével a jelenlevők megtekintették az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet alkalmi kiállítását, és beszámolót hallgattak meg a gyűjteményről, az itt folyó kutatás eszközeiről és módszereiről. Ehhez felhasználták az Intézetéről szóló, előre elkészített ismertetőt. A munkabizottság javasolta Bartha Eleknek, a Néprajzi Bizottság elnökének Beke László munkabizottsági rendes tagsági felkérését, továbbá megbízta a titkárokat, hogy a munkabizottsági rendes tagságra jelölt további személyekkel folytassanak konzultációt. A munkabizottság 2011-től a beszámoló elején említett kutatóknak állandó meghívotti státuszt biztosított. A munkabizottság 3 tagú munkacsoportot hozott létre (Nagy Péter Miklós, Sirató Ildikó, Pálfy Gyula) azzal a megbízással, hogy készítsenek vitaindító előterjesztést a munkabizottság számára a táncudományi bibliográfia helyzetéről, az elvégzendő feladatokról és ezek lehetséges ütemezéséről. A kutatói utánpótlás képzését szolgáló akkreditált programokat 2011-ben a felsőoktatási intézményekbe (Budapest Kortárástánc Főiskola, Magyar Táncművészeti Főiskola, Szegedi Tudományegyetem BTK) kihelyezett üléseken tűzik napirendre. A munkabizottság elfogadta 2010. évi beszámolóját és 2011. évi munkatervét, amelyben meghatározta az ülések időpontját és helyszínét, a rendezvényeket, a székfoglaló előadások rendjét, a kiadványokat és a honlap tervét.

III. Sajtóvisszhang

A munkabizottság megalakulásáról és tevékenységéről eddig a következő szakmai folyóiratokban jelent meg híradás: Táncudományi Közlemények 2009/1., 2009/2. és 2010/1. számok; Táncművészet 2009/5. és 2010/2. számok; Folk-magazin 2010/4. szám.

Budapest, 2010. december 8.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló az MTA Táncudományi Munkabizottsága 2011. évi munkájáról⁶

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2011. január 1-jén 15 rendes tagból állt, elnöke Andrásfalvy Bertalan DSc, társelnöke Körtvélyes Géza DSc, titkárai Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD, tanácsadója Vitányi Iván DSc, tagjai Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Fügedi János PhD, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Ratkó Lujza CSc, Sirató Ildikó PhD. Körtvélyes Géza 2011 novemberében elhunyt. Az év során a munkabizottság a következő személyek rendes tagságára tett javaslatot: Bernáth László PhD, Fodor Antal DLA, Forgács D. Péter PhD, Gelenczey-Miháltz Alirán PhD, Lázár Katalin PhD, Németh András DSc, Sándor Ildikó PhD.

A testület állandó meghívott tagjai 2011. január 1-jén: Dóka Krisztina, Fenyves Márk, Halász Tamás, Kaán Zsuzsa, Karácsony Zoltán, Kovács Henrik, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter, Major Rita, Mihályi Gábor, Pálfy Gyula, Szűdy Eszter, Török Jolán, Varga Sándor, Vincze Gabriella, szakmai partnere Ács Piroska. Kaán Zsuzsa 2011 novemberében elhunyt. Az év során a munkabizottság a következő személyek állandó meghívotti státuszáról döntött: Bólya Anna Mária, Fodorné Molnár Márta, Gaál Marianna, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Szakály György, Zsámboki Marcell.

⁶ Megjelent: Táncudományi Közlemények, III. évf. 2011. 2. szám, 82–84. o.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2011. február 8., helyszín: Budapest Kortárástánc Főiskola.

Angelus Iván rektor köszöntője és tájékoztatása előtt a jelenlevők megismerkedtek a Budapest Kortárástánc Főiskola, illetve a hozzá kapcsolódó táncművészeti alkotó-, és előadó-művészeti, valamint alap-, és középfokú művészetoktatási intézmények munkájával, megtekintették az épületet, és filmvetítéssel egybekötött beszámolót hallgattak meg az itt folyó szakmai munka és táncstudományi kutatás eszközeiről és módszereiről. A táncutatói utánpótlásképzés helyzetéről és módszereiről szóló napirend során észrevételek és kérdések fogalmazódtak meg. A Bibliográfiai Munkacsoport (Beke László, Felföldi László, Nagy Péter Miklós, Pálffy Gyula, Sirató Ildikó) elkészítette első jelentését, amelyet résztvevői előzőleg megkaptak és most megvitattak. Felföldi László és Bolvári-Takács Gábor tájékoztatták a jelenlevőket, hogy a 2011. április 27–29-re tervezett „Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban” c., a munkabizottság és a Nemzeti Táncszínház közös elméleti konferenciájára a lebonyolító Nemzeti Táncszínház nyújtott be pályázatot a Nemzeti Kulturális Alaphoz. A munkabizottság megvitatta az előterjesztést, figyelembe véve valamennyi munkabizottsági tag javaslatát a konferencia előadóinak és az előadások témáinak kiválasztásához.

2. ülés: 2011. április 16. Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke.

Barna Gábor tanszékvezető professzor ismertette a résztvevőkkel a Tanszék történetét, s bemutatta egykori és jelenlegi oktatóit. Felföldi László és Varga Sándor, a Tanszék oktatói részletesen bemutatták a folyó oktató-kutató munkát. A táncutatói utánpótlásképzés helyzetéről és módszereiről szóló, az előző ülésen megkezdett napirend során a résztvevők megvitatták a kutatóképzés sajátosságait, a táncos-, ill. táncoktató képzéstől eltérő és hasonló vonásait. A vita során felmerült fontosabb témák: a forráselemzés fontossága, az interdiszciplinaritás szerepe, a tánc formai és társadalmi megközelítéseinek egyensúlya, tánc és örökségvédelem. Felföldi László tájékoztatta a jelenlevőket a 2011. április 27–29-re tervezett konferencia szervezésének pillanatnyi helyzetéről.

3. ülés: 2011. június 8. Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tára.

Az ülés résztvevői Sirató Ildikó osztályvezető bevezető előadása után, Kis Domokos Dániel munkatárs közreműködésével bejárták és megtekintették a Színháztörténeti Tárat. Ezután Földesi Ferenc, a Kézirattár vezetője adott tájékoztatást, különös tekintettel arra, hogy a tánc- és mozdulatművészeti dokumentu-

mok között itt található a Jászi–Madzsar Alice-hagyaték, a Vass István-hagyaték és a Dienes Valéria hagyaték egy része. Felföldi László és Bolvári-Takács Gábor beszámoltak a 2011. április 27–29-én lezajlott „Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban” c. konferenciáról. Nagy Péter, a Bibliográfiai Munkacsoport titkára beszámolt az eddig végzett munkáról.

4. ülés: 2011. szeptember 14. Orkesztika Alapítvány – Mozdulatművészeti Stúdió (Magyar Mozdulatművészeti Társulat, Dienes Valéria-gyűjtemény).

Az ülés résztvevői Fenyves Márk vezetésével megtekintették az Orkesztika Alapítvány – Mozdulatművészeti Stúdiót és a Dienes Valéria-gyűjteményt. Megtárgyalták a november 9-re tervezett Szalay Karola emléküléssel, valamint a november 23-ra tervezett Réthei Prikkel Marián megemlékezéssel kapcsolatos teendőket. A Szalay Karola emlékülés kapcsán Kővágó Zsuzsa javaslatait elfogadták megfelelő kiindulási alpnak. Felföldi László és Mizerák Katalin beszámoltak a június 23–26-ai balatonfüredi EU tánc-szimpozium és konferenciáról, amely fórumot biztosított a táncművészek, kritikusok, táncutatók és táncpedagógusok számára. Fügedi János összefoglalta a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL) július 31. – augusztus 7. között Budapesten tartott 27. konferenciájának eredményeit.

5. ülés: 2011. december 7. Magyar Táncművészeti Főiskola.

Az ülés résztvevőit Szakály György rektor és Bolvári-Takács Gábor tájékoztatta a főiskolán folyó szakmai és tudományos tevékenységről, majd megtekintették a december 9-én átadandó új Vályi Rózsai Könyvtárat. A testület tagjai megvitatták a táncutatói utánpótlás nevelés helyzetét és lehetséges irányait. A munkabizottság meghallgatta a november 9-ei és 23-ai tudományos rendezvényekről szóló titkári tájékoztatást, majd jóváhagyták a 2011. évi beszámolót. Végül megvitatták és elfogadták a 2012. évi munkatervet, amelyben meghatározták az ülések időpontját és helyszínét, továbbá a tervezett rendezvényeket és elvégzendő feladatokat.

III. A munkabizottság tudományos programjai

1. A munkabizottság és a Nemzeti Táncszínház 2011. április 27–29-én közös elméleti konferenciát rendezett Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban címmel. Április 27-én a helyszín az MTA székház III. emeleti Képtára volt, megnyitót mondott Felföldi László és Török Jolán. Bevezető előadások: Egil Bakka (Trondheim, Norvégia): A mozdulat múltban és jelenben – Tánc-

mozdulatok elemzése a változó világban; Könczei Csilla: Ötletek a tánc textológiai vizsgálatához. Korreferátumok: Ratkó Lujza: A táncelemzés új módszerei; Sirató Ildikó: Tánc(színház)-művészet; Kovács Henrik: A mozdulatsorok szerepe a táncelemzésben. Április 28-án a helyszín az MTA Zenetudományi Intézete volt. Bevezető előadás: Heide-Marie Härtel (Bréma, Németország): A táncfilm-archívumok helyzete és szerepük az európai táncművészeti örökség megőrzésében. Korreferátumok: Felföldi László: Néptáncarchívumok a kelet-európai akadémiai intézetekben; Sirató Ildikó: Táncművészeti gyűjtemények a tánc történeti metodológiában; Kővágó Sarolta: Tánc történeti adatok a Nemzeti Múzeum gyűjteményeiben; Vincze Gabriella: Az MTA Művészettörténeti Intézetének értékes táncra vonatkozó anyagai. Az ülés résztvevői aznap meglátogatták a Hagyományok Háza Folklorarchívumát. Április 29-én a helyszín a Magyar Táncművészeti Főiskola volt, az ülészakot megnyitotta Szakály György, vezette: Németh András. Bevezető előadás: Bolvári-Takács Gábor: A táncos képzés hazai intézményrendszerének történeti alakulása és kutatási forrásai. Korreferátumok: Macher Szilárd: A Magyar Táncművészeti Főiskola szerepe az egyetemes táncművészetben; Major Rita: A táncelméleti képzés eredményei és lehetőségei; Mizerák Katalin: Bevezetés a táncoktatás didaktikájába; Kővágó Zsuzsa: Elmélet és gyakorlat. A tánc tanár szakos hallgatók kutatási aktivitása; Neumann Ilona: Az első tánc tanár szak: élmények és tapasztalatok. A konferencia előadásai – angol és magyar nyelvű rezümékkel kiegészítve – önálló kötetben megjelentek: Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor és Felföldi László. Nemzeti Táncszínház Nonprofit Kft., Budapest, 2011. 104 o. ISBN 978-963-08-2156-8

2. A munkabizottság a Magyar Tudomány Hete rendezvényeinek keretében 2011. november 9-én Szalay Karola- emlékülést szervezett, a táncművész, balettpedagógus, tánc történetész születésének 100. évfordulója alkalmából, az MTA Zenetudományi Intézet Bartók termében. A levezető elnök Felföldi László volt, az ülés előkészítésében részt vett Bolvári-Takács Gábor. Köszöntőt mondott Kővágó Zsuzsa tánc történetész, majd részleteket vetítettünk a Szalay Karoláról készült portréfilmből. Ezt fényképbemutató követte az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma gyűjteményéből, Szűdy Eszter válogatásában. Elhangzott visszaemlékezések: Hézsó István tánc történetész, tánc kritikus, Keszler Mária néptánc pedagógus, néptánc kutató; Péter László balettművész, táncpedagógus; Roboz Ágnes koreográfus, táncpedagógus, Érdemes Művész. Előadások: Devcséri Veronika: Szelíd művészetek – szuverén művészetek – szabad művészetek; Balázs Kata: Futurista táncosnők és táncábrázolá-

sok Itáliában. A programot élő táncbemutató zárta, közreműködtek a Magyar Táncművészeti Főiskola növendékei, a műsort összeállította: Szakály György rektor. Az emléküléshez kapcsolódva aznap nyílt meg a Művészet és tudomány – lélek és test. 100 éve született Szalay Karola, az Operaház örökös tagja, művészettörténetész-doktor prímabalerinája című kamarakiállítás az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tárában. Megnyitót mondott Beke László, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet igazgatója. A kiállítást bemutatta Sirató Ildikó, a Tár vezetője.

3. A Réthei Prikkel Marián megemlékezés 2011. november 23-án a Martin György-ülésszak keretében történt meg. Felföldi László tartott előadást vetített prezentációval az MTA Zenetudományi Intézete Kodály termében „Réthei Prikkel Marián emlékezete – Istenfi, aki dolgozik” címmel. Ezután a Martin György pályázat idei díjazottjainak előadásai következtek. Öt fiatal kutató mutatkozott be: akik közül Simon Krisztián Debrecenben, Monostori Sándor Szegeden, a Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéken, Kirch Zoltán és Hortobágyi Ivett Budapesten, a Magyar Táncművészeti Főiskola néptáncpedagógus szakán, Kiss Alfréd a Nyíregyházi Főiskola ének-zene tanszékén végzett. Előadásaikkal ők is Réthei emléke előtt tisztelegtek: 1. Hortobágyi Ivett: Egy bálványoscsabai házaspár páros táncai; 2. Kirch Zoltán: Kémes és Sztaporca táncai és táncélete; 3. Kiss Alfréd: Tar István, ormánsági cimbalmos; 4. Monostori András: A botolótól a barantáig Egy revival jelenség kultúrantropológiai vizsgálata; 5. Simon Krisztián: A Debrecenben rendszeresen megrendezett tánc házak kapcsolati hálója a kezdetektől (1974) napjainkig (2009).

Budapest, 2011. december 7.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2012. évi működéséről⁷

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2012. január 1-jén 21 rendes tagból állt. Elnök: Andrásfalvy Bertalan DSc; titkárok: Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD; tanácsadó: Vitányi Iván DSc; tagok: Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Bernáth László PhD, Fodor Antal DLA, Forgács D. Péter PhD, Fügedi János PhD, Gelenczey-Miháltz Alirán PhD, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Lázár Katalin PhD, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD. Az év során a munkabizottság a következő személyek rendes tagságára tett javaslatot: Dóka Krisztina, Varga Sándor.

A testület állandó meghívott tagjai 2012. január 1-jén: Bólya Anna Mária, Dóka Krisztina, Fenyves Márk, Fodorné Molnár Márta, Gaál Marianna, Halász Tamás, Kaán Zsuzsa, Karácsony Zoltán, Kovács Henrik, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mihályi Gábor, Pálffy Gyula, Szakály György, Szűdy Eszter, Török Jolán, Varga Sándor, Vincze Gabriella, Zsámboki Marcell. Az év során Pálffy Gyula elhunyt; a munkabizottság döntött Gál Eszter állandó meghívotti státuszáról.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2012. február 8. Hagyományok Háza.

Felföldi László összefoglalta a 2011. év eseményeit és eredményeit. A házigazda Pávai István vezetésével a résztvevők bejárták és megtekintették az archívumi részleg egységeit. Ennek során az igazgató elmondta, hogy a Hagyományok Háza a Kárpát-medencei néphagyomány ápolására és továbbélésére létrehozott nemzeti intézmény, amelyet a nemzeti kulturális örökség minisztere 2001. január 1-jén alapított. A Hagyományok Háza szolgáltató központ. Három nagy egysége eltérő eszközökkel, de egyazon céllal és elkötelezettséggel várja a népi kultúra, a hagyomány iránt érdeklődő nagyközönséget és a szakmabelieket, akik útmutatásért, vagy segítségért keresik fel intézményünket. A fél évszázada működő, most újjászervezett Magyar Állami Népi Együttes művészeti munkája során mérvadó, a közművelődést szolgáló művek előadására és létrehozására törekszik, valamint felkarolja a külső, támogatásra érdemes kezdeményezéseket.

A Kárpát-medence hagyományait átfogó Lajtha László Folklórdokumentációs Központ hozzáférhetővé teszi a régió népi kultúráját rögzítő audiovizuális és szöveges dokumentumokat. A Népművészeti Módszertani Műhely a hagyományos paraszti kultúrát (elsősorban a kézműveséget, néptáncot, népzene, népköltészetet) közvetíti a mai kor embere számára is élhető műveltségként. Tevékenységei: tanfolyami oktatás, konferenciák szervezése, pályázatok lebonyolítása, kiállítások rendezése, kiadványok készítése, a kortárs kézművesek alkotásainak minősítése, ismeretterjesztés. A résztvevők megismerkedtek az itt kezelt hagyatékokkal is (Martin, Lajtha). Az ülésen Felföldi László bemutatta a munkabizottság fejlesztés alatt álló honlapjának jelenlegi verzióját, majd megbeszélték, hogy a munkabizottság tagok hogyan végezzék el saját adataik feltöltését és az általuk javítandónak ítélt más adatok módosítását.

2. ülés: 2012. április 4. Magyar Állami Operaház Archívuma.

Wellmann Nóra vezetésével a résztvevők megtekintették az Operaház archívumi részlegét. Az archívum teljes spektrumú színháztörténeti anyagot gyűjt: színlapok, kéziratok, kották, emléktárgyak, tervek, kritikák, fotók stb. 1930 óta működik, ekkor tartották az első kiállítást, amelynek katalógusa is megjelent. A legrégebbi anyagok a Nemzeti Színház idejéből valók, mert 1884-ben az operával kapcsolatos dokumentumokat az Operaház kapta meg. Táncos jellegű dokumentum kevés van. A 19. századból sok jelmezterv fennmaradt. Kuriózum a 90 kötet sajtókritika, amely újságkivágatokból áll. Ugyancsak jelentős a fotóanyag. A kutatási körülmények jelenleg korlátozottak, mert legfeljebb egy-két kutató fér el egyszerre, és a gyűjtemény a nyilvánosság számára jószerivel ismeretlen. Az ülésen Kővágó Zsuzsa rövid előadásban emlékezett meg a tavaly elhunyt Körtvélyes Géza Széchenyi-díjas tánc történelemről, a hazai tánc kutatás kimagasló személyiségéről, a munkabizottság alapító társelnökéről.

3. ülés: 2012. június 6. Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet.

Kispéter István vezetésével a résztvevők megtekintették a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmarchívum (MaNDa) kutatótermét, majd Nyeste Györgyi vezetésével az intézet könyvtárát. A Filmarchívum az ország egyetlen filmes közgyűjteménye. Működésének célja, hogy a magyar és egyetemes filmkultúra tárgyi, írásos és egyéb dokumentumainak gyűjtésével, megőrzésével, felújításával és archiválásával, valamint kutatási tevékenységgel hozzájáruljon a magyar filmkultúra fejlődéséhez. Filmgyűjteményében mintegy 64.000 leltári tétel szerepel. Folyamatosan, tervszerűen felújítják, restaurálják a magyar filmállományt. Könyvtárak az ország egyetlen filmes szakkönyvtára, ahol 20 000

⁷ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, V. évf. 2013. 1. szám, 95–98. o.

könyv, 4000 kötetnyi folyóirat, 3500 filmforgatókönyv és 30 külföldi szaklap áll az olvasók rendelkezésére. Plakáttárunk 53 000 plakátot, fotótárunk több mint 200 000 fotót őriz. Mozijuk, az Örökmozgó Filmmúzeum, naponta változó filmműsora mellett filmhetek, fesztiválok, filmklubok közkedvelt színhelye. On-line folyóiratunk a Filmkultúra. A MozgóKépTár egyedülálló, magyar-angol nyelvű cd-rom kiadvány, amely több mint tízezer filmről szolgáltat információt. Kispéter István összeállította a Filmarchívumban található táncsal kapcsolatos filmanyagok válogatott listáját, amelyet a jelenlevők rendelkezésére bocsátott. Az ülésen Gál Eszter ismertette a Semmelweis Egyetem Sporttudományi Doktori Iskolájában folyó, testtudattal és szomatikus gyakorlatokkal összefüggő doktori kutatásának eddigi tapasztalatait, terveit és várható eredményeit.

4. ülés: 2012. szeptember 5. Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. Archívuma.

Bolvári-Takács Gábor bemutatta az 1949-ben alakult Honvéd Együttesről az elmúlt évtizedekben megjelent kiadványokat. Novák Ferenc korábbi, illetve Zsuráfszky Zoltán jelenlegi művészeti vezető áttekintették az Együttes elmúlt évtizedekben végzett kulturális értékteremtő és értékmentő tevékenységét, és megerősítették elkötelezettségüket, hogy a dokumentálás és archiválás feladatát továbbra is fontosnak tartják és támogatják. Stoller Antal vezetésével a résztvevők megtekintették a Honvéd Együttes Archívumát, illetve az Archívumot kezelő Vitézi Ének Alapítvány helyiségét. Ennek során tájékoztatást kaptak a dokumentumok keletkezéséről, tárolásáról, feldolgozásáról, felhasználásáról, a társulat költözködéséből adódó ártrendezésekről. Az ülésen Szűdy Eszter „A táncgyűttesek és társulatok dokumentumgyűjteményei, mint a tánc kutatás forrásai” című téma bevezetőjében összefoglalta a hazai táncműhelyekben szerzett tapasztalatait. Eszerint a Magyar Állami Népi Együttes helyzete rendezett a Hagyományok Háza jóvoltából, a Duna Művészegyüttes megoldatlan. Az Operaház archívumának sorsa bizonytalan, a győri, pécsi, szegedi balettek ilyen jellegű igyekezetei kezdetlegesek. A legjobban dokumentált irányzat a kortárs tánc, mert az alapvetően pályázati úton megvalósult produkciókról szóló beszámolókat írásban és képi anyagban is elkészítik. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a gyűjtemények tárolása, állagvédelme, nyilvántartása, kutathatósága fontos kérdés, amellyel indokolt önálló rendezvényként is foglalkozni.

5. ülés: 2015. december 5. Színház- és Filmművészeti Egyetem Könyvtára.

Lőrinc Katalin, aki 2010-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem Készségfejlesztő Tanszékének mozgás csoportvezetője, tájékoztatást adott a SZFE-n folyó

mozgás képzés múltjáról és jelenéről. Ezt követően a munkabizottság tagjai meglátogatták a bábszínész I. évf. (tanár: Németh Péter) táncóráját, valamint a színész II. évf. (tanár: Gyöngyösi Tamás) színpadi mozgás óráját, mindkét helyen a másnapi vizsga anyagába nyertek betekintést. A munkabizottság tagjai Ascher Tamás rektorral, Huszti Péterrel, a Doktori Tanács elnökével, valamint Kuti Edit tanulmányi osztályvezetővel a SZFE-n folyó mozgás és táncoktatásról, valamint a doktori képzésről, különösen ennek tánc tudományi vonatkozásairól beszélgettek. Felföldi László tájékoztatta a SZFE vezetőit a Tánc tudományi Munkabizottság céljáról, működéséről, eddigi eredményeiről, majd a jelenlevők véleményt cseréltek az önálló táncművészeti DLA-képzés indításának jövőbeni esélyeiről. A Színház- és Filmművészeti Egyetem Könyvtárának történetét és működését Knornné Csányi Zsuzsa könyvtárvezető mutatta be, a prezentáció során közreműködött Szűcs Judit könyvtáros. Az egyetem elődjével, a Színészeti Tanodával egy időben jött létre az intézmény könyvtára. 1965-ben Nádasdy Kálmán akkori főigazgató kezdeményezésére létrejött a zenei részleg. 1994-ben videótár létesült, amely korábban főként a filmes oktatást szolgálta, de a színházi oktatáshoz kapcsolódóan prózai és zenés színházi előadások felvételeivel is gyarapítja a meglévő állományt. A Könyvtár 2010-ben TÁMOP pályázaton 24.023.463,- Ft támogatást nyert, felhasználóbarát fejlesztésekre. A jelenlegi állomány 43.600 db könyv, 55 db időszaki kiadvány, 1338 db szakdolgozat, 64 db DLA dolgozat, 2645 db DVD, 400 db CD, 3000 db VHS-kazetta, 9000 kotta és 2563 hangzó dokumentum. Az ülésen jóváhagyták a munkabizottság 2012. évi beszámolóját, a 2013. évi munkaterv elfogadását a 2013. évi 1. ülésre halasztották.

III. A munkabizottság tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság több tagja közreműködött az Iparművészeti Múzeumban 2012. június 28-án megnyílt MOZDULAT. A magyar mozdulatművészet története és kapcsolatai 1902-1950 között című kiállítás létrehozásában, amely az MTA BTK Művészettörténeti Intézete kezdeményezésére és szervezésében valósult meg. A kiállítást Marosi Ernő, az MTA rendes tagja nyitotta meg, közreműködött a Magyar Mozdulatművészeti Társulat. Beke László, az intézet igazgatója a munkabizottság tagjainak augusztus 16-án és 25-én tárlatvezetést tartott. A kiállítás 2012. szeptember 9-ig volt megtekinthető.

2. A munkabizottság 12 tagja autóbusszal 2012. november 7-én egész napos szakmai tanulmányutat tett Bécsbe. A programot összeállította és megszervezte Forgács D. Péter, az alábbiak szerint:

- Látogatás a bécsi állami Operaház Balettiskolájában (Ballettschule der Wiener Staatsoper), vezető: Evelin Teri balettmester, bemutatja: Simona Noja igazgató.
- Látogatás Bécs város privát egyetemén (Konzervatórium), a Tánc tanszéken (Konservatorium Wien Privatuniversität), bemutatja: Nikolaus Selimov igazgató.
- Látogatás a Tanzquartier-ben, bemutatják: Walter Heun és Kruschkova Krassimira.
- Találkozás a „Tanz die Toleranz” nevű táncmozgalom egyik irányító egyéniségével, Monica Delgadillo Aguillarral.

3. A munkabizottság a Magyar Tudomány Hete rendezvényeinek keretében 2012. november 8–10-én Martin György-emlékülést szervezett az MTA BTK Zenetudományi Intézetben. A rendezvényt támogatta: az MTA BTK Zenetudományi Intézete, a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács Tánckutató Csoportja, a Hagyományok Háza, a Magyar Táncművészeti Főiskola, a Magyar Etnokoreológiai Társaság, a Budapest Kortárástánc Főiskola, a Honvéd Együttes és a Pilikék Gyermek Néptánccsoport. A november 8-ai ünnepi ülés programja: Személyes megemlékezés: Borbély Jolán: Élet közeli emlékek Martin Györgyről. Visszaemlékezések: Andrásfalvy Bertalan etnográfus, Kósa László, az MTA rendes tagja, Albert Zsuzsa író, szerkesztő, Takács András néptánckutató. Előadások: Karácsony Zoltán: A kalotaszegi (Nádas menti) legényes pontszerkezeti mintái; Dóka Krisztina: Hagyományos táncaink korai filmes forrásai; Felföldi László: Martin György tánckutató munkássága az 1960-as évek európai tánc kutatásának fényében. Élő táncbemutatók: Tiszteletadás Martin Györgynek – az Állami Balett Intézet első néptánc-osztályának hallgatói, valamint a Magyar Táncművészeti Főiskola néptánc szakos hallgatói. November 9-én került sor a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM) Etnokoreológiai Kutatócsoportjának jubileumi ülésére a Haydn teremben. Program: Táncbemutató Martin György emlékére: Csillagszemű együttes, Tímár Táncegyüttes; megemlékezés a jubileumról: Novák Ferenc koreográfus, a MMA rendes tagja; előadások, visszaemlékezések: Egil Bakka (Norvégia): Writing Dance: Epistemology for Dance Research; Fügedi János – Vavrincez András: Unheard, but visible – Defining Dance and Music synchrony on mute films; Colin Quigley (Írország): Dance Science and Dance Revival in the Dance House Movement; Varga Sándor: Use of Dancing Space in a Transylvanian Village. A nap második felében a rendezők bemutatót tartottak az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézete Motion capture-laboratóriumában az emlékülés résztvevői

számára. Ezen és az azt követő konzultáción részt vett a norvég nagykövetség aszszony is. A számítógéppel segített mozdulatelemzés lehetőségeiről és távlatairól szóló konzultáció levezetője Baranyi Péter (SZTAKI) volt. November 10-én a résztvevők a Zenetudományi Intézet Haydn teremben munkamegbeszélést tartottak, amelynek témája a konzultáción fölmerült feladatok ütemezése és az érdeklődők körének fölmerése volt. A megbeszélés moderátorai Siri Maeland (Norvégia) és Fügedi János (ZTI) voltak.

4. A munkabizottság által 2011. november 9-én rendezett Szalay Karola-emlékülésen elhangzott előadások megjelentek a Magyar Táncművészeti Főiskola Tánc tudományi Közlemények c. folyóiratának (ISSN 2060-7148) 2011/2. és 2012/2. számaiban. A munkabizottság 2011. évi beszámolója megjelent a Tánc tudományi Közlemények 2011/2. számában.

Budapest, 2012. december 5.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2013. évi működéséről⁸

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2013. január 1-jén 23 rendes tagból állt. Elnök: Andrásfalvy Bertalan DSc; titkárok: Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD; tanácsadó: Vitányi Iván DSc; tagok: Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Bernáth László PhD, Dóka Krisztina PhD, Fodor Antal DLA, Forgács D. Péter PhD, Fügedi János PhD, Gelenczey-Mihály Alirán PhD, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Lázár Katalin PhD, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD, Varga Sándor PhD. Az év során a munkabizottság javaslatot tett Fodorné Molnár Márta PhD rendes tagságára.

A testület állandó meghívott tagjai 2013. január 1-jén: Bólya Anna Mária, Fenyves Márk, Fodorné Molnár Márta, Gaál Marianna, Gál Eszter, Halász Tamás, Kaán Zsuzsa, Karácsony Zoltán, Kovács Henrik, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter,

⁸ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, VI. évf. 2014. 1. szám, 97–99. o.

Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mihályi Gábor, Szakály György, Szúdy Eszter, Török Jolán, Vincze Gabriella, Zsámboki Marcell.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2013. február 6. Nemzeti Táncszínház, Budapest.

A házigazda Ertl Péter prezentáció keretében bemutatta a Nemzeti Táncszínház épületének történetét, ismertette a színház tevékenységét és küldetését, továbbá archiváló tevékenységének egyes elemeit, és válaszolt a feltett kérdésekre. A Nemzeti Táncszínház archiválási tevékenysége az előadások premiereiről rögzített filmfelvételek és a kapcsolódó nyomtatott anyagok tárolásában, valamint saját kézikönyvtár működtetésében nyilvánul meg. A műsoradatok 2001-től állnak rendelkezésre. Nyilvános közgyűteményi státusszal az intézmény nem rendelkezik, de anyagai egyedi kérelemre kutathatók. A munkabizottság az ülésen elfogadta a 2013. évi munkatervét. A honlap vonatkozásában a munkabizottság a tagok kérésére újabb határozatban rögzítette az adatfeltöltés szabályait. Felföldi László tájékoztatást adott a szellemi termékek világörökségét tartalmazó új UNESCO-kiadvány megjelenéséről.

2. ülés: 2013. április 3. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest.

A látogatás során a házigazdák Ihász István, a Történeti Tár igazgatója, valamint Cs. Lengyel Beatrix főosztályvezető, a Történeti Fényképtár vezetője voltak. Ismertették a gyűjtőmunkát, a feldolgozás és a nyilvántartás sajátosságait, különös tekintettel a tánc, mozgásművészettel kapcsolatos fellelhető dokumentumokra. Az ülés résztvevői ezt követően betekintést nyertek a gyűjtemények működésébe, és megtekintették a gyűjteménykezelők által előkészített válogatott anyagokat, valamint a raktárakat. A MNM munkatársai közül Baják László történész szakmuzeológus is segítségünkre volt.

A munkabizottság tagjai a találkozó végén megvitatták a látottakat. A vita során az a vélemény fogalmazódott meg, hogy a nem-tánc-profilú gyűjtemények is potenciális „táncutató” helynek számítanak, akkor is, ha helyben sem táncutató, sem külön táncutató program nincs. A jelenlevők megvitatták a május 30-ai Kaposi Edit Emlékülés tervezett napirendjét, a felkérendő közreműködőket. Felföldi László tájékoztatta a jelenlevőket Lin Hwai-min, a neves tajvani koreográfus üzenetéről az idei Tánc Világnapja (április 29) kapcsán, és javaslatot tett a munkabizottság saját üzenetének szövegére, amelyet a testület elfogadott. Lin Hwai-min magyar nyelvre fordított világnapi köszöntése és a

Munkabizottság saját üzenete megjelent a Folk Rádióban, s rendezvények alkalmával szórólapokon is hozzáférhetővé vált.

3. ülés: 2013. október 3. Pozsony.

Határon túlra kihelyezett ülés keretében a munkabizottság egész napos szakmai tanulmányutat tett Pozsonyban. A programot összeállította és megszervezte Bolvári-Takács Gábor és Felföldi László, az alábbiak szerint:

1. Látogatás a Szlovák Nemzeti Táncgyűttes (SLUK – Slovensky Ludovy Umelecky Kolektív), székházában. Tájékoztató az együttes és a központ munkájáról. Itt találkoztak a következő személyekkel: Doc. Mgr. Juraj Hamar, CSc. a Szlovák Nemzeti Táncgyűttes (SLUK) igazgatója; Mgr. Vladimír Kysel, a SLUK keretében működő szlovák Szellemi Kulturális Örökség Koordinációs Központjának vezetője; PhDr. Stanislav Dúzek, CSc. a Szlovák Tudományos Akadémia (SZTA) Néprajzi Intézetének ny. tudományos kutatója; Mgr. Lubica Volanská PhD, a SZTA Néprajzi Intézetének tudományos kutatója. A vendéglátók bemutatták a szlovák kulturális örökség reprezentatív adatbázisának nagyszabású tervét és a már elkészült elemeket, amelyek bőségesen tartalmaznak táncos dokumentumokat. A munkabizottság tagjai elismerésüket fejezték ki a programban résztvevő szlovák kollégáknak.

2. Látogatás az Ifjú Szívek Magyar Táncgyűttes székházában, az Együttes Archivumának megtekintése. Házigazda: Héglí Dusan koreográfus, az Ifjú Szívek Magyar Táncgyűttes művészeti vezetője.

III. A munkabizottság további tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság 2013. május 30-án Kaposi Edit Emlékülést szervezett az MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók Termében. A rendezvény programja a következő volt: Vass Dániel képekkel illusztrált megemlékezése édesanyjáról. Visszaemlékezések: Kővágó Zsuzsa, Keszler Mária, Sziliné Csák Emília. Előadások: Novák Ferenc: Szöllősy Szabó Lajos élete Kaposi Edit kutatásainak tükrében; Matyaczko Olga: Kaposi Edit és a magyar társastáncmozgalom; Gergely Katalin Andrea: Táncművészet tudományos szemmel – Kaposi Edit hagyatéka; Dóka Krisztina PhD: A 19. századi polgári társastáncok a paraszti hagyományban; Felföldi László PhD: Kaposi Edit, a táncutató. A résztvevők filmen megtekintették Szöllősy Szabó Lajos Körmagyar c. koreográfiáját, a Pavane Történelmi Táncgyűttes előadásában.

2. A Magyar Táncművészeti Főiskolán 2013. november 8-9-én került sor az Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban című, IV. Táncudományi Konferenciára, a Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszéke, Pedagógia és Pszichológia Tanszéke, valamint Táncudományi Kutatóközpontja, továbbá az MTA Néprajztudományi Bizottság Táncudományi Munkabizottsága és a MTF OTKA-kutatócsoportja (K81672) szervezésében. A plenáris üléseken és a nyolc szekcióban összesen 32 előadás hangzott el, bemutató a táncudomány/táncpedagógia és határterületei művelőinek elméleti és gyakorlati irányultságú érdeklődési körét és új kutatási eredményeit.

3. A munkabizottság, valamint a Nemzeti Táncszínház, a Magyar Etnokoreológiai Társaság, az MTA BTK Zenetudományi Intézet 2013. november 9-én Martin György-emlékülést szervezett a Nemzeti Táncszínházban. A rendezvényt támogatta a Magyar Néprajzi Társaság Népzenei és Néptánc Szakosztálya, valamint a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM) Nemzeti Tagozata. Az ülés programja: 1. A Martin Alapítvány 2013. évi pályázatának eredményhirdetése, a díjnyertes pályamunkák bemutatása: Kukár Barnabás Manó: Sűrűleírás a magyar néptánc kutatásban. Esettanulmány egy dél-mezőségi lakodalomról; Maksa Henrietta: Ecséd táncélete; Takács Gergely: A néptánchoz kapcsolódó érzelmek és identitás vizsgálata három szegedi néptáncos közösségben. 2. A Choreomundus Nemzetközi Táncantropológiai MA program 17 hallgatójának beszámolóit terepkutatásairól. 3. Rhythm – interaktív táncelőadás és afrikai tánc workshop a hallgatók közreműködésével. 4. Élő Martin Archivum: Kalotaszeg. A Honvéd Táncszínház előadása, rendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán.

4. A munkabizottság 2012. évi beszámolója megjelent a Magyar Táncművészeti Főiskola Táncudományi Közlemények c. folyóiratának (ISSN 2060-7148) 2013/1. számában.

Budapest, 2013. december 15.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló az MTA Táncudományi Munkabizottsága 2014. évi működéséről⁹

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2014. január 1-jén 24 rendes tagból állt. Elnök: Andrásfalvy Bertalan DSc; titkárok: Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD; tanácsadó: Vitányi Iván DSc; tagok: Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Bernáth László PhD, Dóka Krisztina PhD, Fodor Antal DLA, Fodorné Molnár Márta PhD, Forgács D. Péter PhD, Fügedi János PhD, Gelenczey-Mihály Alirán PhD, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Lázár Katalin PhD, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD, Varga Sándor PhD. Az év során a munkabizottság javaslatot tett Kavecsánszki Máté és Lőrinc Katalin rendes tagságára.

A testület állandó meghívott tagjai 2014. január 1-jén: Bólya Anna Mária, Fenyves Márk, Gaál Marianna, Gál Eszter, Halász Tamás, Karácsony Zoltán, Kavecsánszki Máté, Kazinczy Eszter, Kovács Henrik, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mihályi Gábor, Ónodi Béla, Simon Krisztián, Szakály György, Széll Rita, Szűdy Eszter, Török Jolán, Vincze Gabriella, Zsámboki Marcell.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2014. február 5. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet (OSZMI) Táncarchívuma, Budapest.

Ács Piroska igazgató köszöntője után Halász Tamás gyűjteményvezető, Varga Andrea gyűjteménykezelő és Szűdy Eszter rész munkaidős tudományos munkatárs, nyugalmazott archívumvezető közreműködésével a jelenlevők megtekintették az OSZMI Táncarchívuma új kutatószobáját, valamint felújított helyiségeit, gyűjteményeit és raktárát. Halász Tamás beszámolt a gyűjtemény állományáról, fejlesztési irányairól és munkatársairól. Az állomány főbb adatai (hozzávetőlegesen számok): 500 ezer fotó, ebből 70 ezer feldolgozva; 10 ezer mozgókép 4 ezer hordozón; 90 hagyatéék; 6 ezer kötet könyv; továbbá folyóirat-tár, plakáttár, szcenikai tár, újságkivágat- és cikkgyűjtemény. A munkabizottság örömmel vette szemügyre a felújított, tágas, elmélyült kutatásra alkalmas látogatói tereket.

⁹ Megjelent: Táncudományi Közlemények, VII. évf. 2015. 1. szám, 91–93. o.

A további napirendek között Bolvári-Takács Gábor elmondta, hogy Magyarország egyetlen önálló táncszakmai folyóirata, az 1951-ben indult Táncművészet a főszerkesztő Kaán Zsuzsa halálával 2010-ben megszűnt. A tulajdonosi jogok tisztázása és a lap tartozásainak rendezése után a Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. átvette és vállalta az újraindítás szervezeti hátterének biztosítását és a lap kiadásának koordinálását. Ebben számít a hazai táncszakma támogatására. Az 1958-ban indult Táncstudományi Tanulmányok jövőjéről szólva Mihályi Gábor, a Magyar Táncművészek Szövetsége elnöke kifejezte a Szövetség szándékát a periodika újraindítására. Ehhez a jelenlevők felajánlották szakmai közreműködésüket. A résztvevők megvitatták a Munkabizottság és a Magyar Művészeti Akadémia jövőbeni együttműködésének irányait, amelyben a táncművész MMA-tagok (Stoller Antal r. tag, Juronics Tamás, Mihályi Gábor, Pártay Lilla, Zsuráfszky Zoltán lev. tagok) közvetítő-koordináló szerepe nem nélkülözhető.

2. ülés: 2014. június 4. MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest.

Felföldi László bemutatta a Martin György, a néptáncutató és zenefolklorista című kiállítást, amely a jeles kutató halálának 30., születésének 80. évfordulója alkalmából 2013. december 3-án nyílt meg a Zenetörténeti Múzeumban. Martin György rendszerteremtő igyekezete, dokumentáló-archiváló szenvedélye és a „teljes megismerésre” való törekvése korosztályában mindenki másnál nagyobb hatással volt a magyar és a nemzetközi néptáncutató fejlődésére. A kiállítást rendezte Felföldi László és Pávai István. A kiállítás anyagának válogatásában közreműködött Szóké né Károlyi Annamária.

A további napirendek között Péter Márta bemutatta az Eleven történet. A Duna Művészegyüttes és elődegyüttesei című munkáját, amely a Duna Palota Nonprofit Kft. kiadásában 2013-ban, 202 oldal terjedelemben látott napvilágot. Ezt követően a jelenlevők Felföldi László vitavezetésével eszmét cseréltek az utóbbi években megjelent együttes-történeti, fesztivál-történeti és életrajzi kötetek szakmai tapasztalatairól, elemezték a táncutatóra gyakorolt hatásukat.

3. ülés: 2014. szeptember 3. Fővárosi Levéltár, Budapest.

Toma Katalin főosztályvezető-helyettes és a bemutatott iratokat őrző IV. osztály munkatársa, Agócs Tibor levéltáros elmondták, hogy a különféle művészeti jellegű tevékenységre, képzésre vonatkozólag a Fővárosi Levéltár viszonylag korlátozott forrásokkal rendelkezik, különösen igaz ez a táncművészetre. Az egyetlen valóban gazdag és fokozottan figyelembe veendő irategyüttes egy személyi fond; mégpedig Dienes Gedeon, egykori diplomata, majd táncművészeti

szakember terjedelmes levelezési sorozata (XIV.108). A levelek java része kifejezetten a külföldi szakemberekkel folytatott szakmai jellegű diskurzus. Levéltárunk az özvegy révén jutott az iratok birtokába, aki hozzájárulását is adta az azokban való kutatáshoz. A fond darabszinten rendezett, s részletes raktári jegyzék áll rendelkezésre a kutatáshoz. Az intézményi fondfőcsoport (VIII.) tekintetében csupán néhány kulturális intézmény iratai állnak rendelkezésre. Három ilyen intézmény jöhet szóba a kutatások szempontjából: 1. A Petőfi Csarnok nemrégiben átvett iratai. Az irategyüttes meghatározó részét a döntően adminisztratív jellegű iratok mellett a különféle programok szervezésével kapcsolatos dossziékba rendezett dokumentáció alkotja. Ezek között természetesen több táncművészeti jellegű programanyag is fellelhető (plakátok, szóróanyag, videokazetták, programszervezési iratok, stb.) 2. A kőbányai Pataki Művelődési Központ szintén nemrégiben átvett iratai ennél is több adminisztratív iratot tartalmaznak. Az irategyüttes – a fenti fondhoz egyébként hasonlóan – még rendezés alatt áll, az Önök érdeklődésére számot tartó téma jelenléte a fondban kérdéses, ám igen valószínű. 3. Ugyanez vonatkozik – az adminisztratív iratok tekintetében még fokozottabb mértékben – a Belvárosi Ifjúsági Ház irataira is. A munkabizottság tagjai betekintheztek a fenti iratokba.

A további napirendek között Lőrinc Katalin ismertette a 2014. július 3-án a Színház- és Filmművészeti Egyetemen megvédett, A test szövege című DLA disszertációjának főbb elemeit. A hozzászólók (elsősorban Beke László, Felföldi László, Németh András) méltatták a dolgozat értékeit és készítője kutatói érdemeit.

Bolvári-Takács Gábor sorozatszerkesztő és Felföldi László szerkesztő bemutatták Zórándi Mária: A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet 20. századi történetéből c. könyvét. Vincze Gabriella szerző-szerkesztő bemutatta a 2013. őszi párizsi mozgásművészeti kiállítás katalógusát (magyarul megjelent az Enigma 76. számában), valamint az Ars Hungarica hasonló tematikájú lap-számát.

III. A munkabizottság további tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság 2014. április 2-án Pór Anna Emlékülést szervezett a Magyar Tudományos Akadémia Kupolatermében. A rendezvény programja a következő volt: Halász Tamás bemutatta az általa filmre rögzített Pór Anna interjút. Visszaemlékezések: Kóvágó Zsuzsa, Lőrinc Katalin, Novák Ferenc, Szúdy Eszter. Kerekasztal beszélgetés „Tánc – kritika – műértelmezés” címmel. Vitavezető: Kútszegi Csaba. A program közben élő táncbemutatóra került sor

a Magyar Táncművészeti Főiskola klasszikus balett szakos és néptánc szakos hallgatóinak közreműködésével, betanító mesterek: Hájás Katalin, Ónodi Béla.

2. Szentesen 2014. október 10-én Maác László Emlékülést rendezett a Szentesi Vendégszeretet Egyesület, a Zöldág Hagyományörző Szakkör és a Szentesi Művelődési Központ a Lajtha László Alapfokú Művészeti Iskola és Hangversenyközpont dísztermében, emlékezve a szentesi népi kollégistára, a néptáncosra, a néprajzkutató muzeológusra, a táncművészeti kritikusra születése 85. évfordulója alkalmából. Az ülésen a munkabizottság Felföldi László révén képviseltette magát, a munkabizottság egyes tagjai ajándéktárgyakkal járultak hozzá az üléshez kapcsolódó népi ének, néptánc, népzene, népmese emlékversenyt díjazásához.

3. A munkabizottság 2013. évi beszámolója megjelent a Magyar Táncművészeti Főiskola Tánc tudományi Közlemények folyóiratának (ISSN 2060-7148) 2014/1. számában, valamint az Alkotás–befogadás–kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. IV. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. (Szerk.: Bolvári-Takács Gábor et al.) MTF, Budapest, 2014. (ISBN 978-963-89842-4-1) kiadványban.

Budapest, 2014. december 16.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2015. évi működéséről¹⁰

I. A munkabizottság összetételének alakulása

Az általános akadémiai tisztújítás keretében az MTA I. Osztálya 2014. december 8-án határozott az MTA Néprajztudományi Bizottsága 2010-ben alapított Tánc tudományi Munkabizottságának újjáalakításáról. Az osztályülés a Tánc tudományi Munkabizottság névsorát a következő húsz rendes taggal hagyta jóvá: Andrásfalvy Bertalan DSc, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Bolvári-Takács Gábor PhD, Felföldi László PhD, Fodor Antal DLA, Fodorné Molnár Márta

PhD, Fügedi János PhD, Kavcsánszki Máté PhD, Kövágó Sarolta CSc, Lázár Katalin PhD, Lőrinc Katalin DLA, Mizerák Katalin PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD, Tóvay Nagy Péter PhD, Varga Sándor PhD, Vitányi Iván DSc.

A testület 2015. január 7-én tartotta alakuló ülését, amelyet Borsos Balázs DSc, a Néprajztudományi Bizottság elnöke vezetett. Itt meg-, illetve újraválasztották a tisztségviselőket: Andrásfalvy Bertalan elnök, Felföldi László alelnök, Bolvári-Takács Gábor titkár.

Az alakuló ülésen azon korábbi rendes tagokat, akik a munkabizottság újjáalakítása során a rendes tagok közé nem kerültek be, valamint a korábbi állandó meghívott tagokat a munkabizottság állandó meghívott tagnak kérte fel. A munkabizottság állandó meghívott tagjai a 2015. január 7-ei ülésen hozott határozat szerint: Angelus Iván PhD, Bernáth László PhD, Bólya Anna Mária, Dóka Krisztina PhD, Fenyves Márk, Forgács D. Péter PhD, Gaál Marianna, Gál Eszter, Gelenczey-Mihály Alirán PhD, Halász Tamás, Karácsony Zoltán, Kazinczy Eszter, Kovács Gábor PhD, Kovács Henrik, Kövágó Zsuzsa, Lévai Péter, Macher Szilárd DLA, Major Rita, Mihályi Gábor, Ónodi Béla, Simon Krisztián, Szakály György, Széll Rita, Szúdy Eszter, Török Jolán, Vincze Gabriella PhD, Zsámboki Marcell.

Az év során felkért további állandó meghívottak: Balatoni Katalin, Várszegi Tibor PhD.

II. A munkabizottság ülései

1. (alakuló) ülés: 2015. január 7. MTA Néprajztudományi Intézete Könyvtára, Budapest.

Borsos Balázs DSc, az MTA Néprajztudományi Bizottságának elnöke ismertette az MTA I. Osztályának 2014. december 8-ai határozatát a Tánc tudományi Munkabizottság rendes tagjainak kijelöléséről a következő akadémiai ciklusra. Ezután sor került a Munkabizottság tisztségviselőinek megválasztására. A megalakult testület elfogadta a 2014. évi beszámolót és a 2015. évi munkatervet. Az ülés végén Bolvári-Takács Gábor tájékoztatta a jelenlevőket a legutóbbi ülés óta lezajlott tánc tudományi témájú rendezvényekről: 2014. november 18: Tudományos ülés a Bihari János Táncgyűttes 60 éves fennállására; december 10: Az intézményes tánc kutatás kezdetei. 3. kerekasztal beszélgetés az MTA BTK Zenetudományi Intézetében; december 15. Dienes Gedeon Emlékülést a FSZEK Zenei Gyűjteményében. Felföldi László beszámolt szentpéteryári tanulmányútjáról.

¹⁰ Megjelenés alatt: Tánc tudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. szám

2. ülés: 2015. február 4. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye, Budapest.

Dippold Péter igazgató köszöntője után Bándoli Katalin osztályvezető közreműködésével a jelenlevők megtekintették a Zenei Gyűjtemény anyagát és helyiségeit, illetve külön a Dienes Tánc történeti Gyűjteményt és raktárát. Bándoli Katalin beszámolt az állományról és fejlesztési irányairól.

A FSZEK 2011-ben gazdagodott Dienes Gedeon tánc történetész, mozdulatművész és kritikus könyves hagyatékával. Az állomány a tánc körébe tartozó könyveket és folyóiratokat, tánc történeti műveket, balett lexikonokat, táncművészek és koreográfusok életrajzait, operaházak és balett-együttesek évkönyveit, tánctechnikai írásokat, fotóalbumokat tartalmaz a klasszikus balettől a kortárs táncig. Igen gazdag a 20. század első felének mozdulatművészetével kapcsolatos irodalom. Ugyanakkor az egész század jelentősebb táncos alkotóiról is találunk könyveket. Az állomány sok olyan könyvritkaságot tartalmaz – magyar nyelvűeket is – amelyek ma már beszerezhetetlenek vagy éppenséggel csak itt, a zenei gyűjteményünkben hozzáférhetőek. A Dienes Tánc történeti Gyűjtemény helyben használható.

Az ülés további részében sor került az április végére tervezett Dienes Gedeon Emlékkülés és a Tánc tudományi Adatbázis tervezetének megbeszélésére, Felföldi László vezetésével. Végezetül Bolvári-Takács Gábor javaslatot tett két személy állandó meghívotti tagságára, tekintettel a meglévő doktori fokozatra (Várszegi Tibor), illetve a folyamatban levő doktori tanulmányokra (Balatoni Katalin). A munkabizottság a nevezetteket felkérte állandó meghívott tagnak.

III. A munkabizottság további tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság 2014. április 29-én, a Tánc Világnapján Dienes Gedeon Emlékkülést szervezett az MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók termében. A rendezvény a Dienes Gedeon-portréfilm vetítésével kezdődött, majd visszamemlékezésekre került sor: Dienes Maya, az ünnepezt özvegye; Egri Zsuzsanna, táncos, pedagógus, koreográfus, Milánói Scala (a beszédét felolvasta Bolvári-Takács Gábor); Fenyves Márk táncművész, koreográfus, táncelméleti kutató; Pálosi István táncművész, koreográfus, táncelméleti kutató. Ezt élő mozdulatművészeti táncbemutató követte, rövid moderntánc részletek: közreműködött a Magyar Mozdulatművészeti Stúdió (Fenyves Márk és Pálosi István mozdulatművészek). A program második részében előadások hangzottak el: Felföldi László: Dienes Gedeon, a tánc kutató; Fenyves Márk: Orkesztika 103 – avagy hol tartunk ma?

2. 2015. június 30-án került sor Vincze Gabriella, a munkabizottság állandó meghívott tagja A magyar mozdulatművészet története és néhány motívumának nemzetközi párhuzama című doktori (PhD) értekezésének nyilvános vitájára az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Az eljárásban munkabizottságunk két tagja vett részt: Beke László mint a jelölt témavezetője és Fügedi János mint opponens. A védésen hallgatóként a munkabizottság több tagja megjelent.

3. 2015. október 26-án került sor A „gondolat testvérvé emelt mozdulat”. Dienes Valéria mozdulatművészete és a reformpedagógia című tudományos konferenciára, amelyet az OFI-Pedagógiai Múzeum és az Orkesztika Alapítvány rendezett. Munkabizottságunk tagjai közül előadást tartott Lőrinc Katalin és Németh András.

4. 2015. november 13–14-én került sor a Tánc és társadalom. V. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán című rendezvényre, amelyet a Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszéke, valamint Pedagógiai és Pszichológiai Tanszéke az MTA Tánc tudományi Munkabizottságával és a MTF OTKA-kutatócsoporttal együttműködve rendezett. A konferencián plenáris üléseken és nyolc szekcióban 38 előadás hangzott el. A munkabizottságunk tagjai közül plenáris előadó volt Fodorné Molnár Márta, szekcióelnöki feladatot látott el Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Mizerák Katalin, Németh András és Tóvay Nagy Péter. Szekció előadást tartott a munkabizottság hat tagja.

5. 2015. november 24–25-én az MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók termében került sor a Contemporary Approaches in Dance Anthropology. Symposium of Dance Researchers and Coreomundus Students című, angol nyelvű rendezvényre, amelyet az MTA BTK Zenetudományi Intézete és a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke rendezett. A konferencián 22 előadás hangzott el, közte három kivételével külföldi illetőségű kutatóktól. Munkabizottságunk tagjai közül szekcióelnöki feladatot látott el Felföldi László, Fügedi János és Varga Sándor.

6. 2015. december 21-én került sor Macher Szilárd, a munkabizottság állandó meghívott tagja A balett formanyelvének változásai a XX–XXI. században – szintézis teremtés a színpadon és a balettoktatásban című doktori (DLA) értekezésének nyilvános vitájára a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Az

eljárásban munkabizottságunk két tagja vett részt: Bolvári-Takács Gábor mint opponens és Lőrinc Katalin mint bíráló bizottsági tag. A védésen hallgatóként a munkabizottság több tagja megjelent, illetve hozzászólt.

7. A munkabizottság alakuló üléséről, valamint a személyi hírekről cikkek jelentek meg a Táncművészet folyóirat (ISSN 0134-1421) 2015. évi 1., 3. és 4. számaiban. A munkabizottság 2014. évi beszámolója megjelent a Táncstudományi Közlemények folyóirat (ISSN 2060-7148) 2015/1. számában.

IV. A munkabizottság tagjaihoz kapcsolódó személyi hírek

Andrásfalvy Bertalant, a munkabizottság elnökét 2015. május 28-án a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagjává választották.

2015-ben a munkabizottság tagjai közül egyetemi tanári kinevezést kapott Bolvári-Takács Gábor és Lőrinc Katalin, főiskolai tanári kinevezést kapott Fodorné Molnár Márta, Fügedi János, Mizerák Katalin, az állandó meghívott tagok közül Gelenczey-Miháltz Alirán és Macher Szilárd. Ismételten rektori megbízást kapott a Magyar Táncművészeti Főiskolán Szakály György, a Budapest Kortárs Tánc Főiskolán Angelus Iván.

Budapest, 2015. december 31.

Andrásfalvy Bertalan DSc, elnök
Felföldi László PhD, alelnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár

2. Főiskolai testületek

Tudományos Tanács

A főiskolán a tudományos munka irányításának letéteményese a Tudományos Tanács. Jogelődje, az 1997-ben alakult Képzési és Kutatási Bizottság létrehozását a felsőoktatási törvény 1996. évi módosítása írta elő.¹¹ A tudományos tanács intézménye 2005-ben kapott helyet a felsőoktatási törvényben, eszerint „a felsőoktatási intézmény kutatási-fejlesztési-innovációs stratégiájának kialakítását és megvalósítását tudományos tanács irányítja”.¹²

A főiskola hatályos *Szervezeti és Működési Szabályzata* szerint:

„129.§ A TT a rektor munkáját segítő, tanácsadó testület.

130.§ (1) A felsőoktatási intézmény kutatási-fejlesztési-innovációs stratégiát készít, amelyben meg kell tervezni különösen a kutatási programokat, a pályázati eljárási rendet, tudományos rendezvényeket, hazai és nemzetközi tudományos együttműködés fejlesztésével kapcsolatos teendőket, a tudományos művek kiadásának, a kutatási tevékenység folytatásának támogatási feltételeit, a tudományos eredmények hasznosításának módját. A Tudományos Tanács ellátja a főiskola könyvtári és kiadói tevékenységével összefüggő koordinációs, információáramlást elősegítő, szakmai előkészítő és végrehajtást ellenőrző feladatokat is, valamint a főiskola rendszeresen szervezett Tudományos Konferenciáihoz kapcsolódóan létrehozza és működteti a Konferencia Programbizottságát.

(2) A felsőoktatási intézmény kutatási-fejlesztési-innovációs stratégiájának kialakítását és megvalósítását a TT irányítja, amelyben egyetemi és főiskolai tanárok, illetve docensek, továbbá a tudományos fokozattal rendelkező oktatók és kutatók, valamint doktoranduszok vesznek részt.

¹¹ Lásd a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény módosításáról szóló 1996. évi LXI. törvény 45. § (1) bekezdését, amely szerint „az Ftv. 59. §-a helyébe a következő rendelkezés lép: (1) A felsőoktatási intézmény az általa folytatott képzési és kutatási tevékenység folyamatos ellenőrzésére külön bizottságot hoz létre. (...)”

¹² Lásd a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 5.§ (4) bekezdését. A jelenleg (2016. március 1.) hatályos törvényi előírás szerint a tudományos tanács létrehozásáról a szenátus dönt: 2011. évi CCIV. törvény 12.§ (3) bek. hb) pont.

(3) A Szenátus által elfogadott kutatási-fejlesztési-innovációs stratégia alapján a TT előkészíti a főiskolai és az intézeti középtávú és éves terveket.

(4) A középtávú és éves tervek szenátusi elfogadását követően a TT támogatja és koordinálja annak végrehajtását.

131.§ (1) A rektor az TT-ra az alább felsorolt jogait átruházhatja:

a) a Koreográfus- és Táncpedagógus-képző Intézet képzési stratégiájának kidolgozása,

b) a tehetséggondozás, minőségi oktatás, tudományos diákkör, szakkollégium működtetés intézeti lehetőségeinek feltárása, feladatainak meghatározása, módszereinek kidolgozása, végrehajtásának ellenőrzése.

(2) A rektor a TT-tól a főiskola tudományos, kutatási-fejlesztési tevékenységével kapcsolatos bármely egyéb kérdésben állásfoglalást kérhet, illetve bármely döntésének előkészítését a TT hatáskörébe utalhatja.

132.§ A TT a képzési ágán tanulók, illetve foglalkoztatottak személyi körében javaslatot tesz a Szenátusnak:

a) a köztársasági ösztöndíj adományozásának kezdeményezéséről,

b) a címek és kitüntetések adományozásáról.

133.§ (1) A TT 9 tagból áll. A TT titkári teendőit a stratégiai menedzser látja el.

(2) A TT elnökét, társelnöke(i)t és tagjait a rektor javaslatára a Szenátus határozott időre (1-5 év) választja.

(3) A TT szükség szerinti rendszerességgel ülésezik, ügyrendjét maga állapítja meg és működéséről rendszeresen, írásban tájékoztatja a rektort. A TT elnöke az ülésekre más személyeket is meghívhat. Könyvtári kérdésekben a Vályi Rózsi Könyvtár vezetőjét a TT üléseire meg kell hívni.¹³

Tánc tudományi Kutatóközpont

A főiskolán folyó kutatások koordinálására és a főiskola kutatási potenciáljának és arculatának külső megjelenítésére a szenátus – Major Rita és Bolvári-Takács Gábor javaslatára – 2007-ben határozott a Tánc tudományi Kutatóközpont létrehozásáról. Az elvi döntést követően 2008-ban került sor a tényleges megalakulásra. A Tánc tudományi Kutatóközpont 2008-tól rendszeresen közzéteszi Hírlevelét a főiskola honlapján.¹⁴ Szerkesztők: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita. Az I. évf. 1. számtól (2008. december 17.) a IX. évf. 1. számig (2016. január 15.) eddig megjelent összesen 27 (évente 3-5) szám.

¹³ Magyar Táncművészeti Főiskola Szervezeti és Működési Szabályzata, 2016. február 10. MTF/595/2016. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

¹⁴ <http://www.mtf.hu/index.php?id=1399412636> (Utolsó letöltés: 2016. március 14.)

A főiskola hatályos Szervezeti és Működési Szabályzata szerint:

„34.§ (1) A Tánc tudományi Kutatóközpont az MTF szervezeti egységnek nem minősülő kutatási társulása, amelynek célja, hogy a főiskola oktatási szervezeti egységei, az intézményben működő oktatók-kutatók, a szélesebb táncszakma és a magyar tudományos közélet felé szervezeten képviseljék a tánc tudomány ügyét.

(2) Feladata az egyéni kutatások integrálása és szintetizálása, a kutatási főirányok kialakítása, munkacsoportok létrehozása és koordinálása, a főiskola kutatási prioritásainak megvalósítása, kapcsolattartás az MTA Tánc tudományi Munkabizottságával, együttműködés hazai tudományos műhelyekkel, kapcsolatépítés nemzetközi kutatóközpontokkal, csatlakozás nemzetközi kutatóprogramokhoz, kutatási pályázati lehetőségek kihasználásának elősegítése, valamint a kutatói utánpótlás nevelése.

(3) A Kutatóközpont stratégiai irányító szerve az MTF Tudományos Tanácsa, amely a Kutatóközpont részletes működési szabályait a Kutatóközpont Működési Szabályzatában állapítja meg.¹⁵

A Kutatóközpont létrehozásának és működésének dokumentumai:

Előterjesztés Tánc tudományi Kutatóintézet létrehozására a Magyar Táncművészeti Főiskolán¹⁶

1. A létrehozandó intézet célja elsősorban a főiskola elméleti kutatási feladatainak koordinálása, a tudományos diákköri munka szervezése és felügyelete, illetve a régóta hiányzó alapkutatási feladatok elindítása. Hangsúlyozandó, hogy az oktatási tevékenység mellett a kutatás külön időt, energiát, önképzést igényel.

2. Az intézet létrehozása mellett szól, hogy míg a többi művészeti ág rendelkezik önálló intézettel (színháztudományi, zenetudományi, irodalomtudományi intézetek) és akadémiai elismertséggel, a táncművészet „szellemi hátszágának” megerősítése mind a mai napig várat magára. Távolati intézményfejlesztési céljainkhoz (doktori iskola stb.) illeszkedhet egy ilyen tudományos központ, amely nem külső helyen koncentrálná a szellemi erőforrásokat, hanem a főiskolához köthetné ezeket. Egyben a kutatásra, tudományos munkára alkalmas végzett hallgatók legjobbjai számára is lehetőséget adhatnánk, hogy tudásukkal a továbbiakban is a főiskola munkáját segítsék. (Ezt a célt szolgálta a 2004-ben létrehozott önszerveződő Tánc tudományi Kutatócsoport is.)

¹⁵ Magyar Táncművészeti Főiskola Szervezeti és Működési Szabályzata, 2016. február 10. MTF/595/2016. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

¹⁶ 938/1.3.1/07. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

3. A kutatóintézet lehetséges szerepe:

- integrálni és szintetizálni az egyéni kutatásokat,
- kutatócsoportok létrehozása a hatékonyabb működésért,
- segíteni az intézmény kutatási prioritásait (pl. a jelenleg elindult európai táncgyűttesek, társulatok adatbázisának elkészítése),
- kapcsolatépítés nemzetközi kutatóközpontokkal, együttműködés, kooperáció, nemzetközi programokhoz való kapcsolódás,
- pályázati lehetőségek jobb kihasználása (Erasmus, NKA stb.)
- a már szintén megindult Oral History (élő múlt kutatás: későbbi kutatókhoz forrásanyagot biztosító interjúk a szakma nagyjaival) megerősítése.

4. A kutatóintézet jogállása: a Magyar Táncművészeti Főiskola nem önálló szervezeti egysége, egyfajta „virtuális” intézet, amely azonban saját arculattal, tudományos vezetővel, munkacsoportokkal rendelkezik. Első formájában nem igényel státuszokat és önálló költségvetést, pályázati forrásból és a főiskola saját költségvetéséből gazdálkodik, később azonban szervezeti egységi jogállást kaphat és kutatói munkakörökkel lehet megerősíteni, fejleszteni.

Jelen előterjesztés egyelőre a Szenátus elvi egyetértését kéri egy olyan fontos cél megvalósításához, mint a tánc tudomány, táncelmélet szisztematikusabb, határozottabb irányú kibontakoztatása, előmozdítása.

Budapest, 2007. október 26.

Major Rita főiskolai tanár
az Elméleti Tanszék vezetője

Határozati javaslat¹⁷

A Szenátus a MTF Tánc tudományi Kutatóintézete létrehozására vonatkozó elvi előterjesztést elfogadja, egyben megbízza az előterjesztőt, hogy a rektorhelyettes közreműködésével 2007. november 30-ig dolgozza ki az Intézet működési szabályait. Az előterjesztést a Tudományos Tanács véleményezze, és ezt követően kerüljön döntéshozatalra a Szenátus elé.

Dr. Bolvári-Takács Gábor rektorhelyettes

¹⁷ Elfogadta a Főiskola Szenátusa 2007. november 7-én. 938/1.3.1/07. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára. A „kutatóintézet” megnevezés később „kutatóközpont”-ra módosult. A működési szabályokat a Szenátus 2008. szeptember 22-én fogadta el. 1043/1.3.1/08. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

A Tánc tudományi Kutatóközpont Működési Szabályzata¹⁸

1. A MTF Tánc tudományi Kutatóközpontja (a továbbiakban: Kutatóközpont) a Főiskola szervezeti egységnek nem minősülő kutatási társulása, amelyet a MTF alábbi szervezeti egységei hoztak létre:

- a) Elméleti Tanszék
- b) Klasszikus balett és Modern tánc Tanszék
- c) Koreográfusképző Tanszék
- d) Néptánc és Színházi tánc Tanszék
- e) Pedagógusképző Tanszék.

2. A Kutatóközpont célja, hogy a főiskolán működő oktató-kutatók a szélesebb táncszakma és a magyar tudományos közélet felé szervezeten képviseljék a tánc tudomány ügyét.

3. A Kutatóközpont feladatai:

- a) az egyéni kutatások integrálása és szintetizálása,
- b) kutatási főirányok kialakítása, munkacsoportok létrehozása és koordinálása,
- c) a főiskola kutatási prioritásainak megvalósítása,
- d) kapcsolattartás az MTA Tánc tudományi Munkabizottságával,
- e) együttműködés hazai tudományos műhelyekkel,
- f) kapcsolatépítés nemzetközi kutatóközpontokkal, nemzetközi programokhoz történő csatlakozás,
- g) kutatási pályázati lehetőségek jobb kihasználása,
- h) kutatói utánpótlás nevelés.

4. A Kutatóközpont stratégiai irányító szerve a Főiskola Tudományos Tanácsa (a továbbiakban: TT). A Kutatóközponttal további főiskolai és külső szervezeti egységek (szervezetek) is csatlakozhatnak. A csatlakozás elfogadásáról a TT dönt. A Kutatóközpont Működési Szabályzatát a TT fogadja el és a rektor hagyja jóvá.

5. A Kutatóközpontban a kutatás főirányokban történik. A kutatási főirányokat a TT határozza meg, a főirányok vezetőit a TT bízza meg. A főirány-vezetők a 8/b-c) pontok alapján részesülhetnek díjazásban. A főirány-vezetők

¹⁸ A hatályos szabályozást a Szenátus 2010. november 11-én fogadta el. KAZI-2010-001381. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

megtervezik saját kutatási programjukat, amelyekben alprogramok is meghatározhatók, és felelősek annak végrehajtásáért. A főirányokhoz munkacsoport tartozik. Főirány vezető csak minősített oktató lehet. A munkacsoporthoz való csatlakozás elfogadásáról a főirány vezetője dönt, az oktató addigi szakmai és tudományos teljesítménye alapján. Az elutasító döntést a TT felülbíráhatja. A Kutatóközpont munkájában való részvétel önkéntes elhatározáson alapul.

6. A kutatási főirányok és vezetőik:

- a) Szakmódszertan – Szakály György (munkacsoport-vezetők: klasszikus ballett: Macher Szilárd, modern tánc: Lőrinc Katalin, néptánc: Lévai Péter, társastánc: Zsámboki Marcell, általános képességfejlesztés: Takáts Noémi, táncégszétan: Dr. Mády Ferenc)
- b) Pedagógia, pszichológia és antropológia – Dr. Mizerák Katalin
- c) Tánc történet, táncesztétika – Horváthné Major Rita
- d) Mozdulatelemzés, táncfolklorisztika – Dr. Fügedi János
- e) Tánc és társadalom – Dr. Bolvári-Takács Gábor, Dr. Nagy Péter Miklós
- f) Koreográfiai alkotás és elmélet – Dr. Fodor Antal
- g) Zene – (később betöltendő)

7. A Kutatóközpont operatív irányítói a tudományos koordinátorok, akiket a TT javaslata alapján, a rektor három év időtartamra bíz meg. A tudományos koordinátorok e tevékenységükért állandó díjazásban részesülnek a 8/a) pont szerint. A tudományos koordinátorok feladata a Kutatóközpont éves munkatervének összeállítása és a TT elé terjesztése, a kutatási főirány-vezetők munkájának összehangolása, főirány-vezetői értekezlet összehívása, a Kutatóközpont munkájának dokumentálása, valamint a Kutatóközpont képviselője. A tudományos koordinátorok egymás közötti munkamegosztásukat a TT-nek bejelentik. A tudományos koordinátorok a TT részére minden év november 30-ig jelentést készítenek a Kutatóközpont előző tanévi munkájáról, amelynek elemeit a TT beépíti a Szenátusnak szóló beszámolóba.

8. A Kutatóközpont saját költségvetéssel nem rendelkezik, a benne feladatot vállaló személyek – a tudományos koordinátorokon kívül – e címen állandó juttatásban nem részesülnek. A Kutatóközpont és a kutatási főirányok működését az alábbi források biztosítják:

- a) a tudományos koordinátorok részére a rektor által megállapított megbízási díj,
- b) a TT által rendelkezésére bocsátott pénzeszközök, a főiskolai K+F keretből, illetve külső források (pályázatok) révén,
- c) a Kutatóközpontban feladatot vállaló személyek által elnyert, intézményi lebonyolítású kutatási pályázatok.

10. A Működési Szabályzatot a Tudományos Tanács 2010. november 11-én elfogadta. A Szenátus által 2008. szeptember 22-én elfogadott, a Kutatóközpont Programtanácsa által 2009. október 12-én módosított Működési Szabályzat hatályát veszti.

Dr. Fodor Antal egyetemi tanár
a MTF Tudományos Tanácsa elnöke

Jóváhagyom, 2010. november 11-én:

Szakály György
egyetemi tanár, rektorhelyettes

3. Főiskolai kutatócsoportok

Magyar Tánc történeti Kutatócsoport

A 2004-ben Major Rita alapításában és vezetésével megkezdte munkáját a Magyar Tánc történeti Kutatócsoport. Tagjai közül a *Sic Itur ad Astra* c. folyóirat *Zene- és tánc történeti tanulmányok* című, XVI. évf. 2004/1–2. tematikus számában tanulmányt publikáltak: Kinczel Ákos: Andalúz tűz; Kotsis Ágota: A freudi pszichoanalízis és Martha Graham koreográfiái; Zalavári Márta: A tánc mint a magyar nemzeti tudat kifejeződésének eszköze a 19. században; Tóvay Nagy Péter: „Szabad hát a Táncz?” A tánc motívuma a 16-17. századi magyar és latin nyelvű egyházi irodalomban.¹⁹

A kutatócsoport a Tánc tudományi Kutatóközpont létrehozására irányuló javaslat szenátusi elfogadásával 2007-ben megszűnt.

Major Rita: Bemutatkozik a Magyar Tánc tudományi Kutatócsoport²⁰

Tánc és tudomány. Talán furcsán hangzik együtt ez a két fogalom. Pedig legősbibb művészetünk tudományos megalapozása hosszú múltra tekint vissza a világon és nálunk is. A magyar tánc tudomány kezdetei a néptánc ágazatban nyúlnak vissza a legmesszebbre, ahol az irodalom, a néprajz, a népzene tudományos háttérrel kapcsolódva eredményes munka folyhatott már a 19. századtól kezdve. A tánc többi területén azonban csupán lánglelkű és elszánt kutatók egyéni munkái és erőfeszítései próbálták pótolni a hiányokat. Működésük elszigetelt maradt, nem tudott folyamatosságot biztosítani a kutatásban. Aztán a 20. század derekán meglódult a táncval való tudományos igényű foglalkozás, de szervezeti keretek és lehetőségek hiányában ez a fejlődés sem bontakozhatott ki igazán.

Sok a fehér folt a magyar tánc történetben, a tánc tudomány rengeteg feltáratlan témát kínál a kutatás számára, fontos lenne a tánc interdiszciplináris lehető-

ségeinek kiaknázása, illetve olyan alapvető, korszerű adatbázisok létrehozása, amelyek nélkül nem léphetünk tovább. Az elmúlt évtizedekben a nagy hagyományú magyar táncművészet mellé felzárkózott az oktatás, és a tánc egyre népszerűbbé válik a közoktatás keretein belül is. Szélesebb körű, tudományos igényű megismertetésére, illetve népszerűsítésére azonban a sajtóorgánumokon kívül nem nagyon van lehetőség.

A Magyar Táncművészeti Főiskolán 1998-tól főiskolai szintű elméleti szakember képzés indult. Az oktatás olyan szellemi elit képzését tűzte ki céljává, amely megteremtheti a bázist a jövő tánc kutatásának. A szakon azóta végzett két évfolyam hallgatóiból és a főiskola néhány fiatal oktatójából 2004-ben műhely alakult, amelyet az együtt maradás vágya mellett az a lelkesedés is hajtott, hogy részt vállaljon a tudományteremtésben, tudányszervezésben. A lelkesedés persze csak az iramot diktálja, a célokhoz a kitartás vezethet. De milyen célokot tűzhet ki maga elé egy ilyen szellemi műhely a tánc tudomány területén?

Elsősorban a közös tudományos gondolkodást azokról a kérdésekről, amelyek a képzés során is felmerültek. Nem szabad lebecsülnünk azt a lehetőséget, amelyet ez a fajta együttgondolkodás nyújt. Vagyis fórumot, alkalmat az elmélkedésre, vitára, nézetek, tapasztalatok cseréjére. Aztán persze a különböző publikációs lehetőségek felkutatása és megteremtése is fontos feladat. Ehhez kutatómunka társul, nevezetesen források feltárása, a meglévő források bővítése. A csoport céljává tűzte ki a kutatást segítő adatbázisok létrehozását, repertóriumok, segédanyagok elkészítését. Fontos feladatnak tekintjük a tánc tudományos igényű népszerűsítését. Ehhez keressük a kapcsolatokat szakmai szervezetekkel, oktatási intézményekkel. Reményeink szerint lesz lehetőségünk kisebb konferenciák, tanácskozások szervezésére is. Szerencse és esély a csoport számára, hogy tagjai sokféle területről érkeztek, zenészek, esztéták, bölcsészek, táncosok, pedagógusok gazdagítják, formálják egymás látásmódját, igazítják szellemi lépéseiket egy izgalmas közös vállalkozáshoz, a tánc tudománnyal való foglalkozáshoz. A csoport legfőképpen ezért született. Mai szöveggel élve, „helyzetbe szeretne hozni” egy olyan fiatal generációt, amelyre korszerű és szisztematikus tánc tudományi kutatás épülhet. Ha a csoport valódi Műhelyé „nemesedik”, hozzájárulhat a tánc tudomány területén régóta várt és áhított cél eléréséhez.

¹⁹ Masát Ádám – Nagy Péter Miklós (szerk.): Zene- és tánc történeti tanulmányok. *Sic Itur ad Astra*. Fiatal történészek folyóirata, XVI. évf. 2004/1–2. szám, 21–260. o.

²⁰ Megjelent: Major Rita: Névjegy helyett... Bemutatkozik a Magyar Tánc tudományi Kutatócsoport. In: Masát Ádám – Nagy Péter Miklós (szerk.): Zene- és tánc történeti tanulmányok, i. m. 319–320. o.

OTKA K81672 pályázati kutatócsoport

Előzmény:

A Magyar Táncművészeti Főiskolán 1997-től zajlottak intézményi befogadású, az Országos Tudományos Kutatási Alap(programok) (OTKA) által támogatott kutatások.

Az F022374 számú pályázat címe *A Magyar Szocialista Munkáspárt művészetpolitikája*, időtartama 1997–2001, témavezetője (és egyetlen kutatója) Bolvári-Takács Gábor volt. A kutatás keretében készült el *A művészeti főiskolák jogállásának történeti alakulása. Történeti áttekintés a XIX. század második felétől napjainkig* című tanulmány, amely 1999-ben az MTA Stratégiai Kutatások Pályázatán fődíjat nyert. Emellett tanulmányok és forráspublikációk jelentek meg a Magyar Táncművészeti Főiskola történetéről, alapításának 50. évfordulójára. Az F034338 számú pályázat címe *A művészet, mint hatalmi forma Magyarországon 1948-1956*, időtartama 2001–2002, témavezetője Bolvári-Takács Gábor, közreműködő kutatója Takács Ádám volt. A kutatás keretében publikációk készültek a szovjet-magyar hatásvizsgálat és a zsdanovi szovjet művészetpolitika alapvonásai, valamint Révai József és Darvas József népművelési miniszteri politikai retorikai munkásságának művészetpolitikai elemei témakörökben.

Az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) Bizottsága 2010. január 13-ai döntése alapján a Magyar Táncművészeti Főiskola kutatócsoportja (vezetője: Bolvári-Takács Gábor PhD, főiskolai tanár; szenior kutatók: Major Rita tanszékvezető főiskolai tanár, Fuchs Livia főiskolai docens; kutatók: Macher Szilárd egyetemi docens, Nagy Péter Miklós PhD, adjunktus, Gara Márk tanársegéd) által 2009. szeptember 29-ei határidővel benyújtott, K81672 nyilvántartási számú, *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című pályázata 4 év futamidőre (2010–2013) 15.888.000,- Ft támogatást nyert. A pályázat szakmai háttérintézménye a Magyar Táncművészeti Főiskola Táncudományi Kutatóközpontja volt.

Részletes kutatási terv *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K 81672 azonosítószámú OTKA-pályázathoz²¹

I. Kutatástörténeti előzmények

A magyar színpadi táncművészet múltjával foglalkozó kutatás korai előzményeként (20. század eleje és első fele) Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz írásaira, a Németh Antal által szerkesztett *Színészeti Lexikon* (1930) tánc-címszavaira és Haraszi Emil tánc-történeti munkásságára hivatkozhatunk. A másik jelentőség-növelő szempont Dienes Valéria nemzetközi érdeklődést is kiváltó orkesztrikai rendszere és az arra alapozott mozdulatművészet-pedagógiai módszer, amelyet a korabeli francia filozófia (főleg Bergson) és Isadora Duncan modern tánc-felfogása ihletett, s talaja a közép- ill. kelet-európai táncművészet iránti társadalmi érdeklődés volt. Ennek hatása az 1960-as években a folklórelmélet és a művészetelmélet különböző ágainak érdeklődését is felkeltette, s ezáltal a tánc beépült a szemiotikai kutatások rendszerébe.

A napjainkban folyó táncudományi kutatások előkészítő periódusának azonban elsősorban az 1945 utáni évtizedet tekinthetjük. A táncelmélet, tánc-történet problémáival foglalkozó kutatóink a táncművészet megújulásáért folytatott viták hevében, a szervező, oktató és kritikus tevékenység napi feladatainak a megoldásában vetették meg a tudományágak alapjait. Kiemelkedik e téren az 1950-ben Állami Balett Intézet néven alapított Magyar Táncművészeti Főiskola, az 1948-ban Tánc-főtanszakkal bővített Színház- és Filmművészeti Főiskola (ma: Egyetem), és a Népművészeti (ma: Magyar Művelődési) Intézet pedagógiai munkájához kapcsolódó tanjegyzet kiadás, amelynek keretében elkészültek az első, korszerű szemléletű tánc-történeti, esztétikai s egyéb szakmai módszertani kiadványok. Ugyanekkor született meg a nemzetközi szakirodalom néhány alapvető művének magyar fordítása is (pl. *Noverre levelei* stb.)

Az 1951-ben alapított *Táncművészet* c. szaklap (alapító főszerkesztő: Ortutay Zsuzsa) nemcsak kritikáival, de elméleti és ismeretterjesztő cikkeivel is jelentős szerepet játszott a hazai táncelmélet és tánc-kutatás megalapozásában. Emellett, a Magyar Tánc-történeti Munkaközösség keretében megindult a rendszeres tánc-történeti kutatás, s ennek eredményeként megjelent a magyar színpadi táncművészet útját áttekintő tanulmánykötet (*A magyar balett történetéből*, Művelt Nép Kiadó, Budapest, 1956, szerkesztette: Vályi Rózsai, szerzők: Csizmadia György, B. Egey Klára, Körtvélyes Ágnes, Szenthegyi István, Téry Tibor, Vályi Rózsai). E mű volt a színpadi tánc-történet első, és mindezidáig utolsó olyan alkotása, amely közvetlen forráskutatáson és forrásfeldolgozáson alapult.

²¹ Megjelent rövidítve: OTKA pályázati eredmény a Magyar Táncművészeti Főiskolán = Táncudományi Közlemények, II. évf. 2010. 1. szám, 107–108. o.

1958-tól a Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata keretében folytatódott, s bontakozott ki a táncelmélet, tánc történet és táncesztétika általános problémáira is kiterjedő munka. Az eredmények közlésére ugyancsak a Szövetség teremtette meg a lehetőségeket a *Tánc tudományi Tanulmányok* és a *Táncművészeti Értesítő* kötetekben. Az ezekben megjelent írások, elsősorban Dienes Gedeon, Körtvélyes Géza és Vitányi Iván munkái visszatérő témaként foglalkoznak a közvetlen múlttal, elemezve a II. világháború utáni színpadi táncművészet törekvéseit. Monografikus igényrel készült művek: Vályi Rózsi (szerk.): *Balettek könyve* (Budapest, 1959), Vitányi Iván: *A tánc* (Budapest, 1963), Vályi Rózsi: *A táncművészet története* (Budapest, 1969). A táncesztétika körvonalai kutató munkákban is kirajzolódnak (Körtvélyes Géza: *A modern táncművészet útján*, Budapest, 1970). 1977-ben Körtvélyes Géza szerkesztésében jelent meg a Horst Koegler-féle *Balletlexikon* magyar kiadása (Zeneműkiadó), jelentős számú magyar vonatkozású szócikkkel bővítve. Gelencsér Ágnes és Körtvélyes Géza írták meg a budapesti balett történetét (in: Staud Géza szerk.: *A budapesti Operaház 100 éve*, Budapest, 1984). Dienes Gedeon szerkesztésében jelent meg 2008-ban a *Magyar táncművészeti lexikon* (Planétás Kiadó). További jelentős művek: Dienes Gedeon – Fuchs Livia (szerk.): *A színpadi tánc története Magyarországon*, Budapest, 1989; Major Rita: *Tánc történet és nemzeti romantika*, in: Kerényi Ferenc (szerk.): *Magyar színház történet 1790–1873*, Budapest, 1990; Székely György (főszerk.): *Magyar színházművészeti lexikon*, Budapest, 1994 (*táncművészeti szócikkek*); Dienes Gedeon: *A mozdulatművészet története*, Budapest, 2001; Fuchs Livia: *Száz év tánc. Bevezetés a táncművészet XX. századi történetébe*, Budapest, 2007; Lenkei Júlia: *Volt egyszer egy táncnevelési szak*. In: Gajdó Tamás (szerk.): *Színház és politika*, Budapest, 2007. A színpadi tánc kutatás eredményeit (ill. azokat is) közreadó periodikák: *Ellenfény* (1996–), *Táncművészet* (1951–56, 1976–), *Táncművészet és tudomány* (2009–), *Tánc tudományi Közlemények* (2009–), *Tánc tudományi Tanulmányok* (1958–), *Zene, Zene, Tánc* (1994–). Már megszűnt periodikák: *Külföldi Szemle* (1956–90, 1995–99), *Táncművészeti Dokumentumok* (1976–90), *Táncművészeti Értesítő* (1963–76).

A felsorolt művek nem primer forrásokon alapuló feldolgozások! Szemben a magyar néptánc történetével, amelynek kutatóhelye, az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya, 1965-től szisztematikusan megvalósítja a magyar néptáncra vonatkozó eddigi tudás összegzését és a kutatás forrásainak kritikai kiadását (pl. Martin György: *Magyar tánc típusok és tánc dialektusok*, Budapest, 1970 + 3 kötet táncírás melléklet; *A magyar körtánc és európai rokonsága*, Budapest, 1979; *A körverbunk. Története, típusai és rokonsága*, 1983; *Lőrincréve táncletele és táncjai*, Budapest, 1989; Felföldi László – Gombos András (szerk.)

A népművészet táncos mesterei. Budapest, 2001.; Martin György – Mátyás István: *Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata*. Budapest, 2004). A színpadi táncművészet történetét, ehhez hasonlóan, az alapoknál kell kezdeni. Ezért összefoglalóan azt állapíthatjuk meg, hogy bár a magyarországi színpadi táncművészet történetének kutatásában az elmúlt ötven évben jelentős eredmények születtek, a forrásfeltárás és forráskiadás alapvetően hiányzik, s ehhez a jelen pályázat keretében kívánunk támogatást szerezni.

II. A kutatás célja és módszerei

A kutatás célja, hogy különböző megközelítésekkel és időhatárok között, alapkutatás-jelleggel érjen el tudományos eredményeket a színpadi táncművészet hazai története forrásainak feltárásában és feldolgozásában. A kutatáson belül az alábbi témacsoportok különülnek el (időrendi sorrendben):

1. A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében (18–19. század)
2. A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita (1900–1944)
3. A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülésének első negyedszázada (1937–1961)
4. Az Állami Balett Intézet 1958–60 között végzett évfolyamai tagjainak művészi pályaképe
5. Az Országos Színház történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltár- és feltáratlan hagyatékaiknak feldolgozása

Az egyes témakörök részletezése:

ad 1. A magyar színpadi tánc történet forráskutatásában régóta aktuális és fontos feladat lenne a sajtóanyagok feltárása. A korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében a korszak tánc története mélyebb összefüggéseiben tárulhat fel a kutató előtt. Eddig nem történt meg a magyar tánckritika teljes értékű feltárása, így a jelen kutatás megkísérli összegyűjteni és a további kutatás számára hozzáférhetővé tenni a korai magyar tánckritika forrásait. A kutatás kezdőpontja a magyar sajtó kezdeteivel függ össze, végpontja pedig a kiegyezés éve, 1867. A színházművészet terén ezt a munkát Kerényi Ferenc és munkatársai már évekkel ezelőtt elvégezték.

ad 2. A táncról folyó morális vita számos átalakuláson ment át az évszázadok folyamán. Ebben az – egyébként ókori eredetű – polémiában az egyik legjelentősebb változás a reformáció volt, amely több lényegi ponton átalakította a táncról szóló morális diskurzust. Ennek egyik következményeként a felekezetek

többsége (katolikus, evangélikus, református) markáns álláspont kialakítására törekedett a táncsal kapcsolatos morális kérdésekben. Mind a táncellenes, mind a táncpárti diskurzus retorikai eszköztára jelentősen kibővült, átalakult. Az érvtípusoknak, az érvelési módoknak ez a sajátos kavalkádja a későbbi évszázadokban is tovább folytatódott. A táncról szóló vita egészen a 19. századig, illetve a 20. század első feléig aktuális téma maradt: a korszak morálteológiáját erősen tematizálta. A kutatás tárgyát az 1900–1944 közötti periódus magyarországi anyaga képezi. A vizsgálódás korpuszát morálteológiai értekezések, zsinati határozatok, ediktumok alkotják.

ad 3. A hazai művészettörténeti, tánc történeti, politikatörténeti és neveléstörténeti kutatások az intézményes színpadi táncművészeti oktatás történetével eddig csak felületesen és érintőlegesen foglalkoztak. Ugyanakkor a többi művészeti ágban már évtizedekkel ezelőtt komoly kiadványok jelentek meg (pl. *A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola 100 éve*, szerkesztette: Ujfalussy József, Zeneműkiadó, 1977; *A százéves színésziskola*, szerkesztette: Csillag Ilona, Magvető Könyvkiadó, 1964; *Száz éves a Képzőművészeti Főiskola 1871–1971*, szerkesztette: Végvári Lajos, 1972; Nánay István: *Tanodától – egyetemig. Az intézményes magyar színház- és filmművészképzés száznegyven éve*, Színház- és Filmművészeti Egyetem, 2005). A jelen pályázatban a színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülésének első negyedszázadát kívánjuk feldolgozni. Ennek intézményi szakaszai: 1937–50: *Magyar Királyi Operaház Balettiskolája*; 1945–52: *Színház és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszaka*; 1949–50: *Táncművészeti Iskola*; 1950–61: *Állami Balett Intézet* működésének első szakasza az alapító igazgató, Lőrinc György vezetése alatt. A felsorolt intézmények történetéről forrásfeltáráson alapuló monográfia még nem készült. Csupán az Állami Balett Intézetéről jelentek meg információs jellegű kiadványok. Ezek közül a Lőrinc György által szerkesztett *A balettművészet felé* című kötet (Gondolat Könyvkiadó, 1961) az ÁBI alapításának 10. évfordulójára készült, népszerű stílusban, publicisztikai jelleggel.

ad 4. Az Állami Balett Intézet (ma: Magyar Táncművészeti Főiskola) 60 éves története ma már történelmi távlatokból vizsgálható, amelynek oka nemcsak az eltelt hat évtized és annak fordulatokban gazdag (kultúr)története, hanem az a tény is, hogy a táncművészet jellegéből fakadóan a táncos generációk gyorsabban váltják egymást a színpadon, mint a „hétköznapi” generációi. A táncos szakmai élete körülbelül 25 év, és a „pillanat művészetének” szolgáltatóról igen kevés kézzelfogható adat marad fenn. A műfaj elmúlt évtizedeinek kimagasló személyiségeiről is csak minimális a nagyközönség számára elérhető dokumentum, és ennek oka többek között az, hogy a művészek általában nem dokumentálják saját életüket. A kutatási cél a 2000-ben megkezdett kutatások folytatása,

amelynek eredménye volt „*A tánc csillagai lettek*” című tanulmány- és dokumentumkötet, amely az Állami Balett Intézet első, 1954-ben végzett évfolyama tagjainak életútjaival foglalkozik. A következő vizsgált csoportok az 1958-ban és 1959-ben végzett évfolyamok (egy egységként), majd a Pécsi Balettet megalakító 1960-as évfolyam, amelyekben a magyar tánc történet szempontjából kimagasló jelentőségű személyiségek végeztek (csak a Kossuth-díjas és/vagy Kiváló Művészeket felsorolva Bretus Mária, Dózsa Imre, Fodor Antal, Forgách József, Kékesi Mária, Uhrík Dóra).

ad 5. Az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma a Magyar Táncművészek Szövetsége gondozásából 1987-ben került az intézetbe. Azóta nemzetközi szinten is jelentős szakgyűjteménnyé és információs központtá vált. Itt a tudományos alaptevékenységet, az „anyaintézet” jellegének megfelelően, a szisztematikus gyűjteménygyarapítás, a megszerzett dokumentumok őrzése, állagmegóvása, a rendszeres kiállítás-rendezés, az információs szolgáltatás és a kutatószolgálat jelenti. A könyvtárban mintegy hatezer kötet és ezer kézirat mő található, mintegy 10-12 nyelven. A fotótárban több mint ötezezer, agnoszkált, katalogizált tétel van, az 1890-es évektől. A feldolgozásra váró, páratlan gazdagságú fénykép-állomány legalább ugyanekkora. A folyóiratban nyolcvanöt, különféle szaklap példányait őrzik. A videótár jelenleg 7900 tételt tartalmaz, ezeken kívül mintegy ezer tétel vár feldolgozásra. A szakmai partnerek, s hagyatékozók jóvoltából a filmtár rohamosan gyarapszik. A dokumentációs-kisnyomtatványtárban több tízezer tételnyi anyagot őriznek, hazai és külföldi személyekről, társulatokról, rendezvényekről, intézményekről. A gyors ütemben gyarapodó plakáttárban százhusz év anyaga található ezernél több tételben. A Táncarchívum legnagyobb jelentőségű egysége a hagyatéki állomány, amelyben közel kilencven táncos, koreográfus, tánc történetész anyagait találni, kéziratoktól a kottákig, tárgyi emlékektől fotóalbumokig, zömmel ömlesztett, feldolgozatlan formában (pl. Bordy Bella, Eck Imre, Forgách József, Harangozó Gyula, Havas Ferenc, Imre Zoltán, Lakatos Gabriella, Lőrinc György, Milloss Aurél, Molnár István, Nádasdy Kálmán, Nirschy Emília, Pór Anna, Rábai Miklós, Róna Viktor, Szentpál Olga, Vályi Rózi stb.). A hagyatékok feldolgozásához az archívumban sem megfelelő számú munkatárs, sem megfelelő anyagi eszköz nem áll rendelkezésre. A pályázatban ezt a hiányt kívánjuk csökkenteni.

A kutatás módszerei:

1. Levéltári forráskutatás. Intézmények: ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Magyar Országos Levéltár, MTA Zenetudományi Intézet, OSZK Színház-történeti Tára, OSZMI Táncarchívuma, Politikatörténeti Intézet Levéltára.

2. Irattári forráskutatás. A Magyar Állami Operaház, a Magyar Táncművészeti Főiskola, a Színház és Filmművészeti Egyetem saját, tárgyidőszakra vonatkozó levéltári jellegű iratanyaga.
3. Statisztikai adatok összegyűjtése. Hallgatói/oktatói, színházlátogatói létszámadatok, az intézmények gazdálkodási adatai. Intézmény: KSH Könyvtár.
4. Bibliográfiai kutatás. Jelenleg nincs olyan bibliográfia, amely tartalmazná a kutatás tárgyával kapcsolatos, nyomtatásban megjelent írásműveket. A hazai táncművészeti szakajtó teljes körű áttekintése lehetséges, mert a vonatkozó periodikák címe és megjelenési időszaka ismert. Intézmények: ELTE Egyetemi Könyvtár, Országos Széchényi Könyvtár, Országgyűlési Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, OSZMI Táncarchívuma.
5. Vizuális dokumentumok feltárása. Intézmény: Magyar Nemzeti Filmarchívum.
6. Visszaemlékezések és oral history. Fel kell dolgozni a már meglévő életút-interjúkat, másrészt az élő szemtanúkkal interjúkat kell készíteni. Intézmények: Országos Széchényi Könyvtár, OSZMI Táncarchívuma.

III. A pályázatban együttműködni kívánó kutatók és segédzemélyzet

A kutatásban részt vevő személyek valamennyien a Magyar Táncművészeti Főiskola teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatói. A kutatás vezetője *Dr. Bolvári-Takács Gábor* PhD, főiskolai tanár. Szenior kutatók: *Major Rita* tanszékvezető főiskolai tanár, a MTF Tánc tudományi Kutatóközpontjának tudományos vezetője, valamint *Fuchs Livia* főiskolai docens, volt tanszékvezető. További kutatók: *Macher Szilárd* Harangozó-díjas táncművész, tánckutató, egyetemi docens, *Dr. Nagy Péter Miklós* PhD, adjunktus, a Tánc tudományi Közlemények főszerkesztője és *Gara Márk* tanársegéd. *Macher Szilárd* kivételével, aki a főiskola Klasszikus Balett és Modern tánc Tanszékén dolgozik, a kutatók a főiskola Elméleti Tanszékének oktatói.

Tekintettel arra, hogy a tervezett kutatás alapvetően szellemi tevékenység, a gyakorlati megvalósításban pedig számos külső közgyűjteménnyel szerződnie kívánunk a dokumentumok megfelelő előkészítésére, külön segédzemélyzetet nem terveztünk. Ha szükséges, az Elméleti Tanszék adminisztrátora e tekintetben pályázati forrás nélkül közreműködik.

IV. A kutatási háttér és infrastruktúra

A Magyar Táncművészeti Főiskolán (1950–1990: Állami Balett Intézet) a kezdetektől fogva folyt kutatómunka. Korábban elsősorban a pedagógiai-módszertani kutatások kerültek előtérbe, hiszen az oktatás fejlesztéséhez ez elengedhetetlenül fontos volt, másrészt pedig ebben az intézményben koncentráltak az

a szellemi erő, amely a magyar hivatásos táncművész-képzésben élen járt. Ebben a munkában különösen fontos részt vállalt többek mellett Merényi Zsuzsa, Hidas Hedvig, Nádas Marcella. A pedagógusképzés elindításakor (1955) tovább erősödtek ezek a kutatások, amelyek természetesen táncesztétikai területeket is érintettek. Ezeknek az úttörő kutatásoknak az eredményeképpen számos tan-könyv, tanjegyzet, módszertani útmutató született a főiskola kiadásában.

1992-től új és egyedülálló képzéssel gazdagodott a főiskolai képzés. A táncelméleti szakíró szak – a felsőfokú táncművész képzés területén Európában is ritkaságnak számító program – olyan új elméleti-kutatási dimenziókat nyitott a főiskolán tanító elméleti oktatók számára, amely lendületet adott a korszerű táncelméleti-tánc történeti kutatás megindításához. 2004-ben két végzett évfolyam tagjaiból és a főiskola néhány fiatal oktatójából, Major Rita főiskolai tanár, az Elméleti Tanszék vezetőjének kezdeményezésére megalakult a Magyar Tánc tudományi Kutatócsoport. A szellemi műhely tagjai részt vettek az ELTE Történeti Tanszékének *Sic Itur ad Astra* című folyóirata zene- és tánc történeti különszámának létrehozásában (2004).

A 2007 novemberében a főiskolán *Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban* címmel megrendezett tudományos konferencia már szélesebb körben mérte fel és mutatta meg a főiskola kutató kapacitását és kijelölte a további kutatási irányokat. Ennek a koordinálására 2008-ban a főiskolán megalakult a Tánc tudományi Kutatóközpont, amely a főiskolához kapcsolódva, de a magyar tánc kutatásban, partner-szervezetekkel együttműködve, szélesebb szakmai összefogással kíván részt venni. Ugyanakkor a főiskola hosszú távú, az elméleti képzésre vonatkozó oktatási stratégiája, amely a kutatói utánpótlást szolgálhatja, logikus és indokolt módon teszi elengedhetlenné a kutatásoknak a főiskolára koncentrációját. Ezt tovább erősítheti a jövőben a doktori (DLA) képzés megindítása. A központ gondozásában 2009-ben két periodika indult: *Tánc tudományi Közlemények* (folyóirat, ISSN 2060-7148), *Táncművészet és tudomány* (kiadványsorozat, ISSN 2060-7091).

A Magyar Táncművészeti Főiskola két oktatója révén – *Dr. Bolvári-Takács Gábor* és *Major Rita* – kezdeményező szerepet vállalt az MTA I. osztályának keretében felállítandó Tánc tudományi Munkabizottság létrehozásában. A most megpályázott OTKA-kutatás e kezdeményezéshez kapcsolódva teszi lehetővé a tánc tudomány hazai fejlődésének új szakaszának megindulását.

Budapest, 2009. szeptember 28.

Dr. Bolvári-Takács Gábor
pályázó

Éves beszámoló

2011

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja első kutatási évének eredményeiről²²

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K81672 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű kutatás keretében 2010. július 1. és 2011. június 30. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülésének első negyedszázada, 1937–1961*) a kutatás első három évében forrásfeltárást tervezett. Ennek keretében a téma vonatkozásait kigyűjtve feldolgozta az 1945 utáni táncos szakajtót: *Hungarian Dance News* (1974–88), *Muzsika* (1958–76), *Néptáncos* (1958–62), *Táncművészet* (1951–56 és 1976–tól), *Táncművészeti Dokumentumok* (1976–90), *Táncművészeti Értesítő* (1956, 1963–76), *Táncoló Nép* (1949–50), *Táncudományi Közlemények* (2009–tól), *Táncudományi Tanulmányok* (1958–2003), *Zene–Zene–Tánc* (1994–tól). A jogi környezet egységes értelmezése végett összegyűjtötte a táncoktatásra vonatkozó jogszabályokat, 1897-től 1950-ig. A kifejezetten 2010-re tervezett kutatás (a Magyar Királyi Operaház Balettiskolája 1937–50) keretében feldolgozta a Magyar Királyi Operaház (1925–44) évkönyveit, továbbá levéltári kutatást végzett a Magyar Országos Levéltárban (operaházi, vallás- és közoktatásügyi minisztériumi, valamint népművelési minisztériumi iratok), és számos levéltári dokumentumról másolatot készített. A levéltári kutatás során más táncművész-képző intézményekkel kapcsolatos iratok is előkerültek, amelyekre a kutatás későbbi szakaszában lesz szükség. Interjú készített az operai Balettiskola két egykori növendékével, Éhn Évával és Koren Tamással. Más publikációk mellett az eredetileg 2012-re tervezett *Táncművészeti Iskola* (1949–50) történetéről forráspublikációt tett közzé.

Fuchs Livia senior kutató (témája: *Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozása*) 2010-re Orutayné Kemény Zsuzsa, valamint Dienes Valéria és Dienes Gedeon hagyatékának feldolgozását tervezte.

A forráskutatás keretében megtörtént az OSZMI Táncarchívum gyűjteményéből az 1. számú (Dienes Valéria) és a 36. számú (Dienes Gedeon) rendezetlen hagyatékok leltározása, előrendezése és feldolgozása az OSZMI nyilvántartás-

ba vételi szabályzata alapján. Eredményként részletes hagyatéki nyilvántartás készült mindkét hagyatéki állományról, ezek megtalálhatók az OSZMI Táncarchívumában. A hagyatékok feltárása során előkerültek olyan publikálatlan, illetve csak rövidítve közölt Dienes Valéria kéziratok, levelek, szöveggönyvek, amelyeket később publikálni lehet.

Az intézményesülés kutatása keretében a Politikatudományi Intézetben Orutayné Kemény Zsuzsa hagyatékát nézte át. A hazai táncudomány első generációját és intézményesülési kísérleteit vizsgálva kiderült, hogy az intézményesülési kísérletekben komoly szerepe volt vagy lehetett dr. Lugossy Emmának, akiről nemhogy értékelő írás vagy tanulmány nem született eddig, hanem egyetlen publikált életrajza sem létezik. A monumentális méretű Lugossy hagyaték az MTA Zenetudományi Intézetben van, jobbára rendezetlen, részben pedig dobozokba sorolt állapotban. Ennek ellenére átnézte a „rendezett” anyagot, és több doboznyt ő maga rendezett dobozokba és leltározott, hozzájárulva a MTA Zenetudományi Intézet nyilvántartásához. Lugossy pályaképe a talált dokumentumok alapján röviden felrajzolható – bár éppen az első tánc-történeti kutatócsoportban való működésének dokumentumai még nem kerültek elő.

Major Rita senior kutató (témája: *A magyar színpadi tánc-történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében*) 2010-re az 1700-as évek végének sajtójának átnézését és a további időszakok vizsgálandó periodikái pontos listájának összeállítását tervezte. Az első évben egy aktuális évfordulóhoz (Kultsár István születésének 250. évfordulója) is kapcsolódóan a *Hazai és Külföldi Tudósítások* (1806–1840), illetve a hozzá kapcsolódó *Hasznos Mulatságok* (1817-től mellékletként jelenik meg) számaint nézte át a tánc-csalatos tudósítások, írások tekintetében. Ehhez kapcsolódóan előadást tartott (lásd később). A Kultsár-kutatás hozzájárult a felvilágosodás kori magyar tánc-történeti ismeretek bővítéséhez. További kutatási lehetőség: az ún. iskolai (katolikus és protestáns) színjátszás táncos vonatkozásai, táncirodalom az egyházi gyűjteményekben. A kutatáshoz kapcsolódóan átnézte az 1700-as évek végének sajtóját: *Magyar Kurír*, *Magyar Hírmondó*, *Bétsi Magyar Hírmondó*. Ez a munka még folyamatban van (forrástípusok meghatározása, esetleges kiterjesztése stb.). 2010 decemberében részt vett egy módszertani konferencián Párizsban, amelyen egyebek mellett a forrásfeltárást, az archiválást, a hagyatékok feldolgozása tárgyában szerzett tapasztalatokat. A tanulmányútról beszámoló jelent meg a Táncudományi Közleményekben.

Gara Márk kutató (témája: *Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozása*) keretében 2010-re Pally Anna és Nirschy Emília hagyatékát vállalta. Feldolgozta az OSZMI Táncarchí-

²² Megjelent: Táncudományi Közlemények, III. évf. 2011. 1. szám, 96–99. o.

vumában található Pallay Anna (1890–1970) művészalbumot. Ez a különböző, albumba ragasztott kivágatok adatainak kereshető táblázatba foglalását jelentette. A kivágatokat az alábbi kritériumoknak megfelelően rendszerezte az albumban való elhelyezkedésük alapján: a kivágat helye, ideje, mely sajtóorgánumban jelent meg, rövid tartalmi leírás, esetleges megjegyzés, a hiányzó információk pótlása. Emellett igyekezett rekonstruálni, hogy Pallay Anna iskolájának év végi vizsgakoncertjein mely növendékek léptek fel. Az excel-táblázat formájú összeállítás a Táncarchívumban megtalálható.

A Nirschy Emília-hagyaték az OSZMI belső rendje alapján később lesz hozzáférhető, ezért Hidas Hedvig (1915–2011) táncművész, koreográfus és balettmester szellemi hagyatékát rögzítette oral history formájában. Emellett a mesternő által rendelkezésre bocsátott dokumentumokat archiválta fénymásolat formájában. Ezek között hivatalos iratok (pl. munkakönyv, diploma, egyéb végzettséget igazoló iratok), fellépések rekvizitumai, szerződések, kritikák és néhány levél található. A képeket 300 dpi felbontásban szkennelte, hogy azok későbbi használatra alkalmasak legyenek. Az eredeti dokumentumok sorsa jelenleg bizonytalan, hiszen az azóta elhunyt mesternő lánya Svájcba vitte ezeket. A fenti anyagot a keletkezett hanganyaggal együtt az OSZMI Táncarchívumának adta át. Az elkészített interjúkból két részben jelent meg a publikáció, amely a teljes hanganyag kb. 95%-át tartalmazza, egyúttal a mai napig a legteljesebb Hidas Hedvig életrajz.

Macher Szilárd kutató (témája: *Az Állami Balett Intézet 1958–60 között végzett évfolyamai tagjainak művészi pályaképe, dokumentumokban*) a 2010–2013 közötti időszakra anyaggyűjtést, forráskutatást, interjúk elkészítését tervezte. Az 1958/59-es évfolyamok tagjaival bármilyen formában kapcsolatos cikkeket gyűjtötte a Muzsika c. folyóiratból, most készül a Táncművészet c. lap hasonló feldolgozása. Ehhez kedvező kutatási környezetet biztosított a Lőrinc György-emlékkiállítás (lásd lent), hiszen az 1959-ben végzett évfolyamnak ő volt a balettmestere. Ugyancsak a kutatás eredményeit felhasználva került sor két előadásra (lásd lent) a Magyar Táncművészeti Főiskola egyetemes táncművészeti szerepéről.

Nagy Péter Miklós kutató (témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944*) 2010-re tervezett témája a táncról szóló morális vita késő középkori előzményei voltak. Erre azért volt szüksége, hogy a vizsgálat középpontjában álló 1900–1944 közötti időszak morális vita hazai korpuszát kontextusba tudja helyezni, és hogy a létrehozott modell segítségével az egyes alakzatok, toposzok továbbélését, folytonosságát hangsúlyozván a szövegekben fellelhető érvtípusok előzményeire rámutathasson. A másik követendő alapelv a hazai anyag európai kontextusban történő vizsgálata. Ennek egyik fő oka abban rejlik, hogy már a polémia első hazai megjelené-

sekor jelentős európai (angol, német, francia) hatásról beszélhetünk. Kutatása során elsőként a táncra vonatkozó diskurzusokat különítette el: táncmesteri, teológiai/morálteológiai, orvosi, pedagógiai. Ezt követően a táncsal kapcsolatos érvek csoportosítását végezte el. Tipológiája alapját egy középkori, a tánc felteleteit számba vevő csoportosítás alkotja, melyet a saját szempontrendszerével egészített ki. A táncolók személye, a táncolás helye, ideje jelentették a táncról szóló disputa korokon átívelő kulcsszavait. Ezek mellett a polémiaiban a táncolás módjának megvitatására helyeztek különös hangsúlyt, amely a szakrális és „szentségtelen” tánc témakörének elemzését jelentette. Utolsó szempontként a táncosok, a tánc „szándékának”, motivációjának vizsgálata jelentette a vitában résztvevők számára a következő lényeges problémakört. Itt az idő szabad eltöltésének kérdéskörén túl a tánc pedagógiai, egészségügyi, tudományos, művészeti/esztétikai vonatkozásainak megvitatására tettek kísérletet. Mintegy 100 szövegrészletet dolgozott fel excel-táblázatban. E modell alapján fogja megvizsgálni az 1900–1944 közötti táncra vonatkozó vitával kapcsolatos szövegeket. A félév során a *Táncudományi Közlemények* 2010/2. haláltánc tematikus számának anyagát szerkesztette, illetve több publikáció, előadás született a témában.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. A kutatócsoport három tagja (Bolvári-Takács Gábor, Macher Szilárd, Major Rita) közreműködött a Magyar Táncművészeti Főiskola és a Magyar Állami Operaház szervezésében 2010. október 18-án, Budapesten megnyílt, *Lőrinc György táncművész, balettmester, az Állami Balett Intézet alapító igazgatója, az Operaház balettigazgatója életművét bemutató emlékkiállítás* anyagának összeállításában.

2. Major Rita a kutatásához kapcsolódóan *Takáros idomához, csinos lábához igen illet a délceg magyar tánc* címmel előadást tartott 2010. november 18-án, Budapesten a Petőfi Irodalmi Múzeumban megrendezett Kultsár István Emléknapon, valamint a XVIII. Komáromi Levéltáros Szakmai Napon, 2011. április 27-én, Komáromban.

3. A *Magyar Táncművészeti Főiskola fennállásának 60. évfordulója* alkalmából Budapesten rendezett *jubileumi konferencián*, 2011. február 18-án a kutatócsoport két tagja tartott előadást:

Bolvári-Takács Gábor: A Magyar Táncművészeti Főiskola oktatási rendszerének fejlődése, Macher Szilárd: A Magyar Táncművészeti Főiskola szerepe az egyetemes táncművészetben.

4. *A tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban* címmel 2011. április 27–29-én Budapesten zajlott le a Magyar Tudományos Akadémia Táncudo-

mányi Munkabizottsága és a Nemzeti Táncszínház közös elméleti konferenciája, amelyen a kutatócsoport három tagja adott elő: Bolvári-Takács Gábor: A táncos képzés hazai intézményrendszerének történeti alakulása és kutatási forrásai, Macher Szilárd: A Magyar Táncművészeti Főiskola szerepe az egyetemes táncművészetben, Major Rita: A táncelméleti képzés eredményei és lehetőségei. 5. Az OTKA-kutatócsoport tagjai két részletben, 2011. június 14-én és június 30-án nyilvános *szimpózium* keretében ismertették az első kutatási évben elért eredményeit a Magyar Táncművészeti Főiskolán.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

Bolvári-Takács Gábor: A Táncművészeti Iskola első és egyetlen tanéve, 1950. = *Parallel*, 2010. 18. szám, 27–30. o.

Bolvári-Takács Gábor: A táncművészképzés intézményesülésének művészetpolitikai és pedagógiai tényezői (1948–1950) = *Iskolakultúra*, 2010. 20. évf. 4. szám, 77–83. o.

Bolvári-Takács Gábor: OTKA pályázati eredmény a Magyar Táncművészeti Főiskolán = *Táncudományi Közlemények*, 2010. 2. évf. 1. szám, 107–108. o.

Gara Márk: Szabálytalan portré két felvonásban 1.: Interjú Hidas Hedviggel = *Parallel*, 2010. 18. szám, 24–26. o.

Gara Márk: Mindenem a tánc volt – Szabálytalan portré Hidas Hedviggel 2. = *Parallel*, 2011. 19. szám, 14–21. o.

Major Rita: Beszámoló a Centre National de la Danse és a Táncos Témákkal Foglalkozó Dokrotanduszok Műhelye által rendezett konferenciáról = *Táncudományi Közlemények*, 2010. 2. évf. 2. szám, 99–101. o.

Major Rita – Tóvay Nagy Péter: tánc – szócikk. In: Magyar művelődéstörténeti lexikon XI., Balassi Kiadó, Budapest, 2011. 348–354. o.

Tóvay Nagy Péter (bev. és jegyz.): Valentin Wagner: Imagines mortis (1557) = *Táncudományi Közlemények*, 2010. 2. évf. 2. szám, 4–17. o.

Tóvay Nagy Péter: Szentpéteri István – szócikk. In: Magyar művelődéstörténeti lexikon XI., Balassi Kiadó, Budapest, 2011. 127–128. o.

Tóvay Nagy Péter: táncörület – szócikk. In: Magyar művelődéstörténeti lexikon XI., Balassi Kiadó, Budapest, 2011. 354–355. o.

Tóvay Nagy Péter – Hudák Viktória (ford.): James M. Clark: Haláltánc a középkorban és a reneszánszban (részlet) = *Táncudományi Közlemények*, 2010. 2. évf. 2. szám, 33–63. o.

A *Táncudományi Közlemények* 2010. évi 2. évf. 2. száma teljes egészében az OTKA-pályázat támogatásával jelent meg.

2012

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja második kutatási évének eredményeiről²³

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K81672 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű kutatás keretében 2011. július 1. és 2012. június 30. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülésének első negyedszázada, 1937–1961*) a kutatás második évében befejezte a Magyar Királyi Operaház Balettiskolája levéltári és könyvtári forrásainak feldolgozását a Magyar Országos Levéltárban, az OSZK Színház-történeti Tárában és az Országgyűlési Könyvtárban. A elkészült, mintegy 80 ezer n terjedelmű forráskritikai összefoglaló tanulmányt belső szakmai vitára bocsátotta. Előző évi levéltári és könyvtári kutatásai alapján feldolgozta a 20. század első fele (1897–1951) nyilvános táncoktatásának belügyminisztériumi jogszabályi kereteit, amelyről konferencia előadást tartott. Ez a téma a pályázatban eredetileg nem szerepelt, de feltárása a hazai táncművészképzés történetének megírásához nélkülözhetetlen. Ugyancsak levéltári kutatást végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanterv 1945-ös létrehozásáról és első néhány évről. Önálló kismonográfiát rendezett sajtó alá *A művészet megszelídítése* címmel, amelynek egyik fejezetében összefoglalta a Táncművészeti Iskola (1949–50) működésének és az Állami Balett Intézet alapításának (1950) folyamatát. Emellett több más publikációja megjelent és előadásai hangzottak el. Részt vett egy konferencia- és két szimpózium-kötet, valamint a Magyar Táncművészeti Főiskola 2012 februárjában magyar, illetve angol nyelven megjelent új prospektusainak összeállításában.

Fuchs Livia szenior kutató (témája: *Az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozása*) – folytatva a tavaly megkezdett kutatást – elvégezte az OSZMI Táncarchívuma gyűjteményéből a 33. számú (Ortutayné Kemény Zsuzsa) és a 21. számú (Barótiné Egey Klára) rendezetlen hagyatékok leltározását, előrendezését és feldolgozását az OSZMI szabályzata alapján, együttműködve Szúdy Eszter állományvezetővel. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült Ortutayné hagyatékáról, ez megtalálható az OSZMI Táncarchívumában. A hagyaték – az előzetes várakozásnak megfelelően – sok dokumentumot tartalmaz a (több néven léte-

²³ Megjelent: *Táncudományi Közlemények*, IV. évf. 2012. 2. szám, 100–103. o.

ző, többször át- és újjáalakuló) Magyar Táncművészek Szövetsége működéséről, benne a táncstudományi csoportok, tagozatok, szekciók tevékenységéről. Ugyancsak bőséges anyag található az első *Táncművészet* (1951–1956) c. folyóirat szerkesztőségi tevékenységéről, amelyhez éveken át a tánckutatás szervezése is tartozott. B. Egey Klára hagyatékáról a feldolgozás során kiderült, hogy az kizárólag *A magyar balett történetéből* c. kiadványt megelőző kutatás részét képező cédulaanyagot tartalmazza. Fuchs Livia a kutatásai során talált rá Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurájának emlékirataira. A befejezetlenül maradt emlékezések – jegyzetekkel kiegészített – közreadása a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban megkezdődött. Az eredetileg ugyancsak 2011-re tervezett Szentpál Olga- és Palasovszky Ödön-hagyatékok kutatására történő előkészítése az OSZMI által elkezdődött, a Vályi Rózsira vonatkozó kutatási eredményeket pedig Fuchs Livia már 2010-ben közzétette a *Parallel* c. folyóiratban.

Major Rita senior kutató (témája: *A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében*) a kutatás második periódusában főképpen gyűjtőmunkát végzett. Feldolgozta az 1700-as évek végéről még elmaradt folyóiratokat: *Magyar Museum*, *Mindenes Gyűjtemény*, *Orpheus*, *Pozsonyi Magyar Múza*. A 19. század első fele sajtójából az *Életképek* című lapot elemezte. A korábban, illetve most gyűjtött anyagok ismeretében meghatározta a cikkek, tudósítások rendszerezésének szempontjait, illetve elkülönítette a forrástípusokat. 2011 novemberében tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse-ban módszertani konferencián vett részt és ilyen jellegű kutatásokat végzett. A konferencia témája a források osztályozásának, feldolgozásának problematikája volt. A tanulmányútról 2012-ben beszámoló jelenik meg a *Táncstudományi Közlemények*ben. Major Rita részt vett egy konferenciakötet összeállításában és két tudományos konferencia szervezésében, és előadásokat tartott.

Gara Márk kutató (témája: *Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozása*) számára a Nirschy Emília-hagyaték az OSZMI belső rendje alapján 2010-ben még nem volt hozzáférhető, ezért csak most került sor a feldolgozására. Legérdekesebb benne a plakátanyag, amely főleg román és szerb nyelvű vendégjátékokról ad hírt az 1914–1922 közötti időszakból. A 2011-re feldolgozásra tervezett Bordy Bella-anyag még nincs kutatásra kész állapotban, ezért Brada Rezsőnek (1906–1948), a Magyar Királyi Operaház magántáncosának művészalbumából hozott létre adatbázist, amelyből visszakereshetőek az egyes bemutatókhoz, új betanulásokhoz kapcsolódó korabeli recenziók. Az album tartalmazza Brada Opera-

házon kívüli tevékenységének rekvizitumait is (amerikai és vidéki turnék). Ezen felül az édesapja által alapított balettiskoláról is szól néhány híradás. Az album 200 lapos könyv, amelyben 591 különböző, de pontosan datált tétel szerepel (kivágat, fotó). A feltárt anyagból Hézsó Istvánnal együtt közös publikáció készült, amelyet Gara Márk kiegészített a művész özvegyével (Brada Rózsi) készített interjúval, így a teljes Brada család (Ede, Rezső, Rózsi) tánc történeti működésének eddigi legteljesebb lenyomatát tudták elkészíteni. Gara Márk 2011 őszén Londonban és Párizsban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben.

Macher Szilárd kutató (témája: *Az Állami Balett Intézet 1958–60 között végzett évfolyamainak tagjainak művészi pályaképe, dokumentumokban*) folytatta az 1958/59-es évfolyamok tagjaival kapcsolatos anyaggyűjtést és forráskutatást. Az eddigi eredményeket felhasználva került sor egy konferencia előadásra és két publikációra. Részt vett a Magyar Táncművészeti Főiskola 2012 februárjában magyar, illetve angol nyelven megjelent új prospektusainak összeállításában, valamint bekapcsolódott az MTA Táncstudományi Munkabizottsága munkájába. Emellett megkezdte doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen.

Nagy Péter Miklós kutató (témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944*) számára a vizsgálódás korpuszát a téma további középkori és újkori előzményeihez tartozó prédikációk, morálteológiai értekezések, zsinati határozatok, ediktumok alkották, továbbá egészségügy könyvek, táncmesteri kézikönyvek előszavai, nevelési traktátusok. A következő kérdésekre kereste a választ: 1. Diskurzusok: Milyen diskurzusok különíthetők el? Módosította-e a korszak a táncról szóló morális vita diskurzusát? Ha igen, akkor miben ragadható meg a változás lényege? 2. Érvek: Milyen érvtípusok léteznek? Milyen régi érvtípusokat alkalmazott a táncellenes / táncpárti érvelés? Milyen új érvek, érvelési módok jelentek meg a korszak diskurzusában? Ezután az előzőleg felállított, a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológiája egyes elemeit vizsgálta meg részletesebben. Ezek közül két elemnél (a tánc feltételei, valamint a tánc és részegség kapcsolata) mélyebb összefüggések kimutatására törekedett. A kutatás további feladatát a tánc megítélésével kapcsolatos újabb források megismerése, lefordítása jelentette, hiszen a 17. századi hazai puritán irodalom szoros kapcsolatot ápol a korabeli angol protestáns irodalommal. Így öt angol táncellenes puritán írás lefordítására került sor. Emellett több publikáció és előadás született, továbbá szerkesztette a *Táncstudományi Közlemények* c. folyóiratot.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. A Magyar Táncművészeti Főiskola *Újabb kutatások a táncpedagógiában* címmel önálló szimpóziummal vett részt a 2011. november 3–5-én Budapesten megrendezett XI. Országos Neveléstudományi Konferencián. Ezen Bolvári-Takács Gábor *Művészképzés, mint „belügy”. A táncoktatás igazgatásrendészeti szabályozásának fél évszázada (1897–1951)* címmel tartott előadást.
2. *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc-kutatásban* címmel 2011. november 11–12-én zajlott le a Magyar Táncművészeti Főiskola III. Nemzetközi Táncudományi Konferenciája. A tudományos programbizottságnak, valamint szervező bizottságnak egyaránt tagja volt Bolvári-Takács Gábor és Major Rita. A konferencián a kutatócsoport négy tagja adott elő: Bolvári-Takács Gábor: *Adatok az operaházi balettiskola történetéhez*; Gara Márk: *Érték és változás a repertoárban*; Macher Szilárd: *A klasszikus balett nyelvének változása – a néptánc gyökereitől a XXI. századig*; Nagy Péter Miklós: *Disputa a táncról – a tánc feltételei* címmel.
3. Major Rita 2011. november 18–20. között Párizsban részt vett a Delsarte-centenáriumhoz kapcsolódó, *Emlékezet és örökség* című nemzetközi konferencián.
4. Az MTA Táncudományi Munkabizottsága 2011. december 7-én a Magyar Táncművészeti Főiskolán tartott ülésén Bolvári-Takács Gábor ismertette az OTKA-kutatás eddigi eredményeit. Az ülésen a kutatócsoport tagjai közül részt vett Macher Szilárd és Nagy Péter Miklós.
5. A Magyar Táncművészeti Főiskola megújult Vályi Rózsi Könyvtárát 2011. december 9-én avatták, az ünnepségen Major Rita *Megemlékezés Vályi Rózsi tánc-történeleméről* címmel tartott előadást.
6. Bolvári-Takács Gábor 2012. február 3-án *Egy sajátos művészetoktatási modell – Az operaházi balettiskola, 1884–1950* címmel szekcielőadást tartott az V. Miskolci Taní-Tani Konferencián.
7. Bolvári-Takács Gábor és Fuchs Livia 2012. február 10-én részt vettek az *Életreform – reformpedagógia – mozdulatművészet* c. workshopon, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán.
8. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. március 2-án elnökölt és előadást tartott a *Tánc és irodalom* c. műhelykonferencián, amelyen Nagy Péter Miklós *A tánc a prédikációirodalomban. Tánc és részegség* címmel előadást tartott.
9. A kutatócsoport tagjai 2012. június 22-én a Magyar Táncművészeti Főiskolán nyilvános OTKA-szimpózium keretében ismertették a második kutatási évben elért eredményeiket.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

- Bolvári-Takács Gábor: A Magyar Táncművészeti Főiskola képzési szerkezete és történeti forrásai (1950–2010) = Táncudományi Közlemények, 2011. 1. szám, 4–19. o.
- Bolvári-Takács Gábor: A művészet megszelídítése. Folyamatok és fordulatok a művészetpolitikában 1948–1956. Gondolat Kiadó, Budapest, 2011. 204 o. ISBN 978-963-693-361-6
- Bolvári-Takács Gábor: A táncos képzés hazai intézményrendszerének történeti alakulása és kutatási forrásai. In: Bolvári-Takács Gábor – Felföldi László (szerk.): *Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban*. Nemzeti Táncszínház, Budapest, 2011. 57–65. o. ISBN 978-963-08-2156-8
- Bolvári-Takács Gábor: Az intézménytörténeti kutatások dimenziói és távlatai a Magyar Táncművészeti Főiskolán. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc-kutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. 127–133. o. ISBN 978-963-85144-2-4
- Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja első kutatási évének eredményeiről = Táncudományi Közlemények, 2011. 1. szám, 96–99. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Művészetpolitika a Rákosi-korszakban = Zempléni Múza, 2011. 4. szám, 31–48. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Művészképzés, mint „belügy”. A táncoktatás igazgatásrendészeti szabályozásának fél évszázada (1897–1951) (absztrakt). In: Hegedüs Judit et al. (szerk.): *Közoktatás, pedagógusképzés, neveléstudomány*. MTA Pedagógiai Bizottsága, Budapest, 2011. 192. o. ISBN 978-963-693-380-7
- Bolvári-Takács Gábor: Politikai és személyi tényezők a táncművészképzésben 1945 után. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *A hagyományos tánc-kultúra metamorfózisa a 20. században*. Tudományos szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskolán. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 26–34. o. ISBN 978-963-85144-5-5
- Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc-kutatásban*. II. Táncudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. ISBN 978-963-85144-2-4
- Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *A hagyományos tánc-kultúra metamorfózisa a 20. században*. Tudományos szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskolán. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 192 o. ISBN 978-963-85144-5-5

Bolvári-Takács Gábor, Macher Szilárd et al. (összeáll.): Magyar Táncművészeti Főiskola. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 20 o. ISBN 978-963-85144-4-8

Bolvári-Takács Gábor, Macher Szilárd et al. (összeáll.): Hungarian Dance Academy. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 20 o.

Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közéteszi): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2011. 2. szám, 4–10. o.

Gara Márk: Akiket elfeledtek – a Brada család = Parallel, 2011. 22. szám, 21–29. o. (társszerző: Hézső István)

Macher Szilárd: A balettmesterek kihívásai a 21. században. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. 168–172. o. ISBN 978-963-85144-2-4

Macher Szilárd: A Magyar Táncművészeti Főiskola szerepe az egyetemes táncművészetben. In: Bolvári-Takács Gábor – Felföldi László (szerk.): Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban. Nemzeti Táncszínház, Budapest, 2011. 71–78. o. ISBN 978-963-08-2156-8

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): J. H. Phillips: A keresztények és a tánc. Egy la rochelle-i nyilvános vita 1639-ből (fordította: Ládonyi Veronika) = Tánc tudományi Közlemények, 2011. 2. szám, 18–32. o.

Tóvay Nagy Péter (közéteszi): In memoriam Körtvélyes Géza (1926–2011) (két publikálatlan kritika) = Tánc tudományi Közlemények, 2011. 2. szám, 79–81. o.

A *Tánc tudományi Közlemények* 2011. évi 1. és 2. számai teljes egészében az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.

2013

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről²⁴

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K81672 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű kutatás keretében 2012. július 1. és 2013. június 30. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése, 1884–1961*) a kutatás harmadik évében befejezte a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakára (1945–1958) vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az operaházi balettiskola történetéről az előző évben összeállított forráskritikai összefoglaló tanulmány alapján publikálta a balettiskola 1945 utáni történetével kapcsolatos dokumentumokat, valamint a Nádasi Balett Stúdió (a magániskola) történetét. A korábbi levéltári kutatások során fellelt, a táncművészképzés 1945–50 közötti időszakát jellemző iratokból többet sajtó alá rendezett a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban, amelynek összeállításában is részt vett. Ezek közül a legfontosabb Szentpál Olga és társai Táncművészeti Főiskola alapítási terve. Részt vett több tudományos konferencián. Szerkesztője volt a 2011. évi főiskolai konferencia kötetének, emellett több más publikációja megjelent.

Fuchs Livia senior kutató és *Gara Márk* kutató az *Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozását* végzi. Amint azt a 2013. március 29-én benyújtott kutatási terv módosítási kérelemben jeleztük, a kutatás kizárólag az OSZMI engedélyével és szabályzata szerint történhet, az OSZMI Táncarchívuma munkatársainak közreműködésével. Tekintettel arra, hogy eddig fel nem tárt hagyatékokról van szó, a kutatás során egyes tervbe vett anyagokról kiderült, hogy nem hozzáférhetőek, vagy olyan terjedelműek, hogy e kutatás keretében nem vizsgálhatók. Másrészt előkerültek olyan, előre nem tervezett, de a kutatás eredményességét megerősítő iratok. A nevezett két kutató tevékenysége mindezek figyelembe vételével értékelendő.

Fuchs Livia – folytatva a tavaly előkészített kutatást – elvégezte a Táncarchívum gyűjteményéből a 38. (*Palasovszky Ödön*) és a 32. (*Szentpál Olga*) számú rendezetlen hagyatékok előrendezését és feldolgozását az OSZMI nyilvántartásba vételi szabályzata alapján, együttműködve Szúdy Eszter állományvezetővel. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült, *Palasovszky Ödön* hagyatékáról, amely megtalálható az OSZMI Táncarchívumában. A Szentpál-anyag nagy részét sikerült előrendezni, de a hagyatékot ketté kellett bontani, mert kiderült, hogy jelentős része nem tartozik az OSZMI gyűjtőkörébe. Ami viszont igen, annak feldolgozása megkezdődött. A Szentpál-hagyaték ügyében Fuchs Livia a Táncarchívum megbízásából tárgyalt az MTA Zenetudományi Intézetének két táncszakemberével, Fügedi Jánossal és Felföldi Lászlóval a hagyaték néprajzi és táncelemző kéziratának átadásáról. Emellett újra elő kellett venni a

²⁴ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, VI. évf. 2014. 1. szám, 100–104. o.

33. számú (*Ortutayné Kemény Zsuzsa*) hagyatékot, mert a feldolgozást követően kerültek elő még újabb, a hagyatékhoz tartozó rendezetlen dobozok, így az idei munkát ezzel kellett kezdeni, de végül sikerült újrarendezve lezárni ezt a feldolgozást, így a hagyatéki lista végleges. Fuchs Livia folytatta Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurája emlékiratainak közreadását a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, ezúttal már illusztrációkkal kiegészítve, amelyeket ugyancsak a hagyatékából illesztett a közlemény mellé. Ugyanezen periodikában sajtó alá rendezte *Dienes Valéria* és *Dienes Gedeon* OSZMI-ban található hagyatékainak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. A legfontosabb publikáció a *Dienes Valéria* hagyatékban fellelt orchémák teljes szövegének közzététele, amelyek egy része korábban soha nem jelent meg nyomtatásban, más részük pedig csupán hozzáférhetetlen, korabeli műsorfüzetekben látott napvilágot. A publikáció a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban kapott helyet, amelynek összeállításában is részt vett.

Gara Márk kutató a kutatás harmadik évében három hagyatékot dolgozott fel. A 42. számú, alig pár plakátból és fotóból álló Brada Rózsi hagyaték feltárását az tette szükségessé, hogy a tavalyi évben feldolgozott és publikált Brada-hagyatékkal együtt a teljes Brada család anyaga kutatható legyen. Az 54. számú *Anda Margit* hagyatékban a művésznő pályakezdésétől nagyjából az 1960-as évek végéig terjedő anyag a két világháború közötti rész tekintetében gazdag forrásokban. Ezek közül is kiemelkednek a Nádasi Stúdióhoz kapcsolódó, művészalbumba ragasztott cikkek, műsorlapok illetve az 1943–44 körüli idők ellenére aktív táncos munkáról szóló hírek. Emellett meglehetősen sok, jó állapotú, eredeti operaházi plakát került elő. Egy jelzés nélküli füzetbe ragasztva számos táncos képet agnoszkált. Az 53. számú *Pásztor Vera* hagyaték három vaskos mappának a feldolgozását jelentette. Az eddig rendezetlen anyag katonikus állapotban volt: szétszabdálva, kasírozva, amely erősen megnehezítette a feldolgozását. *Gara Márk* sajtó alá rendezte *Pallay Anna* tavaly feldolgozott művészalbumának anyagát a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, és részt vett a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a Brada-művészalbumból (1920–1936). Részt vett és előadott három tudományos konferencián. *Gara Márk* az év során Londonban és Stockholmban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben. *Major Rita* szenior kutató (témája: *A magyar színpadi táncművészet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében*) a kutatás harmadik periódusában feldolgozta a következő folyóiratokat: *Regélő* és *Regélő*

Pesti Divatlap, *Honderű*, *Pesti Divatlap*. A korábban, illetve most gyűjtött anyagok ismeretében meghatározta a cikkek, tudósítások rendszerezésének szempontjait, illetve elkülönítette a forrástípusokat. Emellett – az elfogadott kutatási terv módosításnak megfelelően – kiválogatta a *Nyugat* című folyóirat táncos kapcsolatos cikkeit, amelyből a táncművészeti oktatáshoz hiányzó szöveggyűjteményt készített elő, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel. Tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse gyűjteményében módszertani konzultáción vett részt és kutatásokat végzett. *Major Rita* részt vett a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a *Magyar Múzeumból* (1792) és a *Hasznos Mulatságokból* (1817–1823). Szervezője és előadója volt három főiskolai tudományos rendezvénynek, részt vett két további hazai tudományos konferencián. Mindezek mellett folytatta doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, és sikeresen letette a doktori szigorlatot. *Nagy Péter Miklós* kutató (témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944*) ebben az évben a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológia egyes elemeit vizsgálta meg részletesebben. A források rendszerezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a tánc megítélésével kapcsolatos anyag leghatékonyabb feldolgozását az érvelésméleti megközelítés kínálja. Ebben a szellemben dolgozta fel – tanulmány formájában – a tánc feltételeivel kapcsolatos érvet. Ugyancsak ilyen szempontból készítette el a részegség érvét részletesen elemző írását, amely a középkori szerzők által használt ókori érvanyag alapos vizsgálatát adja. A zene nélküli tánc érvét, valamint a tánc és az utópiák kérdéskörét konferenciái előadásai során vizsgálta meg alaposabban. Emellett tovább folytatta a táncról folyó morális disputa forrásainak feltárását. A vita külföldi alapkokumentumainak (*Johann von Münster*, *John Northbrooke*) publikálása mellett a hazai táncellenes irodalommal is foglalkozott. Ennek eredményeképpen sikerült az egyik első, hazai táncellenes prédikáció teljes szövegét – a margináliákban található hivatkozások feloldásával együtt és magyarázó megjegyzésekkel ellátva – publikálnia a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban (*Gyulai Mihály: Tánc jutalma. 1681*), amely kötetnek ő volt a szerkesztője. Folyamatosan szerkesztette a *Táncstudományi Közlemények* c. folyóiratot. *Nagy Péter Miklós* az év során három tudományos konferencián adott elő, és Nagyváradon tett szakmai tanulmányutat, kutatás céljából.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. Bolvári-Takács Gábor és Fuchs Livia 2012. szeptember 7-én részt vettek *A magyar mozdulatművészet a korabeli társadalom és művészet tükrében* c. tudományos konferencián, Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban.
2. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 28-án elnökölt és előadást tartott *Kutatók éjszakája: népszerű tánc tudomány* c. konferencián, amelyen Gara Márk és Nagy Péter Miklós is tartott előadást.
3. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 29-én elnökölt és *Adalékok Leo Delibes újításaihoz* címmel előadást tartott *Tánc és zene* c. műhelykonferencián, amelyen Gara Márk *Amikor a tánc diktál* címmel, Nagy Péter Miklós *A tánc és az zene kapcsolata a táncról szóló morális disputában* címmel tartott előadást.
4. Bolvári-Takács Gábor részt vett az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2012. november 7-ei bécsi szakmai tanulmányútján.
5. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2012. november 8–10-én az MTA Néprajztudományi Bizottsága Tánc tudományi Munkabizottsága által szervezett *Martin György- emlékülésen az MTA Zenetudományi Intézetében*.
6. A kutatócsoport valamennyi tagja önálló prezentációkkal vett részt – *Mozdulatművészet és színpadi tánc: párhuzamok és kereszteződések a 20. század első felében* összefoglaló cím alatt – a 2013. január 17–18-án Budapesten, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán megrendezett *Továbbélő utópiák: életform-törekvések a 20. század első felében* című tudományos szimpóziumon.
7. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2013. május 11-én elnökölt és *Dali táncol* címmel előadást tartott a *Tánc és képzőművészet* c. műhelykonferencián, amelyen Gara Márk *Az Orosz Balett hazai képzőművész hívei: Batthyány Gyula és Faragó Géza* címmel, Nagy Péter Miklós *Tánc és utópia* címmel tartott előadást.
8. Major Rita részt vett a 2013. május 29–31-én Miskolctapolcán rendezett *Textológia – filológia – értelmezés (18–19. századi magyar irodalom)* című tudományos konferencián.
9. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2013. május 30-án az MTA Néprajztudományi Bizottsága Tánc tudományi Munkabizottsága által szervezett *Kaposi Edit- emlékülésen az MTA Zenetudományi Intézetében*.
10. A kutatócsoport tagjai 2013. június 20-án a Magyar Táncművészeti Főiskolán nyilvános *OTKA-szimpózium* keretében ismertették a harmadik kutatási évben elért eredményeiket.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

- Bolvári-Takács Gábor: Adatok az operaházi balettiskola 1945 utáni történetéhez. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 32–37. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *A Nádas Balett Stúdió, 1937–1949 = Zempléni Múzsza*, 2012. 3. szám, 64–67. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja első két kutatási évének eredményeiről (2010–2012). In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 242–248. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja második kutatási évének eredményeiről = *Tánc tudományi Közlemények*, 2012. 2. szám, 100–103. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *Művészetpolitika és szovjetizálás Magyarországon az ötvenes években = Néző•Pont*, 2013. 50. szám, 134–139. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *Nádas Myrtil visszaemlékezései = Tánc tudományi Közlemények*, 2012. 1. szám, 76–79. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *Táncpedagógiai szimpózium a XI. Országos Neveléstudományi Konferencián = Tánc tudományi Közlemények*, 2012. 1. szám, 83. o.
- Bolvári-Takács Gábor: *Therpszikhoré és Thália vonzásában = Zempléni Múzsza*, 2012. 2. szám, 59–60. o.
- Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. 2011. november 11–12. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 248 o. ISBN 978-963-85144-6-2
- Bolvári-Takács Gábor (közvetlen): *Iratok a táncművészképzés történetéhez (1946–1950)*. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 184–215. o.*
- Fuchs Livia (közvetlen): *Dienes Valéria: A nyolc boldogság (1926)* In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 102–122. o.*
- Fuchs Livia (közvetlen): *Dienes Valéria: Hófehérke (1926)* In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 157–183. o.*

- Fuchs Livia (közéteszi): Dienes Valéria: Rózsák szentje (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 143–156. o.
- Fuchs Livia (közéteszi): Dienes Valéria: Szent Imre misztérium (1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 123–142. o.
- Fuchs Livia (közéteszi): Dienes Valéria, Dienes Gedeon hagyatékok a Táncarchívumban = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 23–33. o.
- Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közéteszi): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 26–39. o.
- Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közéteszi): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 12–22. o.
- Gara Márk: Érték és változás a repertoárban. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 60–73. o.
- Gara Márk: Pally Anna művészalbumba = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 33–45. o.
- Gara Márk (közéteszi): Szemelvények a Brada-művészalbumból (1920–1936) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 69–101. o.
- Macher Szilárd: A klasszikus balett nyelvének változása a néptáncgyökerektől a 21. századig. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 147–157. o.
- Major Rita: Emlékezet és örökség. Nemzetközi Delsarte-konferencia Párizsban = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 80–81. o.
- Major Rita: Műhelykonferencia-sorozat az Elméleti Tanszék szervezésében. Tánc és irodalom = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 82. o.
- Major Rita (közéteszi): Szemelvények a Magyar Museumból (1792) és a Hasznos Multságokból (1817–1823) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 39–68. o.
- Tóvay Nagy Péter: Disputa a táncról – a tánc feltételei. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 197–211. o.
- Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Válogatta és közléteszi: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Livia, Gara Márk,

Major Rita, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. ISBN 978-963-85144-8-6

Tóvay Nagy Péter (közéteszi): Gyulai Mihály: Tánc jutalma (1681) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 6–38. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 4–16. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról (folytatás) = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 2. szám, 4–11. o.

Tóvay Nagy Péter (fordítás, sajtó alá rendezte): John Northbrooke: Értekezés a tánc ellen = Tánc tudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 17–25. o.

A Tánc tudományi Közlemények 2012. évi 1. és 2. számai az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.

2014

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja negyedik kutatási évének eredményeiről²⁵

A kutatócsoport tagjai *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című, K81672 nyilvántartási számú, négy és fél éves futamidejű kutatás keretében 2013. július 1. és 2014. december 31. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése, 1884–1961*) a kutatás negyedik évében befejezte az Állami Balett Intézet 1950–61 közötti időszakára vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (jogszabályok, levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az alapító jogszabályokat, a képesítő vizsgáról szóló miniszteri utasítást és az ÁBI első rendtartását publikálta a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kiadványban, amelynek összeállításában is részt vett. Részt vett hét tudományos konferencián, amelyeken előadást tartott egyebek mellett az Állami Balett Intézet első évtizedének, illetve a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtan szakának történetéről. Legfontosabb munkája a négy éves kutatás eredményeit összefoglaló monográfia, a

²⁵ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, VII. évf. 2015. 1. szám, 94–100. o.

Táncosok és iskolák. Fejezetek a hazai táncművészképzés 19–20. századi intézménytörténetéből című, mintegy 450 ezer n terjedelmű kötet megírása volt. Ez a Gondolat Kiadónál látott napvilágot, egyik lektora Tóvay Nagy Péter volt. A kutatás – és a kötet – fő megállapításait a 2014. őszi XIV. Országos Neveléstudományi Konferencián ismertette. Részt vett Zórándi Mária: A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet 20. századi történetéből című könyvének sajtó alá rendezésében, szerkesztője volt más kiadványoknak és több szakmai publikációja megjelent.

Fuchs Livia szenior kutató és Gara Márk kutató az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozását végezte. A kutatás az OSZMI engedélyével és nyilvántartásba vételi szabályzata szerint történt, az OSZMI Táncarchívuma munkatársainak közreműködésével.

Fuchs Livia elvégezte a 18. (Hirschberg Erzsébet) számú rendezetlen hagyaték előrendezését és feldolgozását, valamint az előző kutatási évben előrendezett, monumentális méretű 32. (Szentpál Olga) számú hagyaték feldolgozását. Ennek eredményeként részletes, analitikus nyilvántartás készült Szentpál Olga és Hirschberg Erzsébet hagyatékáról. Mindkét hagyaték rendkívül gazdag olyan dokumentumokban, amelyeket a jövőben akár forrásként érdemes közreadni, akár segíthetik a további kutatásokat. Fuchs Livia a *Táncudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban sajtó alá rendezte *Ortutayné Kemény Zsuzsa és Palasovszky Ödön* OSZMI-ban található hagyatékainak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. Fontos publikációja a *Harangozó Gyula* hagyatékban fellelt *Tervek és nehézségek* c. kézirat szövegének közzététele, kiegészítve ugyanennek az írásnak az ötvenes években, a *Táncművészet* c. lapban megjelent, cenzúrázott változatának újraközlésével, amely a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kiadványban kapott helyet. Palasovszky Ödön hagyatékából került elő Madzsar Alice *Bilincsek* című mozgás-drámájának rendezői példánya, amely ugyanitt jelent meg. A tavaly elkészült Szentpál Olga és Hirschberg Erzsébet hagyatéki listák közzététele a korábbiakhoz hasonlóan a *Táncudományi Közleményekben* várható. Fuchs Livia kísérletet tett arra, hogy felkutassa azokat a dokumentumokat, amelyek a magyar mozdulatművészeti iskolák egyes növendékeinek külföldi tanulmányait, kapcsolatait támasztanak alá, hiszen sok esetben csak szóbeli emlékek utalnak a részvételre. Így Ausztriában a Laxenburgba, Angliában pedig a Dartington Hallban működő iskolába eljutott magyar táncosok nyomait kutatta.

Gara Márk kutató Harangozó Gyula és felesége, Hamala Irén hagyatékát dolgozta fel. Az OSZMI Táncarchívumában HGY-50. leltári szám alatt található

hagyaték a legnagyobb volumenű az eddigi kutatás során feldolgozott iratanyag közül. Jelentősége vitathatatlan, hiszen Harangozó Gyula a 20. század középső harmadának legjelentősebb magyar balett-koreográfusa. A hagyaték tartalma: *Művészalbumok*: 2 db vegyes külföldi művészalbum fotókiadványokkal, ritkábban teljes cikkekkel; 3 db magyar művészalbum: 1928–1936, 1936–1941, 1936–1940, 23 db összecsukható lapra kasírozva. *Fotóalbumok*: az 1-2. számúban vegyes családi és egyéb fotók szerepelnek, összesen: 125 db; a 3-13. számúakban az operaházi előadások fotóival, produkcióként csoportosítva, a 8. számúban a milánói Scala-beli előadással (1936–1960). *Műsorfüzetek*: Harangozó Gyula és felesége által látott előadások (zömmel külföldi és hazai) műsorfüzetei. *Vázlatfüzetek*: 2 db, az 1937–39 közötti időszakból, külföldi előadásokból, részben jelzett, ezen kívül borítékban is, illetve későbbiek is a volt szocialista országokban tett utak alkalmával. *Egyéb*: kitüntetések (köztük a Kossuth-díj), ruhadarabok, személyes tárgyak, gépiratok, partitúrák, balett-tervek szövegek, levelezés, megőrzött újságcikkek, önéletrajz, munkakönyv, beszélgetés Hamala Irénnel (1976). *Plakátok*: kisebb-nagyobb méretű plakátok elsősorban a milánói Scalából illetve hazai vendégszereplésekről. A feldolgozott hagyaték alapján lehetségessé válik az életmű kisebb fehér foltjainak kitöltése és dokumentálása. További kutatást érdemelne a látott előadások műsorfüzeteinek és a vázlatoknak az összevetése, illetve Harangozó Gyula nemzetközi kapcsolatainak az alaposabb feltérképezése. Gara Márk sajtó alá rendezte *Anda Margit* tavaly feldolgozott művészalbumát és iratanyagát a *Táncudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, illetve Pally Anna balettiskolájának történetéről adatokat tett közzé. Legfontosabb publikációként *Meg nem valósult balettek* címmel Harangozó Gyula kilenc táncjáték-tervének szinopszist/szöveggönyvét rendezte sajtó alá és tette közzé a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kötetében. Gara Márk előadott három tudományos konferencián. Az utolsó kutatási évben Londonban tett szakmai tanulmányutat, amelynek során kutatott a Royal Ballet Archívumában, valamint a Victoria és Albert Museum színháztörténeti gyűjteményében, a két világháború közötti nemzetközi hatások és magyar vonatkozások témakörében.

Major Rita szenior kutató (témája: *A magyar színpadi táncművészet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében*) a kutatás utolsó periódusában az eredeti vállalkásnak megfelelően az 1848-tól az 1867-ig tartó időszak sajtóorgánumainak táncos vonatkozású cikkeit gyűjtötte össze: befejezésre: *Pesti Divatlap*, *Honderű*, *Életképek*; újak: *Hölgyfutár*, *Pesti Napló*, *Divatcsarnok*, *Nővilág*, *Déliab*, *Vasárnapi Újság* és az élcsepok (*Az Üstökös*, *Bolond Miksa*). A gyűjtött cikkek feldolgozása, rendszerezése a továbbiakban tör-

ténik meg. A pályázat teljes ideje során összegyűjtött cikkanyagból külön forráskötetet készít elő, hiszen ilyen jellegű, tánc történeti értékű forráskötet még nem készült. Major Rita tanulmányutat tett Párizsban, ahol kutatást végzett a Párizsi Opera könyvtárában (Bibliothèque de l'Opéra), valamint a Nemzeti Táncközpontban (Cinéma-thèque de la Danse), 18. századi tánc történeti anyagokban. Szervezője és előadója volt két főiskolai tudományos rendezvénynek, előadott egy külföldi tudományos konferencián. Mindezek mellett folytatta doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, ahol doktori értekezését védésre előkészítette.

Tóvay Nagy Péter (Nagy Péter Miklós) kutató (témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944*) az utolsó kutatási periódus első felében a tánc megítélésének kora újkori vonatkozásaival foglalkozott, amely korabeli itáliai források (Rinaldo Corso: *A táncról szóló párbeszéd*, 1555), Névtelen: *Beszéd A karnevál ellen*, 1607) megjelenítésével és egy, a zene nélküli tánc toposzát vizsgáló tanulmány (*Tánc-zene nélkül*) megírásával valósult meg. Ezzel párhuzamosan a 18. századi hazai táncbíráló irodalmat igyekezett felderíteni és két olyan, a tánc és a morál szempontjából eddig nem elemzett magyar nyelvű forrást talált (Deáki Filep József: *Testi embereknek kényes csemegéjéről a tánczról való szent elmélkedés*, 1739, Simon Máté: *A tántz-béli mulatságról tíz prédikációk*, 1800), amelyek fontos adalékkal szolgálhatnak a táncról folyó morális vita hazai vetületének alaposabb megértéséhez. A kutatási időszak második felében a táncról folyó morális vita 19–20. századi történetével foglalkozott. A vizsgálat során két hazai felekezet képviselőinek táncról alkotott véleményét vizsgálta. Református oldalról Radácsi György (1846–1928) irodalomtörténész, tanár, Dóczy Imre (1849–1930) középiskolai tanfelügyelő, Szőke Károly (1927–1965) köveskallai lelkipásztor nézeteit ismertette előadás keretében. A kutatások során – az eddig használtak mellett – új forrástípust (kollégiumi rendtartások, szabályzatok) is elemzett a tánc morális megítélésével kapcsolatban. A református kollégiumok szabályzatai közül főként a sárospataki, a nagykőrösi és a pápai szabályzatokat (Márton István) vizsgálta. Katolikus részről Tomcsányi Lajos (1846–1926) jezsuita páter táncval kapcsolatos téziseit vizsgálta alaposabban *A tánc* (1914) című értekezése alapján, amelynek eredeti szövegét is – magyarázó jegyzetekkel ellátva – publikálta az általa szerkesztett *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kötetében. Tomcsányiról mostanáig egyetlen értékelhető életrajz sem látott napvilágot, ezért részletes életrajzot állított össze, amelyben Tomcsányi tánc iránti érdeklődésének mozgatórugóira is igyekezett fényt deríteni („*akikhez mint orakulumhoz jártak az előkelők.*” Tomcsányi Lajos S.J. 1846–1926).

A Tomcsányi által bírált külföldi táncbíráló értekezés megjelentetése is elkezdődött (Nyssen: *A tánc*, 1882). A téma kutatása közben több újabb forrásra bukkant, Vukov János (1887–1933) jezsuita páter *Táncoljunk?* című, 1928-ban megjelent munkájáról van szó, amelynek megjelentetése folyamatban van. A táncval kapcsolatos morális polémia következő periódusának (20. sz. második fele) vizsgálatát egy német teológiai értekezés publikálásával kezdte el a *Táncstudományi Közleményekben* (Friedrich Heyer: *Teológiai elmélkedés a táncról*). *Tóvay Nagy Péter* egy tudományos konferencián adott elő, továbbá szakmai tanulmányutat tett Belgiumban, ahol a Leuveni Katolikus Egyetem Könyvtárában, a táncval kapcsolatos egyházi vita jezsuita egyháztörténeti forrásaiban kutatott.

A kutatók közös munkái:

Bolvári-Takács Gábor, *Fuchs Livia*, *Gara Márk* és *Tóvay Nagy Péter* együtt rendezték sajtó alá a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kiadványt.

Major Rita és *Tóvay Nagy Péter* összeállították a *Táncos íráskönyvek a Nyugatban* című kötetet, a szerzőkhöz, illetve a tánc történeti szempontból jelentős személyekhez kapcsolódó lábjegyzetekkel. A kötetben külön fejezetet szenteltek a tánc és az irodalom kapcsolatának. A kötethez *Major Rita* bevezető tanulmányt írt. A kézirat nyomdai előkészítésre (tördelésre) kész állapotban van.

Major Rita és *Gara Márk* az eddigi kutatási eredmények beépítésével megírták az *Egyetemes tánc történet táncosoknak* című, 330 ezer n terjedelmű főiskolai tankönyvet, amely a kutatás keretében megjelent. A kötetet *Fuchs Livia* lektorálta.

Fuchs Livia és *Tóvay Nagy Péter* folytatta *Bogár Richárd*, a magyarországi könyvnyomtatás egyik kulcsfigurája emlékiratainak közreadását a *Táncstudományi Közleményekben*.

A *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratot (2013/1. és 2., valamint 2014/1. és 2. számok) *Tóvay Nagy Péter* folyamatosan szerkesztette, *Bolvári-Takács Gábor* és *Major Rita* lektori és szerkesztői közreműködésével.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. *Bolvári-Takács Gábor* 2013. szeptember 6–7-én részt vett a Debreceni Egyetemen rendezett VIII. Kiss Árpád Emlékkonferencián, amelyen *A balettművészet-képzés magyarországi intézményesülésének első évtizede (1949–1961)* címmel tartott előadást.

2. *Major Rita* 2013. szeptember 9–10-én részt vett a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen *Ars, cognito. Hommage a Denis Diderot* címmel rendezett nemzet-

közi konferencián, amelyen *Diderot et Cahusac: Lumieres europeennes dans le domaine de la danse* címmel tartott előadást.

3. Bolvári-Takács Gábor 2013. október 3-án egyik szervezője és résztvevője volt az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága pozsonyi szakmai tanulmányútjának.

4. Bolvári-Takács Gábor 2013. október 16-án részt vett a Gondolat Kiadó által az MTA BTK Zenetudományi Intézetében szervezett könyvbemutatón, amelyen bemutatta a *Mozdulat – magyar mozdulattudomány és művészet tükrében* (szerk.: Beke László – Németh András – Vincze Gabriella) kötetet, amelynek egyik lektora is volt.

5. *Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban* címmel 2013. november 8–9-én zajlott le a Magyar Táncművészeti Főiskola IV. Tánc tudományi Konferenciája, együttműködve az MTA Tánc tudományi Munkabizottságával. A tudományos programbizottságnak, valamint szervező bizottságnak tagja volt Bolvári-Takács Gábor és Major Rita, mindketten szekcióelnöki feladatokat is elláttak. A plenáris üléseken és a nyolc szekcióban összesen 32 előadás hangzott el. A konferencián Bolvári-Takács Gábor: *Adatok a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakának történetéhez (1945–1958)*; Major Rita: *Diderot, Cahusac és a többiek. Értelmezési kulcsok a felvilágosodás táncelméleti és -kritikai szemléletéhez*; Tóvay Nagy Péter: *Teológusok a tánc védelmében. Táncpárti érvelés Tomcsányi Lajos és Radácsi György műveiben* címmel adott elő. Bolvári-Takács Gábor a konferencia egyik programjaként bemutatta a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetet.

6. Bolvári-Takács Gábor 2014. február 7-én részt vett a Miskolci Egyetemen rendezett VII. Miskolci Tanítási Konferencián, amelyen *Az Állami Balett Intézet pedagógiai kultúrájának kialakulása az 1956. évi rendtartás tükrében* címmel tartott előadást.

7. Bolvári-Takács Gábor egyik szervezőként részt vett 2014. április 2-án az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága Pór Anna Emlékülésén az MTA Kupa-teremben.

8. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2014. május 30-án elnökölt a *Tánc és film* c. műhelykonferencián, amelyen Bolvári-Takács Gábor *Balettművészek filmszerepei* címmel tartott előadást.

9. Bolvári-Takács Gábor 2014. október 30–31-én részt vett és szekcióelnöki feladatot látott el a Vígszínházban rendezett *Tolnay 100* című, a XX. századi magyar színészet, a színészek és közönségük történetéről szóló konferencián, amelyen „*Szilenciumomat hatályon kívül helyezni szíveskedjék*” Darvas Iván levele *Aczél György*höz, 1961 címmel tartott előadást.

10. Bolvári-Takács Gábor 2014. november 5-én részt vett a Magyar Comenius Társaság tudományos felolvasó ülésén Sárospatakon, az EKF Comenius Karán, ahol *A 100 éve született Cseres Miklós és a rádió művészete* címmel tartott előadást.

11. Bolvári-Takács Gábor 2014. november 6–8-án részt vett a Debreceni Egyetemen rendezett XIV. Országos Neveléstudományi Konferencián, amelyen *Színpadi táncművészképzés Magyarországon* címmel tartott előadást.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

Bolvári-Takács Gábor: *Táncosok és iskolák. Fejezetek a hazai táncművészképzés 19–20. századi intézménytörténetéből.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2014. 263 o. ISBN 978-963-693-571-9

Bolvári-Takács Gábor: *A táncos képzés hazai intézményrendszerének alakulása a 19. század végétől a 20. század közepéig.* In: Németh András – Pirka Veronika (szerk.): *Az életreform és reformpedagógia – recepciós és intézményesülési folyamatok a 20. század első felében.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2013. 85–93. o. ISBN 978-963-693-471-2

Bolvári-Takács Gábor: *A nyilvános táncoktatás szabályozásának kialakulása (1896–1925)* = *Zempléni Múza*, 2014. 4. szám

Bolvári-Takács Gábor (közvettes): *Iratok a balettművész-képzés történetéhez, 1951–1956.* In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 188–235. o.

Bolvári-Takács Gábor: *A balettművész-képzés magyarországi intézményesülésének első évtizede (1949–1961).* In: Buda András – Kiss Endre (szerk.): *Interdiszciplináris pedagógia és a fenntartható fejlődés. A VIII. Kiss Árpád Emlék-konferencia előadásainak szerkesztett változata.* Debrecen, 2014. 124–131. o. ISBN 978-963-473-730-8

Bolvári-Takács Gábor (sajtó alá rendezés és utószó): *Zórándi Mária: A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet 20. századi történetéből.* Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 168 o. ISBN 978-963-89842-3-4

Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban.* IV. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. 2013. november 8–9. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 196 o. ISBN 978-963-89842-4-1

Bolvári-Takács Gábor: *Adatok a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakának történetéhez (1945–1958).* In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): *Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban.* Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 17–25. o.

- Bolvári-Takács Gábor: Kaposvár-élmény és kultúrpolitika = Színház, 2014. 4. szám, 44–45. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Színházak a politika sodrában = Táncudományi Közlemények, 2013. 2. szám, 98–100. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Színpadi táncművészképzés Magyarországon. Intézménytörténeti vázlat. In: Buda András (szerk.): Oktatás és nevelés – gyakorlat és tudomány. XIV. Országos Neveléstudományi Konferencia. Tartalmi összefoglalók. Debrecen, 2014. 386. o. ISBN 978-963-473-742-1
- Bolvári-Takács Gábor: Táncművészetünk lapjai = Táncművészet, 2014. 1. szám, 3. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről = Táncudományi Közlemények, 2014. 1. szám, 100–104. o.
- Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 192–196. o.
- Fuchs Livia (bevezette és közléteszi): Madzsar Alice: Bilincsek (1930) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 93–130. o.
- Fuchs Livia (bevezette és közléteszi): „Tervek és nehézségek” Harangozó Gyula kézírata (1955) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 131–136. o.
- Fuchs Livia (közléteszi): Ortutayné Kemény Zsuzsa, Palasovszky Ödön hagyaték a Táncarchívumban = Táncudományi Közlemények, 2014. 1. szám, 21–53. o.
- Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közléteszi): Bogár Richárd: Napló = Táncudományi Közlemények, 2014. 2. szám.
- Gara Márk (társszerző): Devich Márton (szerk.): Az Operaház története kezdettől napjainkig. Helikon Kiadó, Budapest, 2014. 68–81, 106–119. o.
- Gara Márk (közléteszi): Meg nem valósult baettek. Válogatás a Harangozó-hagyatékból. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 137–182. o.
- Gara Márk (közléteszi): Anda Margit-hagyatéka a Táncarchívumban = Táncudományi Közlemények, 2014. 1. szám, 15–20. o.

- Gara Márk: Amikor a tánc diktál = Táncudományi Közlemények, 2013. 2. szám, 60–62. o.
- Gara Márk: Adatok Pally Anna balettiskolájának történetéhez = Táncudományi Közlemények, 2014. 2. szám.
- Gara Márk: Egy elfelejtett táncjáték. Id. Harangozó Gyula „Talán holnap!” című művéről = Parallel, 2014. 30. szám, 30–35. o.
- Gara Márk: Harangozó Gyula: Coppélia – műsorfüzet. Magyar Állami Operaház, Budapest, 2014. 70 o.
- Gara Márk: Örökség, amelyet őriznünk kell – 40 éve hunyt el Harangozó Gyula = Opera (magazin), 2014–15. 12. szám, 42–44. o.
- Macher Szilárd: A társadalmi és politikai viszonyok változásainak hatása a táncnyelvek fejlődésére. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 137–154. o.
- Major Rita – Gara Márk: Egyetemes tánc történet táncosoknak. Tankönyv. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. ISBN 978-963-89842-7-2
- Major Rita: Fanny Elssler Magyarországon. Történeti értékű vendégjáték a korabeli sajtófogadtatás tükrében. = Táncudományi Közlemények, 2015. 1. szám, megjelenés alatt
- Major Rita: A szövegekből előbukkanó koreográfus: Maurice Béjart és az irodalom = Táncudományi Közlemények, 2013. 1. szám, 53–66. o.
- Major Rita: Tradíció és megújulás. 35 éves a Győri Balett = Táncművészet, 2014. 4. szám, 18–19. o.
- Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Válogatta és közléteszi: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Livia, Gara Márk, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. ISBN 978-963-89842-1-0
- Tóvay Nagy Péter: „akihez mint orakulumhoz jártak az előkelők...” Tomcsányi Lajos S.J. (1846–1926) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 9–78. o.
- Tóvay Nagy Péter (közléteszi): Tomcsányi Lajos: A tánc (1914) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 79–92. o.
- Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Alessandro Arcangeli előszava Rinaldo Corso A táncról szóló párbeszéd (1555) című művéhez = Táncudományi Közlemények, 2013. 2. szám, 4–9. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): M. Rinaldo Corso: A táncról szóló párbeszéd (1555) = Táncudományi Közlemények, 2013. 2. szám, 10–26. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Névtelen: Beszéd A karnevál ellen (1607) = Táncudományi Közlemények, 2014. 1. szám, 4–14. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Friedrich Heyer: Teológiai elmélkedés a táncról. = Táncudományi Közlemények, 2014. 1. szám, 54–68. o.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Nyssen: A tánc (1882) = Táncudományi Közlemények, 2014. 2. szám

Tóvay Nagy Péter: Részegség és tánc = Táncudományi Közlemények. 2013. 1. szám, 67–86. o.

Tóvay Nagy Péter: Tánc – zene nélkül = Táncudományi Közlemények. 2013. 2. szám, 82–88. o.

Tóvay Nagy Péter: Maác László írásainak válogatott bibliográfiája. In: Fügedi János – Szélpál Bajtai Éva (szerk.): Maác. L'Harmattan – MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest, 2014. 420–444. o.

Benyő Hedvig – Tóvay Nagy Péter: A tánc motívuma Nagy László költészetében = Táncudományi Közlemények. 2013. 1. szám, 43–52. o.

A Táncudományi Közlemények 2013. évi 1. és 2., valamint 2014. évi 1. és 2. számai az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.

**Szakmai zárójelentés a Magyar Táncművészeti Főiskola
OTKA-kutatócsoportja K81672 nyilvántartási számú,
A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai
című kutatásának 2010. július 1. – 2014. december 31. között
elvégzett munkájáról**

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató témája: *A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülésének első negyedszázada, 1937–1961. A kutatás első évében* forrásfeltárást végzett. Ennek keretében a téma vonatkozásait kigyűjtve feldolgozta az 1945 utáni táncos szaksajtót: Hungarian Dance News (1974–88), Muzsika (1958–76), Néptáncos (1958–62), Táncművészet (1951–56 és 1976–tól), Táncművészeti Dokumentumok (1976–90), Táncművészeti Értesítő (1956, 1963–76), Táncoló Nép (1949–50), Táncudományi Közlemények (2009–tól), Táncudományi Tanulmányok (1958–2003), Zene–Zene–Tánc (1994–tól). A jogi környezet egységes értelmezése végett összegyűjtötte a táncoktatásra vonatkozó jogszabályokat, 1897-től 1950-ig. A kifejezetten 2010-re tervezett kutatás (a Magyar Királyi Operaház Balettiskolája 1937–50) keretében feldolgozta a Magyar Királyi Operaház (1925–44) évkönyveit, továbbá levéltári kutatást végzett a Magyar Országos Levéltárban (operaházi, vallás- és közoktatásügyi minisztériumi, valamint népművelési minisztériumi iratok), és számos levéltári dokumentumról másolatot készített. A levéltári kutatás során más táncművészképző intézményekkel kapcsolatos iratok is előkerültek, amelyekre a kutatás későbbi szakaszában lesz szükség. Interjút készített az operai Balettiskola két egykori növendékével, Éhn Évával és Koren Tamással. Más publikációk mellett az eredetileg 2012-re tervezett Táncművészeti Iskola (1949–50) történetéről forráspublikációt tett közzé.

A kutatás második évében befejezte a Magyar Királyi Operaház Balettiskolája levéltári és könyvtári forrásainak feldolgozását a Magyar Országos Levéltárban, az OSZK Színház-történeti Tárában és az Országgyűlési Könyvtárban. A elkészült, mintegy 80 ezer n terjedelmű forráskritikai összefoglaló tanulmányt belső szakmai vitára bocsátotta. Előző évi levéltári és könyvtári kutatásai alapján feldolgozta a 20. század első fele (1897–1951) nyilvános táncoktatásának belügyminisztériumi jogszabályi kereteit, amelyről konferencia előadást tartott. Ez a téma a pályázatban eredetileg nem szerepelt, de feltárása a hazai táncművészképzés történetének megírásához nélkülözhetetlen. Ugyancsak levéltári kutatást végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanácsa 1945-ös létrehozásáról és első néhány évéről. Önálló kismonográfiát rendezett sajtó alá *A művészet megsze-*

lídítése címmel, amelynek egyik fejezetében összefoglalta a Táncművészeti Iskola (1949–50) működésének és az Állami Balett Intézet alapításának (1950) folyamatát. Emellett több más publikációja megjelent és előadásai hangzottak el. Részt vett egy konferencia- és két szimpózium-kötet összeállításában.

A kutatás harmadik évében befejezte a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakára (1945–1958) vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az operaházi balettiskola történetéről az előző évben összeállított forráskritikai összefoglaló tanulmány alapján publikálta a balettiskola 1945 utáni történetével kapcsolatos dokumentumokat, valamint a Nádasai Balett Stúdió (a magániskola) történetét. A korábbi levéltári kutatások során fellelt, a táncművészképzés 1945–50 közötti időszakát jellemző iratokból többet sajtó alá rendezett a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban. Ezek közül a legfontosabb Szentpál Olga és társai Táncművészeti Főiskola alapítási terve. Részt vett több tudományos konferencián. Szerkesztője volt egy konferencia kötetnek és több más publikációja megjelent.

A kutatás negyedik évében befejezte az Állami Balett Intézet 1950–61 közötti időszakára vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (jogszabályok, levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az alapító jogszabályokat, a képesítő vizsgáról szóló miniszteri utasítást és az ÁBI első rendtartását publikálta a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kiadványban. Részt vett hét tudományos konferencián, amelyeken előadást tartott egyebek mellett az Állami Balett Intézet első évtizedének, illetve a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakájának történetéről. Legfontosabb munkája a négy éves kutatás eredményeit összefoglaló monográfia, a *Táncosok és iskolák. Fejezetek a hazai táncművészképzés 19–20. századi intézménytörténetéből* című, mintegy 450 ezer n terjedelmű kötet megírása volt. Ez a Gondolat Kiadónál látott napvilágot, egyik lektora Tóvay Nagy Péter volt. A kutatás – és a kötet – fő megállapításait a 2014. őszi XIV. Országos Neveléstudományi Konferencián ismertette. Részt vett Zórándi Mária: *A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet 20. századi történetéből* című könyvének sajtó alá rendezésében, szerkesztője volt más kiadványoknak és több szakmai publikációja megjelent.

Fuchs Livia szenior kutató és Gara Márk kutató témája: *Az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozása.* A kutatás az OSZMI engedélyével és nyilvántartásba vételi szabályzata szerint történt, az OSZMI Táncarchívuma munkatársainak közreműködésével.

Fuchs Livia az első kutatási évre Ortutayné Kemény Zsuzsa, valamint Dienes Valéria és Dienes Gedeon hagyatékának feldolgozását tervezte. A forráskutatás keretében megtörtént az OSZMI Táncarchívum gyűjteményéből az 1. számú (Dienes Valéria) és a 36. számú (Dienes Gedeon) rendezetlen hagyatékok leltározása, előrendezése és feldolgozása az OSZMI nyilvántartásba vételi szabályzata alapján. Eredményként részletes hagyatéki nyilvántartás készült mindkét hagyatéki állományról, ezek megtalálhatók az OSZMI Táncarchívumában. A hagyatékok feltárása során előkerültek olyan publikálatlan, illetve csak rövidítve közölt Dienes Valéria kéziratok, levelek, szövegekönyvek, amelyeket később publikálni lehet. Az intézményesülés kutatása keretében a Politikatudományi Intézetben Ortutayné Kemény Zsuzsa hagyatékát nézte át. A hazai táncstudomány első generációját és intézményesülési kísérleteit vizsgálva kiderült, hogy az intézményesülési kísérletekben komoly szerepe volt vagy lehetett dr. Lugossy Emmának, akiről nemhogy értékelő írás vagy tanulmány nem született eddig, hanem egyetlen publikált életrajza sem létezik. A monumentális méretű Lugossy hagyaték az MTA Zenetudományi Intézetben van, jobbára rendezetlen, részben pedig dobozokba sorolt állapotban. Ennek ellenére átnézte a „rendezett” anyagot, és több doboznyt ő maga rendezett dobozokba és leltározott, hozzájárulva a MTA Zenetudományi Intézet nyilvántartásához. Lugossy pályaképe a talált dokumentumok alapján röviden felrajzolható – bár éppen az első tánc-történeti kutatócsoportban való működésének dokumentumai még nem kerültek elő.

A második kutatási évben elvégezte az OSZMI Táncarchívuma gyűjteményéből a 33. számú (Ortutayné Kemény Zsuzsa) és a 21. számú (Barótiné Egey Klára) rendezetlen hagyatékok leltározását, előrendezését és feldolgozását. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült Ortutayné hagyatékáról. A hagyaték – az előzetes várakozásnak megfelelően – sok dokumentumot tartalmaz a (több néven létező, többször át- és újjáalakuló) Magyar Táncművészek Szövetsége működéséről, benne a táncstudományi csoportok, tagozatok, szekciók tevékenységéről. Ugyancsak bőséges anyag található az első *Táncművészet* (1951–1956) c. folyóirat szerkesztőségi tevékenységéről, amelyhez éveken át a tánckutatás szervezése is tartozott. B. Egey Klára hagyatékáról a feldolgozás során kiderült, hogy az kizárólag *A magyar balett történetéből* c. kiadványt megelőző kutatás részét képező cédulaanyagot tartalmazza. Fuchs Livia a kutatásai során talált rá Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurájának emlékirataira. A befejezetlenül maradt emlékezők – jegyzetekkel kiegészített – közreadása a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban megkezdődött. Az eredetileg ugyancsak 2011-re tervezett Szentpál Olga- és Palasovszky Ödön-hagyatékok kutatásra történő előkészítése az OSZMI által

elkezdődött, a Vályi Rózsira vonatkozó kutatási eredményeket pedig Fuchs Lívia már 2010-ben közzétette a *Parallel* c. folyóiratban.

A *harmadik kutatási évben* elvégezte a Táncarchívum gyűjteményéből a 38. (Palasovszky Ödön) és a 32. (Szentpál Olga) számú rendezetlen hagyatékok előrendezését és feldolgozását. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült, Palasovszky Ödön hagyatékáról. A Szentpál-anyag nagy részét sikerült előrendezni, de a hagyatékat ketté kellett bontani, mert kiderült, hogy jelentős része nem tartozik az OSZMI gyűjtőkörébe. Ami viszont igen, annak feldolgozása megkezdődött. Emellett újra elő kellett venni a 33. számú (Ortutayné Kemény Zsuzsa) hagyatékat, mert a feldolgozást követően kerültek elő még újabb, a hagyatékhöz tartozó rendezetlen dobozok, így az idei munkát ezzel kellett kezdeni, de végül sikerült újrendezve lezárni ezt a feldolgozást, így a hagyatéki lista végleges. A *Táncudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban sajtó alá rendezte Dienes Valéria és Dienes Gedeon OSZMI-ban található hagyatékaiknak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. A legfontosabb publikáció a Dienes Valéria hagyatékban fellelt orchémák teljes szövegének közzététele, amelyek egy része korábban soha nem jelent meg nyomtatásban, más részük pedig csupán hozzáférhetetlen, korabeli műsorfüzetekben látott napvilágot. A publikáció a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban kapott helyet.

A *negyedik kutatási évben* elvégezte a 18. (Hirschberg Erzsébet) számú rendezetlen hagyatékok előrendezését és feldolgozását, valamint az előző kutatási évben előrendezett, monumentális méretű 32. (Szentpál Olga) számú hagyatékok feldolgozását. Ennek eredményeként részletes, analitikus nyilvántartás készült Szentpál Olga és Hirschberg Erzsébet hagyatékáról. Mindkét hagyatéknél kívül gazdag olyan dokumentumokban, amelyeket a jövőben akár forrásként érdemes közreadni, akár segíthetik a további kutatásokat. Fuchs Lívia a *Táncudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban sajtó alá rendezte Ortutayné Kemény Zsuzsa és Palasovszky Ödön OSZMI-ban található hagyatékaiknak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. Fontos publikációja a Harangozó Gyula hagyatékban fellelt *Tervek és nehézségek* c. kézirat szövegének közzététele, kiegészítve ugyanennek az írásnak az ötvenes években, a *Táncművészet* c. lapban megjelent, cenzúrázott változatának újraközlésével, amely a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kiadványban kapott helyet. Palasovszky Ödön hagyatékából került elő Madzsar Alice *Bilincsek* című mozgás-drámájának rendezői példánya, amely ugyancsak a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* kötetben jelent meg. A tavaly elkészült Szentpál Olga és

Hirschberg Erzsébet hagyatéki listák közzététele a korábbiakhoz hasonlóan a *Táncudományi Közlemények*ben várható. Fuchs Lívia kísérletet tett arra, hogy felkutassa azokat a dokumentumokat, amelyek a magyar mozdulatművészeti iskolák egyes növendékeinek külföldi tanulmányait, kapcsolatait támasztanák alá, hiszen sok esetben csak szóbeli emlékek utalnak a részvételre. Így Ausztriában a Laxenburgba, Angliában pedig a Dartington Hall-ban működő iskolába eljutott magyar táncosok nyomait kutatta.

Gara Márk az *első kutatási évre* Pally Anna és Nirschy Emília hagyatékát vállalta. Feldolgozta az OSZMI Táncarchívumában található Pally Anna (1890–1970) művészalbumot. Ez a különböző, albumba ragasztott kivágatok adatainak kereshető táblázatba foglalását jelentette. A kivágatokat az alábbi kritériumoknak megfelelően rendszerezte az albumban való elhelyezkedésük alapján: a kivágat helye, ideje, mely sajtóorgánumban jelent meg, rövid tartalmi leírás, esetleges megjegyzés, a hiányzó információk pótlása. Emellett igyekezett rekonstruálni, hogy Pally Anna iskolájának év végi vizsgakoncertjein mely növendékek léptek fel. A Nirschy Emília-hagyaték az OSZMI belső rendje alapján később lesz hozzáférhető, ezért Hidas Hedvig (1915–2011) táncművész, koreográfus és balettmester szellemi hagyatékát rögzítette oral history formájában. Emellett a mesternő által rendelkezésre bocsátott dokumentumokat archiválta fénymásolat formájában. Ezek között hivatalos iratok (pl. munkakönyv, diploma, egyéb végzettséget igazoló iratok), fellépések rekvizitumai, szerződések, kritikák és néhány levél található. Az eredeti dokumentumok sorsa bizonytalan, hiszen az azóta elhunyt mesternő lánya Svájcba vitte ezeket. A fenti anyagot a keletkezett hanganyaggal együtt az OSZMI Táncarchívumának adta át. Az elkészített interjúkból két részben jelent meg a publikáció, amely a teljes hanganyag kb. 95%-át tartalmazza, egyúttal a mai napig a legteljesebb Hidas Hedvig életrajz.

A *második kutatási évben* került sor a Nirschy Emília-hagyaték feldolgozására, amely 2010-ben még nem volt hozzáférhető. Legérdekesebb benne a plakátanyag, amely főleg román és szerb nyelvű vendégjátékokról ad hírt az 1914–1922 közötti időszakból. A 2011-re feldolgozásra tervezett Bordy Bella-anyag még nincs kutatásra kész állapotban, ezért Brada Rezsőnek (1906–1948), a Magyar Királyi Operaház magántáncosának művészalbumából hozott létre adatbázist, amelyből visszakéreshetőek az egyes bemutatókhoz, új betanulásokhoz kapcsolódó korabeli recenziók. Az album tartalmazza Brada Operaházon kívüli tevékenységének rekvizitumait is (amerikai és vidéki turnék). Ezen felül az édesapja által alapított balettiskoláról is szól néhány híradás. Az album 200 lapos könyv, amelyben 591 különböző, de pontosan datált tétel szerepel (kivágat, fotó). A feltárt anyagból

Hézsó Istvánnal együtt közös publikáció készült, amelyet Gara Márk kiegészített a művész özveggyével (Brada Rózsi) készített interjúval, így a teljes Brada család (Ede, Rezső, Rózsi) tánc történeti működésének eddigi legteljesebb lenyomatát tudták elkészíteni. Gara Márk 2011 őszén Londonban és Párizsban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben.

A harmadik kutatási évben három hagyatékot dolgozott fel. A 42. számú, alig pár plakátból és fotóból álló Brada Rózsi hagyaték feltárását az tette szükségessé, hogy a tavalyi évben feldolgozott és publikált Brada-hagyatékkal együtt a teljes Brada család anyaga kutatható legyen. Az 54. számú Anda Margit hagyatékban a művésznő pályakezdésétől nagyjából az 1960-as évek végéig terjedő anyag a két világháború közötti rész tekintetében gazdag forrásokban. Ezek közül is kiemelkednek a Nádasi Stúdióhoz kapcsolódó, művészalbumba ragasztott cikkek, műsorlapok illetve az 1943–44 körüli idők ellenére aktív táncos munkáról szóló hírek. Emellett meglehetősen sok, jó állapotú, eredeti operaházi plakát került elő. Egy jelzés nélküli füzetbe ragasztva számos táncos képet agnoszkált. Az 53. számú Pásztor Vera hagyaték három vaskos mappának a feldolgozását jelentette. Az eddig rendezetlen anyag kaotikus állapotban volt: szétszabdalva, kasírozva, amely erősen megnehezítette a feldolgozását. Gara Márk sajtó alá rendezte Pally Anna már feldolgozott művészalbumának anyagát a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban. A *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetben szemelvényeket tett közzé a Brada-művészalbumból (1920–1936). Részt vett és előadott három tudományos konferencián. Gara Márk az év során Londonban és Stockholmban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben.

A negyedik kutatási évben Harangozó Gyula és felesége, Hamala Irén hagyatékát dolgozta fel. Az OSZMI Táncarchívumában HGY-50. leltári szám alatt található hagyaték a legnagyobb volumenű az eddigi kutatás során feldolgozott iratanyag közül. Jelentősége vitathatatlan, hiszen Harangozó Gyula a 20. század középső harmadának legjelentősebb magyar balett-koreográfusa. A hagyaték tartalma: *Művészalbumok*: 2 db vegyes külföldi művészalbum fotókiadványokkal, ritkábban teljes cikkekkel; 3 db magyar művészalbum: 1928–1936, 1936–1941, 1936–1940, 23 db összecsukható lapra kasírozva. *Fotóalbumok*: az 1-2. számúban vegyes családi és egyéb fotók szerepelnek, összesen: 125 db; a 3-13. számúakban az operaházi előadások fotóival, produkcióként csoportosítva, a 8. számúban a milánói Scala-beli előadással (1936–1960). *Műsorfüzetek*: Harangozó Gyula és felesége által látott előadások (zömmel külföldi és hazai) műsorfüzetei. *Vázlatfüzetek*: 2 db, az 1937–39 közötti időszakból, külföldi előadásokból, részben jelzett, ezen kívül borítékban is, illetve későbbiek is a

volt szocialista országokban tett utak alkalmával. *Egyéb*: kitüntetések (köztük a Kossuth-díj), ruhadarabok, személyes tárgyak, gépiratok, partitúrák, balett-tervek szöveggönyvei, levelezés, megőrzött újságcikkek, önéletrajz, munkakönyv, beszélgetés Hamala Irénnel (1976). *Plakátok*: kisebb-nagyobb méretű plakátok elsősorban a milánói Scalából illetve hazai vendégszereplésekről. A feldolgozott hagyaték alapján lehetségessé válik az életmű kisebb fehér foltjainak kitöltése és dokumentálása. További kutatást érdemelne a látott előadások műsorfüzeteinek és a vázlatoknak az összevetése illetve Harangozó Gyula nemzetközi kapcsolatainak az alaposabb feltérképezése. Gara Márk sajtó alá rendezte *Anda Margit* tavaly feldolgozott művészalbumát és iratanyagát a *Táncstudományi Közlemények* c. szakfolyóiratban, illetve Pally Anna balettkolójának történetéről adatokat tett közzé. Legfontosabb publikációként *Meg nem valósult balettek* címmel Harangozó Gyula kilenc táncjáték-tervének szinopszisát/szöveggönyvét rendezte sajtó alá és tette közzé a kutatócsoport *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kötetében. Gara Márk előadott három tudományos konferencián. Az utolsó kutatási évben Londonban tett szakmai tanulmányutat, amelynek során kutatott a Royal Ballet Archívumában, valamint a Victoria és Albert Museum színház történeti gyűjteményében, a két világháború közötti nemzetközi hatások és magyar vonatkozások témakörében.

Major Rita senior kutató témája: *A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében. Az első kutatási évről az 1700-as évek végének sajtójának átnézését és a további időszakok vizsgálandó periodikái pontos listájának összeállítását tervezte. Az első évben egy aktuális évfordulóhoz (Kultsár István születésének 250. évfordulója) is kapcsolódóan a *Hazai és Külföldi Tudósítások* (1806–1840), illetve a hozzá kapcsolódó *Hasznos Mulatságok* (1817-től mellékletként jelenik meg) számaint nézte át a táncal kapcsolatos tudósítások, írások tekintetében. Ehhez kapcsolódóan előadást tartott. A kutatás hozzájárult a felvilágosodás kori magyar tánc történeti ismeretek bővítéséhez. További kutatási lehetőség: az ún. iskolai (katolikus és protestáns) színjátszás táncos vonatkozásai, táncirodalom az egyházi gyűjteményekben. A kutatáshoz kapcsolódóan átnézte az 1700-as évek végének sajtóját: *Magyar Kurír*, *Magyar Hirmondó*, *Bétsi Magyar Hirmondó*. 2010 decemberében részt vett egy módszertani konferencián Párizsban, amelyen egyebek mellett a forrásfeltárás, az archiválás, a hagyatékok feldolgozása tárgyában szerzett tapasztalatokat. A tanulmányútról beszámoló jelent meg a *Táncstudományi Közlemények*ben.*

A kutatás második évében főképpen gyűjtőmunkát végzett. Feldolgozta az 1700-as évek végéről még elmaradt folyóiratokat: *Magyar Museum*, *Mindenes Gyűj-*

temény, *Orpheus, Pozsonyi Magyar Múzsza*. A 19. század első fele sajtójából az *Életképek* című lapot elemezte. A korábban, illetve most gyűjtött anyagok ismeretében meghatározta a cikkek, tudósítások rendszerezésének szempontjait, illetve elkülönítette a forrástípusokat. 2011 novemberében tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse-ban módszertani konferencián vett részt és ilyen jellegű kutatásokat végzett. A tanulmányútról 2012-ben beszámoló jelent meg a *Táncstudományi Közleményekben*. Major Rita részt vett egy konferenciakötet összeállításában és két tudományos konferencia szervezésében, és előadásokat tartott.

A harmadik kutatási évben feldolgozta a következő folyóiratokat: *Regélő* és *Regélő Pesti Divatlap, Honderű, Pesti Divatlap*. Emellett – az elfogadott kutatási terv módosításnak megfelelően – kiválogatta a *Nyugat* című folyóirat táncsal kapcsolatos cikkeit, amelyből a tánc történeti oktatáshoz hiányzó szöveggyűjteményt készített elő. Tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse gyűjteményében módszertani konzultáción vett részt és kutatásokat végzett. A *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kötetben szemelvényeket tett közzé a *Magyar Museumból* (1792) és a *Hasznos Mulatságokból* (1817–1823). Szervezője és előadója volt három főiskolai tudományos rendezvénynek, részt vett két további hazai tudományos konferencián. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen sikeresen letette a doktori szigorlatot.

A kutatás negyedik szakaszában az eredeti vállalásnak megfelelően az 1848-tól az 1867-ig tartó időszak sajtóorgánumainak táncsal vonatkozású cikkeit gyűjtötte össze: befejezésre: *Pesti Divatlap, Honderű, Életképek*; újak: *Hölgyfutár, Pesti Napló, Divatcsarnok, Nővilág, Délibáb, Vasárnapi Újság* és az élcikkek (*Az Űstökös, Bolond Miksa*). A gyűjtött cikkek feldolgozása, rendszerezése a továbbiakban történik meg. A pályázat teljes ideje során összegyűjtött cikkanyagból külön forráskötetet készít elő, hiszen ilyen jellegű, tánc történeti értékű forráskötet még nem készült. Tanulmányutat tett Párizsban, ahol kutatást végzett a Párizsi Opera könyvtárban, valamint a Cinémathèque de la Danse gyűjteményében, 18. századi tánc történeti anyagokban. Szervezője és előadója volt két főiskolai tudományos rendezvénynek, előadott egy külföldi tudományos konferencián. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen doktori értekezését védésre előkészítette.

Tóvay Nagy Péter (Nagy Péter Miklós) kutató témája: *A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944. Az első kutatási évre* tervezett témája a táncról szóló morális késő középkori előzményei voltak. Erre azért volt szüksége, hogy a vizsgálat középpontjában álló 1900–1944 közötti időszak morális vita hazai korpuszát kontextusba tudja helyezni, és hogy a létrehozott modell segítségével az egyes alakzatok, toposzok továbbélését, folytonosságát

hangsúlyozván a szövegekben fellelhető érvtípusok előzményeire rámutathasson. A másik követendő alapelv a hazai anyag európai kontextusban történő vizsgálata. Ennek egyik fő oka abban rejlik, hogy már a polémia első hazai megjelenésekor jelentős európai (angol, német, francia) hatásról beszélhetünk. Kutatása során elsőként a táncra vonatkozó diskurzusokat különítette el: táncmesteri, teológiai/morálteológiai, orvosi, pedagógiai. Ezt követően a táncsal kapcsolatos érvek csoportosítását végezte el. Tipológiája alapját egy középkori, a tánc feltételeit számba vevő csoportosítás alkotja, melyet a saját szempontrendszerével egészített ki. A táncolók személye, a táncolás helye, ideje jelentették a táncról szóló disputa korokon átívelő kulcsszavait. Ezek mellett a polémiában a táncolás módjának megvitatására helyeztek különös hangsúlyt, amely a szakrális és „szentségtelen” tánc témakörének elemzését jelentette. Utolsó szempontként a táncosok, a tánc „szándékának”, motivációjának vizsgálata jelentette a vitában résztvevők számára a következő lényeges problémakört. Itt az idő szabad eltöltésének kérdéskörén túl a tánc pedagógiai, egészségügyi, tudományos, művészeti/esztétikai vonatkozásainak megvitatására tettek kísérletet. Mintegy 100 szövegrészletet dolgozott fel excel-táblázatban. Később e modell alapján megvizsgálta az 1900–1944 közötti táncra vonatkozó vitával kapcsolatos szövegeket. Több publikációja, előadása született a témában.

A második kutatási évben a vizsgálódás korpuszát a téma további középkori és újkori előzményeihez tartozó prédikációk, morálteológiai értekezések, zsinati határozatok, ediktumok alkották, továbbá egészségügyi könyvek, táncmesteri kézikönyvek előszavai, nevelési traktátusok. A következő kérdésekre kereste a választ: 1. Diskurzusok: Milyen diskurzusok különíthetők el? Módosította-e a korszak a táncról szóló morális vita diskurzusát? Ha igen, akkor miben ragadható meg a változás lényege? 2. Érvek: Milyen érvtípusok léteznek? Milyen régi érvtípusokat alkalmazott a táncellenes / táncpárti érvelés? Milyen új érvek, érvelési módok jelentek meg a korszak diskurzusában? Ezután az előzőleg felállított, a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológiája egyes elemeit vizsgálta meg részletesebben. Ezek közül két elemnél (a tánc feltételei, valamint a tánc és részegség kapcsolata) mélyebb összefüggések kimutatására törekedett. A kutatás további feladatát a tánc megítélésével kapcsolatos újabb források megismerése, lefordítása jelentette, hiszen a 17. századi hazai puritán irodalom szoros kapcsolatot ápol a korabeli angol protestáns irodalommal. Így öt angol táncellenes puritán írás lefordítására került sor. Emellett több publikációja és előadása született.

A harmadik kutatási évben a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológia egyes elemeit vizsgálta részletesebben. A források rendszerezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a tánc megítélésével kapcsolatos anyag leghatékonyabb feldolgozását az érvelésméleti megközelítés kínálja. Ebben a szellemben dolgozta fel – tanul-

mány formájában – a tánc feltételeivel kapcsolatos érvet. Ugyancsak ilyen szempontból készítette el a részegség érvét részletesen elemző írását, amely a középkori szerzők által használt ókori érvanyag alapos vizsgálatát adja. A zene nélküli tánc érvét, valamint a tánc és az utópiák kérdéskörét konferenciái előadásai során vizsgálta meg alaposabban. Emellett tovább folytatta a táncról folyó morális disputa forrásainak feltárását. A vita külföldi alapidokumentumainak (Johann von Münster, John Northbrooke) publikálása mellett a hazai táncellenes irodalommal is foglalkozott. Ennek eredményeképpen sikerült az egyik első, hazai táncellenes prédikáció teljes szövegét – a margináliákban található hivatkozások feloldásával együtt és magyarázó megjegyzésekkel ellátva – publikálnia a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I.* című kiadványban (Gyulai Mihály: *Tánc jutalma. 1681*), amely kötetnek ő volt a szerkesztője. Az év során három tudományos konferencián adott elő, és Nagyváradon tett szakmai tanulmányutat, kutatás céljából.

A *negyedik kutatási periódus* első felében a tánc megítélésének kora újkori vonatkozásaival foglalkozott, amely korabeli itáliai források (Rinaldo Corso: *A táncról szóló párbeszéd*, 1555), Névtelen: *Beszéd A karnevál ellen*, 1607) megjelentetésével és egy, a zene nélküli tánc toposzát vizsgáló tanulmány (*Tánc-zene nélkül*) megírásával valósult meg. Ezzel párhuzamosan a 18. századi hazai táncbíráló irodalmat igyekezett felderíteni és két olyan, a tánc és a morál szempontjából eddig nem elemzett magyar nyelvű forrást talált (Deáki Filep József: *Testi embereknek kényes csemegéjéről a táncról való szent elmélkedés*, 1739, Simon Máté: *A' tántz-béli mulatságról tíz prédikációk*, 1800), amelyek fontos adalékkal szolgálhatnak a táncról folyó morális vita hazai vetületének alaposabb megértéséhez. A kutatási időszak második felében a táncról folyó morális vita 19–20. századi történetével foglalkozott. A vizsgálat során két hazai felekezet képviselőinek táncról alkotott véleményét vizsgálta. Református oldalról Radácsi György (1846–1928) irodalomtörténész, tanár, Dóczy Imre (1849–1930) középiskolai tanfelügyelő, Szőke Károly (1927–1965) köveskáljai lelkipásztor nézeteit ismertette előadás keretében. A kutatások során – az eddig használtak mellett – új forrástípust (kollégiumi rendtartások, szabályzatok) is elemzett a tánc morális megítélésével kapcsolatban. A református kollégiumok szabályzatai közül főként a sárospataki, a nagykovácsi és a pápai szabályzatokat (Márton István) vizsgálta. Katolikus részről Tomcsányi Lajos (1846–1926) jezsuita páter táncsal kapcsolatos téziseit vizsgálta alaposabban *A tánc* (1914) című értekezése alapján, amelynek eredeti szövegét is – magyarázó jegyzetekkel ellátva – publikálta az általa szerkesztett *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II.* című kötetében. Tomcsányiról mostaná-

ig egyetlen értékelhető életrajz sem látott napvilágot, ezért részletes életrajzot állított össze, amelyben Tomcsányi tánc iránti érdeklődésének mozgatórugóira is igyekezett fényt deríteni („*akihez mint orakulumhoz jártak az előkelők.*” *Tomcsányi Lajos S.J. 1846–1926*). A Tomcsányi által bírált külföldi táncbíráló értekezés megjelentetése is elkezdődött (Nyssen: *A tánc*, 1882). A téma kutatása közben több újabb forrásra bukkant, Vukov János (1887–1933) jezsuita páter *Táncoljunk?* című, 1928-ban megjelent munkájáról van szó, amelynek megjelentetése folyamatban van. A táncsal kapcsolatos morális polémia következő periódusának (20. sz. második fele) vizsgálatát egy német teológiai értekezés publikálásával kezdte el a *Táncstudományi Közleményekben* (Friedrich Heyer: *Teológiai elmélkedés a táncról*). Tóvay Nagy Péter egy tudományos konferencián adott elő, továbbá szakmai tanulmányutat tett Belgiumban, ahol a Leuveni Katolikus Egyetem Könyvtárában, a táncsal kapcsolatos egyházi vita jezsuita egyháztörténeti forrásaiban kutatott.

Macher Szilárd kutató témája: *Az Állami Balett Intézet 1958–60 között végzett évfolyamai tagjainak művészi pályaképe, dokumentumokban* volt, ő csak a kutatás az első két évében vett részt. *Az első kutatási évre* anyaggyűjtést, forráskutatást, interjúk elkészítését tervezte. Az 1958/59-es évfolyamok tagjaival bármilyen formában kapcsolatos cikkeket kigyűjtötte a *Muzsika* c. folyóiratból. Ehhez kedvező kutatási környezetet biztosított a Lőrinc György- emlékkiállítás, hiszen az 1959-ben végzett évfolyamnak ő volt a balettmestere. Ugyancsak a kutatás eredményeit felhasználva került sor két előadásra a Magyar Táncművészeti Főiskola egyetemes táncművészeti szerezpéről.

A *második kutatási évben* folytatta az anyaggyűjtést és forráskutatást. Az addigi eredményeket felhasználva került sor egy konferencia előadásra és két publikációra. Továbbá megkezdte doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen.

A kutatók közös munkái:

Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Lívia, Gara Márk, Major Rita és Tóvay Nagy Péter közösen rendezték sajtó alá a *Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez* című kiadvány I. (2013) és II. (2014) kötetét.

Major Rita és Tóvay Nagy Péter összeállították a *Táncos írások a Nyugatban* című kötetet, a szerzőkhöz, illetve a tánc történeti szempontból jelentős személyekhez kapcsolódó lábjegyzetekkel. A kézirat nyomdai előkészítésre (tördelésre) kész állapotban van.

Major Rita és *Gara Márk* az eddigi kutatási eredmények beépítésével megírták az *Egyetemes tánc történet táncosoknak* című főiskolai tankönyvet, amely a kutatás keretében megjelent. A kéziratot Fuchs Livia lektorálta.

Fuchs Livia és *Tóvay Nagy Péter* megkezdték Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurája emlékiratainak közreadását a Tánc tudományi Közlemények c. folyóiratban.

A Tánc tudományi Közlemények c. szakfolyóiratot 2013/1. és 2, valamint 2014/1. és 2. számok) *Tóvay Nagy Péter* folyamatosan szerkesztette, *Bolvári-Takács Gábor* és *Major Rita* lektori és szerkesztői közreműködésével. A lap 2010. évi 2., 2011. évi 1. és 2., 2012. évi 1. és 2., 2013. évi 1. és 2., valamint 2014. évi 1. és 2. számai az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.

Bolvári-Takács Gábor, *Macher Szilárd* és *Major Rita* közreműködtek a Magyar Táncművészeti Főiskola és a Magyar Állami Operaház szervezésében 2010. október 18-án, Budapesten megnyílt, Lőrinc György táncművész, balettmester, az Állami Balett Intézet alapító igazgatója, az Operaház balettigazgatója életművét bemutató emlékkiállítás anyagának összeállításában.

Bolvári-Takács Gábor és *Major Rita* tudományos programbizottsági, valamint szervező bizottsági tag volt a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2011. november 11–12-én lezajlott Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban című III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencián, valamint a 2013. november 8–9-én rendezett Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban című IV. Tánc tudományi Konferencián.

A kutatócsoport tagjai a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2011. június 14-én és június 30-án, 2012. június 22-én, valamint 2013. június 20-án nyilvános szimpózium keretében ismertették az előző kutatási évben elért eredményeiket. *A kutatócsoport tagjai* önálló prezentációval vettek részt – Mozdulatművészet és színpadi tánc: párhuzamok és kereszteződések a 20. század első felében összefoglaló cím alatt – a 2013. január 17–18-án Budapesten, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán megrendezett Továbbélő utópiák: életreform-törekvések a 20. század első felében című tudományos szimpóziumon.

Budapest, 2015. január 15.

Dr. Bolvári-Takács Gábor vezető kutató²⁶

²⁶ A szakmai zárójelentés mellékletét képező, 92 tételt tartalmazó összesített publikációs lista közzétételét mellőzzük, mert a közlemények az éves jelentésekben megtalálhatók.

A kutatási zárójelentés szakmai értékelése²⁷

PROJEKT ZÁRÓ BESZÁMOLÓ értékelés		NKFI-azonosító: 81672	Típus: K	
		Szakmai jelentés: 2015. 01. 20		
Vezető kutató: Bolvári-Takács Gábor		Kutatóhely: (Magyar Táncművészeti Főiskola)		
Zsűri: MKK	Kezdet: 2010. 07. 01	Teljes kutatási időszak: 2010-07-01 – 2014-12-31	Főkönyviszám: 71267	Nyomtatás: 2016. 01. 07.
Az összefoglalót jelen állapotában közlésre alkalmasnak tartom				igen
A rövid angol összefoglalót jelen állapotában közlésre alkalmasnak tartom				igen
A jelen zárójelentésben foglalt eredményeket szélesebb körben tudományos ismeretterjesztésre alkalmasnak tartom				igen
A jelentésben lévő eredményeket alkalmasnak tartom arra, hogy azok a kutatás és fejlesztés folyamatában gazdasági haszonra vezessenek				nem
Hasznosíthatósági alkalmasság indoklása: Nem releváns.				
Mennyiben hozott új ismereteket, vagy igazolt korábbi tudományos feltételezéseket?				
A korábbi támogatások hiányában felhalmozódott forrásfeltárási elmaradást a projekt munkatervében megjelölt egyes területeken elvégezték, és két olyan témában végeztek kiemelt hangsúllyal kutatást, amely újdonság a magyar tánc történeti kutatások sorában. Az egyik a táncoktatás története, a másik a keresztény egyház szellemi befolyásának és a tánc mint társadalmi jelenséggel kapcsolatos állásfoglalásainak vizsgálata. A pályázatban végzett munka eredményeit igen nagyszámú publikációval tették elérhetővé, különösen a fenti két, speciális területen.				
Értékelés pontszámmal				10

²⁷ Az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok 2012. december 20-tól hatályos Szervezeti és Működési Szabályzata 3.3.1. pontja alapján külső szakértő által készített és a szakmai zsűri által elfogadott és minősített szakmai értékelés. Vö: <http://nkfi.gov.hu/palyazatok/palyazati-archivum/otka/szabalyzatok> (Utolsó letöltés: 2016. március 14.)

Miként értékeli ezen ismereteket a szaktudomány szempontjából?	
A pályázati eredmények komoly hasznot hoztak, több szempontból is. Nagymértékben gyarapodott a rendezett források száma, amely a nyilvános kutatás rendelkezésére áll. Külön említendő, hogy nemcsak korábbi kiadványokat, hanem tánc történetileg jelentős személyek hagyatékát is bevonták a vizsgálatok körébe. A fent említett két új terület nemcsak eredményeivel, hanem kutatási módszereivel, hipotéziseivel és kimerítő alaposágával is példát mutat a hazai tánc kutatás számára.	
Értékelés pontszámmal	10
A tudományos közlések értékelése	
A projekt támogatás régen várt lehetőséget nyújtott a résztvevőknek, melyet a kutatók a közlemények imponáló bőségével aknáztak ki. A 92 publikáció (köztük 10 könyv) szerzőségét vizsgálva feltűnik, hogy az aktivitás bizonyos aránytalanságot mutat. A közlemények 60%-át két kutató teljesítette. Tartalmi vonatkozásban pozitívnak értékeljük a folyóiratcikkek összefüggéseit és egymásra építkezésük elvét, mely az egyház és tánc, a táncoktatás, az eddig nem közölt kéziratok kiadásában, és a tánc kiemelkedő személyiségeiről közreadott kutatási eredményekben lehet fel. A számos magas színvonalú tanulmány mellett sajátos jelenség, hogy több folyóirat-cikk kimerül a hagyatéki listák önmagukban való közlésével.	
Értékelés pontszámmal	10
Az elért eredmények összhangban vannak-e a kutatásra fordított NKFI támogatással?	
Azon túl, hogy a pályázat a kutatói létszám és az FTE értékek költségvetéshez viszonyított arányában már a kezdetektől igen szerénynek bizonyult, az eredmények – különösen a kiadványozás terén – messze meghaladták a munkatervben vállaltakat. A kutatási és publikációs eredmények azt bizonyítják, hogy a pályázat résztvevői – főállásuk mellett – igen komoly időráfordítással végezték el a munkatervben megjelölt feladatok zömét, a tanulmányutakon kívül pedig a támogatás szinte egészét a kiadványok nyomdai előkészítésére és magára a kiadásra fordították. Kiemelendő, hogy a kutatás finanszírozása mellett a projekt költségvetése támogatta a Táncudományi Közlemények megjelenését, amely jelenleg az egyetlen szakmaspecifikus periodikája a magyar tánc kutatási eredmények közreadásának.	
Értékelés pontszámmal	10

Átfogó szakmai értékelés (a kutatás egészéről alkotott vélemény)	
A táncművészképzés intézményi hátterének feltérképezése maradéktalanul teljesült, az eredmények zöme még a projekt periódusában meg is jelent. Igen komoly eredmény született az egyház és tánc kapcsolatát vizsgáló kutatásokban, amely páratlan hazai kutatási novumnak tekinthető. A szisztematikusan felépített vizsgálat új forrástípusokat (rendtartások, szabályzatok) is bevont a kutatás körébe. Módszertani újítás, hogy a forrásrendszerzés szempontjai közé felvette az érvelésméleti megközelítést. A kutathatósági feltételek akadályai miatt a hagyatéki feldolgozás kisebb változtatást igényelt, egyben kiegészült újabb anyagok bevonásával. A munka volumenének (elemszámának) megítéléséhez azonban szükség lett volna néhány tisztázatlan kérdés magyarázatára. A beszámolóban a gyűjtött sajtóforrások leolvasására utalást nem találtunk. Torzónak véljük az Állami Balett Intézet 1958-1960-os évfolyam pályaképeinek megrajzolását. A részterület hiányosságának oka, hogy az elvégzését vállaló kutató a projektből kilépett. A pályázat az egyes részterületek teljesítménybeli és publikációs aránytölődése mellett is kiemelkedő eredményt hozott. A teljesítményt külön hangsúlyozza az igen szerény költségvetési ráfordítás. A projekt a feladatát betöltötte, új lendületet adott a tánc történeti kutatásoknak, új forrásokat tár fel, új kutatási területeken hozott nagyszámú publikált eredményeket. Valamennyi eredmény sikerrel járulhat hozzá egy jövőbeni magyar tánc történeti monográfia elkészítéséhez.	
Értékelés pontszámmal (ez a pontszám <i>nem</i> a fentiek átlaga)	9 - kiváló

NKFIH K 115676 pályázati kutatócsoport

A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal elnökének 2015. július 30-ai döntése alapján a Magyar Táncművészeti Főiskola kutatócsoportja által az OTKA 2015/1 pályázati kiírásra 2015. január 29-én benyújtott, *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai 2.* című, K115676 azonosítószámú pályázat 27.424.000,- Ft összegű támogatást nyert 4 év futamidőre (2015. szeptember 1. – 2019. augusztus 31.). A nyolc fős kutatócsoport tagjai: vezető kutató: Bolvári-Takács Gábor PhD, történész, egyetemi tanár; senior kutatók: Fuchs Livia tánc-történész, ny. főiskolai docens; Horváthné Major Rita tánc-történész, tanszékvezető főiskolai tanár, doktorjelölt; Nagy Péter Miklós (Tóvay Nagy Péter) PhD, egyetemi docens; Gara Márk tánc-történész, művésztanár; kutatók: Macher Szilárd Harangozó-díjas táncművész, főiskolai tanár, intézetigazgató, doktorjelölt; Kovács Ilona PhD, zenetörténész, egyetemi docens; Péter Petra tánc-történész, doktorjelölt.

Részletes kutatási terv *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai 2.* című, K115676 azonosítószámú OTKA-pályázathoz²⁸

I. Kutatótörténeti előzmények 2010-ig

1. A magyar színpadi táncművészet múltjával foglalkozó kutatás korai előzményeként (20. század eleje és első fele) Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz írásaira, a Németh Antal által szerkesztett *Színházi Lexikon* (1930) tánc-cím-szavaira és Haraszi Emil tánc-történeti munkásságára hivatkozhatunk. A másik jelentőség-növelő szempont Dienes Valéria nemzetközi érdeklődést is kiváltó orkesztikai rendszere és az arra alapozott mozdulatművészet-pedagógiai módszer, amelyet a korabeli francia filozófia (főleg Bergson) és Isadora Duncan modern tánc-felfogása ihletett, s talaja a közép- ill. kelet-európai táncművészet iránti társadalmi érdeklődés volt. Ennek hatása az 1960-as években a folklórelmélet és a művészetelmélet különböző ágainak érdeklődését is felkeltette, s ezáltal a tánc beépült a szemiotikai kutatások rendszerébe.

2. A napjainkban folyó tánc tudományi kutatások előkészítő periódusának azonban elsősorban az 1945 utáni évtizedet tekinthetjük. A táncelmélet, tánc-történet problémáival foglalkozó kutatóink a táncművészet megújulásáért folytatott viták hevében, a szervező, oktató és kritikusi tevékenység napi felada-

tainak a megoldásában vetették meg a tudományágak alapjait. Kiemelkedik e téren az 1950-ben Állami Balett Intézet néven alapított Magyar Táncművészeti Főiskola, az 1948-ban Tánc-főtanszakkal bővített Színház- és Filmművészeti Főiskola (ma: Egyetem), és a Népművészeti (ma: Magyar Művelődési) Intézet pedagógiai munkájához kapcsolódó tanjegyzet kiadás, amelynek keretében elkészültek az első, korszerű szemléletű tánc-történeti, esztétikai s egyéb szakmai módszertani kiadványok. Ugyanekkor született meg a nemzetközi szakirodalom néhány alapvető művének magyar fordítása is (pl. *Noverre levelei* stb.)

3. Az 1951-ben alapított *Táncművészet* c. szaklap (alapító főszerkesztő: Ortutay Zsuzsa) nemcsak kritikáival, de elméleti és ismeretterjesztő cikkeivel is jelentős szerepet játszott a hazai táncelmélet és tánc-kutatás megalapozásában. Emellett, a Magyar Tánc-történeti Munkaközösség keretében megindult a rendszeres tánc-történeti kutatás, s ennek eredményeként megjelent a magyar színpadi táncművészet újját áttekintő tanulmánykötet (*A magyar balett történetéből*, Művelt Nép Kiadó, Budapest, 1956, szerkesztette: Vályi Rózsi). E mű volt a színpadi tánc-történet első olyan alkotása, amely közvetlen forráskutatáson és forrásfeldolgozáson alapult.

4. 1958-tól a Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata keretében folytatódott, s bontakozott ki a táncelmélet, tánc-történet és táncesztétika általános problémáira is kiterjedő munka. Az eredmények közzlésére ugyancsak a Szövetség teremtette meg a lehetőségeket a *Tánc tudományi Tanulmányok* és a *Táncművészeti Értesítő* köteteiben. Az ezekben megjelent írások, elsősorban Dienes Gedeon, Körtvélyes Géza és Vitányi Iván munkái visszatérő témaként foglalkoznak a közvetlen múlttal, elemezve a II. világháború utáni színpadi táncművészet törekvéseit. Monografikus igénnyel készült művek: Vályi Rózsi (szerk.): *Ballettek könyve* (Budapest, 1959), Vitányi Iván: *A tánc* (Budapest, 1963), Vályi Rózsi: *A táncművészet története* (Budapest, 1969). A táncesztétika körvonalai kutató munkákban is kirajzolódnak (Körtvélyes Géza: *A modern táncművészet útján*, Budapest, 1970). 1977-ben Körtvélyes Géza szerkesztésében jelent meg a Horst Koegler-féle *Ballettlexikon* magyar kiadása (Zeneműkiadó), jelentős számú magyar vonatkozású szócikkkel bővítve. Gelencsér Ágnes és Körtvélyes Géza írták meg a budapesti balett történetét (in: Staud Géza szerk.: *A budapesti Operaház 100 éve*, Budapest, 1984). További jelentős művek: Dienes Gedeon – Fuchs Livia (szerk.): *A színpadi tánc története Magyarországon*, Budapest, 1989; Major Rita: *Tánc-történet és nemzeti romantika*, in: Kerényi Ferenc (szerk.): *Magyar színháztörténet 1790–1873*, Budapest, 1990; Székely György (főszerk.): *Magyar színházművészeti lexikon*, Budapest, 1994 (*táncművészeti szócikkkel*); Dienes Gedeon: *A mozdulatművészet története*, Budapest,

²⁸ Megjelent: Újabb OTKA-kutatás a Magyar Táncművészeti Főiskolán (2015–2019) = Tánc tudományi Közlemények, VII. évf. 2015. 2. szám, 90–96. o.

2001; Fuchs Livia: *Száz év tánc. Bevezetés a táncművészet XX. századi történetébe*, Budapest, 2007; Lenkei Júlia: *Volt egyszer egy táncnevelési szak*, in: Gajdó Tamás (szerk.): *Színház és politika*, Budapest, 2007. A színpadi tánc kutatás eredményeit (ill. azokat is) közreadó periodikák: *Ellenfény* (1996–), *Táncművészet* (1951–56, 1976–), *Táncművészet és tudomány* (2009–), *Tánc tudományi Közlemények* (2009–), *Tánc tudományi Tanulmányok* (1958–), *Zene, Zene, Tánc* (1994–). Már megszűnt periodikák: *Külföldi Szemle* (1965–90, 1995–99), *Táncművészeti Dokumentumok* (1976–90), *Táncművészeti Értesítő* (1963–76).

5. A felsorolt művek nem primer forrásokon alapuló feldolgozások! Szemben a magyar néptánc történetével, amelynek kutatóhelye, az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya, 1965-től szisztematikusan megvalósítja a magyar néptáncra vonatkozó eddigi tudás összegzését és a kutatás forrásainak kritikai kiadását (pl. Martin György: *Magyar tánc típusok és táncdialektusok*, Budapest, 1970 + 3 kötet táncírás melléklet; *A magyar körtánc és európai rokonsága*, Budapest, 1979; *A körverbunk. Története, típusai és rokonsága*, 1983; *Lörincréve táncélete és táncai*, Budapest, 1989; Felföldi László – Gombos András (szerk.) *A népművészet táncos mesterei*. Budapest, 2001.; Martin György – Mátyás István: *Mundruc. Egy kalotaszegi táncos egyéniség vizsgálata*. Budapest, 2004). A színpadi táncművészet történetét, ehhez hasonlóan, az alapoknál kell kezdeni. Ezért *összefoglalóan* azt állapíthatjuk meg, hogy bár a magyarországi színpadi táncművészet történetének kutatásában az elmúlt ötven évben jelentős eredmények születtek, a forrásfeltárás és forráskiadás alapvetően hiányzik.

II. A kutatás közvetlen előzményei 2010–2014

1. A színpadi táncok forráskutatásának és publikálásában meghatározó jelentőségűnek tekintjük a jelen pályázat közvetlen előzményeként megvalósult OTKA-kutatást. Az OTKA Bizottság 2010. január 13-ai döntése alapján a Magyar Táncművészeti Főiskola kutatócsoportja (vezetője: Bolvári-Takács Gábor PhD, főiskolai tanár; szenior kutatók: Horváthné Major Rita tanszékvezető főiskolai tanár, Fuchs Livia főiskolai docens; kutatók: Macher Szilárd egyetemi docens, Nagy Péter Miklós PhD, adjunktus, Gara Márk tanársegéd) által benyújtott, K81672 azonosítószámú, *A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai* című pályázat 4 év futamidőre támogatást nyert és 2010. július 1. – 2014. december 31. között sikeresen megvalósult. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a magyar színpadi tánc történet terén az 1950-es években néhány évig működött magyar tánc történeti munkaközösség óta ez volt az első, kifejezetten e célra szervezett tudományos kutatócsoport, valamint ez volt az első színpadi tánc történeti témájú OTKA-kutatás. A projektben különböző történeti korszakok ku-

ratói dolgoztak közösen, kiváló együttműködésben. Az alap kutatás keretében fontos tánc történeti forrásokat sikerült feltárni, rendezni és közzétenni a 16–20. századból. A projekt eredményeként megjelent 10 könyv (ebből 2 forráskötet, 3 monográfia), 17 könyvfejezet (ebből 13 forrásközlés), 42 folyóiratcikk (ebből 22 forrásközlés), 15 konferenciacikk. A pályázat segítségével 2010–2014 között a *Tánc tudományi Közlemények* c. folyóirat kilenc számát sikerült megjelentetni. A csoport tagjai a kutatás ideje alatt 40 konferencia előadást tartottak. A kutatás eredményeit az oktatásban közvetlenül hasznosítják, mert a csoport valamennyi tagja a Magyar Táncművészeti Főiskolán oktat. A szakmai zárójelentést és a közleményjegyzéket a jelen pályázathoz mellékletként csatoltuk. A pályázat szakmai háttérintézménye a Magyar Táncművészeti Főiskola Tánc tudományi Kutatóközpontja volt.

2. A kedvező kutatási környezethez hozzájárult egy olyan tényező is, amely kifejezetten elősegítette az érdeklődés felkeltését és fenntartását a kutatási eredmények széles körű közzétételéhez. A Magyar Tudományos Akadémia Tánc tudományi Munkabizottságának megalapításáról az MTA I. Nyelv- és Irodalom tudományok Osztálya 2009. október 26-én döntött. A testület 2010. május 19-én tartotta alakuló ülését. Célja a Magyarországon folyó tánc kutatató munka összefogása, fő irányainak megtervezése, a tánc kutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése; a tánc kutatás, mint multi- illetve interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése; a tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncról való rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és népszerűsítése révén; az MTA általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai ideáljainak és elvárásainak közvetítése a tánc kutatás területén. A testület munkatervszerűen meglátogatta a hazai tánc kutatással (is) foglalkozó hazai és határon túli intézményeket, felmérte a kapacitásokat, emellett tudományos emléküléseket szervezett és kiadványt jelentetett meg. A sikeres munkát az MTA I. Osztálya elismerte és 20 tagját az új akadémiai ciklusra 2014. december 8-án megválasztotta. Ez alapján a munkabizottság újjáalakulására 2015. január 7-én került sor.

A testület létrehozását annak idején jelentős részben a Magyar Táncművészeti Főiskola oktatói, köztük a jelen pályázat résztvevői kezdeményezték, és rendszeres vagy meghívott tagként a munkájában máig részt vesznek. Bolvári-Takács Gábor az alakulás óta a munkabizottság titkára.

II. A kutatás célja és módszerei

Hasonlóan a 2010–2014 között zajlott OTKA-pályázathoz, e kutatás célja is az, hogy különböző megközelítésekkel és időhatárok között, alap kutatás-jel-

leggel érjen el tudományos eredményeket a színpadi táncművészet hazai története forrásainak feltárásában és feldolgozásában. A kutatáson belül négy témacsoport különül el, amelyek alapvetően megegyeznek a 2010–2014 közötti, K81672 számú OTKA-kutatás tematikájával:

1. A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében (18–19. század)
2. A színpadi táncművészet és a hazai egyházi kultúra: a táncról folyó morális vita
3. A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése a 20. század második felében
4. Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltározatlan hagyatékainak feldolgozása

Az egyes témakörök részletezése:

ad 1.) A magyar színpadi tánc történet forráskutatásában régóta aktuális és fontos feladat a sajtóanyagok feltárása. A korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében a korszak tánc története mélyebb összefüggéseiben tárul fel a kutató előtt. Eddig nem történt meg a magyar tánckritika teljes értékű feltárása, így a jelen kutatás folytatja a 2010–2014 közötti feltáró munkát és megkísérli összegyűjteni és a további kutatás számára hozzáférhetővé tenni a korai magyar tánckritika forrásait. A kutatásban hangsúllyal jelennek meg a ma már határon túl működő, egykor jelentős erdélyi színházi és tánc-központok korabeli sajtóanyagai és más nyomtatott forrásai. A korábbi kutatást lezárva szükséges a tánc-téma megjelenéseinek áttekintése a kiegyezéskori szatirikus folyóiratokban. Ezt követi A Hét c. lap tánc vonatkozású cikkeinek vizsgálata az 1920-as évek végéig, kitérve a francia hatásokra, illetve A Hét mint a Nyugat előzménye. Az erdélyi magyar sajtó táncos cikkeit az Erdélyi Múzeum (1814–1818), Erdélyi Híradó (1828–1848), Kolozsvári Lap (1849–1852), Heti Lap (1852–1855), Kolozsvári Közlöny (1856–1873), Nagyvárad Lapok (1867–70), Nagyvárad (1870–1910) áttekintésével tervezzük kigyűjteni. A kutatás során szakmai tanulmányút szükséges a kolozsvári Babes–Bolyai Tudományegyetemre, illetve a Kolozsvári Magyar Történeti Intézetbe. Külföldi módszertani tanulmányút indokolt az európai tánckarikatúrák recepciója a 19. században kutatására.

ad 2.) A táncról folyó morális vita számos átalakuláson ment át az évszázadok folyamán. Ebben az – egyébként ókori eredetű – polémiában az egyik legjelentősebb változás a reformáció volt, amely több lényegi ponton átalakította a táncról szóló morális diskurzust. Ennek egyik következményeként a felekezetek többsége (katolikus, evangélikus, református) markáns álláspont kialakítására

törekedett a táncval kapcsolatos morális kérdésekben. A táncról szóló vita egészen a 19. századig, illetve és a 20. század első feléig aktuális téma maradt: a korszak morálteológiáját erősen tematizálta. A kutatás során elsőként a kora újkori protestáns táncbírálok prédikációk szövegének kiadását szeretnénk tovább folytatni. A korábbi időszakban publikált Gyulai Mihály-mű (Fertelmeskedő, s bujalkodó Tancz Jutalma, 1681) után a korszak két másik emblematikus, táncellenes szövegét (Pathai Baracsi János, Szentpéteri István) kívánjuk magyarázó jegyzetekkel megjelentetni. Ezen kívül a hazai polémia legerősebb érveinek tekintett argumentumok előfordulását és szerepét vizsgáljuk meg a tánc megítéléséről folytatott hazai polémiában, 16–17. századi prédikációk segítségével (Decsi Gáspár, Káldi György, Nánási Lovász István, Pázmány Péter, Szegedi Kis István, Vásárhelyi Gergely, Zvonarics Mihály stb.). Ezt követően a 18. századi prédikációk elemzésével foglalkozunk, ismét két hazai felekezet (katolikus, református) elemzésével (Alexovics Vazul, Hajas István, Pálos Csúzy Zsigmond, Simon Máté Taxonyi János). A protestáns szövegbázist a prédikációk mellett a református kollégiumok (Sárospatak, Nagykőrös, Pápa, Debrecen) szabályzatainak, rendtartásainak vizsgálatával, valamint a zsinatok tánc tiltalmakat tartalmazó passzusainak kigyűjtésével egészítjük ki. A kutatási időszak második felében a 20. század első felének egyházi irodalmát elemezzük a tánc morális megítélésének szempontjából. Az előző pályázatban katolikus részről e tekintetben a jezsuitákkal foglalkoztunk (Tomcsányi Lajos), ennek folytatásaként Vukov János Táncoljunk? című, 1928-ban megjelent munkáját elemezzük és publikáljuk. További katolikus szerzők közül Fludorovics Zsigmond és Láng Ince, református részről Dóczy Imre, Radácsi György, Szőke Károly, Trócsányi Dezső táncval kapcsolatos álláspontját kutatjuk. A kutatást két részletes történeti áttekintés zárja, amely a források felsorolásával a táncról folyó morális vita egyetemes és hazai állomásait összegzi.

ad 3.) A hazai tánc történeti, neveléstörténeti, művészettörténeti és politikátörténeti kutatások a színpadi táncművész-képzés intézményesülésének történetével 2010-ig csak érintőlegesen és felületesen foglalkoztak. Ugyanakkor a többi művészeti ágban már évtizedekkel ezelőtt komoly kiadványok jelentek meg (pl. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola 100 éve, szerkesztette: Ujfalussy József, Zeneműkiadó, 1977; A százéves színésziskola, szerkesztette: Csillag Ilona, Magvető Könyvkiadó, 1964; Száz éves a Képzőművészeti Főiskola 1871–1971, szerkesztette: Végvári Lajos, 1972; Nánay István: Tanodától – egyetemig. Az intézményes magyar színház- és filmművészképzés száznegyven éve, Színház- és Filmművészeti Egyetem, 2005. stb.). A 2010–2014 közötti OTKA-kutatás során a színpadi táncművész-képzés 19. század közepétől a 20. század közepéig terjedő időszaká-

nak forrásait dolgoztuk fel, a kutatás végén monografikus eredménnyel. A jelen pályázatban, ennek folytatásaként kutatjuk a magyarországi intézményesülést a 20. század második felében. Ennek legfontosabb viszonyítási pontja az 1950-ben létrehozott Állami Balett Intézet (ma: Magyar Táncművészeti Főiskola), amelynek története történelmi távlatokból vizsgálható. Ennek oka nemcsak az alapítás óta eltelt hat és fél évtized és annak fordulatokban gazdag (kultur)története, hanem az a tény is, hogy a táncművészet jellegéből fakadóan a táncos generációk gyorsabban váltják egymást a színpadon, mint a „hétköznapi” generációi. A korábbi kutatások alapján állítjuk, hogy a hazai táncművészképzés intézményesülésének folyamatában az Állami Balett Intézet volt az első olyan iskola, amelynek pontosan kidolgozott oktatási célrendszere, tananyaga, mérítési bázisa és képzési iránya volt. A nemzetközi hatások adaptálásával nálunk továbbfejlesztett balettmetodikai rendszer világviszonylatban egyedülálló, ezért vizsgáljuk a nemzetközi, elsősorban kelet-európai intézménytörténeti párhuzamokat is. Ilyen értelemben a táncművész-képzésben meghatározó jelentőségű, mintaadó intézménnyé vált. Csak hozzá viszonyítva kutathatóak pl. a vidéki középfokú táncművészeti szak- középiskolák kialakulásának, vagy az amatőr balettoktatás szakfelügyeletének ismérvei. Ugyancsak az utóbbi fél évszázad terméke a főiskolai, majd egyetemi szintű táncpedagógus-képzés kialakulása. Mindez kiegészül az amatőr néptánc és társastánc táncsoportvezetők tanfolyami képzésének intézményrendszerével. A táncos képzés szoros összefüggésben állt a zeneoktatással is.

ad 4). Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma a Magyar Táncművészek Szövetsége gondozásából 1987-ben került az intézetbe. Azóta nemzetközi szinten is jelentős szakgyűjteménnyé és információs központtá vált. Itt a tudományos alaptevékenységet, az „anyaintézet” jellegének megfelelően, a szisztematikus gyűjteménygyarapítás, a megszerzett dokumentumok őrzése, állagmegóvása, a rendszeres kiállítás- rendezés, az információszolgáltatás és a kutatószolgálat jelenti. Az állomány főbb adatai (hozzávetőleges számok): 500 ezer fotó, ebből 70 ezer feldolgozva; 10 ezer mozgókép 4 ezer hordozón; 6 ezer kötet könyv 10-12 nyelven; továbbá folyóirattár 85 különféle szaklap példányaival, plakáttár, szcenikai tár, újságkivágat- és cikkgyűjtemény. A Táncarchívum legnagyobb jelentőségű egysége a hagyatéki állomány, amelyben közel 90 táncos, koreográfus, tánc-történész anyagait találni, kéziratoktól a kottákig, tárgyi emlékektől fotóalbumokig, zömmel ömlesztett, feldolgozatlan formában. A hagyatékok feldolgozásához az archívumban sem megfelelő számú munkatárs, sem megfelelő anyagi eszköz nem áll rendelkezésre. A pályázattal ezt a hiányt kívánjuk tovább csökkenteni. 2010–2014 között az OTKA K81672 számú kutatás keretében feldolgoztuk, némely tekintetben publikáltuk, illetve más kuta-

táshoz hasznosítottuk Anda Margit, Barótiné Egey Klára, Bogár Richárd, Brada Rezső, Brada Rózi, Dienes Gedeon, Dienes Valéria, Hamala Irén, Harangozó Gyula, Hidas Hedvig, Hirschberg Erzsébet, Nirschy Emília, Ortutayné Kemény Zsuzsa, Palasovszky Ödön, Pallay Anna, Pásztor Vera, Szentpál Olga, Vályi Rózi hagyatékait. Az újabb négy éves ciklusban a kutatás továbbra is az OSZMI engedélyével és nyilvántartásba vételi szabályzata szerint történik majd, a Táncarchívum munkatársainak közreműködésével. Elsősorban azoknak a művészeknek/ pedagógusoknak a hagyatékát kívánjuk feltárni és közzétenni, akiknek pályája – a táncművészet bármely területén dolgoztak is – kimondottan innovatív volt, így nagyban hozzájárult a magyar táncművészet modernizációjához. A másik vezető szempont e művészek kiterjedt, de alig dokumentált nemzetközi kapcsolatrendszere, amely lehetővé tette, hogy a magyar táncművészet többféle szalon köztödhessen a korabeli nemzetközi mozgalmakhoz, irányzatokhoz. A feldolgozni tervezett hagyatékok: Eck Imre, Förstner Magda, Imre Zoltán, Lőrinc György, Milloss Aurél, Nádas Ferenc, Nádas Marcella, Róna Viktor, Tiszay Andor, Turnay Alice. Ezek közül méreteiben kiemelkedik a Róna Viktor-hagyaték. Róna Viktor, a 20. század második felének egyik legkiemelkedőbb balettművésze nagy nemzetközi karriert futott be, ezért indokolt néhány jelentős európai táncköz- pontban megvizsgálni a társintézményeknél fellelhető anyagokat. Szintén fontos, hogy Róna Viktor két partnerével, Orosz Adállal és Kun Zsuzsával interjú készüljön, a hagyaték egyes darbjainak azonosításához, értelmezéséhez.

A kutatás módszerei:

1. *Levéltári forráskutatás.* Intézmények: Magyar Nemzeti Levéltár, MTA Zene- tudományi Intézet, Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tára, OSZMI Táncarchívuma.
2. *Irattári forráskutatás.* A Magyar Állami Operaház, a Magyar Táncművészeti Főiskola saját, tárgyidőszakra vonatkozó levéltári jellegű iratanyaga.
3. *Statisztikai adatok összegyűjtése.* Hallgatói/oktatói létszámadatok, az intéz- mények gazdálkodási adatai az oktatási intézmények irattárából, illetve a KSH Könyvtárából.
4. *Bibliográfiai kutatás.* A hazai táncművészeti szakajtó további, tematizált át- tekintése. Intézmények: ELTE Egyetemi Könyvtár, Országos Széchényi Könyv- tár, Országgyűlési Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, OSZMI Táncar- chívuma.
5. *Visszaemlékezések és oral history.* Fel kell dolgozni a már meglevő életút-in- terjúkat, másrészt az élő szemtanúkkal interjúkat kell készíteni. Intézmények: Országos Széchényi Könyvtár, OSZMI Táncarchívuma.

A kutatási eredmények közzétételi módjai:

1. nyomtatásban megjelenő eredmények: forráspublikációk, tanulmányok, monográfia
2. elektronikusan megjelenő eredmények: adatbázisok
3. szóban elhangzó eredmények: konferencia előadások
4. időszaki kiállítások: a feltárt dokumentumokból, a pályázat futamideje alatt két alkalommal

III. A pályázatban együttműködni kívánó kutatók és a segédszemélyzet

1. A pályázatban részt vevő *senior kutatók* valamennyien a Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszékének aktív vagy nyugdíjas oktatói. Vezető kutató: dr. habil. Bolvári-Takács Gábor PhD, történész, főiskolai tanár. Senior kutatók: Fuchs Livia táncörténész, ny. tszv. főiskolai docens; Horváthné Major Rita táncörténész, doktorjelölt, tanszékvezető főiskolai tanár; Nagy Péter Miklós (Tóvay Nagy Péter) PhD, egyetemi docens; Gara Márk táncörténész, művésztanár. További *kutatók*: Macher Szilárd Harangozó-díjas táncművész, doktorjelölt, egyetemi docens, intézetigazgató (MTF Táncművészképző Intézet, Klasszikus Balett Tanszék); Kovács Ilona PhD, zenetörténész, egyetemi docens (MTF Elméleti Tanszék); Péter Petra táncörténész, doktorjelölt.
2. Tekintettel arra, hogy a kutatás írásbeli források feltárását és publikálást célozza, a dokumentumok megfelelő előkészítésére, gépelési és adatrögzítési feladatok ellátására, a kiállítás-építéssel összefüggő fizikai munkára *segédszemélyzetet* tervezünk, a feladatokhoz mérten kereset kiegészítéssel, eseti megbízási szerződéssel vagy számlás kifizetésként.

IV. Kutatási háttér és infrastruktúra

1. A Magyar Táncművészeti Főiskolán (1950–1990 között Állami Balett Intézet) a kezdetektől fogva folyt kutatómunka. Korábban elsősorban a pedagógiai-módszertani kutatások kerültek előtérbe, hiszen az oktatás fejlesztéséhez ez elengedhetetlenül fontos volt, másrészt pedig ebben az intézményben koncentráldott az a szellemi erő, amely a magyar hivatásos táncművész-képzésben élen járt. Ebben a munkában különösen fontos részt vállalt többek mellett Merényi Zsuzsa, Hidas Hedvig, Nádas Marcella. A pedagógusképzés elindításakor (1955) tovább erősödtek ezek a kutatások, amelyek táncesztétikai területeket is érintettek. Ezeknek az úttörő kutatásoknak az eredményeképpen számos tankönyv, tanjegyzet, módszertani útmutató született a főiskola kiadásában. 1992-től új és egyedülálló képzéssel gazdagodott a főiskolai képzés. A táncelméleti szakíró szak – a felsőfokú táncművész képzés területén Európában is

ritkaságnak számító program – olyan új elméleti-kutatási dimenziókat nyitott a főiskolán tanító elméleti oktatók számára, amely lendületet adott a korszerű táncelméleti-táncörténeti kutatás megindításához.

2. Az intézményben folyó tudományos munka az egyéni oktatói kutatómunka mellett intézményes formában, a különböző tanszéki kutatásokat integráló 2007-ben alapított Táncudományi Kutatóközpont keretében zajlik. Ennek háttérében a Főiskola szervezeti egységei (Elméleti Tanszék, Klasszikus Balett Tanszék, Moderntánc Tanszék, Koreográfus és Táncpedagógus Tanszék, Néptánc Tanszék, Pedagógia és Pszichológia Tanszék) állnak. A Kutatóközpont célja, hogy a főiskolán működő oktató-kutatók a magyar tudományos közéletben szervezeten képviselhesék a táncudomány ügyét, feladata pedig az egyéni kutatások integrálása és szintetizálása; kutatási főirányok kialakítása, munkacsoportok létrehozása és koordinálása; a főiskola kutatási prioritásainak megvalósítása; együttműködés hazai tudományos műhelyekkel; kapcsolatépítés nemzetközi kutatóközpontokkal, nemzetközi programokhoz történő csatlakozás; a kutatási pályázati lehetőségek jobb kihasználása. A központ gondozásában 2009-ben két periodika indult: Táncudományi Közlemények (folyóirat, ISSN 2060-7148), Táncművészet és tudomány (kiadványsorozat, ISSN 2060-7091). Az OTKA-pályázat szakmai háttérintézménye a Táncudományi Kutatóközpont.

3. A kutatási eredmények közzétételét alapvetően elősegíti a főiskolán rendezett nemzetközi táncudományi konferenciák sora. A 2007 novemberében Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban címmel megrendezett első konferencia széles körben mérte fel és mutatta meg a főiskola kutató kapacitását és kijelölte a további kutatási irányokat. A programot 2009-ben Perspektívák az új évezredben, a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban; 2011-ben Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban; 2013-ban Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban címmel rendeztük meg. Valamennyi tanácskozás anyaga kötetben is napvilágot látott.

4. A fentiek alapján állíthatjuk, hogy Magyar Táncművészeti Főiskolán a táncudomány területén az utóbbi évtizedben olyan mértékű fejlődés zajlott le, amely más tudományágakban több évtized alatt valósult meg. A jelen pályázatban részt vevő kutatók e munkában meghatározó szerepet játszottak. Mindez igazolja a főiskola, mint kutatási infrastruktúra alkalmasságát.

Budapest, 2015. január 29.

Dr. Bolvári-Takács Gábor
pályázó

4. További kutatások a főiskolán, illetve a főiskola közreműködésével²⁹

Életreform és reformpedagógia³⁰

Az Országos Tudományos Kutatási Alap és az Osztrák–Magyar Tudományos és Oktatási Akció Alapítvány által támogatott, reformpedagógiai témájú kutatásokra alapozott, nemzetközi társadalomtörténeti kutatási projekt, amely interdiszciplináris megközelítéssel vizsgálja a reformpedagógia és a 20. század elején kibontakozó életreform mozgalmakat, az ezek részeként megjelenő különböző mozdulatművészeti irányzatokat és az ezekhez kapcsolódó táncpedagógiai törekvéseket.³¹

Témavezető: Németh András, kutatóhely: ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

OTKA-kutatások:

- T6786 Reformpedagógiai irányzatok összehasonlító vizsgálata (1993–1995)

²⁹ Nem teljes körű összefoglalás.

³⁰ Az adatokat Németh András bocsátotta rendelkezésemre.

³¹ A kutatáshoz kapcsolódó jelentősebb munkák: Németh András: A reformpedagógiai múltja és jelene. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996; Németh András – Skiera, Ehrenhard: Reformpedagógia és az iskola reformja. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999; Mikonya György: Kiút vagy tévút? Reformpedagógiai újítások a német internátusi nevelésben. Eötvös József Kiadó, Budapest, 2003; Németh András, Mikonya György, Skiera Ehrenhard (szerk.): Reformpedagógia és életreform. Gondolat Kiadó, Budapest, 2005; Skiera, Ehrenhard, Németh András, Mikonya György (Hrsg.): Reformpädagogik und Lebensreform in Mitteleuropa. Gondolat Kiadó, Budapest, 2006; Mikonya György: Rend a rendtelenségben avagy a szabadság útvesztői. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2008; Hopfner Johanna, Németh András (Hrsg.): Pädagogische und kulturelle Strömungen in der k.u.k. Monarchie. Peter Lang, Frankfurt am Main, 2008; Boreczky Ágnes: Majdnem száz év. – Boreczky Ágnes beszélget Méhes Verával. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009; Tészláb Júlia: Játék-pedagógia, gyermek kultúra. Gondolat Kiadó, Budapest, 2011; Németh András – Pirka Veronika (szerk.): Pädagogische und kulturelle Strömungen in der k.u.k. Monarchie II. Eine Sammlung aus der Beiträgen der internationalen Konferenz, 24–25 April 2009, Fürstfeld = Neveléstörténet, 7. 1–2. sz. 2010. különszám; Németh András – Pirka Veronika (szerk.): Az életreform és reformpedagógia – recepció és intézményesülési folyamatok a 20. század első felében. Gondolat Kiadó, Budapest, 2013; Beke László – Németh András – Vincze Gabriella (szerk.): Mozdulat – magyar mozdulatművészet a korabeli társadalom és művészet tükrében. Gondolat Kiadó, Budapest, 2013; Németh András – Pukánszky Béla – Pirka Veronika (szerk.): Továbbélő utópiák. Gondolat Kiadó, 2014.

- T22253 Reformpedagógiai és alternatív irányzatok összehasonlító vizsgálata: nemzetközi tendenciák, adaptációs modellek (1997–2001)
- K37337 Életreform mozgalmak és a reformpedagógia (2002–2006)
- K68484 Életreform mozgalmak és a reformpedagógia (2007–2013)
- K111833 Reformpedagógia és életreform – recepció tendenciák, intézményesülési folyamatok (2015–2018)

A főiskola projekthez való kapcsolódásának főbb területei és eredményei:

- a) A kutatásba bekapcsolódó oktatók: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Mizerák Katalin, valamint doktoranduszként Kovács Henrik; továbbá BA és MA hallgatók.
- b) Együttműködés az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógiatörténeti Program keretében.
- c) Kapcsolódó közös rendezvények: A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században. 2010; Továbbélő utópiák szimpózium 2013; ONK 2010 közös szimpózium; tematikus szekciók a főiskolai táncstudományi konferenciákon: 2007, 2009, 2011, 2015.
- d) Közös tanulmánykötet: Bolvári Gábor et al. (szerk.): A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012.

A Kárpát-medencei tánckultúra alaprétégének összehasonlító-történeti kutatása³²

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat 1324/1997. nyilvántartási számú pályázata. Időszak: 1997–2000. A kutatás vezetője: Pesovár Ernő CSc, c. főiskolai tanár; kutatóhely: MTF Néptánc Tanszék, közreműködő kutatóhely: MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya. A támogatás összege a teljes időszakra: 2.800 eFt.

A néptáncpedagógus-képzés szakmódszertanának fejlesztése³³

Az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási kutatási programjának keretében lebonyolított pályázat. Időszak: 2002. A kutatás vezetője: Gál Jenő főiskolai tanár. Közreműködő kutatók: a MTF Néptánc Tanszék oktatói: Fügedi János, Jakab-

³² Az adatokat Fügedi János bocsátotta rendelkezésemre.

³³ Az adatokat Fügedi János bocsátotta rendelkezésemre.

né Zórándi Mária és Lévai Péter. A támogatás összege a teljes időszakra: 3.000 eFt. A kutatás eredményei a pedagógus-képzésben, a néptánc-módszertan oktatásában hasznosultak.

A táncos tehetség azonosítása és gondozása³⁴

A 2010-ben indult kutatási programban a főiskola részéről vezetőként Mizerák Katalin vett részt. A programot Jakabné Zórándi Mária és Demarcsek Zsuzsa indították el. A kutatásban részt vevő intézmények: Alba Regia Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Székesfehérvár; Apáczai Művészeti Iskola, Pécs; Bokréta Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Sátoraljaújhely; Classic Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szeged; Garay János Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szekszárd; Jövőnkért Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szentés; Kaffka Margit Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Miskolc; Keresztury Dezső AMK és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Zalaegerszeg; Művészeti Középiskola és Kollégium, Nyíregyháza; Pápai Református Kollégium Tánc-Lánc Alapfokú Művészetoktatási Intézménye, Pápa; Royal Művészeti Balettiskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szeged; Sárospataki Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Sárospatak; Szilver Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Kunszentmárton; Vásárhelyi László Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Nyíregyháza. A kutatáshoz kapcsolódó tehetséggondozó programban részt vevő koreográfusok közül a főiskolához kötődnek: Diószegi László, Gaál Mariann, Lőrinc Katalin, Zsámboki Marcell.

A kutatás eredményeit a Tánc-OK. A táncos tehetség azonosítása és gondozása című kötet tartalmazza.³⁵ A mű három tanulmánya közül az első a tehetségek azonosításának, gondozásának, jogi és szervezeti kereteinek aspektusait, alapfogalmait foglalja össze. A második – a kiadvány törzsanyagául szolgáló – írás a táncos tehetség azonosításával és gondozásával kapcsolatos, a Magyar Táncművészeti Főiskola partnerintézményeiben végzett kutatás elméleti hátterét és eredményeit mutatja be. A harmadik tanulmány a táncos tehetségek felismerésével és gondozásával kapcsolatban a táncpedagógia szerepvállalására fókuszál.

További pályázatok

A *Nemzeti Kulturális Alap(program)* (NKA) szakmai kollégiumai folyamatosan támogatták szakmai-módszertani kiadványok, tankönyvek, periodikák megjelentetését.

Az *Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért* (AMFK) támogatta új tananyagok kidolgozását, megjelentetését és az eszközbeszerzést.

A *Közoktatási Modernizációs Közalapítvány* (KOMA) támogatta a komplex zenei nevelés tantervi programjának általi kidolgozását (1996–97, projektvezető: Károly Róbert), az Orff–Schulwerk-módszer adaptálásához szükséges eszközbeszerzést.

³⁴ Az adatokat Mizerák Katalin bocsátotta rendelkezésemre.

³⁵ Demarcsek Zsuzsa – Mező Ferenc – Mizerák Katalin: Tánc-OK. A táncos tehetség azonosítása és gondozása. Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Debrecen – Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University in Nitra. 2012. 314 o. ISBN 978-615-5267-00-0

5. Kutatási infrastruktúra

Vályi Rózsi Könyvtár és Táncművészeti Archívum

A főiskola Szervezeti és Működési Szabályzatának 28.§ (1) bekezdése jelenleg az alábbiakat tartalmazza: „A Vályi Rózsi Könyvtár a táncművészeti, tánctudományi, táncpedagógiai terület könyvtári ellátásáért felelős nyilvános szakkönyvtár és intézményi könyvtár, szakirodalmi, információs, oktatási és kutatási feladatokat ellátó nyilvános tudományos közgyűjtemény. Feladatai ellátása során gyűjti, nyilvántartja, feldolgozza és a főiskolai, középiskolai képzési kínálatához igazodva rendelkezésre bocsátja a főiskolán oktatott művészeti és tudományterületekre, valamint az MTF által fenntartott többcélú köznevelési intézményben felhasználandó irodalmi és szakirodalmi területre vonatkozó dokumentumokat, továbbá kezeli a főiskola történeti értékű levéltári iratanyagát. Feladata továbbá a főiskolán készített vagy más forrásból kapott (esetleg vásárolt), a főiskola táncművészeti, táncpedagógiai tevékenységével összefüggő hang- és képfelvételek nyilvántartása és kezelése. A Könyvtári közgyűjteménybe tartozó irodalmi, szakirodalmi dokumentációk, kép- és hanganyagok körét, kezelését, használati feltételeit a Könyvtár Szervezeti és Működési Szabályzata tartalmazza.”³⁶

A Magyar Táncművészeti Főiskola Vályi Rózsi Könyvtára nyilvános intézmény, használata díjmentes. Ellát felsőoktatási könyvtári, táncművészeti szakkönyvtári, valamint nyolc évfolyamos (5-12. évfolyam) gimnázium könyvtári funkciókat, tárolja a főiskola történeti értékű iratanyagát. A látogatók körét a művészképzésben részt vevő 10-19 éves korosztály, a koreográfus- és pedagógusképzésben részt vevő felnőtt hallgatók, tanárok és oktatók, táncművészek és más szakemberek, továbbá külső érdeklődők alkotják. A könyvtár állománya közel 30 ezer db dokumentum: 14.000 db könyv, 740 kötet szakmai folyóirat; 2.750 db kotta; 2.200 db hang- és videofelvétel; 1.600 db szakdolgozat; 1.630 db diaposzítív; 130 db fotóalbum és mintegy 6.100 db jegyzet.

Az Állami Balett Intézet 1950-ben történt megalapítását követő években az oktatás gyakran változó helyszíneken, különböző épületekben folyt. Az 1952/53-as tanévtől az Andrássy út (akkor: Sztálin út, majd Népköztársaság útja) 25. szám alatti épület földszintjén kapott helyet a könyvtár, a tanári szoba melletti kis helyiségben. Állománya a megszűnő kisebb könyvtárakból (pl. az operaház balettiskolájától átvett könyvekből, speciális szakmai jegyzetektől és iskolai tankönyvekből) állt össze. A tanári és az ifjúsági könyvtár nem különült el, nyilvántartás sem készült. Az elméleti oktatás kabinet-rendszerben folyt: a kabinetek valamely tantárgy oktatására létesített szaktanteremből, szertárból és szekrényekben elzárt szakkönyvekből álló egységek voltak. Felelősük a tantárgyat tanító tanárok egyike volt.

Az intézmény évkönyvében 1960-ban történt említés a könyvtár létéről, hogy filmarchívummal, külföldi szakkönyvekkel, folyóiratokkal kellene kiegészíteni. 1968-ban létrehozták a Metodikai Kabinetet, amelynek keretében Könyv-és Zeneműtár, majd 1973-tól a Vizuális és Audio Archívum működött. Vezetője 1981-ig Lugossy Emma volt. Az 1976/77-es tanévben a VII. Kazinczy utca 42-44-ben új balett termek épültek, és ide kerültek a Metodikai Kabinet részét képező egységek, így a könyvtár is. 1981-ben átfogó állományellenőrzés történt, továbbá jelentős mértékű, főleg a gyűjtőkörbe nem illő dokumentumok selejtezése és a kották beletározása, egyidejűleg különvált a Videó- és Hangtár. A krónikus helyhiány miatt 1986-ban a Népköztársaság úti épület II. emeletén levő egyik lakásban (100m²) megkezdődött a könyvtár helyiségeinek kialakítása. A költözés 1987 nyarán zajlott le, amelyet 1988/89-ben teljes körű leltár követett. Az ÁBI Általános Iskolája és Gimnáziumának kabinetjeiből is ekkor kerültek át egységes leltári tételként a dokumentumok. A főiskolai struktúrájának megfelelően 1994-ben a főtitkár vezetésével újjáalakult és 1998-ig működött a Könyvtári Tanács. Az intézményi iratanyag szakszerű feltárását és selejtezését követően 1999-ben a könyvtár levéltárral bővült. Időközben a könyvtárat a minisztérium nyilvános könyvtárként nyilvántartásba vette.³⁷

A főiskola 2001-ben vehette birtokba a XIV. Columbus utca 87-89. szám alatti, eredetileg is oktatási célra épült ingatlant, a következő évben pedig a 12 vadonatúj balett-termet magában foglaló szakmai épületet. 2001 őszén az Andrássy úti épület elhagyásával együtt a könyvtár is átköltözött a Columbus utcába, sajnos, lényegesen rosszabb körülmények közé. Az alagsori helyiségben kialakított, ideiglenesnek szánt területen az állomány túlnyomó részét a szabadpolcos hozzáférés megszüntetésével, tömör raktározási rendszerben,

³⁶ Magyar Táncművészeti Főiskola Szervezeti és Működési Szabályzata, 2016. február 10. MTF/595/2016. ikt. szám. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

³⁷ Az áttekintéshez felhasználtam Bíróiné Tóth Irén könyvtárvezető 2009. július 15-én kelt, A Magyar Táncművészeti Főiskola Könyvtárának vázlatos története című belső feljegyzését. Ikt. szám nélkül.

gördülő szekrényekben kellett elhelyezni (83 m²), s a folyosóból leválasztott szakasz funkcionált olvasóteremként (21 m²). Ezen az állapoton kívánt változtatni a TÁMOP-3.2.4-09/1/KMR-2010-0019 számú, könyvtárfejlesztési projekt (vezetője: Bolvári-Takács Gábor). A 2011. januárjában elindított építkezés az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, teljes összege 23.182.996,- Ft volt. „A táncművészet és a tudomány szolgálatában. A Magyar Táncművészeti Főiskola könyvtári szolgáltatásainak fejlesztése” projekt célja a főiskola könyvtári szolgáltatásainak komplex fejlesztése volt, a használók igényeinek figyelembe vételével kialakított új könyvtári terekben. Ennek keretében a főiskola Columbus utcai campusán belül új épületbe, az ún. Kisházba költözött a könyvtár, ahol olvasótermet, kutatásra, elmélyült munkára alkalmas kutatóhelyeket is kialakítottunk és biztosítjuk az internethasználatot. A könyvtárvezető és munkatársa számára is megteremtettük a nyugodt és hatékony munkavégzés feltételeit, önálló irodahelyiség kialakításával. A táncművészeti terület speciális igényeinek és az országos lelőhely-nyilvántartás elveinek egyaránt megfelelő, az országos könyvtári projektekkel összehangolható nyilvántartást vezettünk be, így elektronikusan elérhetővé válik a könyvtár teljes katalógusa. Interaktív könyvtári portált alakítottunk ki, amely 2012. január 1-től, napi 24 órában a látogatók rendelkezésére áll. Megtekinthető pl. a főiskolán megvásárolható jegyzetek, a főiskolára járó folyóiratok, az itt elfogadott szakdolgozatok és oktatóink publikációinak jegyzéke. Nemcsak könyvtárunk online katalógusa, hanem az országos közös katalógusok és minden fontos szakirányú adatbázis is elérhető honlapunkról. A vidéki partnerintézményeinkben és gyakorlóléhelyeinken tanulók linkjeink segítségével böngészhetnek a közelükben lévő könyvtárak online katalógusában is. Honlapunkról elérhetők a digitális könyvtárak és digitális folyóiratok is. Azóta folyamatosan bővül a könyvtárból ingyenesen elérhető elektronikus adatbázisok száma.³⁸

A főiskola Szenátusa úgy döntött, hogy a megújult könyvtárat Vályi Rózsi (1907–2003) művészet- és tánc történeleméről, az Állami Balett Intézet alapító tanáráról nevezi el. A 2011. december 9-ei, sajtótájékoztatóval egybekötött megnyitó és avatóünnepség programja a következő volt: Szakály György: Megnyitó; Huszti Péter: Ünnepi beszéd; Major Rita: Megemlékezés Vályi Rózsi tánc történeleméről; Szakály György: A Vályi Rózsi Könyvtár ünnepélyes átadása; Herke Péter: Az új könyvtár bemutatása; Bolvári-Takács Gábor: A régi könyvtárhelyiségről és az átköltözés folyamatáról szóló kisfilm vetítése; Herke Péter: Az új könyvtári portál bemutatása. A projekt megvalósításában további jelentős

szerepet vállaltak Gáspár Emese, Heim Pál, Horváth Henrietta, Jakucs Gabriella, Schmidt Antalné.³⁹

2011. elején újjáalakult a Könyvtári és Kiadói Tanács, a főiskola Tudományos Tanácsa által létrehozott és felügyelt testületként, amely koordinációs és információáramlást elősegítő, szakmai előkészítő és végrehajtást ellenőrző feladatok látott el. 2015-ben beolvadt a Tudományos Tanácsba.

A könyvtár szervezetében jelentős változást jelentett a főiskola szenátusának 2015. szeptember 16-án hozott határozata, amellyel az 1981-ben leválasztott Audiovizuális Stúdió és Táncművészeti Archívum feladatköréből a gyűjteményi feladatokat a könyvtárhoz csatolta.⁴⁰ A főiskola országos viszonylatban is egyedülálló táncművészeti audiovizuális archívummal rendelkezik, történeti értékű felvételeket őriz. A több ezer darabos videó- és hanganyag állomány nyilvántartása számítógépen történik. A stúdió – az utóbbi évek tervszerű fejlesztéseinek eredményeként – korszerű technikai felszereltséggel bír: rögzítő- és montírozó eszközök, videó- és CD-másolók, keverőpult stb.

A Magyar Táncművészeti Főiskola Vályi Rózsi Könyvtára hatékonyan szolgálja a táncművész- és táncpedagógus-képzést, a minőségi oktatást, az egész életen át tartó tanulást.

Kutatási-fejlesztési pályázatok

Az intézményi – benne a kutatási – infrastruktúra fejlesztési elképzelések első fontos sikerét a Felsőoktatási Fejlesztési Alapból elnyert két pályázat keretében 1995–96 és 1998–99-ben megvalósított beruházások jelentették. Az 1994-ben beadott FEFA 1708. számú, *A táncművészképzés megújítása* című, valamint az 1997-ben beadott FEFA 2217. számú *A táncművészképzés megújítása II.* című pályázatok keretében a főiskola összesen 20 millió forintot használhatott fel. A kutatási infrastruktúra terén az eredmények – az oktatásfejlesztési beruházások mellett – a következők voltak: a tankönyv- és jegyzetsorozat megindítása; az Audiovizuális Stúdió és Szakmai Archívum eszközparkjának fejlesztése; oktatástechnikai eszközök beszerzése. A pályázatok projektvezetője Bolvári-Takács Gábor volt.

³⁹ Megjelent: Átadták a Vályi Rózsi Könyvtárat = Tánc tudományi Közlemények, III. évf. 2011. 2. szám, 86–87. o.

⁴⁰ MTF/550/2015. ikt. számú irat. MTF irattára.

³⁸ Megjelent: A táncművészet és a tudomány szolgálatában = Tánc tudományi Közlemények, III. évf. 2011. 1. szám, 100–101. o.

II. TUDOMÁNYOS FÓRUMOK

1. Tánc tudományi konferenciák

Intézményünkben az Állami Balett Intézet fennállásának 20. évfordulója alkalmából 1970-ben művészetpedagógiai ülészeket rendeztek, amelynek néhány előadása az intézet jubileumi évkönyvében is megjelent.⁴¹ A 2007-ben indított konferencia-sorozat azonban már nem valamely évforduló vagy más program kísérő rendezvényeként, hanem önálló szakmai fórumként valósult meg.

Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Tánc tudományi konferencia

Időpont: 2007. november 9–10.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola

A konferencia Tudományos Szervező Bizottsága: Bernáth László, Bolvári-Takács Gábor, Fodor Antal, Major Rita, Mizerák Katalin, Németh András.

A konferencia programja⁴²

Szekció előadások

Antal László: A néptánc-pedagógia tudományos alapjai és lehetséges modelljei*

Bajnok Dániel: Zorba ősei, avagy tánc az ókori Hellaszban

Benyő Hedvig: „Széles pillanatok.” A táncnyelv fordítási problémái*

Bernáth László: A tánc mint vizuális inger és esztétikai élmény*

⁴¹ Az Állami Balett Intézet 20 éves fennállása alkalmából rendezett művészetpedagógiai ülészek referátumai. In: Az Állami Balett Intézet húsz éves fennállásának jubileumi évkönyve. Felelős szerkesztő: Lugossy Emma. Állami Balett Intézet, Budapest, 1970. 3–30. o.

⁴² A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását és a kísérő programok leírását is tartalmazza: Németh András et al. (szerk.): Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2009.

Bolvári-Takács Gábor: Rögös úton. Dokumentumok az Állami Balett Intézet első tanévéből*

Fodor Antal: A „Szent tehén”, avagy a hagyomány és korszerűség az Operaház Balettegyüttesének repertoárján az elmúlt 50 évben

Forgács D. Péter: A magyaros táncok értelme az osztrák identitásban*

Fügedi János: A táncírás használatának hatása a tánctanulásra*

Gaál Mariann: A kreativitás a táncoktatásban*

Gara Márk: „Ezer szállal.” Nemzetközi hatások a két világháború közötti magyar balettszínpadon*

Gelenczey-Mihály Alirán: A Nő kálváriája, avagy Bozsik Yvette *Varázsfuvolója*

Hatala Boglárka: Képességfejlesztés a klasszikus balett oktatásban

Hegedűs Sándor: A kortárs táncszínházi előadások értelmezésének (megértésének) sajátosságairól*

Jakabné Zórándi Mária: Gondolatok a művészetpedagógia jelenéről és jövőjéről*

Károly Róbert: A hangszeroktatás innovációja a Magyar Táncművészeti Főiskola zenei képzésében a salzburgi Orff Intézet legújabb tapasztalatainak adaptációjával*

Kovács Henrik: A háromugrós mozdulatsorának néptánc-pedagógiai alkalmazása*

Kövágó Zsuzsa: A ketrec szabadsága. Roland Petit *A Fiatalember és a Halál* című koreográfiájának egy lehetséges olvasata*

Krisztián Ágota: A formát öltött érzés. Művészeti terápiás elemeket tartalmazó önismeret-tréning tapasztalatai*

Lévai Péter: Játékos mozgástanulás és mozgásfejlesztés iskolai keretek között*

Lőrinc Katalin: A kreativitás lehetőségei a klasszikus balett oktatásában*

Macher Szilárd: Mozgástudatos gyakorlás a klasszikus balettben. Kiegészítő technikák*

Mády Ferenc: Az egészségtan helye és szerepe a táncpedagógus- és koreográfus-képzésben*

Mahovics Tamás: Pedagógiai kísérlet a kinetográfia alkalmazására a 6-8 éves gyermekek táncoktatásában*

Major Rita: Imígyen táncol Zarathusztra. Hagyomány és újítás Maurice Béjart művészetében*

Mikonya György: A tánctanulás motivációs rendszere

Mizerák Katalin: Az új didaktikai módszerek bevezetése a művészeti oktatásban*

Németh András: Az emberi test, mint a kommunikáció médiuma. A testhasználat és a performativitás pedagógiai történeti antropológiai vázlata*

Perger Gábor: Róma és a tánc*

Sátor Nóra: A csend és a ritmus – időben és térben, idebent és odakint*

Sirató Ildikó: Színjáték-dramaturgia – mozgásdramaturgia

Szécsényiné Fekete Irén: Az előkészítő és képességfejlesztő tantárgyprogramok helye és feladata a speciális (táncági) mozgásoktatásban

Szell Rita: Kinek kell a régi tánc a 21. században? *

Tóvay Nagy Péter: Tánc és frigykötés. A táncsal kapcsolatos érvelés Sir Thomas Elyot *The Boke Named the Governour* című művében*

Zelencsuk Tímea: A zeneelméleti ismeretek alapvető szerepe a táncművész és táncpedagógus képzésben, avagy magabiztos zenei ismeretek nélkül nincs igazi táncszakember*

Tudományos diákköri előadások

Balikóné Elmer Felícia: A művészetpedagógia devalválódása a rendszerváltás után*

Bálint Judit: Középkori történelemóra*

Bata Rita: Bevezetés Délkelet-Ázsia tradicionális előadó-művészetébe. A nyugati kortárs tánc szellemi megújulásának egy lehetséges útja*

Budainé Balatoni Katalin: Táncos mozgásfejlesztés az óvodában mozgásos játékok segítségével. Az ugróiskola*

Füsi Gyöngyi: A kontaktimprovizáció alkalmazásának lehetőségei az alapfokú művészetoktatásban*

Hámori Ferenc Balázs: „S én hordozom az műnyasszonyt egyfelől” Zene- és tánc történeti adatok Nádasdy Tamás nádor családi levelezéséből

Hortobágyi Ivett: A népdalok jelentősége a néptánc oktatásban*

Juhász Dóra: A test és a szerep transzparenciája, avagy az „áttetsző táncos” fogalma*

Kézér Gabriella: Tükör – A projekt módszer szerepe a mai pedagógiában

Kiss Gergely Dávid: Megújulás a hagyományban

Mufics-Szuhanyik Csilla: Új táncpszichológiai aspektusok a táncpedagógia módszertanában (Educational Kinesiology)

Rackné Molnár Krisztina: A kreatív gondolkodásra nevelés hatása a személyiségfejlesztésben a művészetoktatás területén

Ruszné Hodonszky Júlia: A táncoktatás emocionális és intellektuális hatásai gyermekkorban*

Seres Zoltán: A holisztikus szemlélet hiánya, illetve alkalmazhatósága a táncpedagógus-képzésben és a táncművészet oktatásában

Seszták Ágota: Lét és alkotás – A lélektan és művészet találkozási pontjai

Szőnyei Anett: A két különböző lábhangsúlyos csárdás és a páros forgás tanításának módszertani lehetőségei*

Tóth Anikó: Az alapfokú művészeti iskolák és a táncoktatás helyzete*

Vass Andrea: Táncóra vagy terápia?

Vida Anna: A páros viszonyok oktatásának szerepe és lehetőségei a nevelésben*

Virághné Vajda Gyöngyvér: A mozgás és a tánc jelentősége az indián kultúrában. Indiántábor*

Kísérő programok

Nyitótánc – a főiskola növendékeinek műsora

Táncbemutató – a főiskola növendékeinek és hallgatóinak műsora

Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. II. Tánc tudományi Konferencia

Időpont: 2009. november 6–7.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszék, Pedagógusképző Tanszék, Tánc tudományi Kutatóközpont.

A konferencia Tudományos Programbizottsága: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Major Rita, Mizerák Katalin, Németh András.

A konferencia Szervező Bizottsága: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita, Mizerák Katalin, Nagy Péter Miklós, Schanda Beáta.

A konferencia programja⁴³

Szekció előadások

Antal László: A hallgatók szakválasztásának attitűdbeli és motivációs tényezői a Magyar Táncművészeti Főiskola szombathelyi tagozatán*

Bányász-Németh Tilda: Az 1920-as és '30-as évek magyar zenei mozgalmi az életreform tükrében*

Bob Fülöp Erzsébet: „Minden szétesik” – Színészi testgesztus és kontextus*

⁴³ A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását és a kísérő programok leírását is tartalmazza: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011.

Bolvári-Takács Gábor: Az intézménytörténeti kutatások dimenziói és távlatai a Magyar Táncművészeti Főiskolán*

Bólya Anna Mária: Fontos képességek fejlesztése a pedagógus-képzésben: a ritmikai pontosság és a zene táncban való interpretálása*

Deák Anita – Tóth Lilla – Bernáth László – Bogner Péter – Révész György: Az érzelmi ingerek hatása a kognitív teljesítményre*

Dóka Krisztina: Gondolatok a magyar táncfolklor akkulturációjáról*

Forgács Dávid Péter: A tánc forgalmi értéke és konvertibilitása. Vázlatok a tánc szociológiájához*

Fügedi János: A magyarországi táncjelírás-pedagógia megújításának kezdetei*

Gaál Mariann: Tánc és film, avagy a mozgás és a két dimenzió találkozása

Gál Eszter: A testtudati munka*

Gáspár Emese: Az egészséges életmód érdekében végzett attitűdformálás lehetőségei a táncművészképzés területén*

Gyebnár Viktória: TCT: a vizuális tehetség szűrésére kifejlesztett teszt bemutatása

Jakabné Zórándi Mária: Bevezetés a magyar színpadi néptánc történetébe*

Károly Róbert: „...tőlünk hány fényévre található a Webern-galaxis” – A zeneművek befogadásának és a muzikalitás művészi igénnyé válásának pedagógiája a táncművészképzésben*

Kovács Henrik: A Gyöngyösbokréta mint széles társadalmi rétegek életreform-mozgalma*

Krisztián Ágota: Mozogjunk, hogy jobban tudjunk számolni? A vizuális-téri képesség és a testkép kapcsolata az elemi matematikai készségekkel*

László Attila: Aktuális nemzetközi viselkedéskultúra és protokoll az európai művészetoktatásban és táncpedagógus-képzésben

Lévai Péter: Modul óravezetés a művészeti alapoktatásban: a készség- és képességfejlesztés új perspektívái*

Lőrinc Katalin: A nonverbális kommunikáció jelentősége a pedagógiai helyzetben. Tapasztalatok a balett-teremből*

Macher Szilárd: Balettmesterek kihívásai a 21. században: a tudományos szemlélet szükségessége a balettoktatásban*

Mády Ferenc: Balesetek a tánc oktatása során és azok megelőzése*

Major Rita: „Vigyázz szemetek Párizsra vessétek!” A francia tánc kutatás perspektívát kínáló tanulságai

Mizerák Katalin: Az ázsiai előadóművész „testének fegyverezése és felszabadítása” *

Németh András: A reformpedagógia és az életreform-mozgalmak kapcsolata*

Sárköziné Detvay Zsuzsanna: A művészet és a nevelés: a tánc és a színházi előadás hatásvizsgálata*

Sátor Nóra: Katedrálisablakok: egy művészetterápiás technika új perspektívák felfedezésének szolgálatában

Séra László – Bernáth László: Tükörrel vagy tükör nélkül: mozgásérzékelés és képzelet a táncoktatásban és gyakorlásában

Szell Rita: Alkotói és pedagógiai lehetőségek a reneszánsztól a 18. századig terjedő időszak táncanyagában

Túri Sándor: A magyar táncművészképzés helyzete a bytomi és a helsinki nemzetközi versenyek tükrében

Ungvári Zrínyi Ildikó: A gesztusnarratíva és az energia. Antigóné-gesztuselemzés

Zomboriné Pánczél Anikó: Az Orff zenei műhely múltja és jövője főiskolánkon*

Kísérő programok

Körtvélyes Géza emeritus professzor és Felföldi László címzetes főiskolai tanár köszöntése

Táncbemutató – a főiskola növendékeinek és hallgatóinak műsora

Záróműsor – főiskolai kórus

Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban.

III. Nemzetközi Táncstudományi Konferencia

Időpont: 2011. november 11–12.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszék, Pedagógusképző Tanszék, valamint Táncstudományi Kutatóközpont, a budapesti Francia Intézet támogatásával.

A konferencia Tudományos Programbizottsága: Németh András elnök, Bernáth László, Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mizerák Katalin, Zsámboki Marcell.

A konferencia Szervező Bizottsága: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita, Mizerák Katalin, Schanda Beáta.

A konferencia programja⁴⁴

Plenáris előadás

Hatala Boglárka: Injury coaching klasszikus balett táncosok számára

Szekció előadások

Balogh János: Ki(d)netográfia. A Lábán-kinetográfia sikeres tanítása és alkalmazása kisgyermeknekél*

Benkéné Speck Julianna: A Lábán-kinetográfia jeleinek, jelrendszerének alkalmazási lehetőségei az alapfokú művészetoktatási intézmények táncoktatásában*

Bernáth László – Burkus Bernadett – Kovács Gergő – Láposi Helga – Sipos Kinga – Deák Anita – Káplár Mátyás – Séra László: A tükör hatásának vizsgálata serdülőök tánctanulására

Berta Erzsébet Ágota: A testi írás. Táncpoétikák az európai irodalomban a 20. század kezdetén

Bolvári-Takács Gábor: Adatok az operaházi balettiskola 1945 utáni történetéhez*

Bólya Anna Mária: A ritmika, zenei interpretáció oktatása a Magyar Táncművészeti Főiskolán*

Budainé Balatoni Katalin: A népi játék készség és képességfejlesztő tartalma és tantárgyközi integrálhatóságának lehetőségei

Dóka Krisztina: Táncoló „vidéki Magyarország”

Fenyves Márk: Hajnalvárás. Egy mozdulatművészeti rekonstrukció lehetőségei és tanulmányai

Fodorné Molnár Márta: Modern táncművészeti törekvések Európában és Magyarországon a 20. század első felében*

Forgács D. Péter: Lábán-módszer és a taylorizmus: egy új tudás hasznosítása a társadalomban*

Fügedi János – Bernáth László: A táncos mozdulat valós és tudatosított ritmikái elhelyezkedésének különbsége

Gaál Mariann: Változások a kreativitás fejlesztésében a közép- és felsőfokú oktatásban

Gara Márk: Érték és változás a repertoárban. A Magyar Nemzeti Balett a rendszerváltás óta*

Gelenczey-Miháltz Alirán: A tánc, amely megrengette a világot

⁴⁴ A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását tartalmazza: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013.

Hanusz Zsuzsanna A csárdás megjelenése az 1840-es évekbeli pozsonyi báltermekben

Heltai Gyöngyi: Presztízs, politika, nemzeti jelleg. A tánc mint előadás-alkotóelem értékelései a pesti operettjátásban*

Henczi Dávid: A zalai csárdás táncokban megjelenő irányváltók tanítási lehetősége*

Karácsony Zoltán: Javaslat a kalotaszegi legényes motívumkatalógusának újabb rendszerezésére

Károly Róbert: A legszorosabb szövetség. A táncművészet és a zeneművészet dinamikus, egymásra reflektáló viszonya szimultán fejlődésük sarkalatos, történelmi jelenségeiben*

Kavecsánszki Máté: A társasági táncok és néptáncok egymásra hatásának kutatási programja és eddigi eredményei empirikus példák tükrében

Kékes Szabó Marietta: „Az egyiknek sikerül, a másiknak nem...” Készségtanulás és emlékezet*

Kis-Luca Kinga: A professzionális klasszikus tánc oktatásának fejlődése Romániában

Kovács Henrik: „Számomra a néptánc...” A néptánchoz fűződő viszony kérdőíves felmérésének bemutatása

Kovács Ilona: Dohnányi Ernő és Seregi László változatai egy gyermekdalra*

Lévai Péter: A magyar néptáncoktatás módszertanának fejlesztése Lábán-notáció alkalmazásával

Lőrinc Katalin: Drámaszöveg és testszöveg viszonya a múlt és jelen színpadain*

M. Nagy Emese: Értékválasztás – értékváltozás. Koreográfiai gondolkodásmódok az ezredforduló néptáncművészetében*

Macher Szilárd: A klasszikus balett nyelvének változása a néptáncgyökerektől a 21. századig. Áttekintés*

Mahovics Tamás: Néptáncoktatás Békés megyében*

Mizerák Katalin – Demarcsek Zsuzsa: A táncos tehetség azonosítása és gondozása. A Magyar Táncművészeti Főiskola partnerintézményeiben végzett kutatás eredményeinek bemutatása*

R. Molnár Krisztina: A kritika helye és jelentősége a táncművészetben

Sándor Ildikó: Megváltozó játékkultúra. Népi játékok a modern művészetpedagógiában

Schanda Beáta: A Magyar Táncművészeti Főiskola külföldi hallgatóink szemszögéből. Összefoglaló SWOT-analízis alapján*

Simon Krisztián: A Debrecenben rendszeresen megrendezett táncházak kapcsolati hálójának kezdeteitől napjainkig (1974–2009)*

Solymosi Tari Emőke: „Az első pacifista balett” Lajtha László és Brada Rezső *Lysistrata* című táncjátékának bemutatása a budapesti Operaházban (1937)

Szamosi Judit: A tánc újrafelfedezése. Kontakt műhely

Székely Szilveszter: Táncstílusok találkozása, avagy változások a modern társastáncban*

Tóvay Nagy Péter: Disputa a táncról. A tánc feltételei*

Varga Sándor: Formai változások az erdélyi Belső-Mezőség táncművészetében a 20. század folyamán*

Villard, Pierre du: La Leçon de Danse. Amit a táncról tudni kell...

Vincze Gabriella: A Lényegretörő Színház felé vezető út. Megjegyzések a Madzsar Alice-féle mozdulatművészeti iskola oktatási rendszerében és táncművészetében bekövetkezett változásokhoz*

Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. IV. Táncstudományi Konferencia

Időpont: 2013. november 8–9.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszék, Pedagógusképző Tanszék, valamint Táncstudományi Kutatóközpont, a budapesti Francia Intézet támogatásával.

A konferencia Tudományos Programbizottsága: Németh András elnök, Bolvári-Takács Gábor, Fodorné Molnár Márta, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mizerák Katalin.

A konferencia Szervező Bizottsága: Bolvári-Takács Gábor elnök, Major Rita, Mizerák Katalin, Schanda Beáta.

A konferencia programja⁴⁵

Plenáris előadások

Alkotás-befogadás: Bószik Yvette-tel beszélget Fodor Antal

⁴⁵ A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását és a kísérő programok leírását is tartalmazza: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014.

Fodorné Molnár Márta: A posztdramatikus színházi műfaj megjelenése a táncművészetben*

Hegedűs Sándor: Jelmeztelenség a táncszínpadon

Pirovits Árpád: Bálványimádat és tabudöntés, avagy hol vannak a sztepptánczárók ma? Tényfeltáró kalandozás az amerikai sztepptánc világában*

Szekció előadások

Bán András: Rugalmas és láthatatlan ketrec. Esettanulmány: fotográfiák értelmezése*

Bolvári-Takács Gábor: Adatok a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtanszakának történetéhez (1945–1958) *

Forgács D. Péter: Josephine Baker, valamint az erkölcs, a politika és a társadalmi konfliktus. Ízelítő a tánc gondolati rendszereiből és a viszonyítás módszertanából*

Fügedi János – Vavrincez András: A látvány hangja. A tánc és a zene szinkronjának megállapítása a néptáncgyűjtések korai filmfelvételein

Gáspár Emese: Tanítás a művészetben – művészet a tanításban*

Gulyás Anna: A cselekménytelen kortárs táncelőadás és a klasszikus zene találkozása Gergye Krisztián *Zyklon-B* című előadásában

Hanusz Zsuzsanna: A reformkor társastáncélete a Regélő-Honművész, a Regélő Pesti Divatlap és a Pesti Divatlap tükrében. Egy forrásanyag vizsgálat szempontrendszeréről, tapasztalatairól és további lehetőségeiről*

Károly Róbert: „Az alkotás barlangja” Az alkotó, a műalkotás, a megőrző befogadás és a kritika misztériumának „rítusai” az akadémiai táncműhelyek új motivációihoz*

Kovács Dóra: A női szemlélet helye a néptáncutatásban*

Kovács Henrik: A néptánc titkos törvénye. Egy mezőföldi kanasztánc csodája*

Kovács Ilona: Balett vagy pantomim? Elsa Galafres szerepe Dohnányi Ernő *Pierrette fátyola* (op. 18) című színpadi művének értelmezésében*

Kukár Barnabás Manó: A magyarországi románok táncfolklorisztikai kutatásáról. Történet, kritika és lehetőségek*

Kun Katalin: Fürkészek a művészetek világában*

Lévai Péter: Így kell járni, úgy kell járni? Így is lehet járni...*

Lőrinc Katalin: Az alkotói szándék és a nézői értelmezés viszonyának egyes összefüggéseiről*

M. Nagy Emese: Kánonképződés és tánckritika

Macher Szilárd: A társadalmi és politikai viszonyok változásainak hatása a klasszikus táncnyelvek fejlődésére*

Major Rita: Diderot, Cahusac és a többiek. Értelmezési kulcsok a felvilágosodás táncelméleti és -kritikai szemléletéhez

Mizerák Katalin: Az intézményes táncoktatás lehetőségei hazánkban 2013-ban. Táncművészi életpályamodell és/vagy táncpedagógusi életpályamodell? *

Mlakár Zsófia: Emlékezet, konstrukció, történelem a 20. század második felének miskolci tánc-történetén keresztül. Egy induló kutatás módszereiről és várható eredményeiről

Sándor Ildikó: Esztétikum az ölbéli játékokban*

Szőnyi Vivien: A moldvai csángó táncok funkcionális és formai-stiláris változásai*

Tóvay Nagy Péter: Teológusok a tánc védelmében. Táncpárti érvelés Tomcsányi Lajos és Radácsi György műveiben

Varga Sándor: A zseni és a deviáns. Példák a folklorizáció működésére a mezősegi táncművészetben

Fiatalkutatók szekció előadásai

Budainé Balatoni Katalin – Nagy Ágnes: Készség- és képességfejlesztés népi játékkal, táncos feladatokkal sérült és ép gyermekeknek

Csendom Erika: Részképességzavarral küzdő gyermekek fejlesztésének lehetőségei a próbateremben. „Gyertek, gyertek játszani” *

Kiss Alexandra Terézia: Készség- és képességfejlesztés a népi gyermekjátékok által családi napköziben. Preventív fejlesztés*

Székely Szilveszter: „Corriger et polir”, avagy a klasszikus balett befogadhatósága a versenytáncban

Kísérő programok

Könyv- és folyóirat bemutató a főiskola Vályi Rózsi Könyvtárában

Könyvvásárlási lehetőség

Kapcsolódó program

A konferencia tematikája kapcsolódott a 2013. november 9-ei Martin György ülésszakhoz, amely Magyar Etnokoreológiai Társaság, az MTA BTK Zenetudományi Intézete és az MTA Táncstudományi Munkabizottsága közös programja volt. Helyszín: Nemzeti Táncszínház.

Tánc és társadalom. V. Tánc tudományi Konferencia

Időpont: 2015. november 13–14.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszék, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, együttműködve az MTA Tánc tudományi Munkabizottsággal és az MTF OTKA-kutatócsoporttal.

A konferencia Tudományos Programbizottsága: Németh András elnök, Bolvári-Takács Gábor titkár, Fodor Antal, Fodorné Molnár Márta, Fügedi János, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mizerák Katalin.

A konferencia Szervező Bizottsága: Bolvári-Takács Gábor, Major Rita, Mizerák Katalin, Schanda Beáta.

A konferencia programja⁴⁶

Plenáris előadások

Fodorné Molnár Márta: A klasszikus balett formanyelvének haldoklása a táncszínpadokon

Frenák Pállal beszélget Lőrinc Katalin

Gara Márk: A „nemzeti kérdés” a balettművészetben*

Plenáris program

A tánc, mint társadalmi-pedagógiai módszer. A táncművész lehetséges szerepe a társadalom és elsősorban a fiatalok körében: speciális módszerek, projektek ismertetése.* Felvezető ismertető: Lőrinc Katalin; a példákat, projekteket szemléltető és kifejtő szakértők: Gyevi-Biró Eszter, Juhász Dóra, (első sorban a Trafó / Frenák Pál projektjeinek példáival); Ertl Péter (a Nemzeti Táncszínház „A Tánc a Szó” programjával, prezentáció: Varga Nikolett, Kocsis Ágota).

Szekció előadások

Balaskó Enikő: A Lendva-vidék táncai*

Balaton Katalin: A paraszti kultúra gyermekjáték és gyermektánc világának mintázatai az Életreform Mozgalomban*

Balogh Janka: A Táncoló természet projekt ismertetése és pedagógiai következtetések (A tánc és természet kapcsolata, lehetőségei az empátia fejlesztésében) *
Bernáth László – Séra László: A tánc mint az észlelés és a mozgás esztétikai kutatásának eszköze*

Bolvári-Takács Gábor: A balettek ára, avagy mibe került 1950-ben a *Diótörő* és a *Párizs lángjai* bemutatása?*

Csontos Anna Fruzsina: „Sztána visszavár” – avagy a táncok hazatérnek*

Csuri Szandra: Borsa völgye táncélete Mezőség és Kalotaszeg határán. Átmeneti régió vagy önálló mikrorégió? *

Demarcsek Zsuzsa – Mizerák Katalin: „Az értékelési portfólió” – a táncpedagógusok önértékelési, tanfelügyeleti és minősítési rendszerének összefüggései*

Dóka Krisztina: Egy kéziratos tánckönyv a 19. század végétől

Eitler Ágnes: Táncélet és táncos tudás a 20. század második felében Átányon*

Fenyves Márk: A teremtő (mozdulat)pedagógia. Az új pedagógia kezdetei a mozdulatművészetben, a mozdulatkultúrában és az embernevelésben a magyar mozdulatművészeti iskolákban, kiemelten a „Dienes galaxisban”

Fodor Antal: A táncművészet hatásmechanizmusa. Tánc és a közönség

Hanusz Zsuzsanna: A csárdás nemzeti táncválasztásának „történetei”, ezek eredete és továbbélése kulturális emlékezetünkben*

Karácsony Zoltán: A kalotaszegi legényes műfaji-funkcionális változatai

Károly Róbert: „A tánc apoteózis” avagy „Subrisio saltat,” magyarul: „Táncol a mosoly”*

Kis-Luca Kinga – Strausz Imre István: Pedagógiai alternatívák a karaktertánc oktatásában / Ének és mozgás tudatos összekapcsolása – demonstrációval egybekötve*

Kovács Dóra: A társadalmi nemi szerepek kutatásának módszertani dilemmáiról*

Kovács Henrik: Mire való a néptánc? *

Kovács Ilona: A legfontosabb társ művészet oktatásának módszertana az Állami Balett Intézetben 1958–1970 között*

Kővágó Zsuzsa: Neorealizmus és tánc. Az ismeretlen Milloss Aurél*

Lanszki Anita: A digitális történet mint önreprezentáció a Magyar Táncművészeti Főiskola hallgatói körében – egy nem reprezentatív felmérés eredményei*

Le-Botos Kíra: A vers értelmezési lehetőségei a táncban*

Mády Ferenc: Táncosok sérüléseivel nyert tapasztalatok az ortopédiai gyakorlatban

Németh András: A hazai és nemzetközi életreform kutatások eredményeinek felhasználása a tánc tudományban

⁴⁶ A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását és a kísérő programok leírását is tartalmazza: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Tánc és társadalom. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016.

Pálosi István: Tanulmány a tánc tanítása, a táncos és táncművészképző-programok elméleti és gyakorlati kérdéseiről

Sándor Ildikó: A népi játék helye, szerepe a néptáncban – tantervek összehasonlító elemzése*

Simon Krisztián: Táncfolklorisztikai vizsgálódások Sajóveleldről

Soldati Krisztina: Digitálisan szerkesztett tánc. Software használata Merce Cunninghamtól napjainkig. Kibontakozó esztétikai jellegzetességek Wayne McGregor és Pablo Ventura jelen alkotásában*

Székely Anna: Az erdélyi néptánc táborok résztvevői, avagy a néptánc táborok szerepe a táncmozgásban*

Szőnyi Vivien: Hatalom és erkölcs a moldvai csángó táncművészetében*

Tóvay Nagy Péter: Luther és a tánc*

Végvári Zsófia: Csontváry Kosztka Tivadar titokzatos múzsája: Isadora Duncan*

Kísérő programok

Jan Luprich, EBSCO: adatbázis bemutató (tréning)

Könyvbörze – vásárlási lehetőség

Tájékoztató az utóbbi évek táncművészeti kiadványairól

2. Tudományos szimpóziumok és szakmai konferenciák

II. Magyar Táncírás Szimpózium

Időpont: 2008. november 30.

Helyszín: MTA Zenetudományi Intézete

Szervező: MTA Zenetudományi Intézete Néptánc Osztálya; MTF Néptánc Tanszék

Program

Jakabné Zórándi Mária: Táncudományi kutatások kezdeményezése és lehetőségei a Magyar Táncművészeti Főiskolán

Fügedi János: Javaslat a Mozdulatelemzés Kutatócsoport megalakítására

Balla Zoltán: A táncjelírás oktatás tapasztalatai a Fóti Népművészeti Szakközépiskolában

Kovács Henrik: Labanolego – kreatív táncírás tanítás

Balogh János: Táncírás tanítási kísérlet gyerekeknek

Benke Lászlóné: Spanyol gyermektáncok lejegyzése

Fügedi János: Az érintő gesztusok ritmuskitejező írásmódja

Tánc- és mozdulatelemzési kutatások szervezése – kerekasztal (vezeti: Fügedi János)

30th Stress and Anxiety Research Society Conference

Időpont: 2009. július 16–18.

Helyszín és szervező: Semmelweis Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Kar; Magyar Táncművészeti Főiskola (a Stress and Anxiety Research Society megbízásából).

Keynote Speakers

Erica Frydenberg | University of Melbourne, Melbourne, Australia

Juri Hanin | Institute for Olympic Sports, Jyväskylä, Finland

Attila Oláh | Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary
 Sonja Rohrmann | University of Darmstadt, Germany

Scientific Advisory Board

Esther Greenglass (Canada)
 Kate Moore (Australia)
 Michael W. Eysenck (UK)
 Petra Buchwald (Germany)
 Eleni Vassilaki (Greece)
 Pagona Roussi (Greece)
 Nazanin Derakhshan (UK)
 Kornel Sipos (Hungary)

Organizing Committee

Laszlo Toth (Semmelweis University)
 Katalin Kovacs (Semmelweis University)
 Eirini Mitropoulou (School of Psychology, Birkbeck)
 Zsolt Olah (Semmelweis University)
 Marcell Zsámboki (Hungarian Dance Academy)

A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században. Tudományos szimpózium

Időpont: 2010. június 11–12.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola Néptánc Tanszék, Pedagógusképző Tanszék; MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya; MTA PB Neveléstörténeti Albizottsága; ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógiatörténeti Program

A szimpózium Tudományos Programbizottsága: Felföldi László, Fügedi János, Kovács Henrik, Mizerák Katalin, Németh András.

A szimpózium az OTKA K68484 számú, Életreform mozgalmak és a reformpedagógia című kutatáshoz kapcsolódott.

A konferencia programja⁴⁷

Előadások

Felföldi László: A hagyományos táncos tudás és transzmissziójának kérdései
 Forgács D. Péter: A tömegmozgalmak sikergörbéje. A kultuszképzés, a deviancia és a normatíva a szving példája alapján*
 Németh András: Népi kultúra, életreform és nevelés*

Referátumok

Antal László: Adalékok a népi játék és néptánc iskolarendszerű oktatásának történetéhez a kezdetektől 1952-ig*
 Bán András: Az iakiremák Miskolcon
 Bányász-Németh Tilda: Népművelés a népzene eszközeivel. A népművészet és az Éneklő Ifjúság ideológiája*
 Bernáth László – Séra László: Változás a mozdulatok kifejezésében a huszadik század második felében
 Bolvári-Takács Gábor: Politikai és személyi tényezők a táncművész-képzésben 1945 után*
 Bólya Anna Mária: A balkán táncmozgalom jelentősége Magyarországon: múltja, jelene és jövője*
 Boreczky Ágnes: A mozdulatművészet, az életreform és az avantgárd*
 Budainé B. Katalin: Néptánc-pedagógiai, történeti áttekintés az 1960-as évektől az 1970-es évek végéig*
 Dóka Krisztina – Karácsony Zoltán: A hagyományozás komplex modellje a táncfolklórban
 Fodor Antal: A néptánc hatása a táncművészetre a század első felében
 Fügedi János: Lábán Rudolf mozdulatkórusai a 20. század elején*
 Kovács Henrik – Megyeri István: Népművelés a néptánc eszközeivel. A népművészet és a Gyöngyösbokrétá ideológiája*
 Könczei Csongor: Művészeti szakoktatás, avagy műkedvelő hagyományörzés? Helyzetkép a romániai magyar iskolai néptáncoktatásról*
 Kóvágó Zsuzsa: A magyar néptánc-mozgalom alakulása a II. világháború befejezésétől a „fordulat évéig” *
 Lelkes Zsófia: A hagyományos közösségi táncok erőltetett szerepváltása 1945 és 1956 között*

⁴⁷ A csillaggal jelölt előadások megjelentek a konferenciakötetben, amely a szekciók beosztását és a kísérő programok leírását is tartalmazza: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): A hagyományos tánckultúra metamorfózisa a 20. században. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012.

Mizerák Katalin: A belső-ázsiai népek dualista testfelfogásának öröksége a „táncos tudás” átadásában*

Pető Villő: „...apró őrtüzek az éjszakában: ...az énekes ifjúság fényjelei...” Ifjúsági zenei mozgalmak a két világháború között*

Pukánszky Béla: Kodály Zoltán zenepedagógiai munkássága és a népi kultúra kapcsolata

Ratkó Lujza: A tánc hagyományozódás tradicionális és új módozatai a Felső-Tisza-vidéken a 20. században

Sófalvi Emese: „Új dolgok szerelmese.” A népi kultúra és az életreform elemeinek megjelenése Bartók művészetében*

Varga Sándor: A globalizációs folyamatok hatása egy mezősi falu tánc kultúrájára

Vincze Beatrix: Nép – népművészet – népi géniusz és a népnevelés motívumai

Szabó Dezső és Németh László munkáiban*

Zsámboki Marcell: Az alapfokú művészetoktatás átalakulása napjainkban

Hatvan éves a Magyar Táncművészeti Főiskola. Jubileumi konferencia

Időpont: 2011. február 18.

Helyszín: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervező: Magyar Táncművészeti Főiskola

A konferencia programja:⁴⁸

Előadások

Dózsa Imre: Az iskolaalapító Lőrinc György és öröksége

Bolvári-Takács Gábor: A főiskola oktatási rendszerének fejlődése*

Fodor Antal: A balettművész-képzés hatása a hazai táncművészet fejlődésére

Sebestény Katalin: A balettmódszertan alapjai és magyar sajátosságai

Tímár Sándor: A néptánc oktatás kialakulása és hatása

Lőrinc Katalin: A modern tánc oktatásának tapasztalatai*

Zsámboki Marcell: A pedagógusképzés hagyományai és átalakulása

Macher Szilárd: A főiskola szerepe az egyetemes táncművészetben

⁴⁸ Rövid tudósítás: Jubileumi emlékkonferencia = Táncstudományi Közlemények, III. évf. 2011. 2. szám, 85. o. A csillaggal jelölt előadások megjelentek: Táncstudományi Közlemények, III. évf. 2011. 1. szám, 4–25. o.

Kísérő programok

A főiskola táncművész szakos növendékeinek és hallgatóinak műsora

Főiskolai kitüntető címek átadása

Színháztermi székek adományozói tábláinak avatása

Kapcsolódó program

Sajtótájékoztató a főiskolai könyvtárfejlesztési programról

A tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban

Időpont: 2011. április 27-29.

Helyszínek: április 27: Magyar Tudományos Akadémia székháza; április 28:

MTA Zenetudományi Intézet; április 29: Magyar Táncművészeti Főiskola

Szervezők: MTA Táncstudományi Munkabizottsága; Nemzeti Táncszínház.

Az április 29-ei ülészak (*A táncos képzés és a táncutató képzés* című) programja⁴⁹

Bevezető előadás

Bolvári-Takács Gábor: A táncos képzés hazai intézményrendszerének történeti alakulása és kutatási forrásai

Korreferátumok

Macher Szilárd: A MTF szerepe az egyetemes táncművészetben

Major Rita: A táncelméleti képzés eredményei és lehetőségei

Mizerák Katalin: Bevezetés a táncoktatás didaktikájába

Kővágó Zsuzsa: Elmélet és gyakorlat. A tánctanár szakos hallgatók kutatási aktivitása

Neumann Ilona: Az első tánctanár szak: élmények és tapasztalatok

⁴⁹ Valamennyi előadás megjelent a konferenciakötetben: Bolvári-Takács Gábor – Felföldi László (szerk.): Tradíció és megújulás kérdései a mai táncvilágban. Nemzeti Táncszínház, Budapest, 2011.

Újabb kutatások a táncpedagógiában. Szimpózium a XI. Országos Neveléstudományi Konferencián⁵⁰

Időpont: 2011. november 3–5.

Helyszín: XI. Országos Neveléstudományi Konferencia, Budapest.

A Magyar Táncművészeti Főiskola *Újabb kutatások a táncpedagógiában* címmel önálló szimpóziummal vett részt a konferencián. A program a főiskolán folyó alapkutatásokból, illetve az oktatásfejlesztés sajátos problémáiból mutatott be néhány témát, oly módon, hogy a kutatási eredmények közvetlen visszacsatolást biztosítsanak a köznapok oktatási gyakorlat számára. A szimpózium levezető elnöke és az előadások opponense Németh András (MTF–ELTE) volt.

Bolvári-Takács Gábor (MTF) *Művészképzés, mint „belügy”. A táncoktatás igazgatásrendészeti szabályozásának fél évszázada (1897–1951) c.*, az OTKA K81672 számú kutatás keretében készült történeti jellegű előadásának célja annak a folyamatnak bemutatása volt, amelynek során Magyarországon megteremtődtek és kialakultak a nyilvános intézményes táncoktatás állami feltételei. A magyar táncművészet a 20. század első felében az intézményesedés hiánya jellemezte, állami felelősségvállalás sem ideológiai, sem finanszírozási szempontból nem létezett. A tánciskolák működése nem oktatási, hanem rendészeti ügynek minősült.

Fügedi János (MTF) *A táncos írásbeliség és a mozdulat-gondolkodás komplex képességének összefüggései c.* előadásának témája a mentális reprezentációk egy sajátos formája – amely Paivio kettős kódolási elméletének kiterjesztése, a logogének és imagének mintájára – a kinégek és ezek külső megjelenése, a notáció vagy táncjelírás volt.

Bernáth László (MTF–ELTE) – Deák Anita (PTE) – Séra László (PTE) *Kinek segít a tükör a tánctanulásban? c.* előadása egy speciális táncpedagógiai eszköz – a tükör – szerepét vizsgálta. A hagyományos táncoktatás része a tükör, amely a vizuális visszacsatolás segítségével hozzájárul a mozdulatok elsajátításához, finomításához. Az utóbbi néhány év kutatásai ellentmondó eredményeket hoztak abban, hogy valóban segít-e a tükör a tánctanulásban vagy éppen gátol. Az előadás egy empirikus munkát mutatott be, amelyben táncos (több éve tanulja heti több órában) és nem táncos serdülők tükörrel, illetve tükör nélkül tanultak egy koreográfiát. A nem táncosok teljesítményét javítja a tükör használata, a

táncosokét inkább rontja. Ez arra is utal, hogy a szakértők és a kezdők másként tanulnak.

Mizerák Katalin (MTF) *Komplex művészetpedagógiai módszerek kiválasztási szempontjai és hatékonyságuk vizsgálata* előadása azt mutatta be, miként szolgálhatják a nemzetközi oktatási gyakorlatban már bevált komplex művészetpedagógiai módszerek a magyar táncoktatás gyakorlati és elméleti tananyagának fejlesztését, helyet adva a kooperatív, kreatív, fejlesztő tanulási technikáknak, s hogy az elért eredmények, a módszer integrálásával, milyen mérhető előrelépéseket hoznak a képzés gyakorlatában. Emellett egy kérdőíves felméréssel (kontroll csoportokkal) azt is elemezte, hogy ezek az új tudástartalmak, illetve aktivizáló módszertani megoldások, milyen többletet jelentenek a mindennapi iskolai munkában.

Szalay Karola emlékülés

Időpont: 2011. november 9., a Magyar Tudomány Hete rendezvényeinek keretében

Helyszín: április 27: MTA Zenetudományi Intézet, Bartók terem.

Szervezők: MTA Tánc tudományi Munkabizottsága; Magyar Táncművészeti Főiskola.

A táncművész, balettpedagógus, tánc történetész születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen a levezető elnök Felföldi László volt.

Az emlékülés programja:⁵¹

Köszöntő: Kővágó Zsuzsa*

Részletek a Szalay Karoláról készült portréfilmből.

Fénykép bemutató az Országos Színház történeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma gyűjteményéből, Szúdy Eszter válogatásában.

Hézsó István*, Keszler Mária*, Péter László, Roboz Ágnes*: Visszaemlékezések Szalay Karolára

Devecseri Veronika: Szelíd művészetek – szuverén művészetek – szabad művészetek

Balázs Kata: Futurista táncosnők és táncbrázolások Itáliában

⁵⁰ Megjelent: Táncpedagógiai szimpózium a XI. országos Neveléstudományi Konferencián = Tánc tudományi Közlemények, IV. évf. 2012. 1. szám, 83. o.

⁵¹ A csillaggal jelölt előadások megjelentek: Tánc tudományi Közlemények, III. évf. 2011. 2. szám, 11–17. o., valamint Tánc tudományi Közlemények, IV. évf. 2012. 2. szám, 46–59. o.

A Magyar Táncművészeti Főiskola növendékeinek bemutatója Szalay Karola tiszteletére: Debussy – Blikenaal: Claire de Lune. Előadják: Horányi Adrienn – Gémesi Máté (VIII. évf.); Ónodi – Horváth: Rábaközi játékok és táncok. Előadják a néptánc szak III. évfolyamos növendékei. A műsort összeállította: Szakály György.

Az emléküléshez kapcsolódva megnyílt a *Művészet és tudomány – lélek és test. 100 éve született Szalay Karola, az Operaház örökös tagja, művészettörténész-doktor primabalerinája* című kamarakiállítás az Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tárában. Megnyitotta: Beke László. A kiállítást bemutatta: Sirató Ildikó.*

Továbbéltó utópiák: életreform törekvések a 20. század első felében. Tudományos szimpózium, 2013.

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógia-történeti Tanszéke, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola Pedagógia-történeti Programja, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézete, valamint a Magyar Táncművészeti Főiskola közös szervezésében 2013. január 17-18-án került sor a *Továbbéltó utópiák: életreform törekvések a 20. század első felében. Recepció és intézményesülési folyamatok a korabeli magyar társadalom, pedagógia és a művészetek tükrében* című tudományos szimpóziumra az ELTE PPK Kari Tanácstermében.

A Magyar Táncművészeti Főiskola oktatói közül előadást tartottak:

- Bolyári Takács Gábor és munkatársai (Fuchs Lívia, Gara Márk, Major Rita, Tóvay Nagy Péter): *Mozdulatművészet és színpadi tánc: párhuzamok és kereszteződések a 20. század első felében (kutatási beszámoló)*
- Mizerák Katalin: *Egy új formanyelv az alkotás és pedagógia szolgálatában*
- Németh András: *Életreform – értelmezési és rendszerezési kísérlet egy sokszínű mozgalom kapcsán*
- Németh András: *Az életreform kommuna-törekvések hazai recepciója a két világháború közötti időszakban – a szentendrei „bubáni kolónia”*

3. Szakmai konferenciák a Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztiválok

A tánc tudományi kutatások körében feltétlenül megemlítendőek z Magyar Táncművészeti Főiskola saját kezdeményezésű Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztiváljai, illetve az ezekhez kapcsolódó szakmai tanácskozások.⁵²

I. Nemzetközi Ifjúsági Balettfesztivál

Időpont: 2000. november 12–19.

Az egykori Állami Balett Intézet alapításának 50. évfordulója alkalmából rendezett program külföldi résztvevő intézményei: Bécsi Konzervatórium, Bécsi Operaház Balettkiskolája, Berlini Állami Táncművészeti Iskola, Elmhurst Táncművészeti Iskola (Camberley), Észak-Karolinai Művészeti Egyetem (Winston-Salem), Holland Nemzeti Balettakadémia, Mannheimi Állami Művészeti Főiskola, Párizsi Konzervatórium, Prágai Konzervatórium, Rigai Táncművészeti Iskola, Vaganova Orosz Balettakadémia (Szentpétervár). Belföldről: Pécsi Művészeti Szakközépiskola, Győri Művészeti Iskola.

Tudományos program: 2000. november 18.

Balettművészet és balettktatás a XXI. század hajnalán – nemzetközi szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskola és a Balettművészek Egyesülete szervezésében.

II. Nemzetközi Ifjúsági Balettfesztivál

Időpont: 2003. november 11–16.

A programon résztvevő külföldi résztvevő intézmények: Bécsi Konzervatórium hallgatói és Téri Evelyn balettmester, Prágai Konzervatórium hallgatói és Eva Zmeková balettmester; Nippon Ballet Academy, Tokyo ösztöndíjasai, valamint Sachiko Kubo és Shizuka Tanaka balettmesterek; Szergej Szavoscenko balettművész, Oroszország/Németország; Pándi Gyula balettmester, Amerikai Egyesült Államok. Belföldről: Pécsi Művészeti Szakközépiskola növendékei, Győri Művészeti Iskola növendékei.

Önálló tudományos program nem volt.

⁵² A fesztiválok adatait Schanda Beáta bocsátotta rendelkezésemre.

III. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál

Időpont: 2008. október 26–30.

Az Állami Balett Intézet főiskolává történő átszervezésének 25. évfordulója alkalmából rendezett program külföldi résztvevő intézményei: Vaganova Orosz Balettakadémia (Szentpétervár), Ben Stevenson Akadémia (Houston), Pekingi Táncakadémia, Elmhurst Táncművészeti Iskola (Birmingham), Balettakadémia München, Bécsi Operaház Balettiskolája, Prágai Tánc konzervatórium, Eva Jacz Tánc konzervatórium (Pozsony), Lan Yang Balett (Taipei).

Tudományos program: 2008. október 28.

A különböző tantárgyak jelenléte és hozzájárulása a táncművész – kiemelten a balettművész – képzéshez a XXI. században. Szakmai tanácskozás.

IV. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál

Időpont: 2011. április 17–21.

A programon résztvevő külföldi résztvevő intézmények: Bécsi Operaház Balettiskolája, Berlini Állami Balettiskola, Palucca Táncművészeti Főiskola (Drezda), Királyi Konzervatórium (Hága), Ben Stevenson Akadémia (Houston), Mojszejev Akadémia (Moszkva), Pekingi Táncakadémia, Eva Jacz Tánc konzervatórium (Pozsony), Prágai Tánc konzervatórium, John Cranko Iskola (Stuttgart).

Tudományos program: 2011. április 19.

A táncművész-képzés iskolai és oktatási elismertsége Magyarországon, Európában és Európán kívül: szakképzés, felsőoktatási alap- és mesterképzés, doktori iskolák. Szakmai tanácskozás.

V. Nemzetközi Ifjúsági Táncfesztivál

Időpont: 2015. április 25–29.

A programon résztvevő külföldi résztvevő intézmények: Bécsi Operaház Balettakadémia, Palucca Táncművészeti Főiskola (Drezda), Ege Egyetem Török Állami Zeneművészeti Konzervatórium – néptánc osztály (Izmir), Szlovén Ifjúsági Balett (Ljubljana). Belföldről: Pécsi Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola, Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakközépiskola és Kollégium.

Tudományos program: kétoldalú konzultációk az együttműködési lehetőségekről.

4. „A tánc és a társművészetek” műhelykonferencia-sorozat

A műhelykonferencia-sorozat Major Rita tanszékvezető kezdeményezésére, az Elméleti Tanszék szervezésében 2012-ben indult. Célja a táncművészettel kapcsolatban álló más művészeti ágak témakörébe vágó, de táncos vonatkozású kutatási eredmények bemutatása. A program jellege egyfajta gondolatébresztő eszmecsere, amelynek eredményeként bensőséges, koncentrált, a vitára több időt hagyó műhelymunka alakulhat ki, elősegítve a főiskola kutatási aktivitásának élénkítését olyanok körében is, akik számára az átfogó tudományos konferenciák kevésbé otthonosak.⁵³

Tánc és irodalom

(2012. március 2.)⁵⁴

Major Rita: A tánc és az irodalom találkozási pontjai (bevezető)

Gelenczey-Mihályt Alirán: A ritmus bűvöletében: görög tánc és görög líra

Tóvay Nagy Péter: Részegség és tánc*

Mády Ferenc: A tánc az orvosi irodalomban*

Kővágó Zsuzsanna: Lorca és a tánc, a tánc és Lorca*

Benyő Hedvig: „Táncol a csend”. Táncos motívumok Nagy László költészetében*

Almássy Balázs: „Ez a kezek tánca volt...” Adalékok Babits Mihály és a tánc kapcsolatához*

Major Rita: A szövegből előbukkanó koreográfus: Maurice Béjart és az irodalom*

⁵³ Megjelent: Major Rita: Műhely-konferencia sorozat az Elméleti Tanszék szervezésében. Tánc és irodalom = Tánc tudományi Közlemények, IV. évf. 2012. 1. szám, 82. o. A konferenciák programadatait Major Rita ellenőrizte.

⁵⁴ A csillaggal jelölt előadások megjelentek: Tánc tudományi Közlemények, V. évf. 2013. 1. szám, 29–86. o.

Tánc és zene(2012. szeptember 29.)⁵⁵

- Bojkova-Kovács Marina: A balett zenei kíséretének aspektusai*
- Bólya Anna Mária: Tánc és zene a macedón folklór keresztény ünnepekhez kapcsolódó hagyományában*
- Gara Márk: Amikor a tánc diktál...*
- Gelenczey-Mihály Alirán: Püthagoraszon innen és túl... A püthagoreus zene- és táncelmélet problémáiról
- Károly Róbert: A zene alapvető és gyakorlati funkciói a táncművészetben és a táncművész-képzésben*
- Major Rita: A „*fin de siècle*” és a francia balettmuzsika. Adalékok Leo Delibes újításaihoz
- Mizerák Katalin: A zenepedagógiai és táncpedagógiai módszerek szinkretizmusa a táncoktatásban
- Schanda Beáta: Árok és pódium között... Bartók, Sztravinszkij és Prokofjev balettenéi az „árokban” és a pódiumon.
- Széll Rita: Zene és koreográfia kapcsolata válogatott példák alapján, a késő 16. századtól a kora 18. századig
- Tóvay Nagy Péter: A tánc és a zene kapcsolata a táncról szóló morális disputában*
- Zelencsuk Tímea: A zene szerepe az euritmia oktatásban*
- Zsákay Győző: Néptánc koreográfusok és muzsikusok találkozása az alkotómunkában a 20. század utolsó negyedében

Tánc és képzőművészet(2013. május 11.)⁵⁶

- Gelenczey-Mihály Alirán: Táncok odaát... Etruszk sírfestmények
- Tóvay Nagy Péter: Tánc és utópia
- Gara Márk: Az Orosz Balett hazai képzőművész hívei: Batthyány Gyula és Faragó Géza*
- Laskai Judit: A tánc mint képi téma a tankönyvekben, különös tekintettel Izsó Miklós szobraira

⁵⁵ A csillaggal jelölt előadások megjelentek: Táncstudományi Közlemények, V. évf. 2013. 2. szám, 42–69, 82–91. o.

⁵⁶ A csillaggal jelölt előadások megjelentek: Táncstudományi Közlemények, VII. évf. 2015. 2. szám, 36–68. o.

H. Major Rita: Salvador Dali és a tánc*

Kővágó Zsuzsa: Volt egyszer egy kísérlet a Kassák Klubban (zene–mozgás–képzőművészet)

Sárosdy Judit: Latin ABC: A transzkulturáció nyomai a 20. századi latin-amerikai képzőművészetben – Abelától Xul Solarig*

Tánc és film(2014. május 30.)⁵⁷

Pirovits Árpád: „Hiszem, ha látom... és ha hallom, hiszem”

Dezséri Dóra fh.: Gene Kelly filmtechnikai újításai

Bolvári-Takács Gábor: Balettművészek filmszerepei

Kővágó Zsuzsanna: Szerelmek városa – filmen és színpadon

Lanszki Anita: Intertextualitás Lars von Trier Táncos a sötétben című filmjében

Shakespeare és a Tánc-Mű/Film/Zene

(2016. április 23.)

Szakály György: Shakespeare hőseim

Kovács Ilona: Változatok Puck-portrékra William Shakespeare Szentivánéji álom című vígjátékának nyomán zenében és táncban

Tóvay Nagy Péter: Variációk egy témára: Szentivánéji álom. A koreográfia és az irodalmi mű kapcsolata

Lanszki Anita: Shakespeare + a posztmodern?

Kunstár Mónika: Rómeó és Júlia mozgó képe a modern korban

Bólya Anna Mária: Dionüszosz öröksége. A balkáni maszkos szokások és az angol masque elődeinek kapcsolatai

Major Rita: Shakespeare dzsesszben... avagy hogyan találkozott egy angol, egy francia és egy amerikai 1960-ban Brüsszelben

⁵⁷ Az előadások megjelenés alatt állnak a Táncstudományi Közlemények, VIII. évf. 2016. 1. számában.

III. PUBLIKÁCIÓS EREDMÉNYEK

5. Szakmai rendezvények

Lőrinc György emlékkiállítás

A Magyar Táncművészeti Főiskola és a Magyar Állami Operaház 2010. október 18 – november 14. között emlékkiállítást rendezett a Magyar Állami Operaház Vörös Szalonjában Lőrinc György táncművész, balettmester, az Állami Balett Intézet alapító igazgatója (1950–1961), az Operaház balettegyüttesének igazgatója (1961–1977) munkásságáról. A kiállítás anyagát Bolvári-Takács Gábor, Lőrinc Katalin, Lőrinc László, Macher Szilárd és Major Rita állították össze. A kiállításra készült dokumentum-válogatás: Bolvári-Takács Gábor: Dolgos hétköznapiak. Dokumentumok Lőrinc György igazgatói éveiből, a Táncművészeti Iskola és az Állami Balett Intézet élén (1950–1961). Kézirat. Budapest, 2010.

Népszerű táncstudomány. Kutatók éjszakája, 2012.

Időpont: 2012. szeptember 28.

Helyszín: Vályi Rózsi Könyvtár

Szervező: Elméleti tanszék, Pedagógiai és pszichológiai tanszék

Ötletgazda: Major Rita tszv. főiskolai tanár

Program:

Herke Péter: Rendhagyó könyvtári séta

Nagy Péter Miklós – Kővágó Zsuzsanna: Shakespeare a balettszínpadon – „Mi állunk és a szánk nyitva van, hogy miket tud ez a Shakespeare William...”

Lőrinc Katalin: A test szövege – Hogyan „olvassuk” a táncot? Hát ilyet is lehet? Mizerák Katalin: Játék, tánc, mozgás – Tánctanulás a gyermeki fejlődésben, illetve a kompetenciák szolgálatában... Jó gyakorlatokkal!

Gara Márk: A klasszikus balett bölcsője, kalandozás XIV. Lajos udvarában – Időutazás a múltba, képpel, zenével, tánccal

Fügedi János: Tér-idő-erő – Bevezés a táncos mozdulatelemzésbe

H. Major Rita: Maurice Béjart „korhatár nélkül” – Portré egy generációkat, kultúrákat, művészeteket összekapcsoló nagy mesterről, sok filmrészlettel

A főiskola, mint Magyarország egyetlen, államilag fenntartott felsőfokú táncművészsképző intézménye tankönyvigényét az egyediség, a kis példányszám és a speciális témaválasztás jellemezte, illetve jellemzi. 1983-tól főiskolánk jegyzetei – az országos gyakorlatnak megfelelően – ténylegesen saját szerkesztésben, formálisan a Tankönyvkiadó Vállalat műszaki gondozásában kiadott egységes jegyzetsorozat részeként, J18-... raktári sorozatszámokkal láttak napvilágot.⁵⁸ A rendszerváltozás után a Nemzeti Tankönyvkiadó Universitas szerkesztősége vitte tovább a jegyzetkiadást, de hamarosan üzleti alapokra helyezte kiadói politikáját, így részünkre új jegyzeteket már nem adtak ki (az utolsó új jegyzet 1991-ben jelent meg), ugyanakkor a korábban megjelent kötetek szükség szerinti újranyomását még évekig biztosították. (Erre utoljára 2002-ben volt szükség.) A tananyag korszerűsítése és a nyomdatechnika fejlődése következtében a régi jegyzeteket új kiadványok váltották fel, bár a régiékek közül néhány még ma is forgalomban van.

A fentiekkel párhuzamosan, 1994-ben, a saját könyvkiadás koordinálására, a főtktár vezetésével megalakult a Tankönyv- és Jegyzetbizottság, amely később egyesült a Könyvtári Tanáccsal, Könyvtári és Kiadói Tanács néven. E testület 2015-ben beolvadt a főiskola Tudományos Tanácsába.

A tankönyvek közül legkomolyabb múltra a klasszikus balett módszertana, valamint az ún. „második” (kiegészítő) tárgyak tananyaga tekint vissza. Az Állami Balett Intézet szakmai munkaközössége a Vaganova-módszertan alapján az

⁵⁸ J18-126: L. Merényi Zsuzsa: A klasszikus balett módszertana I. rész. J18-127: L. Merényi Zsuzsa: A klasszikus balett módszertana III. rész. J18-128: L. Merényi Zsuzsa: A klasszikus balett módszertana II. rész. J18-129: Lőrinc György (szerk.): A klasszikus pas de deux metodikája. J18-131: Farkas Edit: Történelmi társastánc II. J18-136: Farkas Edit: Történelmi társastánc I. J18-138: Körber Tivadar: Az európai zene története a középkortól a XX. századig. J18-139: L. Merényi Zsuzsa: A kombinációk tanításának módszertana. J18-143: Horváthné Bánky Dóra (szerk.): Szöveggyűjtemény az Állami Balett Intézet hallgatói részére orosz, angol, német és francia nyelvből. J18-145: Körber Tivadar: A zene és a tánc. J18-146: Rosner Vilmos: Általános jogi, munka- és társadalombiztosítási ismeretek. J18-148: Körber Tivadar: Az európai zene története a középkortól a 20. századig. J18-149: Kaán Zsuzsa: Egyetemes tánc történet I. J18-151: Körtvélyes Géza: A művészetek és a tánc. J18-152: Horváthné Bánky Dóra: Pedagógiai és pszichológiai alapismeretek táncpedagógusok részére.

1950-es évek első felében dolgozta ki a klasszikus balett képzés tananyagát,⁵⁹ amelynek német nyelvű, egykötetes verziója 1964-ben jelent meg Berlinben.⁶⁰ Ezt követően a tanszék által tovább korszerűsített tananyagot 1985-ben Lőrincné Merényi Zsuzsanna rendezte sajtó alá, három kötetben.⁶¹ Ugyanakkor a pas de deux módszertan is megjelent, magyarul és németül egyaránt.⁶² Az időközben bekövetkezett módszertani fejlődés eredményeit beépítve – ismét széles körű tanszéki konzultáció eredményeként – Sebestény Katalin a '90-es években új kéziratot állított össze. A kilenc évfolyam anyaga, hét kötetben, 1997–2013 között, ennek angol nyelvű változata, Melis Hanna és Sunny Isaac Nygaard fordításában/lektorálásával, 2013–2016 között látott napvilágot. Az 1995-ben indult tankönyv- és jegyzetsorozat első három kötete az Osiris Kiadóval együttműködve jelent meg, majd éveken át a Planétás Kiadó volt a szakmai partnerünk. 2011 óta a sorozat köteteit a főiskola önálló kiadásában adjuk közre.

⁵⁹ Összeállítói a következő oktatók: klasszikus balett I–III. évfolyam – Lőrinc György (Klavgyija Armasevszkaja nyomán; Szentpál Olga, Hidas Hedvig és Szalay Karola közreműködésével); IV. évfolyam – Szalay Karola; V. évfolyam – Nádasi Ferenc és Szalay Karola; VI. évfolyam – Merényi Zsuzsa. További tananyagok: karaktértánc – Roboz Ágnes; történelmi társastánc – Szentpál Olga; tánc történet – Vályi Rózsi; táncjelírás – Lugossy Emma. Lásd: Pethes Iván (szerk.): Táncvonalak történeti, tudományos, ismeretterjesztő kéziratok művek a felszabadulástól napjainkig = Táncművészeti Értesítő 1956. Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Bizottsága, Budapest, 1956. 116–123. o.

⁶⁰ Methodik des klassischen Tanzes. Die Mitglieder der Arbeitsgemeinschaft: Irén Bartos, Hedvig Hidas, Etelka Kálmán, Zsuzsa L. Merényi, György Lőrinc, Magda Mák, Frau Ferenc Nádasy. Leiter der Arbeitsgemeinschaft: Ferenc Nádasy. Redaktion: György Lőrinc. Text: Zsuzsa L. Merényi. Henschelverlag Kunst und Gesellschaft, Berlin, 1964. 724 o. Legutóbbi, 6. kiadás: 1995. ISBN 978-3-89487-209-0

⁶¹ L. Merényi Zsuzsa: A klasszikus balett módszertana I. rész. Az I., II., III. évfolyam számára; A klasszikus balett módszertana II. rész. A IV–V. évfolyam számára; A klasszikus balett módszertana III. rész. A VI., VII., VIII. évfolyam számára. A tananyagot az Állami Balett Intézet klasszikus balett munkaközössége készítette. Tankönyvkiadó, Budapest, 1985. Megjelent a Művelődési Minisztérium 26.498/84., illetve 27.054/84/XI. számú megbízásai alapján.

⁶² A klasszikus pas de deux metodikája. Szerkesztette: Lőrinc György. Készítették: Gál Jenő, L. Merényi Zsuzsa, Lőrinc György, Nagy Zoltán, Sterbinszky László. Tankönyvkiadó, Budapest, 1985. Megjelent a Művelődési Minisztérium 27.669/84/XI. számú megbízása alapján. Német nyelven: Jenő Gál, György Lőrinc, Zsuzsa L. Merényi, Zoltán Nagy, László Sterbinszky: Methodik des klassischen Pas de deux. Henschelverlag Kunst und Gesellschaft, Berlin, 1984. 216 o. ISBN 978-3-7959-0434-0

1. A Magyar Táncművészeti Főiskola tankönyv- és jegyzetsorozata

ISSN 1219-9109 (1585-5694)⁶³ Sorozatszerkesztő: Bolvári-Takács Gábor. Formátum: B/5.

A sorozatban megjelent kötetek:⁶⁴

Módszertan

Bretus Mária – Zórándi Mária: A balett-technika alapjai. Készült a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke által összeállított tanjegyzet alapján. Lektorálta: Sebestény Katalin. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 180 o. Első kiadás: 1998. ISBN 963-9014-38-9. Megjelent az OM FPI tankönyv-támogatási program keretében. Második kiadás: 1999. ISBN 963-9014-64-8. Harmadik kiadás: 2003. ISBN 963-9014-97-4.* A megjelenést a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Humphrey, Doris: A koreografálás művészete. Fordította: Urbán Mária. Planétás Kiadó, Budapest, 2000. 132 o. ISBN 963-9014-82-6.* A megjelenést a Magyar Soros Alapítvány és a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Krombholz, Gertrude – Leis-Haase, Astrid: Társastáncok. Az alapformától a versenytáncig. Fordította: Mika Zsuzsanna. Lektorálta: Módy Júlia, László Attila. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, é. n. (2007). 298. o. ISBN 978-963-286-198-2.** A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.⁶⁵

Lázár Katalin: Énekes, táncos népi gyermekjátékok. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1996. 120 o. ISBN 963-9014-02-8

⁶³ A Planétás Kiadó a sorozat egyes köteteit nyilvános könyvesbolti forgalmazásban is árusította, majd erre a célra a címlapokon szereplő „Táncművészet” feliratot, saját sorozatcímként, új ISSN számmal (1585-5694) látta el. Az ISBN-szám után csillaggal megjelölt kötetekben ez az ISSN szám található. A dupla csillaggal megjelölt kötetekből az ISSN-szám hiányzik.

⁶⁴ A listát az áttekinthetőség kedvéért tematikus csoportokba rendeztük.

⁶⁵ Előzmény, keményítáblás kötésben: Planétás Kiadó, Budapest, 1997. ISBN 963-9014-25-7. Megjelent az MKM FPI tankönyv-támogatási program keretében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Lewis, Daniel: José Limón tánctechnikája. Fordította: Dienes Gedeon. Planétás Kiadó, Budapest, 2000. 228 o. ISBN 963-9014-83-4.* Megjelent az OM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében, a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Lőrinc Katalin: Martha Graham nyomában. A szöveget ellenőrizte: Hegedűs Sándor. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2007. 126 o. ISBN 963-9414-12-9.* A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. Második, javított kiadás. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. 126 o. ISBN 963-85144-3-1.

Néptáncaink tanítása. Ugrós táncaink. Szerkesztette: Zórándi Mária. Írta: Kiss Zsuzsanna, Lévai Péter, Szilágyi Zsolt, Zórándi Mária, Vörös Árpád. Lektorálta: Antal László. Tánclejegyzés: Fügedi János, Lányi Ágoston, Lévai Péter, Rácz Attila. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2003. 172 o. ISBN 963-9014-99-0.* Második kiadás: Planétás Kiadó, 2005. ISBN 963-286-245-7.* Második kiadás, DVD-melléklettel. A dvd-t szerkesztette: Fügedi János, Lévai Péter. Planétás Kiadó, 2008. ISBN 963-9414-19-8.*

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. I. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1997. 132 o. ISBN 963-9014-14-1. Megjelent az MKM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.⁶⁶

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. II. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1997. 148 o. ISBN 963-9014-20-6. Megjelent az MKM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.⁶⁷

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. III. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1997. 120 o. ISBN 963-9014-20-6. (!) Megjelent az MKM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.⁶⁸

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. IV. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Ma-

gyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2005. 126 o. (ISBN-szám nélkül**)

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. V. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2005. 126 o. (ISBN-szám nélkül**)

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. VI. évfolyam. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2009. 72 o. ISBN 963-9414-22-8. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Sebestény Katalin: A klasszikus balett módszertana. VII–IX. évfolyam. Lektorálta: Bretus Mária, Macher Szilárd. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 70 o. ISBN 963-85144-9-3. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 1. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Victoria Sarah Adams. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 140 o. ISBN 978-963-89842-0-3. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 2. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Sunny Isaac Nygaard. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 152 o. ISBN 978-963-89842-2-7. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 3. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Sunny Isaac Nygaard. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 124 o. ISBN 978-963-89842-5-8. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

⁶⁶ A kötet kétféle borítóval jelent meg.

⁶⁷ A kötet kétféle borítóval jelent meg.

⁶⁸ A kötet kétféle borítóval jelent meg.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 4. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Sunny Isaac Nygaard. Nyelvi lektor: Melis Hanna. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2015. 116 o. ISBN 978-963-89842-6-5.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 5. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Sunny Isaac Nygaard. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2015. 116 o. ISBN 978-963-89842-8-9.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 6. Konzulens: Éhn Éva. Lektorálta: Bretus Mária, Boros Erzsébet. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Sunny Isaac Nygaard. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. 80 o. ISBN 978-963-89842-9-6.

Sebestény, Katalin: The Methodology of Classical Ballet. Year 7–9. Lektorálta: Bretus Mária, Macher Szilárd. A tananyagot a Magyar Táncművészeti Főiskola Klasszikus Balett Tanszéke állította össze Lőrincné Merényi Zsuzsa könyve alapján. Fordította: Melis Hanna. Nyelvi lektor: Sunny Isaac Nygaard. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. 72 o. ISBN 978-615-80297-0-4.

Szécsényiné Fekete Irén: Művészi gimnasztika táncosoknak. Szerkesztette: Zórándi Mária. Planétás Kiadó, Budapest, 1999. 104. o. ISBN 963-9014-66-4.* A megjelenést a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Tánc történet, táncelmélet

Banes, Sally: Terpszikhoré tornacsukában. Az amerikai posztmodern tánc. Fordította: Galamb Zoltán. Planétás Kiadó, Budapest, 2000. 260 o. ISBN 963-9014-86-9.* A megjelenést a Magyar Soros Alapítvány támogatta.

Fügedi János: Lábán-kinetográfia balett-táncosoknak. Alapfok. Konzulens: Jakabné Zórándi Mária. Lektorálta: Nagy Andrea. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1998. 108 o. ISBN 963-9014-40-0. Megjelent az OM FPI tankönyv-támogatási program keretében.

Kővágó Zsuzsa – Kővágó Sarolta: A magyar amatőr néptáncmozgalom története a kezdetektől 1948-ig. Szöveggondozó szerkesztő: Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. 112 o. ISBN 978-615-80297-2-8. Megjelent a NKFIH K115676 számú kutatás keretében.

Körtvélyes Géza: Művészet, tánc, táncművészet. Planétás Kiadó, Budapest, 1999. 164 o. ISBN 963-9014-63-X. A kiadványt a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Major Rita – Gara Márk: Az európai színpadi tánc története. Az előzményektől a 19. század végéig. Lektorálta: Fuchs Lívia. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 164 o. ISBN 978-963-89842-7-2. A kötet az OTKA K81672 számú kutatás keretében jelent meg.

Neuwirth Annamária: Táncjelírás és -olvasás alapfokon. Lábán-kinetográfia. Lektorálta: Fügedi János. Planétás Kiadó – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2005. 96 o. ISBN 963-286-242-2* Megjelent az OM Felsőoktatási Tankönyv- és Szakkönyvtámogatási Pályázat keretében, a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram és a Közoktatás Modernizációs Alap támogatásával.

Pónyai Györgyi: A klasszikus balettművészet magyarországi történetéből. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest. Első kiadás: 2008. 192 o. ISBN 978-963-9414-15-0* A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. Második kiadás: 2009. 160 o. ISBN 978-963-9414-15-0 (!)* A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Művészetek, pedagógia, népraiz

Idegen nyelvű szöveggyűjtemény. Szerkesztette: Melis Béláné. Összeállította: Benyő Hedvig, Imre Ildikó, Tóth Barnabásné, Melis Béláné, Mika Zsuzsanna. Lektorálta: Christina Swainson, Catherine Montagnése, Perta Schubert. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1997. 208 o. (Angol, francia és német nyelvű hangkazetta mellékletekkel.) ISBN 978-963-9014-18-4.

Károly Róbert: Zeneelmélet és zenei formatan. Lépj közelebb a zenéhez! Lektorálta: Láng István. Planétás Kiadó, Budapest, 2000. 152 o. ISBN 963-9014-69-9*. Megjelent az OM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében. A megjelenést a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta. Második, javított kiadás: Planétás Kiadó, Budapest, 2003. 152 o. ISBN 963-9014-96-6* A megjelenést a NKÖM Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Németh András: Bevezetés a nevelés történeti és elméleti kérdéseibe táncpedagógusok számára. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Bu-

dapest, 1997. 136. o. ISBN 963-9014-22-2. Megjelent az MKM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.

P. Vas János: Magyar népcsoportok, néprajzi tájak. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2008. 164 o. ISBN 978-963-9414-18-1**

Mozgásanatómia, egészségügy

Mády Ferenc: Egészségről táncosoknak. Lektorálta: Vízkelety Tibor. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1998. 112 o. ISBN 978-963-9014-37-0. Megjelent az OM FPI tankönyv-támogatási program keretében.⁶⁹

Mády Ferenc: Élettani ismeretek táncosoknak, koreográfusoknak és táncpedagógusoknak. Lektorálta: Vízkelety Tibor. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2007. 256 o. ISBN 978-963-9414-11-2.* Megjelent az OKM Felsőoktatási Tankönyv- és Szakkönyvtámogatási Pályázat keretében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Mády Ferenc: Mozgásbiológia és egészségügy. Élettani ismeretek a táncművészeti felsőoktatás számára. Tankönyv. Lektorálta: Szendrői Miklós. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 256 oldal. ISBN 978-963-85144-7-9. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Mády Ferenc: Mozgásbiológia. Jegyzet. Lektorálta: Vízkelety Tibor. Magyar Táncművészeti Főiskola – Osiris Kiadó, Budapest, 1995. 156 o. ISBN 963-379-131-6**

Mozgásanatómia a Magyar Táncművészeti Főiskola V. balettévfolyama részére. Összeállította: Dudich Endréné. Lektorálta: Kerényi Károly, Fajth Blanka. Magyar Táncművészeti Főiskola – Osiris Kiadó, Budapest, 1995. 44 o. ISBN 963-379-129-4**

Mozgásanatómia a Magyar Táncművészeti Főiskola zenésznövendékei részére. Összeállította: Dudich Endréné. Lektorálta: Kerényi Károly. Magyar Táncművészeti Főiskola – Osiris Kiadó, Budapest, 1995. 34 o. ISBN 963-379-130-8**

Mozgásanatómia. Összeállította: Dudich Endréné. Lektorálta: Kerényi Károly, Fajth Blanka. Második kiadás. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2007. 44 o. ISBN 978-963-9414-13-6*

⁶⁹ A kötet kétféle borítóval jelent meg.

2. Táncművészet és tudomány

A főiskola tudományos kiadványsorozata 2009-ben indult. Elsősorban a kétvénykenti tudományos konferenciák előadásait, valamint forráspublikációkat ad közre, de megjelentet más, tánc tudományi vonatkozású munkákat is.

Táncművészet és tudomány. A Magyar Táncművészeti Főiskola kiadványsorozata. ISSN 2060-7091. Sorozatszerkesztő: Bolvári-Takács Gábor. Konzultatív szerkesztőbizottság: Fodor Antal, Fügedi János, Gelenczey-Miháltz Alirán (IV. kötetig), Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita (V. kötetől), Mizerák Katalin (V. kötetől), Németh András, Szakály György (V. kötetől), Zsámboki Marcell (IV. kötetig). Formátum: B/5.

A sorozatban megjelent kötetek:

I. Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. Tudományos konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2007. november 9–10. Szerkesztette: Németh András, Major Rita, Mizerák Katalin, Tóvay Nagy Péter. Szöveggondozó szerkesztő: Perger Gábor. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2009. 271 o. ISBN 978-963-9414-21-1. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

II. Én, Maja Pliszceckaja. Fordította: Pólya Katalin. A fordítást lektorálta, a jegyzeteket és az utószót írta: Bolvári-Takács Gábor. A fordítást szakmailag lektorálta és az előszót írta: Szakály György. A rajzokat Vlagyimir Shmejszter készítette. Planétás Kiadó – Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2009. 444 o. ISBN 978-963-9414-23-5. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

III. Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. II. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2009. november 6–7. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Major Rita, Mizerák Katalin, Németh András. Szöveggondozó

szerkesztő: Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2011. 193 o. ISBN 978-963-85144-2-4. A kötet összeállítása az OTKA K8672 számú kutatási pályázat támogatásával történt. A kötet a TÁMOP-3.2.4-09/1/KMR-2010-0019 számú projekt keretében jelent meg. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

IV. A hagyományos tánc kultúra metamorfózisa a 20. században. Tudományos szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2010. június 11–12. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Mizerák Katalin, Németh András. Szöveggondozó szerkesztő: Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 192 o. ISBN 978-963-85144-5-5. A kötet összeállítását és megjelenését a K81672 és NK77922 számú OTKA-pályázatok támogatták. A szimpózium az OTKA 68484 számú kutatáshoz kapcsolódott. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

V. Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2011. november 11–12. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Mizerák Katalin, Németh András. Szöveggondozó szerkesztő: Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 248 o. ISBN 978-963-85144-6-2. A kötet összeállítása az OTKA K81672 számú kutatás keretében és az NK77922 számú kutatás támogatásával történt. A kiadvány megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

VI. Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Szerkesztette: Tóvay Nagy Péter. Válogatta és közzéteszi: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Lívia, Gara Márk, Major Rita, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 216 o. ISBN 978-963-85144-8-6. A kötet az OTKA K81672 számú kutatás keretében jelent meg.

VII. Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. IV. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2013. november 8–9. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor, Fügedi János, Mizerák Katalin, Németh András. Szöveggondozó szerkesztő: Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 196 o. ISBN 978-963-89842-4-1. A kötet az OTKA K81672 számú kutatás keretében jelent meg. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

VIII. Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez II. Szerkesztette: Tóvay Nagy Péter. Válogatta és közzéteszi: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Lívia, Gara Márk, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 232 o. ISBN 978-963-89842-1-0. A kötet az OTKA K81672 számú kutatás keretében jelent meg.

IX. Tánc és társadalom. V. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2015. november 13–14. Szerkesztette: Bolvári-Takács Gábor, Németh András, Perger Gábor. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. ISBN 978-615-80297-5-9. A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal NKHIF K115676 számú kutatása keretében jelent meg. (A kötet szerzőit lásd az azonos című konferenciánál.)

3. A magyar táncművészet nagyjai

A kiadványsorozat 1993-ban indult, első két darabja a hazai tánc történet két kimagasló személyiségének állított emléket, születési, illetve halálozási évfordulójuk alkalmából. Ezt követően, közel két évtizedes szünet után, 2012-ben folytatódott a sorozat, azóta három kötet látott napvilágot.

A magyar táncművészet nagyjai. ISSN 1217-9159. Sorozatszerkesztő: Bolvári-Takács Gábor. Formátum: változó.

A sorozatban megjelent kötetek:

1. **Nádasi Ferenc 1893–1966. Emlékezések a mester születésének 100 éves évfordulójára.** Szerkesztette: Nádasi Myrtil. Írták: Körtvélyes Géza, Nádasi Myrtil, Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1993. 52 o.

2. **Harangozó Gyula emlékkönyv.** Szerkesztette: Szúdy Eszter. Írták: Harangozó Gyula, Körtvélyes Géza, Szúdy Eszter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1994. 104 o. ISBN 963-85144-1-8. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap Táncművészeti Szakmai Kollégiuma és a Budapesti Operabarátok Egyesülete támogatásával.

3. **Nádasi Myrtil: Piruettek és ábrándok. Felnöttem a függöny mögött.** K.u.K. Kiadó, Budapest, 2012. 232 o. ISBN 978-963-9887-82-4. A kötet kiadásához hozzájárult a Magyar Táncművészeti Főiskola munkáját támogató Noverre Táncművészeti Alapítvány.

4. **Zórándi Mária: A bartóki út. Pályaképek a színpadi néptáncművészet 20. századi történetéből.** Szerkesztette és az előszót írta: Felföldi László. A szerkesztésben közreműködött és az utószót írta: Bolvári-Takács Gábor. Képszerkesztő: Halász Tamás. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2014. 168 o. ISBN 978-963-89842-3-4. A kötet az OTKA K81672 számú kutatás keretében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg.

5. **„A tánc csillagai lettek...” Az Állami Balett Intézet első végzős évfolyama.** Írta és szerkesztette: Gyarmati Zsófia – Macher Szilárd. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2015. 132 o. ISBN 978-615-80297-1-1. A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal NKHIF K115676 számú kutatása keretében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg.

4. Tánc tudományi Közlemények

A *Tánc tudományi Közlemények* című, évente kétszer megjelenő tudományos folyóirat 2009-ben indult, Major Rita kezdeményezésére.

Tánc tudományi Közlemények. A Magyar Táncművészeti Főiskola lektorált tudományos folyóirata. Rovatok: Beszámoló, Dokumentum, Forrásközlés, Konferencia, Recenzió, Tanulmány (alrovatok: Egészségtan, Évforduló, Művelődéstörténet, Néptánc, Pedagógia, Pszichológia, Sporttudomány, Színháztörténet, Táncelemzés, Tánc történet, Zenetörténet), Tudományos hírek. Szerkesztőség: Tóvay Nagy Péter főszerkesztő, Bernáth László (2015/1. számig), Bolvári-Takács Gábor (2009/1. számban felelős kiadó, 2009/2. számtól lapigazgató), Major Rita, Mizerák Katalin. Lapterv, tördelés: Tellinger András. A szerkesztőség címe: MTF Elméleti Tanszék. Lapalapító (tulajdonos) és kiadó: Magyar Táncművészeti Főiskola. ISSN 2060-7148. Formátum: B/5. Az egyes számok címlapján más-más Terpszikhoré-ábrázolások láthatóak⁷⁰ (dombormű, festmény, mozaik, szobor). A megjelenést támogatta: Nemzeti Kulturális Alap (2009/1. – 2010/1. szám); Országos Tudományos Kutatási Alap K81672 (2010/2. – 2014/2. szám); Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal K115676 (2015/1. számtól).

Megjelent lapszámok:

- I. évf. 2009. 1. szám: 84 o.
- I. évf. 2009. 2. szám: 106 o.
- II. évf. 2010. 1. szám: 112 o.
- II. évf. 2010. 2. szám: 112 o.
- III. évf. 2011. 1. szám: 106 o.
- III. évf. 2011. 2. szám: 92 o.
- IV. évf. 2012. 1. szám: 88 o.
- IV. évf. 2012. 2. szám: 108 o.
- V. évf. 2013. 1. szám: 102 o.
- V. évf. 2013. 2. szám: 104 o.

⁷⁰ Kivétel a 2010. évi 2. szám, amelynek címlapján haláltánc-ábrázolás látható, kapcsolódva a benne közölt tematikus tanulmányokhoz.

- VI. évf. 2014. 1. szám: 108 o.
- VI. évf. 2014. 2. szám: 104 o.
- VII. évf. 2015. 1. szám: 104 o.
- VII. évf. 2015. 2. szám: 100 o.

Tóvay Nagy Péter: Beköszöntő⁷¹

A Magyar Táncművészeti Főiskolának évek óta a stratégiai céljai között szerepel egy a tánc tudomány művelése terén alkotó szellemi-kutató műhely létrehozása, a tánc tudományok akadémiai elismerésének kivívása és mindezekon keresztül az egyetemi rang elérése. A *Tánc tudományi Közlemények* megszületése ezeknek a törekvéseknek a része. Nomen est omen. A periodika egyik alapvető célja tehát az, hogy a Magyar Táncművészeti Főiskola oktatói és hallgatói számára publikálási lehetőséget biztosítson. A fentiekből következik, hogy a folyóirat elsősorban tanulmányok, forrásközlések, forrásfeldolgozások, bibliográfiák megjelentetését tartja elsődleges feladatának. A folyóirat publikációs körét talán a tánc tudomány kifejezéssel lehetne a legjobban meghatározni, amelyet a lehető legszélesebb értelmezésben használunk. Tánc tudomány alatt tehát nemcsak a tánchoz szorosan kötődő diszciplínákat (tánc történet, tánckritika, táncelemzés, esztétika, módszertani kutatások, koreográfia stb.) értjük, hanem a tánc minden ágazatához kapcsolható más tudományágakat (anatómia, antropológia, eszmetörténet, filozófiai, irodalomtudomány, művelődéstörténet, művészettörténet, művészetpedagógia, művészetpszichológia, néprajz, pedagógia, pszichológia, színháztörténet, történeti antropológia, zeneelmélet, zenetörténet stb.) is.

Egy adott tudományterület működésében azonban a tudományos publikációk megjelenése mellett fontos szerepet kap a tudományos élet egyes mozzanatainak megjelenítése is. Ezért a *Tánc tudományi Közlemények* fontosnak tartja a tánc kapcsolatos konferenciákról, kötetbemutatókról, az intézmény oktatóinak, hallgatóinak tanulmányútjairól szóló beszámolók közlését is. Kétségtelen tény azonban, hogy a (színpadi) tánc tudományterületének intézményesülése még jócskán várat magára. S hogy ebben a folyamatban be tudja-e majd a szerepét tölteni ez a tervek szerint évente mindössze két alkalommal megjelenő folyóirat? Ezt majd a jövő dönti el. S mit is kívánhatnánk e lapnak, mielőtt útjára bocsátanánk? Talán Terpszikhoré is elnézi nekünk, ha ezúttal nem a tánchoz szorosan kapcsolódó jelmondat bölcsességét, hanem egy irodalmi szállóigét adunk útravalóul: Sors bona, nihil aliud. Csak jó szerencse, semmi más.

Budapest, 2009. április

⁷¹ Megjelent: Tánc tudományi Közlemények, I. évf. 2009. 1. szám, 2. o.

5. Külföldi Szemle

A főiskola 1995-ben újraindította és 1999-ig megjelentette az 1965–1990 között a Magyar Táncművészek Szövetsége gondozásában kiadott *Külföldi Szemle* (Szemelvények a külföldi szaksajtóból) című periodikát (ISSN 0230-2616). A kiadvány hiányt pótol, de az internet elterjedését követően a külföldi sajtó hozzáférhetősége ugrásszerűen javult, így a további megjelenés ebben a formában célszerűtlenné vált. A kiadványsorozat címjegyzékét Tóvay Nagy Péter 2005-ben elkészítette.⁷²

Külföldi Szemle. (Szemelvények a külföldi szaksajtóból) Tánc történeti szöveggyűjtemény. ISSN 1416-5031. Felelős szerkesztő: Fuchs Lívia. Formátum: A/4.

A megjelent számok (1995–96-ben évi kettő, 1997–99-ben évi egy szám):

1995. 1. szám: 42 o. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. (ISSN 0230-2616 számon)

1995. 2. szám: 38 o. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. (ISSN 0230-2616 számon)

1996. 1. szám: 52 o. Megjelent az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért támogatásával.

1996. 2. szám: 60 o. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

1997. évi szám: 76 o. Fordították: Czakó Márta, Horváthné Bánky Dóra, Kiss Jolán, Urbán Mária. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

1998. évi szám: 82 o. Fordították: Bartos Lóránd, Horváthné Bánky Dóra, Major Rita, Urbán Mária. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

1999. évi szám: 104 o. Fordították: Barda Beáta, Ceszarszkaja Maja, Pápay Eszter, Urbán Mária. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap program támogatásával.

⁷² A Külföldi Szemle címjegyzéke 1965–1999. Ideiglenes kézirat. Összeállította: Tóvay Nagy Péter. Budapest, 2005. Hozzáférhető a MTF Vályi Rózi Könyvtárban.

6. Egyéb kiadványok

Egyedi művek

Az Állami Balett Intézetéről az ezredfordulóig mindössze egyetlen igazán „könyvszerű” mű jelent meg. *A balettművészet felé* című, népszerűsítő kötet, a tízedik tanév tiszteletére, a Gondolat Könyvkiadónál látott napvilágot, szerzői között megtaláljuk a tantestület meghatározó egyéniségeit.⁷³ Az intézmény húsz évvel később prospektusra emlékeztető formájú, de tartalmában bő áttekintést nyújtó füzetet adott közre.⁷⁴

1990 óta két intézménytörténeti kiadvány jelent meg, részletes intézményi adattárral. A 2001-es, nagyalakú kötet fejezetenként más-más szerző alkotása. A 2016-os, A/4 formátumú kiadvány tartalmában sokrétű, informatív, és gazdag fényképanyagot tartalmaz.

Mozaikok a Magyar Táncművészeti Főiskola első ötven évéről. Összeállította: Fodor Antal. Szerzők: Bolvári-Takács Gábor, Dózsa Imre, Éhn Éva, Fodor Antal, Gelencsér Ágnes, Harangozó Gyula, Horváthné Bánky Dóra, Jakabné Zórándi Mária, Körtvélyes Géza, Lőrinc Katalin, Major Rita, Neumann Ilona, Pokorni Zoltán, Schanda Beáta, Valcz Gyuláné. Planétás Kiadó, Budapest, 2001. 132 o. ISBN 963-9014-90-7

Magyar Táncművészeti Főiskola – Tizenöt év története 2000–2015. A szöveget összeállította: Schanda Beáta. A képeket válogatta: Csillag Pál. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016. 52 o. ISBN 978-615-80297-3-5. Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

⁷³ A balettművészet felé. Szerkesztette: Lőrinc György; írták: Aszalós Károly, Bogdány Ferenc, Hidas Hédi, Kiss Ilona, Lőrinc György, Lugossy Emma, L. Merényi Zsuzsa, Nádas Ferenc. Gondolat Kiadó, Budapest, 1961.

⁷⁴ Állami Balett Intézet. Szerkesztette: Manhercz Károly Írták: Dózsa Imre, Horváthné Bánky Dóra, Kovács Györgyné, Körtvélyes Géza, Lőrinc György, Merényi Zsuzsa, Timár Sándor. Budapest, 1981.

Intézményi prospektusok

Az intézmény történetét az 1983-as főiskolává alakulástól kezdve végigkísérik a prospektusok. Ezek információs céllal készültek, így mindig a főiskola éppen adott szervezeti és személyi állapotát tükrözik. 1986-ban kétnyelvű kiadvány készült.⁷⁵ 1990-ben, a negyvenedik alapítási évfordulóra, ugyancsak magyar–angol prospektus jelent meg. 1995-ben új összefoglaló készült, szintén párhuzamos angol szöveggel. Ugyanezen kiadvány aktualizált változatai jelentek meg 2000-ben és 2003-ban. 2010-ben tartalmában és arculatában új prospektus látott napvilágot, külön angol nyelven is, majd 2012-ben ezek bővített változatai jelentek meg.

Prospektusok (formátum: A/4):

Állami Balett Intézet – Hungarian Dance Academy 1950–1990. Szerkesztette: Palovecz János. Szöveg: Dózsa Imre, Fuchs Livia, Rajk András. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 1990. 20 o.

Magyar Táncművészeti Főiskola. Szöveg: Bolvári-Takács Gábor. Angol szöveg: Melis Hanna. Magyar Táncművészeti Főiskola Budapest, 1995. 20 o. Készült a Művészeti Egyetemek Rektori Széke támogatásával.

A Magyar Táncművészeti Főiskola – The Hungarian Dance Academy 1950–2000. Szöveg: Dózsa Imre, Bolvári-Takács Gábor. Angol szöveg: Melis Hanna. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2000. 16 o.

A Magyar Táncművészeti Főiskola – The Hungarian Dance Academy. Szöveg: Dózsa Imre, Bolvári-Takács Gábor. Angol szöveg: Melis Hanna. Második, javított kiadás. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2003. 16 o. A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Magyar Táncművészeti Főiskola. Összeállította: Bolvári-Takács Gábor, Jakabné Zórándi Mária, Schanda Beáta, Zsámboki Marcell. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest. 2010. 16 o.

Hungarian Dance Academy. Összeállította: Bolvári-Takács Gábor, Jakabné Zórándi Mária, Schanda Beáta, Zsámboki Marcell. Fordította: Melis Hanna. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest. 2010. 16 o.

Magyar Táncművészeti Főiskola. Összeállította: Bolvári-Takács Gábor, Macher Szilárd, Schanda Beáta, Szakály György, Zsámboki Marcell. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest. 2012. 20 o. ISBN 978-963-85144-4-8

Hungarian Dance Academy. Összeállította: Bolvári-Takács Gábor, Macher Szilárd, Schanda Beáta, Szakály György, Zsámboki Marcell. Fordította: Melis Hanna (*nincs jelezve*). Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2012. 20 o. ISBN 978-963-85144-4-8 (!)

Sokszorosított tanjegyzetek

A korszerű tananyagok hiányának átmeneti pótlására a főiskolán használatba kerültek olyan tanjegyzetek, amelyek kézírata elkészült, de a kiadásához forrás még nem állt rendelkezésre. E házi sokszorosítású, A/4 formátumú jegyzeteket a hallgatók megvásárolhatták, illetve a könyvtárból kikölcsönözhatték. A kéziratok többsége később – a főiskola kiadványaként vagy más kiadó által – nyomtatott formában megjelent.⁷⁶

„A tánc csillagai lettek...” Az Állami Balett Intézet első végzős évfolyama. Írta és szerkesztette: Gyarmati Zsófia – Macher Szilárd. 2001. 116 o.*

Borsa Miklós: Színpadi előadások műszaki alapjai. Főiskolai tananyag. 2008. 26 o.

Dienes Gedeon: Mozdulattörténet szemelvényekben. Második, bővített kiadás.⁷⁷ I. rész: A kezdetektől a századfordulóig. 2004. 60 o.*

Fuchs Livia: A modern tánc története. (A XX. század tánc-története sorozat) é. n. (2002) 99 o.*

Gombár Judit: A színházi látvány története. é. n. (1999) 48 o.

Gombár Judit: Viselettörténet. é. n. (2002) 77 o. Megjelent az OM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.

Pónyai Györgyi: A klasszikus balettművészet magyarországi történetéből, I. rész. 2005. 100 o.*

Tréning Martha Graham nyomán. A videó anyagot szerkesztette és előadja, a jegyzetet készítette: Lőrinc Katalin. 2002. 44 o. Megjelent az OM FPI felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében.*

⁷⁵ Állami Balett Intézet 1950–1985. Szerkesztette: Horváthné Bánky Dóra. Írták: Dózsa Imre, Kovács Györgyné, Köpeczi Béla, Manhercz Károly, Merényi Zsuzsa.; Fordította: Kiricsi Katalin, Kiss Judit. Állami Balett Intézet Titkársága, Budapest, 1986. 20 o.

⁷⁶ A csillaggal jelölt műveket utóbb könyv formájában megjelentek.

⁷⁷ A mű 1998-ban már megjelent.

Dokumentációs évkönyvek

1961-ben készült el az Állami Balett Intézet első, házi sokszorosítású évkönyve,⁷⁸ amelyet további négy követett.⁷⁹ Közülük tartalmilag kiemelkedik az 1970-es, húsz éves jubileumi kiadvány, amely rövidítve angol és orosz nyelvű változatban is megjelent.⁸⁰ Az 1975-ös évkönyv betördelt anyaga kéziratban maradt, 1985-ben és 1990-ben pedig kéziratok dokumentációs kötetek foglalták össze két évtized adatait.⁸¹ Ezt követően 1992-ben, 1995-ben és 1998-ban készültek sokszorosított dokumentációs évkönyvek, valamennyi A/4 formátumban.

A Magyar Táncművészeti Főiskola évkönyve. Dokumentáció 1989–1992. Szerkesztette: Horváthné Bánky Dóra. Budapest, 1992. (fénymásolt kézirat)

A Magyar Táncművészeti Főiskola évkönyve 1986–1995. Szerkesztette: Horváthné Bánky Dóra. Budapest, 1995. (fénymásolt kézirat)

A Magyar Táncművészeti Főiskola évkönyve 1996–1997. Összeállította és szerkesztette: Kovács Györgyné. Budapest, 1998. (fénymásolt kézirat)

⁷⁸ Az Állami Balett Intézet jubiláris évkönyve az 1960–61. tanévről, fennállásának tizedik esztendejéről. Szerkesztette: Aszalós Károly, Bogdány Ferenc, Lőrinc György, Nádasi Ferencné, Walkó György. Budapest, 1961.

⁷⁹ Az Állami Balett Intézet évkönyve az 1961/62. és az 1962/63. tanévről. Szerkesztő bizottság: Aszalós Károly, Bogdány Ferenc, Hidas Hedvig, Lugossy Emma, Vályi Rózi, Walkó György. Budapest, 1963; Az Állami Balett Intézet jubiláris évkönyve. Az intézet fennállásának 15. évfordulója alkalmából 1963–64. és az 1964–65. tanévről. (sic!) Szerkesztették: Bogdány Ferenc, Hidas Hedvig, Horváth Károlyné, Lugossy Emma, Mák Magda, Nádasi Marcella, Roboz Ágnes, Soós Istvánné. Budapest, 1965; Az Állami Balett Intézet évkönyve az 1965/66. és az 1966/67. tanévről. Felelős szerkesztő: Roboz Ágnes; Az Állami Balett Intézet húsz éves fennállásának jubileumi évkönyve. Felelős szerkesztő: Lugossy Emma. 1970.

⁸⁰ The State Ballet Institute is Twenty Years Old. Felelős szerkesztő: Lugossy Emma, 1970; Goszudarsztvennomu Baletnomu Ucsiliscsu 20 let. 1970.

⁸¹ Az Állami Balett Intézet évkönyve fennállásának 25. éves jubileumára. Felelős szerkesztő: Lugossy Emma. 1975. (kézirat); Az Állami Balett Intézet évkönyve. Dokumentáció az intézet életéről, 1970–1985. Szerkesztette: Horváthné Bánky Dóra. 1985. (sokszorosított kézirat); Az Állami Balett Intézet évkönyve. Dokumentáció az intézet életéről, 1985–1989. Szerkesztette: Horváthné Bánky Dóra. Budapest, 1990. (fénymásolt kézirat)

FÜGGELÉK

A Táncművészeti Doktori Iskola terve, 2010.

Az alábbiakban egy olyan kezdeményezés néhány fő dokumentumát teszem közzé, amelyek – bár egyelőre nem jártak sikerrel – egyértelműen jelzik a főiskola képzési és kutatási céljainak határozott erősödését, az egyetemmé válás közvetlen igényként való megjelenését, a táncművészet terén Magyarországon még nem létező, legmagasabb képzés szint felvállalásával.

A főiskola először – egyelőre nem hivatalos formában – 2007. december 3-án nyilvánította ki doktori iskola alapítási szándékát. Az erről szóló feljegyzést Bolvári-Takács Gábor rektorhelyettes *Háttéranyag a Magyar Táncművészeti Főiskola doktori (DLA) iskolájának létrehozásához* címmel juttatta el Bazsa Györgyhöz, a Magyar Akkreditációs Bizottság elnökéhez.⁸² A Schanda Beáta közreműködésével összeállított tervezet kiinduló pontja az a tény volt, hogy a táncművészet területén doktori iskola Magyarországon nem működik, s ez akadályozza a művészeti ághoz kapcsolódó tudományos fejlődést, az alkotó- és előadó-művészet elméletileg is reflektált előrelépését, továbbá nem inspirálja a fiatal kutatónemzedék szakmai fejlődését. Mindezeket túl szinte lehetetlen a hatályos felsőoktatási törvénynek megfelelő működés a táncművészeti felsőoktatási intézmények számára (2010-ig a művészeti díjak doktori fokozattal való egyenértékűsége még átmeneti lehetőséget teremt). Elvi lehetőségként létezik, hogy más – részben határ- – területeken (pl. neveléstudomány, színháztudomány, néprajztudomány, zenetudomány stb.) doktori fokozatot szerezhetnek oktatóink, ez azonban hosszú távon éppen a fő oktatandó diszciplína, a táncművészet „periferizálódásához” járul hozzá, amely mind szakmai, mind oktatási szempontból elfogadhatatlan.

A program kidolgozása Bolvári-Takács Gábor *A Magyar Táncművészeti Főiskola Doktori Iskolájának koncepciója* című, 2009. október 20-án kelt munkaanyagának belső vitára bocsátásával indult. Jakabné Zórándi Mária rektor 2010. április 29-ei kérelmére a MAB elnöke 2010. május 4-én, D204 azonosítószámmon nyilvántartásba vette a tervezett doktori iskolát.⁸³ A folyamat végeredményeként Szakály György rektorhelyettes 2010. december 21-én nyújtotta be a

⁸² 1037/8.3/07. ikt. számú irat. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

⁸³ 4331/2010. ikt. számú MAB levél. REKT-2010-000955 ikt. számú irat. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

Táncművészeti Doktori Iskola létesítésére vonatkozó kérelmet. A dokumentáció a következő egységeket tartalmazta: adatlap, személyi feltételek, képzési terv, minőségbiztosítási terv, működési szabályzat, a doktori iskola honlapjáról szóló nyilatkozat, doktori szabályzat, nemzetközi együttműködési nyilatkozatok, a szenátus és a doktori tanács támogató határozatai.⁸⁴

Bazsa György 2011. március 31-én kelt levelében arról értesítette a főiskolát, hogy a MAB a 2011/3/VI/2. számú határozatával a Táncművészeti Doktori Iskola létesítését nem támogatta, elsősorban a doktori képzés indításához szükséges, megfelelő személyi feltételek (egyetemi tanárok) hiánya miatt.⁸⁵

Az alábbiakban az adatlapot és a képzési tervet teljes terjedelemben, a felvételi követelményeket, illetve a mestermű és a doktori értekezés követelményeit részleteiben közreadom. A dokumentáció leglényegesebb eleme a képzési terv volt, amelynek összeállításában és megszövegezésében Németh András egyetemi tanár meghatározó szerepet vállalt, s amelynek magas színvonalát – az elutasító határozat indokolásában, a döntéstől függetlenül – a MAB elismerte.

Adatlap⁸⁶

1. Az intézmény neve: Magyar Táncművészeti Főiskola
2. A Doktori Iskola azonosítója: D304
3. A Doktori Iskola vezetője: Szakály György egyetemi tanár
4. A Doktori Iskola adminisztrációjának koordinátora: Dr. habil. Bolvári-Takács Gábor főiskolai tanár, a Doktori Tanács titkára
5. A Doktori Iskola tudományterületi és tudományági besorolása:
 7. művészetek
 - 7.7 tánc- és mozdulatművészet
6. A Doktori Iskola neve: Táncművészeti Doktori Iskola
7. A kiadandó doktori fokozat típusa: DLA, művészeti ága: táncművészet
8. Az intézményben oktatott, releváns mesterszakok, amelyre a doktori képzés épül:
 - klasszikus balettművész mesterszak (akkreditálta: 2007/5/XI/3/10. sz. MAB határozat)
 - néptáncművész mesterszak (akkreditálta: 2007/5/XI/3/11. sz. MAB határozat)

⁸⁴ REKT-2010-002463 ikt. számú irat. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

⁸⁵ 14-3/2011. számú MAB levél. REKT-2011-000628 ikt. számú irat. Magyar Táncművészeti Főiskola irattára.

⁸⁶ 2010. decemberi állapot szerint.

A Táncművészeti Doktori Iskola képzési terve⁸⁷

I. A Doktori Iskola intézményi oktatási-tudományos háttere

a) A Szenátus által elfogadott kutatási–fejlesztési–innovációs stratégia előkészítését és megvalósítását a *Tudományos Tanács* (TT) irányítja, amely a rektornak közvetlenül alárendelt testület. A TT tagjai egyetemi és főiskolai tanárok, illetve docensek, továbbá a tudományos fokozattal rendelkező oktatók és kutatók. A rektor a TT-től a főiskola tudományos, kutatási–fejlesztési tevékenységével kapcsolatos bármely egyéb kérdésben állásfoglalást kérhet, illetve bármely döntésének előkészítését a TT hatáskörébe utalhatja.

b) A *Magyar Tudományos Akadémia Tánc tudományi Munkabizottságának* megalapításáról az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya 2009. október 26-én döntött. A munkabizottság célja a Magyarországon folyó tánc kutató munka összefogása, fő irányainak megtervezése, a tánc kutatás tematikai és intézményi széttagoltságának enyhítése; a tánc kutatás, mint multi- illetve interdiszciplináris tudományág meghatározásának előmozdítása és szerepkörének erősítése; a tánc társadalmi elismertségének erősítése a táncról való rendszerezett szakmai tudás hatékony növelése és népszerűsítése révén; az MTA általános kutatásméleti, módszertani, kutatásszervezési és tudománypolitikai idealjainak és elvárásainak közvetítése a tánc kutatás területén. A testület létrehozását részben a Főiskola oktatói kezdeményezték, s a 15 tagú munkabizottság közel felét (köztük a társelnököt és az egyik titkárt) a Főiskola oktatói alkotják.

c) A képzés oktatási–képzési háttérfeltételét biztosító *művészképzés* a Magyar Táncművészeti Főiskolán eltért minden más hasonló jellegű képzés gyakorlatától, mivel gyakorlatigényességéből fakadóan nagyon fiatal korban elkezdődik. A 2007-től bevezetett kétciklusú képzés keretében BA szinten táncművész valamint táncos és próbavezető szakok indítására került sor. Az MA képzések akkreditálását követően 2008-ban megtörtént az első *MA-szakok* (klasszikus balettművész, néptáncművész), 2010-ben pedig tánc tanár MA-szakok indítása is.

d) Az intézményben folyó tudományos munka az egyéni oktatói kutatómunka mellett intézményes formában, a különböző tanszéki kutatásokat integráló 2007-ben alapított, és a Tudományos Tanácsnak közvetlenül alárendelt *Tánc tudományi Kutatóközpont* keretében zajlik. Ennek háttérében a Főiskola szer-

⁸⁷ 2010. decemberi állapot szerint

vezeti egységei (Elméleti Tanszék, Klasszikus balett és Modern tánc Tanszék, Koreográfusképző Tanszék, Néptánc és Színházi tánc Tanszék, Pedagógusképző Tanszék) állnak. A Kutatóközpont célja, hogy a főiskolán működő oktató-kutatók a magyar tudományos közéletben szervezeten képviselhessék a tánc tudomány ügyét, feladata pedig az egyéni kutatások integrálása és szintetizálása; kutatási főirányok kialakítása, munkacsoportok létrehozása és koordinálása; a főiskola kutatási prioritásainak megvalósítása; együttműködés hazai tudományos műhelyekkel; kapcsolatépítés nemzetközi kutatóközpontokkal, nemzetközi programokhoz történő csatlakozás; a kutatási pályázati lehetőségek jobb kihasználása.

e) A Főiskola *szakkönyvtára* évtizedek óta a táncművészet és tánc tudományos kutatás és oktatómunka fontos háttérintézménye, amely szervezeti egység a magyar táncművészeti és tánc tudományos művek legfontosabb bázisa, hasonló jellegű gyűjtőkörrel csak az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma rendelkezik. Az önálló egységként működő *audiovizuális stúdió és szakmai archívum* egyrészt kezeli a több ezer egységből álló hang- és képfelvétel gyűjteményt, másrészt ellátja a főiskolán a képzéssel és művészi alkotómunkával összefüggő hang- és képrögzítési feladatokat.

II. A képzési céljai és működési alapelvei

A doktori iskola *képzési célja* az alkotó- és/vagy előadóművészek, valamint a művészetet, illetve tánc tudományt művelni és azt tudományos megalapozottsággal oktatni képes szakemberek elméleti továbbképzése, önreflexiójuk segítése, a táncművészetre és a kapcsolódó tánc tudomány művészetelméleti és egyéb kutatásaira irányuló hazai és nemzetközi kitekintés biztosítása. A doktori iskola irányultságából adódóan elsősorban az alkotó és előadó táncművészet elméleti és tudományos reflexióját helyezi kutatómunkájának és arra épülő képzési programjának középpontjába, megalapítását, illetve sikeres akkreditációját követően a *DLA-fokozat* odaítélésének jogosultságát kívánja megszerezni.

A doktori iskola hallgatói a hazai és nemzetközi kutatási együttműködési projektekre bekapcsolódva, más intézmények doktorandusz-hallgatóival, kutatóival együtt, neves hazai szakemberek irányításával végzik tanulmányaikat. A doktori iskola beindítás elő kívánja segíteni az annak keretében folyó tánc tudományos kutatások eredményei megjelenjenek a hazai és nemzetközi szinten

is jegyzett igényes szakmai folyóiratokban, hallgatói és kutatói rendszeresen szerepeljenek a tánc tudomány hazai és nemzetközi tudományos és művészeti fórumain.

A doktori iskola *hallgatói* előképzettségi szempontból az alábbi feltételek alapján kerülnek felvételre: a) táncművészeti szakirányban szerzett egyetemi végzettséggel rendelkezők: korábban a Színház- és Filmművészeti Egyetem koreográfus szakán végeztek, jelenleg a Magyar Táncművészeti Főiskola MA-képzéseiben végzők, b) egyetemi végzettséggel, valamint táncművészeti szakirányban szerzett ezzel egyenértékű felsőfokú végzettséggel rendelkezők.

III. A képzésnek a táncművészet sajátosságaiból adódó feltételrendszere

a) A táncművészet legmagasabb szintű műveléséhez is elengedhetetlen az elméleti háttér-tudás és egy sajátos szakmai tudatosság megszerzése, ez elsősorban mégis *gyakorlati tevékenység*: a művészi alkotás, színpadi szerepléshez kapcsolódó előadóművészi, és az ehhez kapcsolódó, az előadást megtervező és „rendező” koreográfusi teljesítmény minősíti valóban doktorrá a cím hordozóját.

b) A létrehozandó *mestermű* itt nem egy maradandó könyv vagy műtárgy, hanem egy időben megvalósuló és az idővel eltűnő (legfeljebb tökéletlen kép- és hangrögzítéssel visszahozható) esemény.

c) A tánc, mint előadóművészet nem egységes műfaj, hanem megoszlik a különböző kifejezési formák (klasszikus balett, modern tánc, néptánc, színházi tánc, társastánc stb.), továbbá az azokban megjelenő szerepfeladatok (pl. szólótáncos, táncari tag stb.) tevékenység szerint.

d) A képzés egyrészt kapcsolódik a Táncművészeti Főiskolán folyó táncművész képzés nemes *tradícióihoz* és a nemzetközileg elismert elődökhöz méltó utódok nevelését szolgálja. Ennek érdekében egyrészt törekedtünk saját kiváló tanáraink bekapcsolására, másrészt az intenzív nemzetközi szakmai tudományos kapcsolatainkra, illetve azoknak az új igények irányába történő kiépítésére.

e) A DLA doktori iskola jellegéből adódóan a DLA cím megszerzéséhez a jelölteknek kétirányú; *művészi és tudományos követelményeknek* kell eleget tenniük. Ezért a doktori produktum: (művészi alkotás / tudományos értekezés) elkészí-

tésére szolgáló, a témavezető irányításával folyó egyéni felkészülés, illetve kutatómunka is két részre oszlik: a) egy mesterművet, illetve b) ehhez kapcsolódóan egy doktori értekezést kell készíteniük.

A mestermű: az adott program kívánalmainak megfelelően lehet előadó művészi produktum, koreográfia vagy előadás, illetve annak részlete, amely az értekezés mellett a doktori védés művészeti tárgya.

A doktori értekezés: a doktorjelölt új tudományos, illetve művészetelméleti eredményeit, a kutatási módszerek elsajátítását bemutató összefoglaló jellegű munka, mellyel a doktorjelölt bizonyítja, hogy képes a doktori fokozat által megkívánt tudomány os, illetve elméleti feladat ellátására. Az írásos értekezés a doktori program körébe tartozó elméleti (tánc történeti, táncelméleti, táncesztétikai, táncszociológiai, táncpedagógiai, előadó-művészeti, stb.) tanulmány.

f) Ebből a kettősségből adódóan, ha ez szükséges, a doktorandusz önálló tudományos kutatómunkája a témavezető irányításával történik, a mestermű elkészítéséhez a doktori tanács, szükség esetén, táncművészeti társ-témavezetőt kér fel.

g) Törekednünk kell arra is, hogy a doktorandusz ne csupán korábbi tanárainál tanuljon tovább, hanem sokféle hatás alatt bontakoztassa ki saját művészi világát.

e) Ugyancsak támogatni kell a doktoranduszok más hazai és külföldi felsőoktatási intézményekbe történő áthallgatási lehetőségeinek tervszerű kialakítását. Ehhez az alábbi külföldi táncművészeti felsőoktatási intézményektől rendelkezünk együttműködési nyilatkozattal:

- Alicia Alonso Instituto Superior de Danza, Madrid, Spanyolország
- Codarts Hogeschool voor de Kunsten, Rotterdam, Hollandia
- Moszkovszkaja Goszudarsztvennaja Akagyemija Koreografiji, Moszkva, Oroszország
- The Ohio State University, Department of Dance, Columbus, Ohio, Egyesült Államok
- Palucca Hochschule für Tanz, Dresden, Németország
- Universitatea de Arte din Tirgu-Mures - Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem, Románia

IV. A DLA doktori iskolai képzési programja felépítésének általános elvei

A Doktori Iskola szakirány szerinti modulokra tagolódó képzési programja *közös alapokra* épül. A hallgatók ugyanabból a kurzus-kínálatból választhatnak. Az előzetes tanulmányoktól és képzettségtől függően veszik fel az alapozó tárgyakat, és a választott kutatási területtől függően az egyes speciális kurzusokat. A kurzusok számát és a félévenkénti tanulmányi terhelést a kreditrendszer szabályozza. A képzési programok a művészi munka és kutatás tekintetében sem elszigeteltek egymástól, a doktori iskola oktatói törekednek arra, hogy minél több képzési programot átmetssz, sokoldalú kooperációra lehetőséget kínál közös projektet indítsanak, melyekben az iskola hallgatói önálló részfeladatokat dolgozhatnak ki. Az együttműködés bővítheti a kutatási módszerek spektrumát, kölcsönösen inspiráló hatású lehet a különböző területek elméleteinek és modelljeinek megismerése.

A képzésnek egyensúlyt kell teremtenie az elméleti és gyakorlati fejlesztés között. Míután a művész alapképzésben résztvevő hallgatókra a művészeti tevékenység és az egyes produkciókra való felkészülés nagy terhet ró, így egyéb irányú szakmai és általános műveltségi szintjük, intellektuális fejlődésük az alap- és mesterképzés éve alatt gyakran háttérbe szorul a képzés gyakorlati igényei miatt. A DLA doktori képzés ennek ellenére nem jelentheti a mesterfok tárgyainak továbbtanítását. Az igényes DLA képzés érdekében olyan képzést kell nyújtanunk, mely egy összefoglaló, szélesebb látókörű kulturális, a tánc és táncművészeti felé nyitott kitekintésre, azokkal kapcsolatos kritikai vélemény- és ítéletalkotásra készíti fel a hallgatókat, fejleszti azok fogalmi gondolkodás- és fogalmazóképességét, fokozza intellektuális érettségüket.

Az alapképzés felépítése:

A fenti szempontoknak megfelelően a DLA doktori képzés alapozó szakaszában az első négy szemeszterben a doktoriskolába belépő minden doktorandusznak a) *kutatás-módszertani kurzusra*, b) *hallgatói műhelyre*, továbbá az első két szemeszterben c) *alapozó elméleti kurzusra* kell jelentkeznie.

a) **Kutatásmódszertani kurzus:** Ennek keretében szisztematikusan fejlesztik kutatás módszertani kultúrájukat, megismerkednek a tudományos kutatás alapvető (kvalitatív, kvantitatív irányúival, empirikus, fenomenológiai és hermeneutikai módszereivel) a kutatási adatok feltárásának és feldolgozásának módszereivel, azokat kisebb konkrét kutatási feladatok keretében gyakorolják.

b) **Hallgatói műhely:** Ennek keretében készülnek fel a doktoranduszok a tudományos munka alapvető formai feladataira: szövegértési, olvasási, jegyzetelési gyakorlatokat végeznek, beszéd- és kifejezőkészségük javítására vitákat folytatnak, gyakorolják a bibliográfiakészítést, cikk, könyv szövegének szerkesztését, fogalmazását, a jegyzetkészítést és a tudományos hivatkozást; közös anyaggyűjtéseket végeznek a módszerek megismerésére, recenziókat, cikk- és könyvismeretéseket tartanak előszóban, vagy fogalmaznak írásban.

c) **Alapozó elméleti kurzus:** A doktorszemináriumhoz kapcsolódóan szemeszterenként több általános elméleti alapozó *kurzus* meghirdetésére kerül sor, amelyekből a doktoranduszok a kreditkövetelmények figyelembe vételével választhatnak. A kurzusok két csoportra oszlanak. Az első csoportba művelődéstörténeti-művészettörténeti, illetve művészetfilozófiai-esztétikai jellegű kurzusok, a másodikba az értelmiségi gondolkodásmódot fejlesztő szociológiai-antropológiai, valamint általános és felsőoktatás-pedagógiai előadások és szemináriumok.

A törzsképzés felépítése:

A DLA doktori képzés második szakaszában, a 3-4-5-6. szemeszterben a doktoranduszok, a képzésre történő jelentkezéskor megjelölt témájuknak megfelelően részt vesznek a *mestermunka műhely* munkájában, továbbá *három modul kurzusaiból* választanak: 1. Alkotóművészet, 2. Előadó-művészet, 3. Tárcstudományok.

V. A képzési terv kreditérték és kurzusok szerint

Összes kreditszám: 180

Ebből megszerezhető:

1. *A képzésben való részvétellel: 112 kr*
2. *Kutatással/művészeti alkotással: 36 kr*
3. *Oktatással: 32 kr*

Ad 1): a 112 képzési kredit megszerzése: a Doktori Iskola alap-és törzsképzésének tanegységei

Félév kredit	AE	AE	AE	AE	Kut. Módsz	Hall. Műh.	Me. Műh.	Alkotó	Előadó	Társ. tud.
I. 22 kr.	A 4 kr	B 4 kr	C 4 kr	D 4 kr	KM1 3 kr	HM1 3 kr				
II. 22 kr.	A 4 kr	B 4 kr	C 4 kr	D 4 kr	KM2 3 kr	HM2 3 kr				
III. 20 kr.					KM3 3 kr	HM3 3 kr	MM1 2 kr	AL1 4 kr	EA1 4 kr	AA 4 kr
IV. 20 kr.					KM4 3 kr	HM4 3 kr	MM2 2 kr	AL2 4 kr	EA2 4 kr	BB 4 kr
V. 14 kr.							MM3 2 kr	AL3 4 kr	EA3 4 kr	CC 4 kr
VI. 14 kr.							MM4 2 kr	AL4 4 kr	EA4 4 kr	DD 4 kr
112	8	8	8	8	12	12	88	16	16	16

Alapképzés:

Vezetője: Dr. Fodor Antal egyetemi tanár

1. Kutatásmódszertan (az 1-2-3-4. félévekben, KM 4 tanegység x 3 kredit = 12 kredit)

Bevezetés a kutatómunkába. Kvantitatív kutatási módszerek. Kvalitatív kutatási módszerek

2. Hallgatói műhely (az 1-2-3-4. félévekben, HM 4 tanegység x 3 kredit = 12 kredit, tutorok irányításával)

3. Alapozó elméleti kurzusok (az 1-2. félévekben, AE 4 modul x 2 tanegység x 4 kredit = 32 kredit)

A) Szociológia-antropológia modul (2 x 4 kredit) (felelős: Dr. Forgács Dávid Péter és Dr. Fügedi János)

Bevezetés a táncantropológiába
Tér és látvány az előadó-művészetben
A zenés színpadi műfajok hermeneutikája
A test a 20. század művészetében

B) Művelődéstörténet-művészettörténet modul (2 x 4 kredit) (felelős: Dr. Bolvári-Takács Gábor és Dr. Rényi András)

A tánc történet régi és új forrásai
A 20. század színháztörténetének táncvonalkozásai
Társadalmi és pedagógiai reformmozgalmak és a táncművészet reformjai
A táncművészképzés intézményesülésének tendenciái és tényezői a 20. században (Kezdeményezések, kísérletek, kudarcok, eredmények)

C) Művészetfilozófia és esztétika-művészetpszichológia (2 x 4 kredit) (felelős: Dr. Gelenczey-Mihály Alirán és Dr. Bernáth László)

A kreativitás és alkotás pszichológiai összetevői
A táncesztétika alapkérdései
A táncműelemzés elmélete és gyakorlata
Bevezetés a táncfolklorisztikába

D) Általános és felsőoktatás-pedagógia (2 x 4 kredit) (felelős: Dr. Németh András és Dr. Mizerák Katalin)

Pedagógiai történeti antropológia – különös tekintettel a testhasználat kérdéseire
Drámapedagógia alkalmazása a színpadi munka átadásában
A művészetoktatás és a pedagógusképzés fejlődése az Állami Balett Intézetben, 1950–1990

Törzsképzés a 3-4-5-6. félévekben

1. Mestermunka Műhely (4 félév x 2 kredit = 8 kredit, tutorok és témavezetők irányításával)

2. ALKOTÓMŰVÉSZET modul (4 tanegység x 4 kredit = 16 kredit)

Vezetője: Szakály György egyetemi tanár
A koreográfia elmélete és gyakorlata (a koreográfia fejlődése, koreográfus meseterek és iskolák és módszerek, a táncalkotás folyamata, a táncmű színpadra állításának kérdései)
A díszlet, jelmez és világítás szerepének változása a 20. században
A koreográfia formanyelvének változásai a 20. században
Kortárs alternatív underground irányzatok alakulása Európában és hazánkban
Kortárs kísérletek a néptánc művészetben
Kimagasló koreográfus-egyéniségek a 20. század második felében – művésztük, ill. annak hatása a nagyvilágban és a magyar táncéletben
Mozgáselemzés a táncjelírás eszközeivel (Dr. Fügedi János)

3. ELŐADÓMŰVÉSZET modul (4 tanegység x 4 kredit = 16 kredit)

Vezetője: Dózsa Imre egyetemi tanár

Szerepformálás és szerepfelfogás a táncművészetben – előadássorozat (szerepelemzés-műelemzés meghívott előadókkal)
Az előadóművészet eszköztárának változása a kortárs táncművészetben
Szerepértelmezés és felfogás a klasszikus balettben
Tánc – színház – mozgásszínház
A magyar néptáncművészet fejlődése
A művészi ábrázolás és az interpretáció folyamata
A művészi kifejezés eszközei
Testalkat, tehetség és képzés viszonya
A táncművész egészségtudatának fejlesztése
Jeles táncművész személyiségek
Mozdulattartalmi elemek a néptáncban (Fügedi János)

4. TÁRSTUDOMÁNYOK modul (4 tanegység x 4 kredit = 16 kredit – az egyes résztémákból 1-1 modul és 1 szabadon választott)

Vezetője: Dr. Felföldi László c. egyetemi tanár, MTA tudományos főmunkatárs

AA) Szociológia-antropológia modul (1 x 4 kredit) (felelős: Dr. Forgács Dávid Péter és Dr. Fügedi János)

A táncművészet társadalmi beágyazottsága és társadalmi szerepvállalása
A táncfilm műfajának alakulása
Művészeti tér és idő koncepciók

A tánc és az erotika – a tánc hermeneutikai megközelítése

A tánc szimbólumvilága és szakralitása

Táncművészet és kultúrpolitika, 1949–1989

BB) Művelődéstörténet-művészettörténet modul (1 x 4 kredit) (felelős: Dr.

Bolvári-Takács Gábor és Dr. Rényi András)

Művelődéstörténet a tánc nézőpontjából

A XX. század zenéjének kapcsolata a színházi táncművészettel

Kiemelkedő táncművek elemzése zenei, irodalmi és képzőművészeti nézőpontból

Sztravinszkij szerepe a táncművészetben

Vonalak, formák, mozdulatok: a tánc és a képzőművészet találkozásai

A táncművészet legújabb törekvései a színházművészetben – a fizikai színház

CC) Művészetfilozófia és esztétika-művészetpszichológia modul (1 x 4 kredit) (felelős: Dr. Gelenczey-Miháltz Alirán és Dr. Bernáth László)

A táncfilm technikája és vizuális kifejezőeszközei

A tánc társadalombölcselete (a szegmentáció és a műnemek társadalmi értelmezése)

Tánc és filozófia: Platontól Husserl-ig

A színházi munka művészetpszichológiai összetevői

DD) Szabadon választott (1 x 4 kredit)

A barokk kerttől Versace-ig: a látvány szerepe a táncszínpadon

Shakespeare művei a táncművészetben

Hősök és áldozatok – irodalmi és történelmi figurák a táncszínpadon

Találkozások a táncban és a zenében: koreográfusok és zeneszerzők együttműködése

Ad 2: a 36 kutatási/művészeti kredit megszerzése:

A. Tudományos előadásokkal:

(az óraszám és az aktív/passzív jelleg figyelembevételével, a kreditszabályzat szerint)

- intézményi szimpózium
- intézményi konferencia
- egyéb országos konferencia
- nemzetközi szimpózium
- nemzetközi konferencia

B. Előadó-művészeti teljesítménnyel és művészi alkotásokkal: (az előadás/alkotás jellegétől függően, a kreditszabályzat szerint)

C. Előzetes művészeti/tudományos eredmények beszámításával

(legfeljebb 16 kredit értékben, a DT engedélyével, a kreditszabályzat szerint)

Ad 3: a 32 oktatási kredit megszerzése:

A Főiskolán, illetve más oktatási intézményben végzett, órarendszerű oktatás teljesítésével a kreditszabályzat szerint.

VI. A Doktori Iskola személyi feltételei

a) Törzstagok

egyetemi tanárok

1. Szakály György egyetemi tanár, Kossuth-díjas Kiváló Művész, a DI vezetője
2. Dózsa Imre egyetemi tanár, Kossuth-díjas Kiváló Művész
3. Dr. Fodor Antal DLA, egyetemi tanár, Erkel-díjas Kiváló Művész
4. Szőnyi Eleonóra egyetemi tanár, Liszt-díjas Érdemes Művész

nem egyetemi tanárok

5. Dr. habil. Bolvári-Takács Gábor PhD, főiskolai tanár
6. Dr. Felföldi László PhD, MTA tudományos főmunkatárs, c. egyetemi tanár
7. Dr. Fügedi János PhD, MTA tudományos főmunkatárs, egyetemi docens
8. Dr. Gelenczey-Miháltz Alirán PhD, egyetemi docens
9. Dr. Körtvélyes Géza DSc, Professor Emeritus, Széchenyi-díjas

b) Témavezetők (a törzstagokon kívül)

10. Dr. Bernáth László PhD
11. Dr. Forgács Dávid Péter PhD (Bécsi Egyetem)
12. Dr. Hamar Pál PhD, egyetemi docens (SE TSK)
13. Dr. Mády Ferenc CSc, főiskolai tanár
14. Konkolyiné Dr. Kovács Ilona PhD, egyetemi docens
15. Dr. Károly Róbert PhD, főiskolai magántanár

16. Dr. Kovács Gábor PhD (SZTE BTK)
17. Dr. Mizerák Katalin PhD, egyetemi docens
18. Dr. Németh András DSc, egyetemi tanár
19. Dr. Ratkó Lujza CSc
20. Dr. Rényi András PhD, egyetemi docens (ELTE BTK)
21. Dr. Szirmai Béla DLA, ny. egyetemi tanár, Erkel-díjas (SZFE)
22. Dr. Ungvári-Zrínyi Ildikó PhD, egyetemi docens (Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem)

c) További oktatók

23. Dr. Angelus Iván PhD, főiskolai tanár (BKTF)
24. Dr. Andrásfalvy Bertalan DSc, Professor Emeritus (PTE)
25. Gál Jenő, Professor Emeritus, Harangozó-díjas
26. Dr. Kővágó Sarolta CSc
27. Kun Zsuzsa, Professor Emerita, Kossuth-díjas Kiváló Művész
28. Dr. Lázár Katalin PhD
29. Dr. Lenkei Júlia CSc
30. Dr. Nagy Péter Miklós PhD
31. Dr. Sándor Ildikó PhD
32. Sebestény Katalin (Borsa Miklósné), Professor Emerita, Liszt-díjas Érdemes Művész
33. Dr. Takács Ádám PhD (ELTE BTK)
34. Dr. Vitányi Iván DSc

Oktatók száma: 34

- Ebből törzstag: 9
- Ebből témavezető: 22

Függelék:

d) További minősített, egyetemi végzettséggel rendelkező vezető oktatók a Magyar Táncművészeti Főiskolán

1. Bozsik Yvette főiskolai docens, Kossuth-díjas Érdemes Művész
2. Fodorné Molnár Márta főiskolai docens, Harangozó-díjas
3. Lőrinc Katalin egyetemi docens, Harangozó-díjas
4. Macher Szilárd egyetemi docens, Harangozó-díjas

5. Piros Ildikó főiskolai docens, Jászai-díjas Érdemes Művész
6. Roboz Ágnes ny. főiskolai tanár, Érdemes Művész
7. Solymosi Tamás főiskolai tanár, Harangozó-díjas Érdemes Művész

A doktori képzés felvételi követelményei⁸⁸

(részlet)

1. A felvételi jelentkezés

1.1. A Magyar Táncművészeti Főiskola Doktori Iskolájában szervezett DLA képzésre felvételi eljárás alapján lehet felvételt nyerni. A DLA képzésre olyan magyar vagy külföldi állampolgárok jelentkezhetnek, akik

- a) – táncművészeti szakképesítéssel és egyetemi végzettséggel rendelkeznek; vagy
- külföldi felsőoktatási intézményben szereztek ezzel egyenértékű, tehát egyetemi végzettséget tanúsító, honosított művészdiplomát; vagy
- a Főiskola valamely mesterszakán képesítést szereztek; vagy
- egyedi elbírálás alapján a Doktori Tanács elfogadhatja olyan pályázók jelentkezését is, akik társ-művészeti vagy más egyetemen szereztek diplomát,

és

- b) több mint 5 éve a táncművészet területén folytatnak elismert művészeti előadó, alkotó vagy oktató tevékenységet, továbbá
- c) legalább egy világnyelvből középfokú „C” típusú vagy annál magasabb szintű állami (vagy azzal egyenértékű) nyelvvizsgával rendelkeznek. Világnyelvnek minősül az angol, francia, spanyol, német, olasz és orosz nyelv.

1.2. Doktori képzés minden év szeptemberében indul. A folyó évi képzésre való jelentkezés, illetőleg a jelentkezéshez szükséges valamennyi dokumentum beadásának határideje minden év április 30.

1.3. A doktori iskolába való jelentkezéshez az alábbi dokumentumokat kell csatolni:

- a) kitöltött jelentkezési formanyomtatvány (megtalálható az Doktori Szabályzat 1. számú mellékletében);
- b) az egyetemi oklevél (eredeti példány bemutatása mellett) másolata;
- c) szakmai önéletrajz (a művészi pályán létrehozott alkotások és/vagy publikációk jegyzékével), amely tartalmazza a jelentkező szakmai érdeklődésének összefoglalását is;

⁸⁸ 2010. decemberi állapot szerint.

d) nyelvtudást igazoló okmányok (eredeti példányok bemutatása mellett) másolatai;

e) a felvételi eljárási díj befizetését igazoló irat;

f) a pályázó személyes művészi életútjára, szakmai tapasztalataira épülő egyéni DLA képzési munkaterve, amelyben meghatározza azt a szakmai, művészi tárgykört, amelyben elméleti és szakmai ismereteinek bővítésével elkészíti a DLA fokozat megszerzésére irányuló mesterművét és doktori értekezését.

1.4. A DLA képzésre jelentkezőknek arról is nyilatkozniuk kell, hogy pályáznak-e állami ösztöndíjra, illetve hogy kérik-e felvételüket akkor, ha állami ösztöndíjban nem részesülnek.

2. A felvételi vizsga

2.1. Az előírásoknak megfelelően és határidőben jelentkezett jelöltek felvételi vizsgát tesznek. A felvételi vizsgát a felvételi bizottság bonyolítja le. A Doktori Tanács a Doktori Iskola vezetője javaslatára évente minimum öttagú felvételi bizottságot állít fel. A felvételi eljárás tartalmát és lebonyolításának módját a Doktori Iskola Tanácsa határozza meg.

2.2. A felvételi során a jelentkező röviden összefoglalja szakmai érdeklődését, bemutatja személyes művészi életútját, ismerteti szakmai tapasztalatait. Ugyancsak bemutatja egyéni doktori képzési munkatervének legfontosabb elemeit és a mestermű, illetve a doktori értekezés választott témáját.

2.3. A felvételi bizottság tagjai a jelentkező előzetesen benyújtott dokumentumai, valamint a szóbeli ismertetés alapján, szükség esetén, kérdéseket tesznek fel, illetve részletesebb kifejtést kérnek.

2.4. A felvételi bizottság a jelentkező felételre való ajánlásáról szótöbbséggel dönt. A döntés során a bizottság tagjai mérlegelik a jelentkező által benyújtott dokumentumokat, a szóbeli felvételi teljesítményt, valamint a jelentkező választott doktori témájának szakmai megalapozottságát és időszerűségét.

3. A felvételi döntés⁸⁹

A mestermű és a doktori értekezés követelményei⁹⁰

(részlet)

A doktori (DLA) fokozat megszerzéséhez művészi és tudományos követelményeknek kell eleget tenni, ezért a DLA fokozatszerzési eljárásban a doktori védés tárgya egy művészi mestermű és egy elméleti jellegű doktori értekezés. A

mestermű az adott program kívánalmainak megfelelően lehet előadóművészi produktum, koreográfia vagy (vizsga)előadás, illetve annak részlete, mely az értekezés mellett a doktori védés művészeti tárgya. A doktori értekezés, amely magyarul, vagy a Doktori Tanács által elfogadott más nyelven is készülhet, a doktori program körébe tartozó elméleti (tánc történeti, táncelméleti, táncesztétikai, táncszociológiai, táncpedagógiai, előadó-művészeti, stb.) összefoglaló jellegű munka, mellyel a doktorjelölt bizonyítja, hogy képes a doktori fokozat által megkívánt tudományos, illetve elméleti feladat ellátására.

Az írásos értekezés terjedelmébe nem számítanak be az illusztratív kép, táncleírás és- és egyéb mellékletek. Egy oldal 1800 betűhelyet tartalmaz. Az írásos értekezéshez mellékelni kell a témavezető láttamozását, mellyel igazolja, hogy az értekezést a doktorjelölt előzetes konzultációk után, a témavezető tudtával nyújtja be. Az írásos értekezést az arra vonatkozó előírásokban foglaltak szerint közzé kell tenni. Az írásos értekezés témája kapcsolódhat a mesterműhöz, de lehet attól független is.

A doktorjelölt dönthet arról, hogy a fokozatszerzés során az írásos értekezést vagy a mesterművet részesíti előnyben. Ennek megfelelően vagy min. 30 perces előadást mutat be, és

legalább 60-80 oldalas írásos értekezést mellékel, vagy csak rövid produkciót mutat be és legalább 80-150 oldalas írásos értekezést mellékel.

Ha a mestermű

a) előadóművészi produktum: a doktori képzés megkezdésétől a fokozatszerzésig terjedő időszakban színpadra kerülő, nyilvános előadás, mely írásbeli és (álló vagy mozgó) képi dokumentációval rendelkezik, és melyet a doktori védési bizottság tagjai annak megtekintése után a védési folyamat részeként értékelnek.

b) koreográfia: a doktori képzés megkezdésétől a fokozatszerzésig terjedő időszakban színpadra kerülő, nyilvános (diploma)előadás, mely írásbeli és (álló vagy mozgó) képi dokumentációval rendelkezik, és melyet a doktori védési bizottság tagjai annak megtekintése után a védési folyamat részeként értékelnek.

(...)⁹¹

⁸⁹ A fejezet formális szabályokat tartalmaz, közlését mellőzzük.

⁹⁰ 2010. decemberi állapot szerint.

⁹¹ A további pontok a mestermű és az értekezés formai szabályait tartalmazzák, közlésüket mellőzzük.

